

107. PERJANTAINA 3. JOULUKUUTA 1999

kello 13

Päiväjärjestys**Ilmoituksia****Toinen käsittely**

1)	Hallituksen esitys esiopetusta koskevaksi lainsäädännöksi.....	3581
	Hallituksen esitys HE 91/1999 vp	
	Sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 7/1999 vp	
	Lakialoite LA 59, 121/1999 vp	
	Toivomusaloite TA 330/1999 vp	
2)	Hallituksen esitys vuodelta 2000 suoritettavaa vakuutetun sairaus-	
	vakuutusmaksua ja työnantajan sosiaaliturvamaksua koskevaksi	
	lainsäädännöksi.....	3583
	Hallituksen esitys HE 151/1999 vp	
	Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö StVM 21/1999 vp	
	Lakialoite LA 118, 123, 142, 151/1999 vp	
	Toivomusaloite TA 397, 410—412, 422, 429, 452, 462, 473,	
	477, 500/1999 vp	

Vaaleja

3)	Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen vaali	3585

Ainoa käsittely

4)	Hallituksen toimenpidekertomus vuodelta 1998	3585
	Kertomus K 3/1999 vp	
	Perustuslakivaliokunnan mietintö PeVM 6/1999 vp	
	Ulkoasiainvaliokunnan mietintö UaVM 7/1999 vp	

Toinen käsittely

- 5) Hallituksen esitys laiksi kansaneläkelain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta..... 3609
 Hallituksen esitys HE 78/1999 vp
 Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 22/1999 vp
 Lakialoite LA 51/1999 vp
 Toivomusaloite TA 387, 426, 453, 464, 472, 488, 502/1999 vp
- 6) Hallituksen esitys laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmak-suista annetun lain muuttamisesta 3630
 Hallituksen esitys HE 77/1999 vp
 Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 19/1999 vp
 Lakialoite LA 57, 112/1999 vp
 Toivomusaloite TA 359, 368, 405, 481, 501, 508/1999 vp
- 7) Hallituksen esitys laeiksi opintotukilain ja asumistukilain muutta-misesta 3636
 Hallituksen esitys HE 73/1999 vp
 Sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 8/1999 vp
 Lakialoite LA 49, 110/1999 vp
 Toivomusaloite TA 289, 295, 311, 319, 320/1999 vp
- 8) Hallituksen esitys laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelus-ta ja valtionosuudesta annetun lain 27 §:n muuttamisesta..... 3641
 Hallituksen esitys HE 79/1999 vp
 Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 18/1999 vp
- 9) Hallituksen esitys metsästyslain 87 §:n muuttamisesta 3642
 Hallituksen esitys HE 59/1999 vp
 Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 13/1999 vp

Ensimmäinen käsittely

- 10) Hallituksen esitys hätäkeskuslaiksi ja pelastustoimilain muuttami-seksi 3644
 Hallituksen esitys HE 87/1999 vp
 Hallintovaliokunnan mietintö HaVM 8/1999 vp
- 11) Hallituksen esitys laiksi Suomen Teollisuussijoitus Oy -nimisestä valtionyhtiöstä..... 3655
 Hallituksen esitys HE 132/1999 vp
 Talousvaliokunnan mietintö TaVM 14/1999 vp
- 12) Hallituksen esitys laiksi kuljetusten alueellisesta tukemisesta anne-tun lain 20 §:n muuttamisesta 3657
 Hallituksen esitys HE 162/1999 vp
 Talousvaliokunnan mietintö TaVM 15/1999 vp
 Lakialoite LA 95/1999 vp

- 13) Hallituksen esitys laiksi valtion erityisrahoitusyhtiön luotto- ja ta-
kaustoiminnasta annetun lain 2 §:n väliaikaisesta muuttamisesta.. 3660
Hallituksen esitys HE 160/1999 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 16/1999 vp
- 14) Hallituksen esitys ympäristönsuojelu- ja vesilainsäädännön uudis-
tamiseksi 3660
Hallituksen esitys HE 84/1999 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö YmVM 4/1999 vp
- 15) Hallituksen esitys laiksi eläinlääkäriammattin harjoittamisesta 3669
Hallituksen esitys HE 30/1999 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 14/1999 vp

Mietintöjen pöydällepano

- 16) Hallituksen esitys laiksi vapaasta sivistystyöstä annetun lain 16 §:n
muuttamisesta 3669
Hallituksen esitys HE 130/1999 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 9/1999 vp
- 17) Hallituksen esitys laiksi elokuvataiteen edistämisestä 3669
Hallituksen esitys HE 120/1999 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 10/1999 vp
- 18) Hallituksen esitys eläkkeelle siirtymistä myöhentävistä ja työssä
jatkamista edistävästä muutoksista eläkelainsäädäntöön 3670
Hallituksen esitys HE 93/1999 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö StVM 23/1999 vp
Lakialoite LA 168/1999 vp
- 19) Hallituksen esitys laeiksi valtion eläkelain ja valtion perhe-eläke-
lain 5 §:n muuttamisesta 3670
Hallituksen esitys HE 118/1999 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö StVM 24/1999 vp

Lähetekeskustelu

- 20) Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista..... 3670
Lakialoite LA 173/1999 vp (Marjaana Koskinen /sd ym.)
- 21) Laki Repoveden kansallispuistosta 3670
Lakialoite LA 176/1999 vp (Rakel Hiltunen /sd ym.)

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Puhemiesneuvosto puoltaa poissaolopyyntöjä.

Hyväksytään.

Nimenhuuto

Nimenhuudossa merkitään täysistunnosta poissa oleviksi seuraavat edustajat:

Eva Biaudet /r
Jan-Erik Enestam /r
Leena-Kaisa Harkimo /kok
Satu Hassi /vihr
Ilkka Kanerva /kok
Niilo Keränen /kesk
Suvi Lindén /kok
Markku Markkula /kok
Rauha-Maria Mertjärvi /vihr
Kimmo Sasi /kok
Timo Seppälä /kok
Martti Tiuri /kok
Erkki Tuomioja /sd

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuu seuraava edustaja:

Ilkka Kanerva /kok

Eduskuntatyöhön liittyvissä virkatehtävissä olevat edustajat

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskuntatyöhön liittyvissä virkatehtävissä on

3.12. edustaja
Erkki Tuomioja /sd

Merkitään.

Poissaolopyynnot

Puhemies: Vapautusta eduskuntatyöstä muun syyn perusteella ovat pyytäneet ajalta

3.12. edustajat
Ilkka Kanerva /kok
Timo Seppälä /kok
Katja Syvärinen /vas

Uudet hallituksen esitykset

Puhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentti on tänään antanut eduskunnalle hallituksen esitykset n:ot HE 166—171/1999 vp.

Kirjalliset kysymykset

Merkitään saapuneiksi vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot KK 559, 591, 607, 614, 617, 621, 622, 624, 629, 632, 637—639, 642—644, 648, 649, 652—656, 658, 660—668, 670, 672, 674, 676, 680, 681, 683, 685—688, 691—696, 698, 707, 708, 711—713, 716, 728/1999 vp.

Itsenäisyyspäivän juhlahjumanpalvelus

Puhemies: Esitellään juhlamenojenohjaajan kirjelmä itsenäisyyspäivän ekumeenisesta juhlahjumanpalveluksesta.

Sihteeri lukee:

"Juhlamenojenohjaaja
Helsingissä, 9 päivänä marraskuuta 1999

Eduskunnan Puhemiehelle

Juhlamenojenohjaajana minulla on kunnia välittää Teille, Rouva Puhemies, sekä Eduskunnan varapuhemiehille ja jäsenille Valtioneuvoston kutsu saapua Tuomiokirkossa 6 päivänä joulukuuta 1999 klo 12.00 pidettävään Suomen Itsenäisyyspäivän ekumeeniseen juhlahjumanpalvelukseen.

Johannes Bäckström
Asu: Tumma Puku"

"Ceremonimästaren
Helsingfors, den 8 november 1999

Till Riksdagens Talman

I egenskap av ceremonimästare har jag äran att framföra till Er, Fru Talman, samt till Riksdagens vicetalmän och riksdagsmän Statsrådets inbjudan till den ekumeniska festgudstjänst, som på Finlands Självständighetsdag den 6 december 1999 avhålls i Domkyrkan kl 12.00.

Johannes Bäckström
Klädsel: Mörk kostym"

Puhemies: Pyydän edustajia kokoontumaan Tuomiokirkkoon menoa varten Yliopiston kirjaston edustalle ensi maanantaina, itsenäisyyspäivänä, kello 11.45.

PÄIVÄJÄRJESTYKSEN ASIAT:

1) Hallituksen esitys esiopetusta koskevaksi lainsäädännöksi

Toinen käsittely
Hallituksen esitys HE 91/1999 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 7/1999 vp
Lakialoite LA 59, 121/1999 vp
Toivomusaloite TA 330/1999 vp

Puhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 7. Viime keskiviikkona pidetyssä toisessa täysistunnossa julistettiin yleiskeskustelu asiasta päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy hallituksen esitykseen sisältyvän ensimmäisen lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

1, 4—7, 10 ja 14 § hyväksytään keskustelutta.

26 a §

Keskustelu:

Päivi Räsänen /skl: Arvoisa rouva puhemies! Ehdotan, että 26 a §:n 3 momentti hyväksytään

siin seuraavan sisältöisenä: "Asetuksella säädetään opetusryhmien muodostamisesta esiopetuksessa."

Leena Rauhalan /skl: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Päivi Räsänen tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Räsänen ed. Rauhalan kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin hänen edellä esittämässään muodossa.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Räsänen ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 152 jaa- ja 32 ei-ääntä; poissa 15. (Ään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

32 §

Keskustelu:

Ossi Korteniemi /kesk: Arvoisa rouva puhemies! Ehdotan, että pykälä poistetaan, koska voimassa oleva pykälä turvaa koulumatkaetuuden esiopetuksessa oleville oppilaille mutta uusi pykälä ei.

Inkeri Kerola /kesk: Arvoisa rouva puhemies! Kannatan ed. Korteniemen tekemää ehdotusta.

Päivi Räsänen /skl: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että pykälä hyväksyttäisiin seuraavan sisältöisenä:

"Jos perusopetusta, esiopetusta tai lisäopetusta saavan oppilaan koulumatka on viittä kilometriä pidempi tai jos se oppilaan ikä, vamma, sairaus tai muut olosuhteet huomioon ottaen muuten muodostuu oppilaalle liian vaikeaksi, rasittavaksi tai vaaralliseksi, on oppilaalla oikeus maksuttomaan kuljetukseen taikka oppilaan kuljettamista tai saattamista varten myönnettävään riittävään avustukseen.

Oppilaalla, joka lukuvuoden alkaessa ei ole täyttänyt yhdeksää vuotta, on oikeus maksutto-

maan kuljetukseen, mikäli oppilaan koulumatka on kolmea kilometriä pidempi."

Leena Rauhala /skl: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Räsäsen ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Räsänen ed. Rauhalan kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin hänen edellä esittämässään muodossa.

Ed. Korteniemi on ed. Kerolan kannattamana ehdottanut vastalauseen 1 mukaisesti, että pykälä poistettaisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Ehdotan meneteltäväksi siten, että ensin äänestetään pykälän sisältöä koskevasta ed. Räsäsen ehdotuksesta mietintöä vastaan ja sitten pykälän poistamista koskevasta ed. Korteniemen ehdotuksesta mietintöä vastaan sellaisena, miksi se on edellisessä äänestyksessä muodostunut.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Äänestys ed. Räsäsen ehdotuksesta mietintöä vastaan

Mietintö "jaa", ed. Räsäsen ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 126 jaa- ja 58 ei-ääntä; poissa 15. (Ään. 2)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt mietinnön.

2) Äänestys ed. Korteniemen ehdotuksesta mietintöä vastaan

Mietintö "jaa", ed. Korteniemen ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 126 jaa- ja 59 ei-ääntä; poissa 14. (Ään. 3)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

33 §

Keskustelu:

Ossi Korteniemi /kesk: Arvoisa rouva puhemies! Ehdotan, että pykälä poistetaan, koska nykyisin voimassa oleva pykälä on esiopetuksen kannalta parempi.

Inkeri Kerola /kesk: Arvoisa rouva puhemies! Kannatan ed. Korteniemen tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Korteniemi ed. Kerolan kannattamana ehdottanut vastalauseen 1 mukaisesti, että pykälä poistettaisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Korteniemen ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 122 jaa- ja 59 ei-ääntä; poissa 18. (Ään. 4)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

34 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Eduskunta ryhtyy hallituksen esitykseen sisältyvän toisen lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

17 §

Keskustelu:

Ossi Korteniemi /kesk: Arvoisa rouva puhemies! Ehdotan, että pykälä saa vastalauseessa 1 olevan muodon, koska tämä turvaa esiopetukselle saman valtiosuuden kuin perusopetuksessa.

Inkeri Kerola /kesk: Arvoisa rouva puhemies! Kannatan ed. Korteniemen tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Korteniemi ed. Kerolan kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin vastalauseen 1 mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Korteniemen ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 122 jaa- ja 59 ei-ääntä; poissa 18. (Ään. 5)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Voimaantulosäännös, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta hallituksen esitykseen sisältyvän kolmannen lakiehdotuksen 1 a, 11 a ja 11 b §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Eduskunta ryhtyy hallituksen esitykseen sisältyvän neljännen lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

3 § hyväksytään keskustelutta.

4 §

Keskustelu:

Päivi Räsänen /skl: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että pykälään lisätään uusi 2 momentti seuraavan sisältöisenä: "Yksityisen hoidon tuen 350 markan hoitorahaan on oikeus myös niillä vammaisilla tai sairailta lapsilla, jotka aloittavat perusopetuksen vuotta säädettyä aikaisemmin perusopetuslain 25 §:n 2 momentissa tarkoitetun pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä."

Leena Rauhalan /skl: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Räsänen ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Räsänen ed. Rauhalan kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin hänen edellä esittämässään muodossa.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Räsänen ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 125 jaa- ja 59 ei-ääntä; poissa 15. (Ään. 6)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

5 ja 17 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta hallituksen esitykseen sisältyvän viidennen lakiehdotuksen 7 a §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Eduskunta yhtyy sivistysvaliokunnan ehdotukseen lakialoitteisiin sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Hallituksen esitys vuodelta 2000 suoritettavaa vakuutetun sairausvakuutusmaksua ja työnantajan sosiaaliturvamaksua koskevaksi lainsäädännöksi

Toinen käsittely

Hallituksen esitys HE 151/1999 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö StVM 21/1999 vp
Lakialoite LA 118, 123, 142, 151/1999 vp
Toivomusaloite TA 397, 410—412, 422, 429, 452, 462, 473, 477, 500/1999 vp

Puhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 21. Eilen pidetyssä kolmannessa täysistunnossa julistettiin yleiskeskustelu asiasta päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy hallituksen esitykseen sisältyvän ensimmäisen lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

1 § hyväksytään keskustelutta.

2 §

Keskustelu:

Päivi Räsänen /skl: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että pykälä hyväksyttäisiin vastalauseen 1 mukaisena, mikä tarkoittaa sitä, että eläkeläisten korotettua sairausvakuutusmaksua alennetaan yhdellä pennillä veroäyriä.

Juha Rehula /kesk: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Räsänen ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Räsänen ed. Rehulan kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin vastalauseen 1 mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Räsänen ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 122 jaa- ja 60 ei-ääntä; poissa 17. (Ään. 7)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

3 § hyväksytään keskustelutta.

4 §

Keskustelu:

Päivi Räsänen /skl: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että pykälä hyväksyttäisiin vastalauseen 1 mukaisena, mikä tarkoittaa työllisyyttä edistävää kansaneläkemaksujen keventämistä pientyönantajien, kuntatyönantajien ja seurakuntatyönantajien osalta.

Sakari Smeds /skl: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Räsänen ehdotusta.

Juha Rehula /kesk: Arvoisa rouva puhemies! Ehdotan, että pykälä saa sen muodon kuin on vastalauseessa 2, mikä tarkoittaa, että työnantajan välilliset kustannukset alenisivat erityisesti työvoimavaltaisilla aloilla.

Jaana Ylä-Mononen /kesk: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Rehulan ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Räsänen ed. Smedsin kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin vastalauseen 1 mukaisena.

Ed. Rehula on ed. Ylä-Monosen kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin vastalauseen 2 mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Ehdotukset ovat vastakkaisia, joten ensin äänestetään niiden välillä ja sitten voitta-neesta mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Äänestys ed. Räsänen ja ed. Rehulan ehdotusten välillä

Ed. Räsänen ehdotus "jaa", ed. Rehulan ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 66 jaa- ja 95 ei-ääntä, 23 tyhjää; poissa 15. (Ään. 8)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Rehulan ehdotuksen.

2) Äänestys ed. Rehulan ehdotuksesta mietintöä vastaan

Mietintö "jaa", ed. Rehulan ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 125 jaa- ja 58 ei-ääntä; poissa 16. (Ään. 9)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

5 §, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta hallituksen esitykseen sisältyvän toisen lakiehdotuksen 1 ja 16 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Eduskunta yhtyy sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan ehdotukseen lakialoitteisiin sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen vaali

Vaaleja

Puhemies: Päiväjärjestyksen 3) asiana on eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen vaali nelivuotiskaudeksi 2000—2003.

Hallitusmuodon 49 §:n 1 momentin mukaan vaali on toimitettava siinä järjestyksessä kuin eduskunnan puhemies vaalista on säädetty. Vaali toimitetaan umpilipuin noudattamalla työjärjestyksen 45 ja 46 §:n säännöksiä. Huomautan, että äänestyslipuissa saa olla ainoastaan valittavan nimi ja tarvittaessa ammatti niin selvästi ilmaistuna, ettei epätietoisuutta henkilöstä, jota on tarkoitettu, voi syntyä. Säännösten vastaisesti täytetty vaalilippu hylätään. Vaali toimitetaan yhtä uurnaa käyttäen. Edustajat tuovat äänestyslippunsa uurnaan siinä järjestyksessä kuin heidän nimensä on huudettu.

Vaalissa pyydän avustamaan seuraavat edustajat: Elo, Jäätteenmäki, S. Pietikäinen ja Helle.

Vaalitoimitus alkaa.

Puhemies: Äänestyksen tulos julistetaan.

Sihteeri lukee:

Äänestyksessä ovat ääniä saaneet Riitta-Leena Paunio 179 ääntä, Heikki Leivonen 4 ääntä ja Raimo Vistbacka 1 äänen. Lisäksi on jätetty 1 tyhjä vaalilippu.

Puhemies: Kun apulaisoikeusasiamies Riitta-Leena Paunio on saanut äänestyksessä ehdotettoman enemmistön annetuista hyväksytyistä äänistä, hänet on valittu eduskunnan apulaisoikeusasiamieheksi nelivuotiskaudeksi 2000—2003.

Puhemies: Eduskunta päättäneen saattaa nyt toimitetun vaalin tuloksen hallituksen tietoon.

Hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

Puhemies: Täysistunto keskeytetään ja sitä jatketaan kello 16.

Täysistunto keskeytetään kello 13.56.

Täysistuntoa jatketaan

kello 16

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies Anttila.

4) Hallituksen toimenpidekertomus vuodelta 1998

Ainoa käsittely

Kertomus K 3/1999 vp

Perustuslakivaliokunnan mietintö PeVM 6/1999 vp

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö UaVM 7/1999 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 6 ja suhteita ulkovaltoihin koskevalta osalta ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 7. Keskustelu käydään ja päätös tehdään erikseen kummastakin mietinnöstä.

Esitellään kertomus perustuslakivaliokunnan mietinnössä valmistelevasti käsitellyltä osalta.

Keskustelu:

¹ **Ville Itälä /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Käsittelyssä on hallituksen kertomus vuodelta 1998. Perustuslakivaliokunnan siitä antamassa mietinnössä on kaksi ulottuvuutta. Ensimmäisessä osassa valiokunta on osaltaan arvioinut, ovat-

ko eduskunnan aikaisemmin esittämät toivomukset ja lausumat edelleen tarpeellisia vai voidaan-ko ne eduskunnan näkökulmasta poistaa. Tätä ulottuvuutta kosketellaan myös mietintöön liittyissä muiden erikoisvaliokuntien lausunnoissa.

Hallituksen kertomuksen toinen ulottuvuus on siinä, että valiokunnat ovat perinteisesti tässä yhteydessä voineet ottaa käsiteltäväkseen erilaisia teemoja. Ne voivat liittyä kertomuksessa mainittuihin tapahtumiin. Teemoilla ei kuitenkaan vai-kiintuneen eduskuntakäytännön mukaan tarvitse olla tällaista muodollista yhteyttä käsiteltävään kertomukseen, vaan valiokunnat voivat valita aiheita, jotka syystä tai toisesta ovat ajankohtaisia ja kiinnostavia.

Perustuslakivaliokunta on mietinnössään tällä kertaa käsitellyt Haagin lapsikaappausopimusta sekä Suomen jäsen ehdokkaiden nimeämistä erinäisiin Euroopan yhteisön toimielimiin.

Haagin lapsikaappausopimuksen avulla, joka tehtiin vuonna 1980, pyritään estämään sellaisia tilanteita, joissa lapsi viedään huoltajan suostumuksesta pois asuinpaikkavaltiostaan. Suomeen näiden sopimus tuli voimaan 1.8.94. Se saatettiin voimaan niin sanotulla asiasisältöisellä voimaansaattamislailla maaliskuussa 94 sisällyttämällä sopimuksen keskeiset määräykset vuonna 83 annettuun lakiin lapsen huollosta ja tapaamis-oikeudesta. Lapsikaappausopimuksen kansallisessa käsittelyssä on se erikoisuus, että eduskunta kylläkin osallistui sopimuksen valtiosisäiseen voimaansaattamiseen, mutta ei kuitenkaan sen hyväksymiseen, sillä sopimuksen kansainvälisoikeudelliseen ratifiointiin ei haettu eduskunnan suostumusta. Sopimuksen tekninen voimaansaattaminen toteutettiin asetuksella.

Haagin sopimuksen nojalla saattaa Suomen kansalaisuuden omaava lapsi olla velvollinen poistumaan maasta vastoin hänen suomalaisen vanhempansa ja myös itsensä ilmaisemaa tahtoa. Asia on merkityksellinen hallitusmuodon 7 §:n 3 momentin sen säännöksen kannalta, jonka mukaan Suomen kansalaista ei saa vasten tahtoa luovuttaa tai siirtää toiseen maahan.

Haagin lapsikaappausopimus tulee sovellettavaksi juuri tilanteissa, joissa lapsen huoltajat kiistelevät siitä, kenellä on oikeus päättää lapselle kuuluvien oikeuksien, muun muassa asuinpaikan valinnanvapauden, käyttämisestä. Sopimus sisältää menettelysäännöt siitä, kenellä on tällaisessa tilanteessa valta päättää lapsen tahdosta, ja sopimuksen mukaan ratkaisuvallta on lapsen

kaappauksista edeltäneen asuinmaan tuomioistuimilla.

Hallitusmuodon 7 §:n 3 momenttia tulee valiokunnan käsityksen mukaan tulkita siten, että se sallii lapsen tahtoa koskevan päätösvallan jättämisen Haagin lapsikaappausopimuksen osapuolena olevan valtion tuomioistuimelle. Hallitusmuodon 5 §:n mukaan lapsen tulee saada vaikuttaa kehitystään vastaavasti itseään koskeviin asioihin. Valiokunta tähdentää mietinnössään sitä, että hallitusmuodon 5 §:n noudattaminen on korostetusti suomalaisten tuomioistuinten ja viranomaisten vastuulla käsiteltäessä lapsen Suomesta palauttamista Haagin sopimuksen nojalla.

Toinen asia. Euroopan yhteisön perustamisopimuksen määräyksissä on eräiden toimielinten nimittäminen irrotettu tehtäväksi yhteisön säännönmukaisen toimielinjärjestelmän ulkopuolella. Komission puheenjohtaja ja jäsenet nimitetään viime vaiheessa jäsenvaltioiden hallitusten yhteisellä sopimuksella. Samanlainen maininta jäsenvaltioiden hallitusten yhteisestä sopimuksesta sisältyy määräyksiin yhteisöjen tuomioistuinten ja ensimmäisen asteen tuomareiden sekä julkisasiamiesten nimittämisestä.

Euroopan keskuspankin johtokunnan puheenjohtajan, varapuheenjohtajan ja muiden jäsenten nimittämisestä sopimuksen tekevät jäsenvaltioiden valtion- tai hallitusten päämiehet. Suomen jäsen ehdokkaiden nimeämisessä näihin toimielimiin on omaksuttu sellainen tulkinta, että asia kuuluu tasavallan presidentin toimivaltaan. Tulkintaa on perusteltu sillä seikalla, että asia Euroopan unionin toimielinjärjestelmän ulkopuolella tehtävänä hallitustenvälisenä sopimuksena kuuluu hallitusmuodon 33 §:n mukaan tasavallan presidentin toimivaltaan. Kertomusvuoden aikana nimitettiin Euroopan keskuspankin jäsenet, mitä varten tasavallan presidentti antoi pääministerille valtuudet asiaa koskevan yhteisen sopimuksen hyväksymiseksi.

Perustuslakivaliokunnan mielestä tällaista jossain määrin teknisluontoista tulkintaa voidaan puoltaa, jos pannaan painoa sille perustuslain sanamuotoa korostavalle seikalle, että hallitusmuodon 33 a §:ssä valtioneuvoston toimivaltuus on kiinnitetty kansainvälisessä toimielimessä tehtäviin päätöksiin.

Yhteistä sopimusta toimielimiin nimittämisestä tekevät jäsenvaltioiden hallitukset eivät tässä tulkinnassa siten muodosta perustuslaissa tarkoi-

tettua kansainvälistä toimielintä. Hallitusmuodon 33 ja 33 a §:n kokonaisuuden asiasisältöä painotettaessa ja katsottaessa, että nimittämistä tarkoittava jäsenvaltioiden yhteinen sopimus on perustamissopimuksen mukaista päätöksentekoa ja yhteisöasiaa eikä myöskään valtiosopimus sanan valtiosäännön mukaisessa merkityksessä, olisi tällöin kuitenkin päädytty valtioneuvoston toimivaltaisuuden kannalle.

Uuden, 1.3.2000 voimaan tulevan perustuslain 93 §:n 2 momentin ensimmäinen virke on tarkasteltavana olevan asian kannalta merkityksellinen: "Valtioneuvosto vastaa Euroopan unionissa tehtävien päätösten kansallisesta valmistelusta ja päättää niihin liittyvistä Suomen toimenpiteistä, jollei päätös vaadi eduskunnan hyväksymistä." Uudessa perustuslaissa viitataan siten yleisesti Euroopan unionissa tehtäviin päätöksiin. Tämä valtioneuvoston tehtäviä koskevan säännöksen sanamuoto on oleellisesti laaja-alaisempi kuin nykyisen hallitusmuodon 33 a §:n sanonta. Uuden perustuslain esitöistä ilmeneekin, että valtioneuvoston toimivallan on tarkoitettu kattavan kaikki Euroopan unionissa tehtävien päätösten kohteena olevat asiat ja asiaryhmät. Yhteiset sopimukset komission, tuomioistuimen ja keskuspankin johtokunnan jäsenten nimittämisestä ovat jäsenvaltioiden edustajien perustamissopimuksen mukaisessa menettelyssä yhdessä tekemiä ratkaisuja, jotka tehdään näiden toimielinten asettamiseksi eli unionin tehtävien hoitamista varten. Nämä jäsenvaltioiden yhteiset sopimukset ovat valiokunnan käsityksen mukaan epäilyksettä uuden perustuslain 93 §:n 2 momentissa tarkoitettuja Euroopan unionissa tehtäviä päätöksiä ja kuuluvat näin ollen valtioneuvoston toimivaltaan.

Arvoisa rouva puhemies! Käytännössä tämä tarkoittaa esimerkiksi komissaari Liikasen nimityksessä sitä, että olisi voitu jo nyt tulla toisenkinlaiseen perusteltuun tulkintaan siitä, että se kuuluisi valtioneuvostolle, mutta uuden valtiosäännön mukaan se varmasti kuuluu valtioneuvoston toimivaltaan.

Kun katson tätä salia, niin kun puhutaan hallituksen kertomuksesta, viime kaudella tätä käsiteltiin moneen kertaan, totesin, ettei koskaan yksikään ministeri ole paikalla. Vaikka hallitus on vaihtunut, niin tahti ei ole muuttunut. Hallitus ei ilmeisesti paljon kunnioita sitä eduskunnan tahtoa, kun näitä asioita käsitellään, kun koskaan yksikään ministeri ei ole valitettavasti paikalla.

² **Esko Helle /vas:** Arvoisa puhemies! Kun valiokunnan puheenjohtaja Itälä totesi, ettei yhtään ministeriä ole paikalla, se pitänee paikkansa, mutta toivottavasti täällä istuu tulevia ministereitä sen sijaan, jotka osaavat sitten korjata asiat siltäkin osin.

Arvoisa puhemies! Viime keväänä tein kirjallisen kysymyksen n:o 109/99 juuri tästä EU-komissaarin nimitysprosessista. Pontimena siihen, että kysymyksen tein, oli se, kun valtiovarainministeri Niinistö kyselytunnilla hieman ehkä yllätettynä totesi pariin kolmeenkin kertaan sitä kysyttäessä, että tämän asian on katsottu kuuluvan tasavallan presidentille ja hänen toimenpiteistään riippuu sitten, miten nimitysprosessi lähtee menemään. Kysymyksessäni asetin tällaisen tulkinan kyseenalaiseksi. Kysymykseen vastasi ulkoasiainministeri Halonen, joka katsoi vähän saman tapaisen johdattelun kautta kuin ministeri Niinistökin silloin, että komissaarinimitys kuuluu presidentille. Perusteluna siinä oli lähinnä se, että näissä sopimuksissa todetaan, että komissaarit nimitetään hallitusten yhteisellä päätöksellä, yhteisellä sopimuksella. Kuten perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja juuri edellä totesi, valtiosopimustulkinnan kautta on päädytty siihen, että tässä yhteydessä käytetään hallitusmuodon 33 §:n mukaista valtarakennetta. Toisaalta käytännössä mistään ei kyllä löydy sellaisia valtiosopimuksia, ei ainakaan niitä minulle valtioneuvoston kansliasta onnistuttu osoittamaan, joissa Suomen valtio olisi ollut tekemässä muitten EU-jäsenvaltioitten kanssa sopimusta siitä, että nimettiin sellainen ja sellainen komissio, sellaiset ja sellaiset komissaarit viime kesän aikana. Samanlainen tilanne oli aikanaan jo viisi vuotta sitten.

Toisaalta ministeri Halosen vastauksen lopussa todetaan: "Uuden perustuslain sanamuodosta seuraa, että valtioneuvoston toimivaltaan kuuluvat myös EU:n toimielinjärjestelmän ulkopuoliset päätökset." Itse ainakin tulkitse, että tämä merkitsee juuri sitä samaa, mitä nyt perustuslakivaliokunta lausunnossaan on korostanut, eli että uuden perustuslain mukaan EU-asiat mukaan lukien nimitysasiat alusta loppuun kuuluvat epäilyksittä valtioneuvoston toimivaltaan. Toivottavasti myös istuvan hallituksen ministerit ovat tätä mieltä tällä kertaa, koska viisi vuotta sitten eduskunnan perustuslakivaliokunnan esityksestä hyväksymää näkemystä ei kaikilta osin EU-politiikassa ole noudatettu.

Tähän liittyen on tietysti mielenkiintoista todeta, että juuri eilen valtioneuvosto on tehnyt päätöksen, jossa se on ottanut vastaan tasavallan presidentin kirjelmän, jossa presidentti ilmoittaa osallistuvansa Eurooppa-neuvoston kokoukseen. Tämähän on erilainen tulkinta kuin silloin perustuslakivaliokunnalla ja eduskunnalla oli, kun tätä hallitusmuodon ja valtiopäiväjärjestyksen muutosta viitisen vuotta sitten tehtiin.

Ymmärrän, että nyt tuo valiokunnan selkeästi ottama kanta tukee juuri sitä näkökulmaa, jota itsekin olen tässä asiassa edustanut, ja myös valiokunnan kanta siltä osin tukee sitä, että valiokunta asiallisesti ottaen katsoo, että näin olisi voitu menetellä jo nykyisten lakien eli hallitusmuodon ja valtiopäiväjärjestyksen mukaisesti, jos niiden tulkinta olisi lähtenyt asiapohjaiselta tulkintakäytännöltä eikä teknisluontoiselta näkemysel-
tä, niin kuin perustuslakivaliokunnassa todettiin.

Nyt on käsitellyssä todella hallituksen toimenpidekertomus vuodelta 1998. Kertomuksen eduskunnalle on antanut tasavallan presidentti, kuten hän antaa hallituksen esitykset tänne. Kysymys ei ole siis valtioneuvoston kertomuksesta vaan hallituksen kertomuksesta. Nykyisen hallitusmuodon 2 §:n mukaan ylin toimeenpanovalta kuuluu tasavallan presidentille, ja hauskan vanhahtavan sanonnan mukaan hänellä on apunaan valtioneuvoston jäseniä eli ministereitä, eli tämä on lähtökohta. Lisäksi meille on opetettu oikein ällätikun kanssa vuosien mittaan hallitusmuodon 33 §:stä, että ulkopolitiikka ja turvallisuuspolitiikka kuuluvat kiistatta presidentin ensisijaiseen toimivaltaan.

Tätä taustaa vasten oli hyvin mielenkiintoista selata hallituksen toimenpidekertomusta. Siellä nimittäin ei juuri presidentin tekemisistä, kannatoista mainintoja ole. Siellä loppupuolella on nelisenkymmentä sivua luettelomaisesti, joissa ovat presidentin esittelyssä olleet hallituksen esitykset nimikkeittäin ja ministeriöittäin ja myös eduskunnan antamat vastaukset hallitukselle, jotka on kirjattu presidentin esittelyn kautta saapuneiksi. Sen lisäksi en löytänyt sieltä paljon muita presidenttiä koskevia mainintoja kuin että hän allekirjoitti Amsterdamin sopimuksen ratifiointiasiakirjan, muistaakseni kesäkuussa 98, sen lisäksi, että hän on tavannut Suomessa käyneen silloisen Naton pääsihteerin Solanan. Lisäksi on muutamassa kohdassa mainittu eräitä presidentin ulkomaanmatkoja, ei kaikkia. Siellä

on mainittu Unkari, Slovenia, Ukraina, Pietari ja Naganon olympiakisat.

Jos ajatellaan sitä, että joku ulkopuolinen tustuisi kertomuksen kautta suomalaiseseen vallankäyttö- ja valtajärjestelmään, hän ei ymmärtäisi ollenkaan näitä tulkintoja, mitä tähän asti on ollut presidentin vallankäytöstä, kun tässä puhutaan hallituksen toimenpiteistä ja presidentillä ei ole osaa eikä arpaa oikeastaan näihin toimenpiteisiin, mitä nyt on kirjattu.

Lisäksi katsoin, hieman ylimalkaisesti tosin, ulkoasiainministeriön ja valtioneuvoston kanslian erilliset kertomukset. Niissä oli aivan samanlainen tilanne. Niistä muistaakseni toisessa taisi olla kerran mainittu tasavallan presidentti, toisessa ei lainkaan, siis ei myöskään ulkoasiainministeriön kertomuksessa. Tällä tavalla luettuna tämä on aika omituinen juttu. Hyvin mielenkiintoinen oli eräs kohta, siellä saattoi olla enemmänkin tällaisia, suora lainaus siitä: "Valtioneuvosto hyväksyi - - hallituksen kehityskaupoliittisen linjauksen. Sen tavoitteena on mm., että ulko- ja turvallisuuspolitiikan, kauppapolitiikan ja kehitysyhteistyön tavoitteet ovat sopusoinnussa keskenään. Linjauksella valmistaudutaan myös toimimaan globaalistuvassa ympäristössä." Siis valtioneuvosto hyväksyi linjauksen, selkeän ulkopoliittisen linjauksen, ja koko hallituksen nimissä, ei valtioneuvoston omana linjauksena vaan hallituksen linjauksena, niin kuin ainakin tekstissä sanotaan. Ihmettelen kovasti, mihin nyt hallitusmuodon 33 § on joutunut vai onko tässä kohtaa kirjausvirhe, mitä en oikein usko.

Kaiken kaikkiaan, kun kohtapuoliin siirrymme uuden perustuslain aikaan ja vallanvaihdos tulee tapahtumaan myös presidentin pallilla ja kun nyt käydään siihen liittyvää vaalitaistelua, siinä yhteydessä eräiltä ehdokkailta on tullut aika omituisia tulkintoja perustuslain merkityksestä presidentin tulevalle roolille. Minusta olisi erittäin paikallaan, että ehdokkaat ja heidän taustaryhmänsä todella paneutuisivat asiaan, että eivät antaisi kansalaisille, yleisölle ylimitoitettuja kuvitelmia siitä, mihin presidentti pystyy, mitkä ovat hänen mahdollisuutensa hoitaa asioita. Toivon, että tässä malttia riittäisi. Se ei ole politiikan uskottavuuden kannalta ollenkaan hyvä asia, jos tässäkin vaalikamppailussa ehdokkaat tulevat ehkä luvanneeksi hoitaa sen ja sen asian, ja me kaikki tiedämme, että presidentin voimin ei niitä asioita, ei juuri mitään asiaa, hoideta yksin, vaan niin kuin uudessa perustuslaissakin tode-

taan, toimeenpanovalta on nimenomaan yhteistoiminnassa valtioneuvoston kanssa. Valtioneuvoston jäsenten tulee nauttia eduskunnan luottamusta, eli asiallisesti ottaen, jos katsomme, mitkä vaalit tässä maassa ovat tärkeimmät politiikan toteutumisen ja politiikan linjausten takia, eduskuntavaalit ovat ylivoimaisesti tärkeimmät vaalit, tärkeämmät kuin tulossa olevat presidentin vaalit. Tätä asiaa tietysti näyttää monen olevan hyvin vaikea ymmärtää.

3 Anneli Jäätteenmäki /kesk: Arvoisa rouva puhemies! Aion käsitellä vain yhtä asiaa, jonka perustuslakivaliokunta on ottanut esille, eli Suomen jäsen ehdokkaan nimeämistä erinäisiin yhteisöjen toimielimiin. Kertomusvuoden aikanahan nimitettiin Euroopan keskuspankin johtokunnan jäsen, ja valiokunnan tarkastelu liittyy tähän.

Ensinnäkin täytyy onnitella perustuslakivaliokuntaa siitä, miten hienosti se on kirjoittanut kritiikkiänsä tätä nimittämismenettelyä kohtaan. Ymmärrän, että se on kirjoitettu näin, ja se on kirjoitettu niin, että täytyy ihan kaksi kertaa lukea, ennen kuin ymmärtää, että tämä on todella kritiikkiä. Olisi ollut mielenkiintoista kyllä lukea enemmänkin näitä valiokunnan johtopäätöksiä. Muun muassa, kun täällä kirjoitetaan, että Keskuspankin johtokunnan jäsenen nimitysasiassa voidaan valiokunnan käsityksen mukaan katsoa, että hallitus on päätenyt oikeaankin tulokseen, olisi ollut mielenkiintoista lukea valiokunnan perustelut sille, miksi Euroopan keskuspankin johtokunnan kokoonpanossa on kysymys Suomen suhteista ulkovaltoihin. Kun tiedämme vielä, että johtokunnan jäsenten sitoutumattomuutta korostetaan ja esimerkiksi meillä Suomessa edes pankkivaltuutetut eivät saa antaa minkäänlaisia ohjeita eivätkä edes kuule, mitä siellä kokouksissa tapahtuu, miten voidaan katsoa, että tällainen nimitys Suomen osalta on nyt sitten johtanut siihen, että kysymys on suhteista ulkovaltoihin? Ymmärrän, että valiokunnassa on varmasti tätä keskustelua käyty mutta sitä ei ole haluttu tänne kirjata, ja valiokunnan puheenjohtajan puheesta oikeastaan ymmärsin, että valiokunta olisi nähnyt mieluummin sellaisen tilanteen, jossa olisi korostettu enemmän parlamentarismia.

Ed. Helle totesi, että jos olisi tehty asiapohjalta tämä tulkinta, olisi päädytty myös toisenlaiseen tulokseen. Kysymys on ennen kaikkea siitä, haluttiinko tukea presidenttivaltaista järjestel-

mää vai haluttiinko korostaa parlamentarismia, ja tässä nimitysasiassa on haluttu korostaa presidenttivaltaista järjestelmää.

Jos meillä ei nyt olisi uutta valtiosääntöä ja vielä nykyisin voimassa olevan valtiosäännön pohjalta jatkettaisiin, tämä johtaisi siihen, että presidentin valta kasvaisi merkittävästi parlamentaarisen vallankäytön kustannuksella, näin nimenomaan EU-politiikassa. Nimittäin tilannehan on ollut se, että kun näitä nimityksiä on tapahtunut YK:n eri järjestöihin, siellä nimitysasia ei ole mennyt tasavallan presidentille kuin hyvin harvoissa tapauksissa, mikä onkin ollut mielestäni oikein, koska myös siellä on hyvin monia erilaisia järjestöjä, joissa ei voida katsoa, että kysymys olisi Suomen suhteista ulkovaltoihin, vaan kysymys on aika paljon samanlaisesta asiasta kuin esimerkiksi Euroopan keskuspankin toimivalta-asiassa.

On hyvä asia, että tämä kysymys on nostettu esille, ja hyvä on myös se, että tässä selvästi katsotaan, että uuden perustuslain mukaan tulkinta tulee olemaan toinen. Mielestäni uusi perustuslaki on tältä osin aivan selvä. Mutta totta on myös se, että keskustelun aika on nyt, jos toisenlaisia tulkintoja halutaan tehdä. Me tiedämme, että vaikka eduskunta ja perustuslakivaliokunta aikaisemmin ovat jostakin tulkinnasta olleet täysin yksimielisiä, käytännössä tulkinta on kuitenkin sitten ollut toisenlainen. Minusta on nyt hyvä, että ennen kuin tällaisia, sanotaanko, ennakkotulkintoja uuden perustuslain vallitessa tapahtuu, perustuslakivaliokunta, ja kun tämä kertomus nyt täällä hyväksytään, koko eduskunta lähtevät siitä, että uuden perustuslain tarkoituksena on korostaa parlamentarismia ja valtioneuvoston asemaa kaikissa EU:hun liittyvissä asioissa, mukaan lukien nimitysasiat.

4 Ville Itälä /kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Jäätteenmäki otti esiin sen, että nyt käydään keskustelua ja tässä on ollut erilaisia tulkintoja. Olen samaa mieltä, että nyt on juuri oikea aika käydä keskustelua, mutta sen osalta, mitä 93 § tulee tarkoittamaan 2 momentin osalta, kuka vastaa EU-asioista, on aika vaikea ruveta tulkitsemaan. Sitten täytyy jo sanamuotoja ruveta muuttamaan. Se on nyt kirjoitettu niin selvästi, kun joka kohdassa lukee, että valtioneuvosto vastaa, valtioneuvosto vastaa. Kun kaikki asiat on lueteltu, sitten täytyy lukea vain väärin ja lukea se niin, että valtioneuvosto onkin

presidentti, mutta missään kohdassa ei lue niin. Nyt on yritetty kirjoittaa niin, että tällaisista tuloksin varaa ei todellakaan jää.

5 Anneli Jäätteenmäki /kesk (vastauspuheen-vuoro): Arvoisa rouva puhemies! Olen ed. Itälin kanssa aivan samaa mieltä, että voimaan astuva valtiosääntö tältä osin on hyvin selvä. Mutta muistan muutaman vuoden takaiset keskustelut eduskunnassa, kun silloinen perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja Niinistö totesi, että on aivan selvää, että valtioneuvosto päättää, kuka edustaa Suomea EU:n huippukokouksissa. Se oli perustuslakivaliokunnan mielestä hyvin selvästi kirjoitettu, ja kuitenkin käytäntö on osoittautunut silloin toiseksi. Toki myönnän, että nyt tämä on kirjoitettu, voisiko sanoa, vielä selvemmin, ja mitään erillisiä lausumia ei nyt sitten myöskään ole valtioneuvostossa jätetty.

6 Tiina Brax /vihr: Arvoisa rouva puhemies! Edellisissä puheenvuoroissa niin perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja Itälä kuin kaikki seuraavatkin puhujat ovat valottaneet niin hyvin jo näkemyksiä tulevasta perustuslaista ja siitä, kuka saa nimittää EU:n keskeisiin tehtäviin ihmisiä, että en palaa siihen asiaan enempää. Yhdyn oikeastaan kaikkiin aiemmin esitettyihin näkemyksiin ja ennen kaikkea siihen, että uuden lain osalta se on kyllä niin selvästi kirjoitettu, että jos sellainen tilanne tulee, että uudelleen joku äksyilee, niin minun on kyllä todella vaikea uskoa, ettei eduskunta yksimielisesti silloin istu tai seiso ja puolusta perustuslakia. Ei siinä tulkinnanvaraa enää tästä eteenpäin ole.

Mutta nyt vielä muutaman kuukauden voimassa olevan lain kanssa on tämä tilanne. Ed. Helteen eilisestä kertova osittain ehkä muoto-seikka kertoo kuitenkin siitä todellisuudesta, jossa tänä päivänä ja vielä muutaman kuukauden elämme. On kyllä hyvä, että se tuli esille. Sitä taustaa vasten ymmärrän hyvin, miksi myös ed. Jäätteenmäki nosti asian esille. Tähän asti olemme eläneet ja siis vielä muutaman kuukauden elämme tilanteessa, jossa perustuslakivaliokunnan yksimielisen tulkinnan yli on voitu kävellä.

Sen sijaan ajattelin puhua hiukan enemmän toisesta perustuslakivaliokunnan mietinnössä olevasta asiasta eli Haagin lapsikaappaus-sopimuksesta. Minusta on erittäin tärkeää, että valiokunta on pariinkin otteeseen kuullut asiantuntijoita ja perehtynyt asiaan. Siinä prosessissa kävi

sangen konkreettisesti ilmi, kuinka moninaisilla ja kansalaisen kannalta mahdollittoman epäselvillä ja myös osittain eduskunnan päättävällän kannalta kestävämmillä tavoilla kansainvälisiä sopimuksia on varsinkin ennen vuotta 95 voimaan saatettu. Sen takia oli hyvä käydä tämä niin sanottu harjoitus läpi ja tulla siihen tulokseen, että tällä tavalla ei enää eduskuntaa voida ohittaa tosiasiallisesti saatettaessa kansainvälisiä sopimuksia voimaan, eikä näin ole viime vuosina onneksi enää tapahtunutkaan.

Mutta tässä on siis, niin kuin puheenjohtaja Itäläkin kertoi, pieni vaara ristiriidasta Haagin kansainvälisen lapsikaappaus-sopimuksen ja meidän uuden perusoikeutemme kohdalla. Toistan vielä meidän perustuslakimme kannalta kaksi keskeistä asiaa, joita perustuslakivaliokunta on nyt yksimielisesti asettanut puolustamaan. Ensinnäkin Suomen perustuslain mukaan lapsen tulee saada vaikuttaa kehitystään vastaavasti itseään koskeviin asioihin. Toinen hyvin tärkeä pykälä tässä asiassa on, että Suomen kansalaista ei saa vastoin tahtoaan luovuttaa tai siirtää toiseen maahan. Aivan oikein perustuslakivaliokunta toteaa, että riistiriitaa kansainvälisen lapsikaappaus-sopimuksen kanssa ei synny, jos tuomioistuimet tulkitsevat jokaisessa yksittäistapauksessa tätä kansainvälistä sopimusta niin sanotusti perusoikeusmyönteisesti, lukien samalla rinnalla Suomen perustuslakia.

Tähän asti kaikki hyvin. Mutta juristina minun on pakko sanoa, että ongelmat alkavat vasta tästä. Ei minun koulutukseni eikä käsittäkseni juuri kenenkään meidän muidenkaan Suomen korkeakouluista juristiksi valmistuneiden koulutus käsittele millään muotoa sitä, mikä on lapsen etu tai milloin lapsi on henkisesti kypsä päättämään omasta edustaan. Ilmeisesti tästä syystä, vaikka Suomen tuomioistuimet muuten ovat viime vuosikymmenellä parantaneet merkittävästi perustelujaan kaikissa päätöksissä, nimenomaan näissä päätöksissä, joissa puhutaan lapsen edusta tai määritellään sitä, onko lapsi henkisesti kypsä päättämään omista asioistaan, perustelut ovat erittäin heikkotasoisia tai niitä ei peräti ole ollenkaan.

Mennään arvovallan taakse. On palattu, niin kuin professori Aulis Aarnio usein sanoo, niin sanottuihin "on katsottava, että" -perusteluihin. Todetaan vain, että tässä ja tässä tapauksessa on katsottava, että lasta piti kuulla, tai on katsottava, että siihen ei ollut aihetta. Mutta tuomiois-

tuin ei ikään kuin uskalla perustella päätöstään yksittäistapauksen osalta, sitä, mihin asiantuntijalausuntoihin, mihin omiin havaintoihin, mihin arvio perustuu. Näin ollen tuomioistuimet eivät myöskään toistaiseksi ole muodostaneet mitään ulkopuolisen arvioitavissa olevaa tulkintatraditiota. Tämä on erittäin suuri oikeusturvakysymys ja hankaloittaa suuresti arkipäivän elämää niin avioeroasioissa kuin vaikeissa kansainvälisissäkin asioissa.

Senpä takia tavallaan perustuslakivaliokunnan lausuntoa pitäisi jäädä seuraamaan myös käytännön tasolla, kuulla jossain vaiheessa asiantuntijoita siinä asiassa, että kun on säilytetty vastuu arvioinnista ja perusoikeuksien puolustamisesta tuomioistuimille, tuleeko tältä osin parantamaan tuomioistuinten perustelutraditio. Oikeusturvan kannalta se on kaikkein oleellisin, voiko oikeasti ymmärtää, miksi jokin päätös on tehty.

Jotta kävisi selväksi, kuinka vaikea tämä asia on: olen yksittäisissä tapauksissa törmännyt pariin kolmeenkin kertaan tilanteeseen, että meidän juristien koulutuksen mukaisesti puhutaan, että iän pitää olla kaksinumeroinen luku. Usein puhutaan 12-, 14- tai jopa 16-vuotiaasta lapsesta, ennen kuin lapsi oikeasti voi ilmoittaa kantansa. Mutta taas sitten psykologien ja lasten muun kasvatuksen asiantuntijoiden puolella puhutaan selvästi nuoremista lapsista. Haarukka saattaa olla jopa niin laaja, että jonkin alan asiantuntijoiden mukaan voidaan puhua jopa, että 5–6-vuotiaatkin joskus osaavat sangen selkeästi ilman manipuloinnin vaaraa ilmaista omia tahtojaan. Ero on valtava, ja tästä asiasta on toistaiseksi ikään kuin hankalana kysymyksenä vaiettu arkielämässä.

⁷ **Johannes Leppänen /kesk:** Arvoisa puhemies! Eduskunnan käsiteltävänä on hallituksen toimenpidekertomus vuodelta 1998. Kertomusmenettely eduskunnan menetelmänä ei ole saanut mielestäni sellaista asemaa ja vaikuttavuutta, joka sille kuuluisi. Tämähän olisi mainio mahdollisuus eduskunnalle tarttua asioihin, joita se on velvoittanut hallituksen edistämään, selvittämään ja joskus jopa toteuttamaan. Johdonmukainen lainsäädäntötyö tarvitsee mielestäni seuratajärjestelmän, sillä muutoin monet eduskunnan tahdonilmaisut jäävät päivänpolitiikan varjoon ja siten usein unohduksiin.

Tämän kertomuksen käsittelyn yhteydessä on annettava tunnustus muutamille erikoisvaliokun-

nille, jotka ovat asiantuntijakuulemisella vahvistaneet ja laajentaneet omaa lausuntoaan. Erityisesti voisi mainita hallintovaliokunnan lyhyen, mutta selkeän lausunnon. Täällä salissa pitäisi virittää ja virittäytyä laajempaan keskusteluun toimenpidekertomuksen mahdollisuuksista olla merkittävä väline pyrkiessämme parantamaan vielä nykyisestä hallituksen ja eduskunnan vuoropuhelua.

Arvoisa puhemies! Ed. Helle puheenvuorosaan minusta otti olennaisen asian esille, kun hän sanoi, että tämä on hallituksen, ei siis valtioneuvoston kertomus. Tätä taustaa vasten siihen kuuluu myös se tasavallan presidentin toiminta, jota hän tekee hallituksessa. Presidentin toimien osuutta pitäisikin tulevaisuudessa käsitellä laajemmin kertomuksissa. Siitä voisi hallitukselle näin suullisesti laittaa viestin; siellä kertomuksessa meillä ei sitä ole.

Perustuslakivaliokunta ei ole ottanut mietintönsä erikoisvaliokuntien lausunnoista osia. Sen sijaan valiokunta edellyttää, että hallitus ottaa asianmukaisesti huomioon liitteenä olevat erikoisvaliokuntien lausunnot. Valiokunta käsittelee mietinnössään kahta asiaa: Ensiksi Haagin lapsikaappaus sopimusta, joka nousi julkisuuteen Suomessa niin sanotun Campoy-tapauksen yhteydessä ja josta ed. Brax äsken hyvin seikka-peräisesti jo kertoi. Toisena asiana oli Suomen jäsenehdokkaan nimeäminen Euroopan yhteisöjen toimielimeen. Viimeksi mainitusta asiasta muutama ajatus. Ennen kuin esitän omia näemyksiäni, yhdyin hyvin pitkälle puheenjohtaja Itälän ja ed. Helteen, valiokunnan jäsenen, arviointiin ja lausuntoihin tämän asian yhteydessä.

Suomen liityttyä Euroopan unioniin on käyty paljon keskustelua siitä, miten toimivalta viime kädessä määräytyy valtioneuvoston ja tasavallan presidentin välillä käsiteltäessä Euroopan unionin asioita. Peruslähdekohta on, että Euroopan unionin asiat ovat valtioneuvoston toimialaa. Tämä perusratkaisu tehtiin, kun hallitusmuotoon lisättiin 33 a §. Tulkintaepäselvyyttä, jota on esiintynyt, voidaan perustella tietysti sillä, että tarkan sanamuodon mukaan valtioneuvoston toimivalta kiinnittyy "kansainvälisessä toimielimessä" tehtäviin päätöksiin. Jos jäsenehdokkaiden nimeämistä ja nimeämisen valmistelua ei pidetä toimielimessä tehtävänä päätöksenä, voisi toimivallan jakoa pitää epäselvänä. Säädöksen tarkoitus silloin, kun sitä säädettiin, oli kuitenkin selvä. Jotta epäselvyys lopullisesti poistuisi, ku-

ten täällä edellä on mainittu, on uuden perustuslain sanamuotoa muutettu ja selkeytetty. Valtioneuvosto vastaa Euroopan unionissa tehtävien päätösten kansallisesta valmistelusta ja päättää niihin liittyvistä Suomen toimenpiteistä yhdellä ainoalla rajoituksella: jollei päätös vaadi eduskunnan hyväksymistä. Näin ollen sanamuoto on olennaisesti laajempi kuin hallitusmuodon 33 a §:n sanonta. Siihen voisi lisätä, että tämän pitäisi olla selvää tekstiä.

Valtioneuvoston toimivalta kattaa siten kaikki Euroopan unionissa tehtävien päätösten kohteena olevat asiat ja asiaryhmät. Jäsenvaltioiden yhteisesti tekemät sopimukset nimitysasioissa ovat unionin tehtävien hoitamiseksi yhdessä tehtäviä ratkaisuja ja siten valtioneuvoston toimivaltaan kuuluvaa asiaa. Tämä selkeyttävä kannanotto ei merkitse sitä, että tasavallan presidentti poistettaisiin siltä foorumilta, jossa käsitellään Euroopan unionin asioita. En ole henkilökohtaisesti sitä mieltä. Tässäkin yhteydessä on muistettava yhteistyövelvoite, joka uudessa perustuslaissa on korostetusti esillä. Euroopan unionin asioissa yhteistoimintavelvoite koskee valtioneuvostoa tasavallan presidentin suuntaan, kun taas ulkopoliitikassa se on tasavallan presidentiltä valtioneuvoston suuntaan, toisen suuntainen, jos hieman sitä yksinkertaistaisi.

Lopuksi, arvoisa puhemies, on hyvä muistaa, että Suomen kaltaisessa pienessä maassa eri valtioiden hyvä yhteistyö on voimavara, ei ongelma.

8 Kyösti Karjula /kesk: Arvoisa rouva puhemies! Esillä oleva hallituksen toimenpidekertomus tarkastelee varsin laajasti eri valiokuntien, eri ministeriöiden toimintoja vuodelta 98. Sen vuoksi minusta tämän asiakirjan kehittäminen ja huomion kiinnittäminen siihen on erityisen paikallaan, jotta toimenpiteiden seuranta ja tuleva budjetointi saisivat vahvemman yhteyden. Sitä kautta näen selvästi, että näitä käytäntöjä kehittämällä me kansanedustajina voimme olla myös siinä asiallisessa keskustelussa vahvemmin mukana, johon eri ministeriöidemme osa-alueilla tulisi myös tulevaisuudessa vahvemmin kiinnittää huomiota.

Haluan puheenvuorossani ottaa kantaa lähinnä työasiainvaliokunnan lausuntoon työministeriön hallinnonalan toiminnasta ennen kaikkea siinä mielessä, että jo edellisenä vuonna valiokunta kiinnitti huomiota työvoimapoliittisten toimen-

piteiden vaikuttavuuteen ja vaikuttavuuden arviointiin. Haluan tässäkin yhteydessä korostaa sitä, että vaikuttavuuden arvioinnissa ja toimenpiteiden laadun kehittämisessä on toki edetty, mutta en voi olla kiinnittämättä huomiota siihen, että nytkin selvästi parhaiten työllisyyttä edistäviksi toimenpiteiksi osoittautuivat yrittäjäraha, yksityisen sektorin oppisopimuskoulutus ja tätä kautta työllistyminen yksityiselle sektorille. Siihen, millä tavalla nämä kokemukset otetaan jatkossa vahvemmin huomioon myös suunnattaessa työllisyystoimenpiteitä ja -määrärahoja, tulisi kiinnittää selvästi nykyistä enemmän huomiota.

Toinen asiakokonaisuus liittyy yrittäjyyden edistämiseen. Valiokunta otti jo vuoden 98 lausunnossaan esille muutamia yrittäjyyteen vaikuttavia tekijöitä kuten esimerkiksi yrittäjän sosiaaliturvan, arvonlisäverojärjestelmän kehittämisen ja nykyiset erittäin korkeat välilliset työvoimakustannukset ja niiden vaikutuksen työllisyyteen ja ennen kaikkea siihen, että näillä alueilla pitäisi löytää nykyistä parempia ratkaisuja. Toki jossakin määrin näilläkin alueilla on edetty, mutta toivoisi, että hallitus paneutuisi nimenomaan näihin kysymyksiin huomattavasti ponnekkaammin kuin hallituksen alkutaipaleella on näihin asioihin tartuttu.

9 Mauri Salo /kesk: Arvoisa rouva puhemies! Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 6/1999 vp hallituksen toimenpidekertomuksesta vuodelta 98 on vastaus hallituksen pyyntöön, että eduskunta sille kertomuksesta jotakin lausuu. Perustuslakivaliokunta on tehnyt mietintönsä eri valiokuntien lausuntojen ja oman toimintansa pohjalta.

Lakivaliokunnassa heräsi kysymys siitä, luokeeko kukaan kuitenkaan enää mietintöä ja koostetta hallituksen piirissä. Lakivaliokunta on jo edellisessä lausunnossaan todennut, että olisi perusteltua olla kuitenkin jonkinlainen selkeä sisällysluettelo hallituksen kertomuksessa, mutta sitä ei kuitenkaan vielä ole tullut, ja sen vuoksi otan asian puheessani esille.

Toinen asia, mihin lakivaliokunnassa kiinnitettiin erityistä huomiota, on oikeusapujärjestelmän yhtenäistäminen sillä tavalla, että myös keskituloiset voisivat tulla oikeusapujärjestelmän piiriin. Mietinnössä on käsitelty huolestuneenaakin sitä, että oikeusapukustannukset ovat nousseet, ja tarvitaan varmaan oikeusministeriön sisällä selkeää keskustelua, kuinka kustannukset

voidaan pitää kurissa. Mutta toisaalta oikeusjärjestelmän toimivuuden kannalta ja nimenomaan yksittäisen ihmisen oikeusturvan kannalta on perusteltua edellyttää, että keskituloisetkin ihmiset voivat hankkia itselleen oikeusturvan.

Talousvaliokunta lausunnossaan kiinnittää edelleen erityistä huomiota elintarvikevalvonnan epäkohtiin. Tiedostetaan taloudellisten resurssien puuttuminen ja riittämättömyys ja toisaalta valvonnan tämänhetkinen hajanaisuus. Tässä on hallituksen syytä toimia aktiivisesti niin, että voimme saattaa elintarvikevalvonnan sille tasolle, jolla sen suomalaisessa yhteiskunnassa kuuluu olla. Tässä todetaan, että valtion talousarvioesitykseen vuodelle 2000 on lausuma, että eläimistä saatavien elintarvikkeiden valvonnan tavoitteena on tuotannon laadun ja turvallisuuden takaaminen sekä elintarvikehygieniasta annetun lain toteuttaminen yhdenmukaisena koko maassa. Tämä edellyttää myös valtion ja kuntien välistä yhteistyötä sillä tavalla, että kunnille turvataan mahdollisuus järjestää eläinlääkäreiden ja johtavien hygieenikkojen palkkaus niin, että valvonta saadaan aukottomaksi.

Arvoisa puhemies! Olisi todella mukava saada joskus viesti siitä, lukeeko joku joskus näitä eduskunnasta lähetettäviä viestejä.

¹⁰ **Mikko Elo /sd:** Puhemies! Monessakin puheenvuorossa on puututtu presidentin valtaoikeuksiin ja toisaalta hallituksen asemaan. Erityisesti kiinnitin huomiota ed. Helteen näkemyksiin, joita monet kansanedustajat kyllä ovat tukeneetkin. Ed. Hellehän totesi, ettei tasavallan presidentti voi vaikuttaa kaikkiin asioihin, sellaisiin asioihin, joista esimerkiksi käynnissä olevassa vaalitaistelussa keskustellaan, ei esimerkiksi voi vaikuttaa työllisyyteen. Otan sen konkreettisena kysymyksenä, joka viime vaalitaistelun aikana oli esillä.

Puhemies! On myös kysymys siitä, minkälainen presidentti meillä on. Presidenttihän voi vaikuttaa kannanotoillaankin, kysymyksen ei tarvitse suinkaan aina olla varsinaisesta päätöksenteosta, vaan nimenomaan kannanotoillaan, jotka liittyvät ajankohtaisiin asioihin, joissa on maan kannalta tärkeitä asioista kysymys.

Puhemies! Olen aikaisemmin täällä monta kertaa viime vaalikaudella todennut, että minun mielestäni presidentin valtaoikeuksien kaventaminen ei ole kulkenut Suomen kansan enemmistön haluamaan suuntaan, ja olen ihmetellyt sitä

intoa, jota esimerkiksi perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja Itälä, kansanedustaja Helle ja eräät muut ovat osoittaneet presidentin valtaoikeuksien kaventamisessa. Se on johtanut uuteen perustuslakiin, joka tulee 1.3.2000 voimaan. Onkin erittäin mielenkiintoista nähdä, miten kansa esimerkiksi vaaliurnilla näyttää omaksuneen sen, että seuraava presidentti automaattisesti tulee olemaan henkilö, jolla ei ole perustuslain hänelle antamia sellaisia valtaoikeuksia, joita tähän asti on ollut olemassa.

Oma käsitykseni on, että kun kansa vihdoinkin viimein tajuaa, että kysymys on enemmänkin keulakuvasta tasavallalle, vaikka tosin presidentti sinänsä tietysti saattaa vaikuttaa hyvin paljonkin maan asioihin, niin kuin totesin, omilla kannanotoillaan jne., niin on kuitenkin selvää, että ihmiset saattavat myös jättää hyvin suuressa määrin äänestämättä ja kokevat sen, että ei tällaista henkilöä, joka on tarkoitettu avaamaan maatalousnäyttelyjä ja vihkimään siltoja, ole tarpeen lähteä suorassa kansanvaalissa äänestämään. Tämä on se viesti, jonka minun mielestäni edustajat Itälä ja Helle esimerkiksi antavat kansalle. Maatalousnäyttelyjen avaaja, siltöjen vihkijä — minun mielestäni, niin kuin sanottu, oikein todella vähän liioitellustikin ehkä edustajat ovat tuoneet tämän kaltaisia näkemyksiä esille. Kun siirryttiin aikanaan suoraan kansanvaaliin, ja silloin edustajat Helle ja Itälä olivat jo eduskunnassa, kun ne päätökset tehtiin, minun mielestäni se automaattisesti johti siihen, että tasavallan presidentille tuli vahvempi asema verrattuna esimerkiksi hallitukseen ja eduskuntaan. Nyt kuitenkin me säilytämme vanhan vaalitalvan, ei kovinkaan vanhan, mutta kuitenkin suora kansanvaali säilyy ja silti meille tulee presidentti, joka tulee olemaan keulakuva.

Puhemies! Minun mielestäni tässä on kysymys todella siitä, että meidän pitää eduskunnassa nyt katsoa, mitä tapahtuu tammi-helmikuussa, minkälainen on kansan reaktio tähän riisuttuun presidentin valtaan nähden, ja sitten ehkä sen pohjalta pystytään tekemään uusia arvioita siitä, pitäisikö meidän siirtyä esimerkiksi eduskunnassa suoritettavaan vaaliin, joka on ollut sosiaalidemokraattisen puolueen perinteinen vaatimus, ennen kuin 80-luvulla tultiin tähän käsitykseen, että siirrytään suoraan kansanvaaliin.

Puhemies! Yksi näkökohta vielä ed. Helteen puheenvuorossa. Kun nyt uudessa perustuslaissa sanotaan, että tasavallan presidentti johtaa ulko-

politiikkaa yhteistoiminnassa hallituksen kanssa, niin tähän on tietysti asia, joka, ed. Helle, on edelleen vailla käytäntöä. Se käytäntö tulee muodostumaan vasta 1.3. jälkeen, ja silloin me näemme, kuka todellisuudessa johtaa ulkopoliittikkaa. On aika varmaa, että myös henkilöllä, joka tulee valituksi, on suuri merkitys, onko hänellä harrastusta ulkopoliittikkaan, osaako hän ulkopoliittikkaa vai onko hän henkilö, joka ei ole riittävästi perehtynyt ulkopoliittikkaan, jotta hän pystyisi käyttämään sitä valtaa, joka hänellä yhteistoiminnassa maan hallituksen kanssa olisi. Käytäntö tulee muotoutumaan hyvin paljon, samoin tulkinnot, uuden presidentin mukaan.

Mitä, puhemies, ihan lopuksi vielä EU:n huippukokouksiin tulee, olen ymmärtänyt, että täällä on suuri osa kansanedustajista ollut sitä mieltä, että jo tämä viime vaalikaudella tai oikeastaan nyt päättyvällä presidentin vaalikaudella noudatettu käytäntö on ollut oikeastaan vähän huono. Minun mielestäni käytäntö on ollut ihan hyvä. Siitä presidentti Ahtisaari ja pääministeri Lipponen sopivat. Meidän on nähtävä se rikkautena, että Suomi on voinut lähettää EU:n huippukokoukseen sekä presidentin että pääministerin.

Kun tiedotusvälineetkin koko ajan jauhavat sitä samaa kahden lautasen politiikkaa, niin kuten puhemies tietää, esimerkiksi itse käyn aika paljon Ranskassa eikä missään ranskalaisissa tiedotusvälineissä koskaan ole keskusteltu, että on kiusallista, että Chirac menee huippukokouksiin. Kuitenkin ainakin tähän asti Suomen tasavallan presidentin asema on ollut suurin piirtein sama kuin Ranskan presidentin asema. (Ed. I. Kanerva: Puhuja on oikeassa!) Minun mielestäni, puhemies, on syytä toivoa, että tulevaisuudessakin voitaisiin siitä sopia, totta kai niin, että valtioneuvosto tekee päätöksen, mutta ei se voi olla mikään sanelupäätös. Ei voi olla sillä tavalla, että valtioneuvosto ilmoittaa tulevalle tasavallan presidentille, että hänellä ei ole mitään asiaa EU:n huippukokouksiin. Näinhän ei voi menetellä.

Ed. I. Kanerva merkitään läsnä olevaksi.

¹¹ **Ville Itälä /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Elo otti esiin ihan merkittävät keskustelunaiheet. Minä en ole itse

ainakaan missään vaiheessa ottanut esiin, ettei voisi olla kaksi lautasta siellä. Ehdottomasti on asianmukaista, että valtioneuvosto keskustele presidentin kanssa. Sinne mennään, jos se on asiallista, ja on ulkopoliittikan johdonmukaisuudenkin takia monta kertaa tärkeää, että presidentti menee, mutta kyse on ollut siitä, kuka päättää, eikä se ole ilmoitusasia. Yhteistyön täytyy pelata molempiin suuntiin, mutta se ei voi myöskään olla presidentin osalta vain ilmoitusasia.

Mitä tulee maatalousnäyttelyn avaajiin ja siihen rooliin presidentillä, niin joka paikassa olen sanonut, että uusi perustuslaki jättää presidentille huomattavat valtaoikeudet ja kuva siitä, että hän olisi vain näyttelyjen avaaja, on täysin väärä. Se ei perustu lakiin, ei mihinkään käsitykseen. Jokaisessa tilaisuudessa, kun on ollut mahdollisuus, olen korostanut tätä. Ed. Elo, ainakaan itse en ole koskaan tätä tehnyt. Ne, jotka näin sanovat, ovat selkeästi väärässä. Kannattaisi niitten tutustua varmaan myös uuteen perustuslakiin ja mietintöihin.

¹² **Johannes Leppänen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Elon logiikka valintatavasta on mielenkiintoinen. Jos lähestytään vaalitapaa siitä näkökulmasta, kuinka paljon on valtaa, ja kun valta on, niin kuin sanoitte, riisuttu ja nyt voitaisiin siirtyä siihen, että eduskunta valitsee presidentin, niin jos tätä logiikkaa käytettäisiin asianmukaisesti tässä maassa, eihän välittömällä vaalilla tarvitsisi valita kuin valtiovarainministeri ja joukko muutamia johtavia virkamiehiä, jotka sitten valitsisivat haluamansa eduskunnan. Mutta vaalitapahan meillä on valittu sen aseman vuoksi, ja se tietysti on omiaan asemaa korostamaan, mutta valtaoikeudet määritellään yksiselitteisesti tässä salissa ja perustuslaissa ja niihin valtaoikeuksiin valitaan presidentti, joka niitä toteuttaa. Siihen tietysti, miten se käytännössä näkyy, vaikuttavat persoonallisuus ja monet eri asiat. Näin tämä logiikka minun nähdäkseni kulkee.

¹³ **Mikko Elo /sd** (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Mitä tulee presidentin vaalitapaan, meillä on erilaisia malleja. Toteaisin ensinnäkin sen, että Suomessa on perinteisesti presidentillä ollut suuret valtaoikeudet, jotka nyt kaventuvat 1 päivänä maaliskuuta, ja Suomen kansa on katsonut, että Suomen presidentillä pitää olla valtaa. Se on mielestäni kansan enemmistön mieli-

pide. Tietysti on olemassa erilaisia tapoja valita. Kun ed. Leppänen esimerkiksi äsken puhui suorasta kansanvaalista ja vallasta, niin kyllä minä ymmärsin sen aikanaan, kun me siirryimme suoraan kansanvaaliin, että presidentille tuli merkittävämpi valta-asema, kun häntä eivät enää valitsijamiehet valinneet. Nythän on tietysti esimerkiksi Itävalta ja Irlanti, joissa presidentti valitaan suoralla kansanvaalilla ja joissa presidentti on enemmän keulakuva kuin ehkä vallankäyttäjä. Toisaalta on Ranska ja Yhdysvallat, joissa presidentti on suuri vallankäyttäjä. Tässä tietysti perinteet ratkaisevat, ja mielestäni perinne on Suomessa nyt muuttumassa. En minä ole ihan varma siitä, että se on hyvään suuntaan menossa.

14 Erkki Pulliainen /vihr: Arvoisa puhemies! Kun perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja on läsnä, en voi olla käyttämättä tilaisuutta hyväkseni puhuakseni hänelle mikrofonin kautta ja samalla pöytäkirjaan asiasta, joka nimittäin mielestäni on lyhyehkön puheenvuoron väärti.

Kun näitä hallituksen kertomuksia on vuosikaudet selaillut, olen kiinnittänyt huomiota eräaseen asiaan eli siihen, että eri hallinnonaloilla ministeriöt ja ministerit reagoivat hyvin toisistaan poikkeavalla intensiteetillä ja tavalla eduskunnan hyväksymiin lausumiin, niin että siinä on eroa kyllä kuin yöllä ja päivällä. Joskus synkkänä hetkenä jopa olen, kun sen verran olen oppinut virkamiehiä tuntemaan, ollut näkevinäni, että jaha, tässä on nyt se ja se vanhempi hallitussihteeri tai hallitusneuvos takana, joka on syntyperältään ilmeisesti hämäläinen ja erittäin hitaasti reagoiva erilaisiin asioihin — kaikella kunioituksella kaikkia hämäläisiä kohtaan. Jälki on varmaan hyvin arvokasta sen pitkän miettimisen jälkeen.

Kun, arvoisa puhemies, eduskunnan kulttuuriin ovat nyt tulleet erilaiset selvitykset, joista tulevaisuusvaliokunta on tullut suorastaan maailmalla jo tunnetuksi, kiitos eduskunnan puhemiehen ja tulevaisuusvaliokunnan jäsenten ulkomailla pitämät puheenvuorot, mielestäni perustuslakivaliokunta voisi miettiä sellaista, että se teettäisi jollakin tutkimuslaitoksella, yliopistollisella esimerkiksi, selvityksen siitä, millä tavalla eduskunnan lausumat ovat saaneet vastetta eri ministeriöissä ja eri vastuualueilla. Tällä tavalla voisi miettiä sitä, millä tavalla ylipäätään demokratia tässä tasavallassa toimii, millä tavalla hallintokulttuuri kunnioittaa demokratiaa. Tässä tie-

tysti äsken käyty debatti oli erinomaisen hyvä tausta tälle, koska siinähan oli perimmältään juuri samasta kysymys, vain tuolla supermakrotasolla. Toisin sanoen olisin äärimmäisen pettynyt, jos perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja ei olisi jo pyytänyt vastauspuheenvuoroa.

15 Ville Itälä /kok: (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Pulliainen kiinnitti ihan oikeaan asiaan huomiota. Kuten jo ensimmäisessä puheenvuorossa sanoin, jo aikaisempien hallitusten aikana oli sama juttu, että hallituksen jäsenet eivät olleet koskaan paikalla, kun käsiteltiin hallituksen kertomusta. Mielestäni tämä on kuitenkin erittäin merkittävää, että täällä voitaisiin käydä erilaista debattia. Luulen niin, että on syytä kyllä puuttua tähän asiaan aika kovalla kädellä. Siitä puhuin jo viime kaudella, että sitä pitää joko muuttaa tai lopettaa tämä kokonaan. Tässä ei ole mitään järkeä, että muutama kansanedustaja keskustele. Ed. Salo ihan oikein otti esiin sen, kuunteleeko kukaan hallituksen jäsenistä, lukeeko kukaan heistä näitä asioita. Mutta tällaisessa käsittelyssä ei tietenkään ole mitään järkeä. Tämä on syytä muuttaa niin, että tällä olisi oma päivänsä ja hallitus olisi täällä vastaamassa. Käytäisiin elävää debattia näistä asioista. Tällä tavalla tätä ei kannata jatkaa.

16 Matti Väistö /kesk: Arvoisa puhemies! On tärkeää, että keskustellaan ylipäätänsä siitä, mikä merkitys hallituksen toimenpidekertomuksella ja siitä annettavalla perustuslakivaliokunnan mietinnöllä lausuntoineen on. Itse koen niin, että tämä voisi parhaimmillaan olla hyväkin keino nostaa esille yhteiskunnan kannalta tärkeitä asioita ja saattaa niitä valtioneuvoston ja hallituksen tietoon tasavallan presidentti mukaan luettuna.

Hallituksen toimenpidekertomusta koskeva perustuslakivaliokunnan mietintö pitää tälläkin kertaa sisällään erikoisvaliokuntien lausunnot mukaan luettuna suuren joukon yhteiskunnan kannalta tärkeitä ja ajankohtaisia kysymyksiä. Otan näistä muutaman esille.

Hallintovaliokunta kiinnittää omassa lausunnossaan huomiota yleiseen järjestykseen, turvallisuuteen ja lisääntyneeseen rikollisuuteen. Poliisin tietoon tullut rikollisuus, rikosten määrä, on kertomusvuonna lisääntynyt. Samaan aikaan rikollisuus on raaistunut. Siitä meillä on jatkuvasti uutisissa ollut ikäviä tapahtumia nähtävänä ja

kuultavana. Olennaista on, että rikollisuus on muuttumassa ja muuttunut yhä ammattimaisemmaksi. Tähän liittyvät huumausaineet useimmissa tapauksissa. Se koskettaa myös talousrikollisuutta. Yksittäiset raat ja käsittämättömät väkivallanteot sekä pienten ääriyhmien toiminta ovat myös Suomessa tulleet ja tulossa valitettavasti ikävällä tavalla tutuiksi. Poliisipalvelujen laatua ja määrää koskevat vaatimukset ovat aiheellisesti nousseet esille. Poliisin toiminnan osalta toimintavalmius aika kiireellisissä hälytystehtävissä on koko maassa keskimäärin pidentynyt eikä asetettua tavoitetta ole saavutettu.

Hallintovaliokunta on aiemminkin monessa yhteydessä kiinnittänyt huomiota poliisitoimen resurssien ja kehittämistarpeiden esiin nostamiseen, myös kunkin vuoden talousarvioesitysten yhteydessä.

Arvoisa puhemies! Asiaan liittyy hyvin suurena ja vakavana kysymyksenä huumausainepoliitiikka, josta kertomusvuonna hallitus hyväksyi periaatepäätöksen. Huumausainepoliitiikkaa koskevan periaatepäätöksen mukaisesti tavoitteena on huumausaineiden levittämisen ja käytön ehkäiseminen aiempaa laajemmalla ja koordinoitumalla viranomaisyhteistyöllä. Eri yhteyksissä on tässä suuressa salissakin nostettu esille rikoksen torjunnan yhteistyötarve, eritoten kuntien, koulujen ja oppilaitosten, elinkeinoelämän, kirkon, kansalaisjärjestöjen ja yksittäisten kansalaisten osalta. Tietenkin lasten ja nuorten kohdalla perheen vastuu on varmasti hyvin suuri ja keskeinen. Valitettavinta asiassa on, että huumeri-kosten osalta olemme jatkuvasti entistä enemmän tekemisissä järjestäytyneen rikollisuuden ja huumeiden ammattikauppiaiden kanssa.

Tässä tilanteessa on tarpeen korostaa paitsi voimavarojen riittävyyttä ja lainsäädännön ajantasalle saattamista niin myös varhaista puuttamista ja nopeaa reagointia etenkin lasten ja nuorten osalta. Tämä varmasti edellyttää myös lisäpanostusta, taloudellisia voimavaroja ja henkilövoimavaroja, huumetorjuntatyöhön kaikinensa.

Arvoisa puhemies! Kiinnitän vielä huomiota asiaan, johon kertomusvuonna hallintovaliokunta antaessaan lausuntoa Valtion kiinteistölaitoksesta myös kiinnitti hallituksen huomiota. Valtion kiinteistölaitokseen, joka on siis perustettu vuoden 98 valtiopäivillä, liittyvät osaltaan myös puolustushallinto ja Rajavartiolaitoksen kiinteistöt. Valtion kiinteistöjen osalta on katsottu, että

näitäkin koskevaa sääntelyä tai kokoamista tulisi toteuttaa.

Eduskunnan hallintovaliokunta totesi lausunnossaan, että siltä osin kuin nykyiset kiinteistöyksiköt hallitsevat asianomaisen tehtäväalueen toimintaan käyttöominaisuuksiltaan ja luonteeltaan kiinteästi liittyvää toimitila- ja kiinteistökantaa, ei omaisuutta tule siirtää Kiinteistölaitoksen hallintaan vastoin kiinteistöjen nykyisten käyttäjien tahtoa. Mielestäni tämä pätee edelleen. Käsitteltävänä olevassa toimenpidekertomusta koskevassa mietinnössä puolustusvaliokunta toteaa lausunnossaan, että vuonna 94 perustettu Puolustushallinnon rakennuslaitos on kyennyt rationalisoimaan omia toimintojaan noudattaen maltillista ja pehmeää henkilöstöpolitiikkaa, ja että jatkossakin tulee kiinteistötoimen asiat sovittaa yhteen niin, että puolustushallinnon erityistarpeet voidaan ottaa huomioon.

Arvoisa puhemies! Mielestäni tämä tarkoittaisi sitä, että puolustushallintoon puolustusministeriön alaisena tarvitaan oma kiinteistölaitos eikä asioita tule ohjata niin, että byrokratia kiinteistön ja hallinnon osalta lisääntyy, kuten se toimikunta, joka näitä asioita aikanaan valmisteli, osaltaan esitti. Rajavartiolaitoksen osalta katson, että nykyisellään se on sekä toiminnalliset näkökohdat että myös taloudellisuus huomioon ottaen parhain kiinteistöhallintomalli, että Rajavartiolaitos hallitsee omat kiinteistönsä.

17 Seppo Lahtela /kesk: Arvoisa rouva puhemies! Tässä käytävä keskustelu hallituksen toimenpidekertomuksesta vuodelta 1998 on saanut mielestäni varsin värikkäitä ja näyttäviä kannanottoja, näkökohtia, sanoisin myöskin ulottuvuuksia. Erityisesti tästä viime vaiheesta jäi mieleen ed. Elon puheenvuoro, missä käsiteltiin voimakkaasti presidentin valtaoikeuksia, niiden käyttömahdollisuuksia ja sitä miten tämä vaikuttaa kansalaisten mielipiteeseen. Ottamatta sen enempää kantaa minkälainen presidentti valtaoikeuksia käyttää, katsoisin, että ne eivät ollenkaan ole sen muotoiset, kuin tässä on yritetty kansalle syöttää, vaan se valta on sen muotoinen kuin se valittu presidentti asian ottaa, toteuttaa ja antaa kansan ymmärtää. Valtaa ei voida sivusta ojentaa. Se pitää teoilla ja luottamuksella saavuttaa. Tämä on käsittäkseni tällainen maalaisnäkemys, minkä näen näin uutena edustajana.

Sellaisenaan mitä tulee kansan aktiivisuuteen vaaleissa, niin viime päivien lehtitiedot ovat kui-

tenkin antaneet ymmärtää, että aktiivisuus on suurinta kuin mitä se lähiaikoina missään vaaleissa on ollut. Kansalaiset pääosin ovat voimakkaasti ja suurella mielenkiinnolla osallistumassa vaaliin ja selvästi rakentamassa mielikuvaansa tästä asiasta. (Ed. I. Kanerva: Eivät vasemmistolaiset lähde vaaleihin! — Ed. Elo: Eurovaaleissa oli 31 prosenttia!) — Tästä aiheesta kaiken kaikkiaan sanoisin, että kaikki kansalaispiirit ovat lähdössä vaaleihin ja miettivät siinä mielessä tätä asiaa, että heidän esimiehestään tavallaan on kysymys tässä asiassa. (Ed. I. Kanerva: Kyllä se on Ahon ja Uosukaisen varassa!) — Ymmärrän, että ed. Kanervalla on kyllä selvä valinta ja selvä kanta tässä asiassa, mutta toivoisin näkeväni, että ei eduskunnasta käsin lietsottaisi semmoista näköalaa, että kansa ei ole kiinnostunut vaaleista ja vaikeuttamisesta yhteiskunnan asioihin vaalien kautta. (Ed. Elo: Sehän nähdään vaaleissa!) — Täällä, nimenomaan täällä, ed. Elo, meidän pitää ymmärtää ja nähdä tämän asian tärkeys (Ed. Dromberg: Ed. Elo on oikeassa!) ja myöskin korostaa sitä, että kansa näkee ja halua sanoa sanottavansa tulevissa vaaleissa, missä se parhaiten on nähtävissä. (Ed. Elo: Ja äänestää oikeata henkilöä!) — Ei ollut ajankohtainen eikä tullut mieleen, että kansa voisi näin nukkua, mutta nyt viimeistään eduskunnan olisi tämänkin asian suhteen ryhdistäydyttävä. (Ed. I. Kanerva: Ruoskaparlamentarismia!) — Toteaisin, että täältä tämä sana ei kovin laajalle leviä, mutta uskoisin, että ne edustajat, jotka tässäkin salissa tällä hetkellä tätä puheenvuoroa kuuntelevat, ovat valistuneita ja ainakin itse omalta osaltaan ovat voimakkaasti viemässä tätä sanomaa eteenpäin. (Ed. Elo: Kyllä tämä menee Internetiin kaikki! — Ed. Dromberg: Ilosanomaa!)

Mitä tulee sitten tähän toimenpidekertomukseen, niin kertaisin edelleen tämän asian, mitä ed. M. Salo totesi lakivaliokunnan lausunnon suhteen, että on kiinnitettävä erityistä huomiota keski-ikäisten kansalaisten oikeusturvaan ja oikeusturvamahdollisuuksiin, että turvataan jokaiselle oikeudenmukainen asioitten ajo ja käsittely, siis riidaton ja kohtuullinen tuomioistuinkäsittely. En korosta sanaa "kohtuullinen", mutta se väkisin tulee tässä asiassa esiin.

Tässä lausunnossa ei sanota sitä, että rikollisilla on tässä yhteiskunnassa erittäin hyvä oikeusturva, mutta keskituloisella normaalikansalaisella se on vähintään kyseenalainen. Kun tähän asi-

aan on kiinnitetty huomiota sanomalla, että keskituloisille turvataan taloudelliset mahdollisuudet oikeuksiensa ja velvollisuuksiensa puolustamiseen oikeudenkäynnillä, on mielestäni se siinä aika lyhyesti kiteytetty siihen muotoon, niin kuin tätä yhteiskuntaa pitäisi paremmin nähdä. Vaikka täällä on epäiltykin, johtaako tämä toimenpidekertomus ja sen käsittely täällä mihinkään, niin en epäile ollenkaan, etteikö kaikki se, mitä eduskunta tahtoo, myöskin eduskunnan tahdon kautta myöhemmin esille kansan parempaan elämänsä tule.

Toinen aihe, minkä täällä näen, on puolustusvaliokunnan lausuman kohdalla, missä todetaan vahvasti, viitaten äskeiseen ed. Väistön puheenvuoroon, Rajavartiolaitoksesta ja puolustushallinnon kiinteistöjen omistamisesta ja käytön hallinnoinnista. Valiokunnan lausumassa on erinomaisten perusteellisen tarkasti todettu, että Puolustushallinnon rakennuslaitos, joka on perustettu jo vuonna 94, on kyennyt rationalisoimaan toimintojaan, vähentämään väkeään ja tehokkuudellaan jopa tulouttanut ylijäämää tälle hallinnonalalle ja omistajalleen.

Tämä lausunto ja lausuma tulisi nähdä kokonaisuudessaan niin, että puolustushallinnon ja siihen liittyen Rajavartiolaitoksen ja muidenkin vastaavien hallinnonalojen rakennuslaitosten uudistamista ei toteuteta niin, että siinä vaiheessa kun maassa kriisi syntyy, tämä olisi kyseenalaisesti käytettävissä tai jopa näin normaaleina hyvinäkin aikoina olisi esimerkiksi täällä Helsingin korkeudella saatettu sellainen liikelaitosmalli voimaan, missä nuoret upseerit muun muassa eivät kykenisi asuntoa saamaan työnantajan tarjoamana jonkin näköisenä etuutena.

Karrikoiden sanoisin, että jos tämä rakennuslaitosuudistus vietäisiin esitetyn mallin mukaisena jaettuna useaan eri hallintomuotoon ja hallinnonalaan, johtaisi se siihen, että yksinkertaisesti nuoret upseerit eivät kykenisi asuntoa täältä löytämään eivätkä kykenisi pääkaupunkiseudulla työtään suorittamaan. Tässä tarvitaan ehdottomasti ed. Väistön kertoman mallin mukainen muoto, että näistä rakennuksista, kiinteistöistä, vastaa se, jonka toimialaan ne lähinnä kuuluvat ja liittyvät. Tätä ei pidä päästää koskaan näitten käyttäjien ulkopuolelle.

Rouva puhemies! Tällä lyhyellä kommentoinnilla haluan nähdä ja toivon, että nämä asiat tulevat parempaan järjestykseen tässä yhteiskunnassa.

¹⁸ **Esko Helle /vas:** Arvoisa rouva puhemies! Muutama kommentti edellä käytyyn keskusteluun.

Ed. Elo totesi kahden lautasen ongelmatiikasta, joka nyt ei asiana ole muuten suuri, mutta se on toimivaltasuhteiden osalta erittäin suuri periaatteellinen kysymys. Kun pääministeri ja tasavallan presidentti 31.5.1995 tekivät niin sanotun sopimuksen, niin minun ymmärtääkseni se sopimus ei ole nykyisten perustuslakien, hallitusmuodon ja valtiopäiväjärjestyksen, mukainen. Uskon, että aika monet perustuslakivaliokunnan jäsenet ovat ainakin saman suuntaista mieltä. Myös asiantuntijoiden taholta tähän on kyllä saatu vahvistusta. Se että tähän ei ole sen enempää ei julkisuudessa eikä muutenkaan puututtu, johtuu tietysti pitkälti siitä, että meillä on ollut kokonaisuudistusprosessi perustuslain mukaisesti meneillään, ja nyt siinä ymmärtääkseni on riidattomasti tullut esille, mikä tilanne on uuden lain mukaisesti. Siis siinä mielessä, ja korostan ihan samaa kuin perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja Itälä äsken, kysymys ei ole siitä, että estettäisiin tasavallan presidenttiä osallistumasta niihin kokouksiin, vaan juuri, että se on valtioneuvosto, joka tekee sen, sanotaan nyt, muodollisen päätöksen. Se on se tavallaan oleellinen asia.

Toisaalta sitten voidaan kyllä asettaa kyseenalaiseksi, mitkä niin sanotut ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan liittyvät kysymykset ovat jatkossa todella sellaisia, joissa presidentin läsnäolo olisi niin sanotusti välttämätön. Minun ymmärtääkseni niiden merkitys tässä mielessä vähenee, jos kohta näiden ulko- ja turvallisuuspolitiikan asioiden merkitys varmasti EU:n puiteissakin kasvaa, mutta siitä ei voi tulla taas mitään, että tavallaan laskettaisiin kovin voimakkaasti niiden kaikkien sävyjen olevan nimenomaan presidentin rooliin kuuluvaa, vaan kyllä se on enemmänkin valmistelutyöhön liittyvää. Korostan sitä, että niin tällä hetkellä kuin varsinkin tulevan perustuslain aikana valmisteluvalta ja -vastuu on ministeriöillä, joita eduskunnalle vastuunalaiset ministerit johtavat. Tasavallan presidentillä ei ole, hänellä ei voi olla eikä saa olla omaa valmistelukoneistoa. Tämä on se oleellinen tekijä myös tässä yhteistoiminnassa. Silloin yhteistoiminta pelaa, kun toimitaan tavallaan samoissa puiteissa.

Ed. Elo toi esiin myös sen näkökulman, että kun nyt 1.3. astuvat sekä uusi perustuslaki voidaan että uusi presidentti tehtävänsä, niin sillä on merkitystä, millä tavalla tuleva presidentti

suhtautuu ensinnäkin parlamentarismiin ja toiseksi demokratiaan. On aivan selvää, että kaikessa lainsäädännössä ja varsinkin tällaisessa puitelainsäädännössä on tietty välys olemassa. Kaikkei ei voida eksaktisti sanoa, että tämä asia on juuri näin ja näin. Siinä mielessä toivon todella vahvasti, että presidentti, oli hän sitten kuka tahansa, pyrkisi toimimaan niin, että parlamentarismi ja kansalaisdemokratia tässä yhteiskunnassa kasvaa. Se ei minun mielestäni kasva sillä, jos presidentti itse haluaa olla hyvin voimakas päätöksentekijä tavallaan näiden ministereiden rinnalla ja ehkä vähän yläpuolella. Se ei sovi siihen parlamentarismiin ja demokratiakäsitykseen, mikä minulla on; asiasta varmasti voidaan olla eri mieltä.

Toisaalta ed. Elo totesi — tästä tulee näköjään kaksipuhelua pitkälti — että kansalaiset ovat vahvan presidentin kannalla. Se riippuu siitä, miten asia kysytään. (Ed. Elo: Enemmistö!) — Niin, mutta se riippuu siitä, miten asia kysytään. Tilanne on kyllä minun mielestäni yksinkertaisesti niin, että jos presidentillä katsotaan olevan erittäin suuri valta, niin se merkitsee tämän salin vallan vähenemistä, automaattisesti. (Ed. Elo: Väärä tulkinta! — Ed. I. Kanerva: Niin on!) — Minusta tämä ei pelaa. (Ed. I. Kanerva: Ed. Helle on fundamentalisti!) — No, siellä toinen fundamentalisti huutelee vähän eri kulmasta. — Mutta minusta siis sellainen sekasotkuhan ei pelaa, vaan kyllä täytyy olla tällainen yhteistoimintarakenne, mikä tällä hetkellä on, tai oli se mahdollisuus, missä tässä nyt mentiin. Kyllä minä katson, että presidentin tehtävä tarvitaan, siinä olen hieman eri mieltä ed. Itälän kanssa; tarvitaan tällainen kansakunnan symboli. Monista eri ihan käytännön syistä ja myös kansakunnan yhtenäisyyden ajatuksen kautta kyllä sen hyväksyn. Mutta jos presidentti toimii päivänpolitiikassa aktiivisesti, niin silloin hän ei voi olla kansakuntaa yhdistävä symboli ja sellainen symboli, jota kuunnellaan silloin, kun hänellä on asiaa. Siinä mielessä ei tietysti presidentin tulisikaan kovin taajaan näkemyksiään esittää, jolloin siinä säilyisi tämä ... No, tämä menee ehkä liian pitkälle oikeastaan asiasta.

Mutta vielä sen verran, kun tässä on keskusteltu vaalitavasta, niin muistutan, että kun 80-luvun lopulla tuli voimakas paine presidentin vaalittavan muuttamiseen, siis siitä mihin se oli juuri muutettu, vuonna 88:han meillä oli sekajärjestelmä, niin siitä haluttiin jatkaa suoraan vaaliin,

joka ei suinkaan ole mikään kansanvaali, vaan se on suora presidentinvaali. Kansalaiset valitsevat, mutta emme me sano, että eduskuntavaalit ovat kansanvaalit, vaikka ne ovat ihan samanlaiset. Minusta siis kysymys on suorasta presidentinvaalista, joka merkitsee sitä, että kansalaiset suoraan omalla äänellään valitsevat tasavallan presidentin eivätkä välillisesti valitsijamiesten kautta niin kuin aikaisemmin.

Niin, kun siihen sitten siirryttiin, silloinen skdl, jonka eduskuntaryhmän puheenjohtajana toimin tuolloin, oli erittäin vastahakoinen suoraan vaaliin siirtymiseen. Taustalla oli meillä pitkälti myös se, että se liikaa korostaa presidentin valtaa ja jos valtaoikeuksiin ei tule muutosta, me siirrymme liian pitkälle yhdysvaltalaisytyypiseen vallankäyttöön, joka ei mielestäni tänne taas sillä lailla sovi. Kun sitten näistä asioista neuvoteltiin, silloinen skdl:n ryhmä myös muistaakseni, eivät kaikki, mutta lähes kaikki olivat valmiit hyväksymään vaalitavan muutoksen sillä edellytyksellä, että valtiosäännön muutosprosessia jatketaan ja nimenomaan kiihdytetään niin, että tasapaino tasavallan presidentin, eduskunnan ja valtioneuvoston kesken saataisiin (Ed. Elo: Muuttumaan!) oikeaan suhteeseen. Tällaista muutosprosessiahan me olemme koko tämän vuosikymmenen olleet todistamassa. (Ed. Elo: Väärä suunta!) Tämä on erittäin iso työ, kun nyt saamme tuon uuden perustuslain. Korostan vielä sitä, että se on tullut yllättävän nopeasti ja juolevasti kaiken kaikkiaan, vaikka siinä on ollut monia mutkia matkassa.

Mitä vaalitapaan tulee, muistutan myös siitä, että perustuslakivaliokunnalla taisi silloin olla kymmenkunta valtiosääntöasiantuntijaa kuultavana. Ehkä yhdeksän näistä kymmenestä oli sitä mieltä, että vaalitapaa ei pitäisi muuttaa, niin kuin esitetty oli. Ehkä yksi oli sitten toista mieltä. Asiantuntijat näkivät silloin tämän toisin kuin täällä. Näyttää siltä, että aika monet niistäkin, jotka poliittikkoina olivat silloin voimakkaasti ajamassa suoraa vaalia, ovat ehkä hieman ottamassa ainakin takaisin, kun näkevät, että suoran vaalin järjestelmässä on aika paljon heikkouksia juuri poliittisen keskustelun tason osalta ja siinä, pystyykö valittu henkilö nousemaan siihen arvoon ja asemaan, mitä me häneltä odotamme tietynlaisen aika raa'ankin vaalikamppailun jälkeen. Tätä kautta itselläni ei olisi minkäänlaisia vaikeuksia olla hyväksymässä, menemässä vaikka niin sanotusti takaisinpäin näissä vaalijärjes-

telmissä, mieluummin ehkä niin että eduskunta valitsisi presidentin.

Oleellinen vaalikysymyksiin liittyvä seikka on se, että meillä on liikaa vaaleja perä perää. Siitä osittain johtuu vaaliväsymys, kansalaisten väsymys, mutta varmasti myös poliittisten toimijoiden väsymys, kun on parin vuoden aikana neljät viidet vaalit. Siinä mielessä vaalijärjestelmiämme tulisi muuttaa niin, että samanaikaisesti voitaisiin suorittaa kaksi, jopa kolmekin eri vaalia. Tämä on minun näkemykseni asiaan.

19 Tuija Brax /vihr: Arvoisa puhemies! Juuri puhemiehen käytännöstä johtuen minäkin tänne puhujakorokkeelle tulin. Alun perin ajattelin vastata ed. Elolle — joka näköjään kovin on onnistunut kirvoittamaan keskustelua — kahteen seikkaan.

Muistaakseni ed. Elo painotti sitä, että tulevan presidentin persoonallisuus vaikuttaa hyvin paljon toimivaltuuksiin. Kavahdin kyllä sitä siinä mielessä, että olin ymmärtävinäni, että erittäin vahva presidentti ikään kuin vielä uudenkin perustuslain aikana pystyisi venyttämään yhteistointaa selvästi presidentinvaltaisempaan suuntaan kuin täällä salissa meistä istuvista perustuslakivaliokunnan jäsenistä lähes kaikki ja myös edellisen perustuslakivaliokunnan jäsenistä puheen käyttäneet ovat kertoneet. Siltä osin mielestäni se, mitä aikaisemmin muun muassa ed. Johannes Leppänen sanoi, että kyllä uusi perustuslaki selvästi asettaa ne rajat, mihin se ihminen valitaan, se on minusta selvä eikä sitä pitäisi sekoittaa.

Sen sijaan ed. Elo oli minusta aivan oikeassa siinä, että jos eivät taidot, henkinen kyky tai mielenkiinto riitä, toki niistä valjaista saa liikkuu sisäänpäin. (Ed. Elo: Sitä tarkoittinkin!) — Nyt kuulin, että ed. Elo tarkoittikin sitä, ja huokaisen helpotuksesta. Sikäli ehkä odotinkin puheenvuoroani turhaan.

Sitten toiseen asiaan, vaalitapaan. Tavallaan toivoisin, jos voisi toivoa, ettei nyt sekoitettaisi sitä keskustelua tähän vielä, koska se on omiaan hämärtämään tätä jo valmiiksi vaikeata tilannetta muutenkin, koska näköjään, niin kuin täällä on todettu moneen kertaan, vaalikamppailun tuoksina on tullut jo epäselvyyttä sängen selvästä asiasta. Mutta kun nyt on pullon henki päästetty ulos, niin ehkä oman sukupolveni näkökulmasta, kun suora kansanvaali on säädetty, minusta tuntuu hirvittävän vaikealta peruuttaa sellaista aja-

tusta. Se voi olla filosofisesti mielenkiintoinen, valtiosäännöllisesti mielenkiintoinen, mutta mielestäni se on aika mahdoton ajatus tosiasiaa toteuttaa.

Sitten kyllä kysyisin, onko oikeasti niin, etteivätkö jatkossa myös samat paineet tule koskemaan eduskuntavaaleja. Kun yhä enemmän myös kansanedustajat löytävät itsensä kaiken maailman tv-visailuista, esittelemässä kotiaan ja kosiskelemassa ihmisiä ehkä toisilla tavoin kuin niillä perinteisillä, poliittisen argumentoinnin ja osaamisen tavoilla, niin miten voi olla, että se kansa eduskuntaa valittaessa ei ikään kuin olisi kiinnostunut samoista hömpääsioista, joista nyt syytetään, että se on presidenttiä valitessaan kiinnostunut? Silloin mielestäni, jos ollaan huolissaan siitä, että nyt presidenttipelissä mahdollisesti kiinnitetään huomiota liian kevyisiin asioihin, meidän vastuumme on ehkä korostaa sitä, että presidentillä on kuitenkin yhä merkittäviä tehtäviä, kaikkein pahimmassakin tilanteessa jopa Puolustusvoimien johtotehtävissä ylipäällikkönä. Jos ajatellaan esimerkiksi niitä riskitekijöitä Tshetshenian sodan nyt ollessa käynnissä, jotka liittyvät Baltiaan ja meidän lähialueidemmekin vakauteen, niin kyllä minusta meidän vastuumme ehkä eniten tässä tilanteessa olisi puhua siitä, kuinka tärkeitä tehtäviä, kuinka suuria uhkia ulkopoliittikassakin voi olla — enemmän kuin sotkea sitä, pitäisikö presidentti sittenkin valita toisella tavalla, kun kansa näyttää tykkäävän vääristä ihmisistä.

²⁰ **Irja Tulonen /kok:** Arvoisa puhemies! Kun käsitellään hallituksen kertomusta, olisi tietysti erittäin hyödyllistä, että hallituksen penkissä ainakin yksi ministeri olisi paikalla.

On käytetty hyvin ansiokkaita puheenvuoroja valtiosäännöstä, sen merkityksestä ja varsinkin sen muutoksesta. Yhteen pieneen asiaan haluaisin kiinnittää huomiota ja se on hyvin yhteiskuntapoliittinen asia hallituksen kertomuksessa. Se koskee sivistysvaliokunnan roolia, kun hallituksen kertomuksesta annettiin lausunto.

Mielestäni on erittäin hyvä, että keskustellaan hallituksen kertomuksesta nimenomaan valiokunnissa, koska sieltä saattaa asiantuntijoiden kuulemisen yhteydessä nousta yhtä sun toista, josta voidaan tehdä myöhemmin jopa päätöksiä. Niin myös meillä sivistysvaliokunnassa nousi.

Käsittelimme yhtä ainoaa asiaa, nuorten syrjäytymistä, joka tänä päivänä on erittäin suuri yh-

teiskuntapoliittinen asia. Se on ehkä suurempi kuin oikeastaan osaamme ymmärtääkään. Se on taloudellinen asia, mutta tietysti myös moraalinen ja eettinen asia. Yksi syrjäytynyt nuori tulee yhteiskunnalle maksamaan noin miljoona markkaa. Eli kaikki ne toimenpiteet, joilla voidaan estää nuoren syrjäytyminen, eivät ole turhia eivätkä vähäpätöisiä.

Kun kuuntelimme asiantuntijoita, niin aika paljon tulivat esille myös kouluolot ja nimenomaan se, että koulurauha on uhattuna. On oppilaita, jotka eivät enää pysty opiskelemaan koulussa, varsinkaan yläasteella, johtuen juuri siitä, että rauhattomuus on erittäin paljon lisääntynyt. Nythän on tehty erilaisia toimenpiteitä. Esimerkiksi parkki-järjestelmää on muistaakseni Kouvolassa kokeiltu. Siinä häiritsevä nuori pannaan vähäksi aikaa sivuun luokasta, mutta ei eriytetä luokasta, koska väitetään, ainakin psykologit väittivät ja eräät asiantuntijat ryhmässämme, että kun nuori siirretään erityisopetukseen, se on alku syrjäytymiselle, jos sitä ei jo aikaisemmin ole tapahtunut. Nämä ovat pieniä, mutta suuria asioita.

Toinen asia, joka nousi hyvin merkityksellisesti asiantuntijakuulemisessa esiin, on se, ettemme saisi jakaa vastikkeetonta rahaa nuorille, vaan toimeentulotukea saadessaan nuoren pitäisi tehdä jotakin sitä vastaan. Aiheitahan ollaan nyt ilmeisesti hallituksessa miettimässä.

Toinen hyvä asia, joka voidaan mainita, on aikaisemmin tehty laki työmarkkinatuesta, eli työmarkkinatukea ei saa, ellei alle 24-vuotias nuori hakeudu koulutukseen tai työhön tai mahdollisesti työharjoitteluun. Koulutuksen merkityksellä ja nimenomaan ammatillisen koulutuksen merkityksellä ja sen kehittämällä on aika suuri merkitys myös, että nuoret pysyvät kelkassa mukana, eivät syrjäydy eivätkä keskeytä opiskelujansa. Nyt on tulossa uusi esitys siitä, että ammatillisessa koulutuksessa lisätään puolen vuoden työssäoloarjoittelu, joka varmaan luo mielekkyyttä sellaisille nuorille, jotka eivät halua kirjojen ääressä istua. Näin he pääsevät tekemään käsiällään jotakin.

Nuorten työpajatoiminnasta on erittäin hyviä tuloksia, ja toivon todella, että myös hallitus tämän kertomuksen myötä lukee sivistysvaliokunnan mietinnön, jossa on hyvin selkeä sanoma siitä, millä tavalla nuorten työpajatoimintaa tulisi kehittää ja siihen myös kunnille valtionosuuksia osoittaa.

On todella oltava iloinen siitä, että nuorten pitkäaikaistyöttömyys on jo tehdyillä toimenpiteillä vähentynyt. Se on erittäin hyvä asia, koska myös sitä kautta nuorten syrjäytyminen estetään.

21 Pentti Tiisanen /vas: Rouva puhemies! Hetkeksi vien asian presidentiaalisista valtiosääntöopillisista sfääreistä maan pinnalle, lähinnä ympäristövaliokunnan lausuntoon ja yhteen yksityiskohtaan, nimittäin asuntotilanteen ja rakennuskustannusten kehittymisen seuraamiseen.

Valiokunta kiinnitti tähän erityistä huomiota ja viittasi myös siihen, että lausumat, jotka se samasta asiasta vuonna 98 antoi, olivat sen mielestä helmikuussa 99 valtioneuvoston tekemän päätöksen kautta toteutuneet. Mutta edelleen kiinnitimme huomiota lausunrossamme, joka on siis annettu 18.5.99, siihen, että asuntotilanteen ja rakennuskustannusten kehityksen seuranta on hyvin tärkeätä ja tässä odotetaan myös raportointia.

Totean myös sen, että maamme politiikalle on tunnusomaista se, että päivän politiikassa on aina kerrallaan yksi iso asia. Nyt asuminen, asumiskustannukset ja rakentaminen ja siihen liittyvät kuumenemis- tai ei-kuumenemisilmiöt ja siitä käytävä keskustelu ovat olleet hiljaa muutaman kuukauden. Ongelmat kuitenkin ovat edelleenkin jatkuneet.

22 Mikko Elo /sd: Puhemies! Ed. S. Lahtela istuu vielä paikalla. Toteaisin ensinnäkin sen, että henkilö varmasti merkitsee paljon, mutta kyllä, ed. Lahtela, niin on, kuten ed. Brax totesi, että valtiosääntö asettaa rajat, joiden puitteissa valittava presidentti voi toimia. Hänen henkilöstään tulevat tietyksi paljon riippumaan monet monet asiat tässä maassa.

Mitä tulee osanottoon presidentinvaaleihin, ullee todella olemaan mielenkiintoista nähdä, uinka laajasti suomalaiset tulevat osallistumaan tähän vaaliin. Oma toivomukseni on, että mahdollisimman laajalti. Ed. Lahtela, ei ole kovin ilppo ylittää edellisten vaalien eli EU-vaalien ...soa, jossa 31 prosenttia kansalaisista kävi äänestämässä. Olen aivan varma siitä, että kaikki me kansanedustajat ja myös poliittiset ryhmittymät seuraamme tarkasti sitä, minkälainen kansalaisten reaktio näissä vaaleissa on. Voi olla, että kansalaisille ei ole vielä heijastunut sellainen yltiöpäinen näkemys, jota mielestäni eduskunnassa on ollut siitä, että presidentti pitää kuitenkin

selvästi asettaa vähäisempään asemaan kuin tähän asti.

Mitä, puhemies, tulee Lipposen—Ahtisaaren sopimukseen, mihin ed. Helle viittasi, niin ymmärsin, että ed. Helle totesi, ettei sellainen olisi enää mahdollista. Puhemies! Toivon, että semmoinen sopimus, herrasmies- tai herrasnaissopimus, voidaan tehdä myös tulevan presidentin aikana. Kyllä näistä asioista pitää sopia. Ei minun mielestäni voi olla niin, että valtioneuvosto vain määräälee asioissa, jotka ovat kuitenkin tietyllä tavalla tulkinnan alaisia.

Puhemies! Ed. Helle, mitä on ulkopoliittikka tulevaisuudessa ja mitä se on tällä hetkellä? Se on mielenkiintoinen kysymys. Onko EU-politiikka enää ulkopoliittikkaa? Kyllä minä luulen, että tavallisen suomalaisen kansalaisen mielestä EU-politiikka on mitä suurimmassa määrin ulkopoliittikkaa. Kaikki EU-asiat ovat ulkopoliittikkaa kansallisesta näkökulmasta katsottuna. Siihen tietysti vaikuttavat myös meidän kansanedustajien näkemykset. Edustammeko me federalistista näkemystä, EU:n kehittämistä vai ehkä vähän semmoista kansallisempaa näkemystä? Siinä on suuria eroja, miten ulkopoliittikka tajutaan.

Puhemies! Yhteen asiaan myös kiinnittäisin huomiota ja se on se, kun puhutaan parlamentarismista. Minusta olisi hyvä määritellä, mitä tarkoitetaan parlamentarismilla. Tarkoitetaanko sillä sitä, että esimerkiksi meillä on voimakas hallitus, jota tukee heikko eduskunta, vai mitä on parlamentarismi? Minun mielestäni tämä on hyvin mielenkiintoinen näkökulma. Kun vahvistetaan, ed. Helle, hallituksen asemaa, niin se ei välttämättä tarkoita, että eduskunnan asema vahvistuu, ei käytännössä, muodollisesti kyllä. Eduskunta on tietysti taustalla, johon hallitus nojaa. Hallitus nojaa eduskunnan enemmistöön. Mutta minun mielestäni meidän pitäisi kansanedustajina olla kaikkein eniten huolissamme eduskunnan omasta vallasta, omasta arvovallasta myös tietysti.

Puhemies! Oli myös mielenkiintoista kuulla, että ed. Helle tunnusti sen, että 80-luvun lopulla skdl:n eduskuntaryhmä, jota hän silloin johti, oli sitä mieltä, ettei pitäisi siirtyä suoraan vaaliin. Nyt, ed. Helle, käytän oikeita sanoja "suoraan vaaliin" tai "suoraan presidentinvaaliin". Tämä on todella mielenkiintoista, koska mielestäni me olemme — onko ed. Helle ollut todella vaikuttamassa tähän, niin kuin varmasti on ollut — men-

neet väärään suuntaan. On tehty epäloogisia johdopäätöksiä, siirrytään suoraan vaaliin mutta samanaikaisesti on asetettu ehdoksi presidentin vallan pienentäminen. Tämä on mielestäni epäloogista. Niin se on varmasti kansankin mielestä epäloogista.

Puhemies! Vielä yksi näkökohta. Kun sitten tosiaan presidentti säilyy kuitenkin ulkopoliittikan johtajana yhdessä hallituksen kanssa, on aika merkittävää se, että Suomen kansa tajuaisi nyt, että me valitsemme ulkopoliittikan johtajan, että se ei voi olla kuka tahansa, joka harrastelee vähän asioita. Mielestäni tämä on erittäin tärkeää. Nimittäin jos nyt ajatellaan esimerkiksi Ahtisaaren valintaa, hänhän oli korkein virkamies, hän oli valtiosihteeri ulkoministeriössä, joka tuli omalle alalleen. Sen takia todella toivon, että tämä asia tulisi riittävän selvästi esille, että me emme valitse mitään ulkopoliittikan harrastelijaa vaan me valitsemme ulkopoliittikan asiantuntijan, joka yhteistoiminnassa hallituksen kanssa määrää maan suunnasta.

Puhemies! Ed. Brax joutui lähtemään. Hänellä oli pari mielenkiintoista näkökulmaa. Varmasti ed. Brax on eri sukupolvea kuin minä. Hänellä on ehkä erilainen näkemys. Hän ei ymmärrä ehkä, kun puhutaan siitä, että eduskunta valitsisi presidentin. Hän on tottunut suoraan kansanvaaliin, suoraan vaaliin. Siinä mielessä ymmärrän sen näkemyksen.

Toinen, mikä hänellä oli, oli politiikan pinnallistuminen. Se on mielestäni todella vakava asia. Toivotaan nyt, että esimerkiksi presidentinvaalitaistelussa hupiohjelmat eivät tulisi ratkaisemaan sitä, kuka on tasavallan presidentti, vaan että todella asian osaaminen, asiasisällön tunteminen olisi sittenkin kansan mielestä ratkaisevampaa. Sitä samaa toivon myös seuraavissa eduskuntavaaleissa, joissa todennäköisesti en itse kuitenkaan enää ole ehdokkaana.

²³ **Ilkka Kanerva /kok:** Puhemies! Saatan olettaa, että aika monet ovat keksineet perjantai-ilaksi todella tärkeitä valtiollisia harrastuksia kohdalleen ja jättävät tämän keskustelun vähemmälle huomiolle. Kuitenkin on hyvä, että eduskunnassa riittää harrastusta tämän asian ympärillä tapahtuvaan keskusteluun, koska on tietysti mita merkittävimpiä poliittiseen kulttuuriimme vaikuttavia syviä virtoja tämä keskusteluteema, josta viime puheenvuorot on käytetty.

Jos sallitaan viitata ennen muuta ed. Helteen puheenvuoroon siltä osin kuin hän puhui kääntyneestä tuulen suunnasta pois nykyisin voimassa olevasta tasavallan presidentin vaalijärjestelmästä johonkin aiemmin vallinneeseen tilanteeseen, kuulun ilman muuta niihin poliittisen vallan käyttäjiin, joitten on aihetta avoimesti tunnustaa nykytiedon varassa tehneensä silloin virhearviot, jossa lähetettiin liikkeelle prosessi, joka päättyi nykyiseen vaalitapaan.

Muistan varsin elävästi valtioneuvoston jäsenenä ne tuntemukset, joita tuossa yhteydessä joutui läpikäymään, sen tilanteen erityisesti, jossa silloisen oikeusministeri Louekosken ja silloisen kansliaministerin toimesta meille oli annettu tehtäväksi lähteä muovaamaan uutta vaalitapaa. Molemmat oikeastaan totesimme ensimmäisessä neuvonpidossa, että kumpikaan ei haluaisi muuttaa sitä vaalitapaa siihen, mihin hallitusohjelma ja hallituksen poliittinen päätös silloin viittasivat ja mikä oli oikeastaan tehtäväksi annettu. Niin kuitenkin piti tehdä, että tuolle vaalitavalle perusta valtioneuvoston poliittisissa keskusteluissa toteutettiin, ja kun silmämääränä oli suoran kansanvaalin aikaansaaminen, malli oli tämän kaltainen eikä siinä kovin monia vaihtoehtoja sinällään ollut katsottavana.

Olin henkisesti silloin hieman vastahakoinen sille. Olen täysin avoimesti myöntämässä, että olen kernaasti ollut vaikuttamassa siihen, että näin sitten kuitenkin tapahtui. Mutta tänä päivänä sanoisin katsoen nyt lyhyttä historiaa tässä prosessissa, että silloin olisi pitänyt nähdä vähän kauemmaksi. Olisi pitänyt uskaltaa olla trendikkäästä ajattelusta hieman syrjässä tai itse asiassa asettua sitä trendikkyyttä vastustamaan.

Politiikassa tehdään suuren luokan, raskaan sarjan asioissa kohtalokkaita virheitä, jos ollaan trendikkäitä. Trendit heittelevät sinne tänne, milloin minnekin. Tässä tapauksessa trendi heitti silloin siihen sinisilmäiseen uskoon, että tällä tavoin palvellaan parhaiten kansanvallan asiaa. Epäilen, että niiden tutkijoiden tai selvittäjien joukko jää kohtuullisen pieneksi, ei välttämättä kevyeksi mutta pieneksi, jotka näkevät, että tämä on ollut suomalaisen kansanvallan voitto ja jotka pitävät tätä uudistusta sellaisena onnistuneena ratkaisuna, joka on ollut Suomen kansan onnelle ja menestykselle välttämätöntä.

Se, mikä tässä keskustelussa, arvoisa puhemies, hieman jää myöskin pohdittutamaan, on se,

että tätä kysymystä katsotaan juridisena kysymyksenä. Minua vierastuttaa politiikan historian harrastajana se, että tämän tyyppinen asia nähdään juridisena pykäläkysymyksenä. Ainakaan itse en kykene siihen tietysti jo oman taustanikin vuoksi, johon ei ole paljon pykäläoppia missään vaiheessa sisältynyt. Arvostan sitä korkealle. Ilman sitä järjestynyt yhteiskunta oikeudenmukaisesti ei kykenisi toimimaan, mutta toisaalta silloin, kun ovat kysymyksessä elintärkeät, kansakunnan kohtaloon vaikuttavat kysymykset — nythän eletään seestynyttä aikaa, mutta välttämättä emme aina elä — asioitten katsominen pelkästään juridiikan näkövinkkelistä ei anna riittävästi valaistusta sen koko yhteiskunnallisen vaikutuksen näkemiseksi, joka erityyppisillä esimerkiksi tässä tapauksessa vaalitavoilla on suomalaisen yhteiskunnan menestykseen.

Siinä mielessä olen hyvän ystäväni kanssa — ja luulen, että 99,9 prosentissa asioista olen samaa mieltä perustuslakivaliokunnan puheenjohtajan kanssa — eri mieltä asiasta, en henkilönä varmasti hänen kanssaan mistään poliittisista linjakysymyksistä mutta siitä esimerkiksi, että tasavallan presidentin pitäisi alistaa ratkaisu siitä, onko Suomen ulkopolitiikan tarpeiden mukaista olla mukana EU:n huippukokouksissa vai ei, valtioneuvoston ratkaistavaksi. Kun kuitenkin sama perustuslaki toteaa, että Suomen ulkopolitiikkaa johtaa tasavallan presidentti yhdessä valtioneuvoston kanssa, minun on erittäin vaikea, arvoisa puhemies, nähdä, että presidentin pitäisi ulkopoliittisesti ehkä vaikeaa prosessia johtaessaan mennä anomaan valtioneuvostolta lupa, että hän saa johtaa sitä asiaa, johon perustuslaki hänet määrää.

Kysymys on nimenomaan kuitenkin ulkopoliitikasta, sen johtamisesta, jonka kulttuuri on sellainen, että siinä joudutaan ottamaan huomioon muitakin asioita kuin Suomen lainsäädäntöä ja sen mukanaan tuomia realiteetteja, maailma kun ei järjesty kuitenkaan valitettavasti Helsingin käräjäoikeuden päätösten mukaisessa järjestyksessä. Sen vuoksi pidän Suomen ulkopolitiikan funktion kannalta sen johtajalle hyvin tärkeänä, että hän ei ole tuon kaltaisesta asemasta tai järjestelystä riippuvainen, joka alistaa, siis asettaa valtioneuvoston yli tasavallan presidentin ja tällä tavoin poikkeaa siitä eksplisiittisestäkin ilmaisusta, joka perustuslaissa on. Tämä asetelma johtaa siihen, että tasavallan presidentti joutuu valtioneuvoston perässä kulkemaan ja kysymään, voi-

ko hän lähteä johtamaan Suomen ulkopolitiikkaa vai eikö hän voi sitä tehdä.

Tämä on, arvoisa puhemies, seikka, joka ei ole minulle avautunut, miksi sitä pitää poliittisesti näin katsoa. Ymmärrän sen, että asialla on juridinen puolensa, totta kai, mutta niin kuin sanottu, maailmassa on monta muutakin totuutta kuin pelkästään juristerian kautta avautuva maailma. Siinä mielessä pitäisi katsoa tätä kysymystä myöskin Suomen kansallisen edun mukaisena asiana, ja tässä katsannossa olen henkilökohtaisesti eri mieltä siitä, että tasavallan presidentin tulee pyytää valtioneuvostolta lupa olla esimerkiksi vaikuttamassa Suomen asioihin EU:n huippukokouksissa, Eurooppa-neuvoston kokouksissa jne.

²⁴ **Ville Itälä /kok:** Arvoisa rouva puhemies! On itse asiassa tullut paljon kommentoitavaa, jota tässä puheenvuorossa esittää. Kansanvaaliin tai suoraan vaaliin toteaisin, että kun tähän nyt on menty, tästä paluu takaisin on erittäin vaikea. En näe sitä mahdolliseksi. Molemmissa on omat hyvät ja huonot puolensa.

Ed. Elo totesi, että täällä on yltiöpäisiä presidentin vallan kaventajia. Tuntuu siltä, että ed. Elo on aika yltiöpäinen presidentin vallan säilyttäjä. Mutta mitä tulee siihen, mitä kansa haluaa, viimeisimpään gallupiin siitä, miten kansa näki presidentin valtaoikeudet, itse ainakin luin niin, että kansa ei tällaisista nimenomaan juridisia valtaoikeuksia kaivannut vaan vahvaa presidenttiä henkisesti. Arvovaltaa pitää olla, ei niinkään pykälää. Luulenpa, että kansa ei niitä kovin tarkkaan edes tunnista. Kun huomataan, että täälläkin tässä keskustelussa me tunnistamme ne vähän eri tavalla, miten sitten kansa ne tunnistaisi? Väitän, että vahvuudet liittyvät enemmän henkilöön, ja siinä olen samaa mieltä, että tärkeää on se, kuka tulee valituksi.

Uuden perustuslain osalta tietyt rajat ja raamit on asetettu, mutta toki valtiosäännön pitääkin olla semmoista. Se ei ole mitään matemaatiikkaa, vaan siihen jää ed. I. Kanervan esille ottamaa kaikkea muuta kuin juridista totuutta. Sinne on tarkoituksella sitä jätetty, eikä siitä tietysti olekaan kysymys, mutta nyt, kun on oikea aika keskustella, ennen kuin uusi presidentti astuu virkaan, on syytä käydä näitä tulkintoja läpi. Tietysti tässä on välillä jouduttu siihen, että joudutaan ahtaasti tulkitsemaan, mitkä ovat juridiset rajat ja mitä niiden sisällä tapahtuu.

Ed. Kanerva otti esiin sen, että presidentti joutuu alistumaan pyytämällä lupaa lähteä Eurooppa-neuvoston kokouksiin. Näen sen asian toisin. Mielestäni presidentin ei pidä alistua mihinkään eikä kukaan ole alistanut presidenttiä, vaan tässäkin on tärkeää käytännön yhteistyö. Juridisesti on niin, että valtioneuvosto määrää siitä, kuka lähtee, (Ed. I. Kanerva: Juridisesti!) mutta olen samaa mieltä kuin ed. Kanerva, että olemme väärillä teillä, kun puhumme pelkästään juridisesti. Käytännön ulkopoliittikan johdonmukaisuus ja sen asiallinen läpivieminen tarkoittaa sitä, että molempien on oltava yhteistyössä. Perustuslaki-valiokunta tältä osin totesi, että jos on tärkeitä ulkopoliittisia kysymyksiä Eurooppa-neuvoston kokouksissa, on asianmukaista, että valtioneuvosto keskustelee presidentin kanssa, ketkä sinne lähtevät. Käytännössä uskoisin niin, että jos on sellainen tilanne, että me joudumme niiltä osin ottamaan juridiikkaa esiin, ollaan jo poliittisesti aikamoisessa kriisissä, aikamoisesti pielessä. Tietysti juridiikka asettaa ne rajat. Jonkinlainen tahtotila lainsäätäjällä on ollut, kenen vastuulle EU-politiikka kuuluu, ja siitä on keskusteltu. Todella uskon, että totuus syntyy käytännöistä. Se varmasti tulee olemaan aika lailla asianmukaista. (Ed. Elo: Kriisi on mahdollinen!) — Totta kai, siksi juridiikka voidaan silloin ottaa esiin, mutta kun kriisi tulee, silloin ollaan jo aikamoisessa poliittisessa kriisissä, kun juridiikka täytyy väkisin hakea esiin.

Ed. Elolle: Kuten totesin, presidentti on erittäin merkittävä vallankäyttäjä. Sinne jäi erittäin paljon valtaoikeuksia. Itse henkilökohtaisesti en olisi yltiöpäisesti vienyt enkä vienyt nytkään vaan olisin voinut jotain vieläkin kaventaa. Mutta jos EU-politiikasta vastaa valtioneuvosto, se ei tee presidentistä vielä maatalousnäyttelyjen avajaaja. Presidentillä todella, kun sieltä lukee, on kaikkea muuta tekemistä. Silloin presidentti ei hoida laillisia tehtäviään eikä muitakaan tehtäviä, joita hänelle kuuluu.

²⁵ **Kimmo Kiljunen /sd:** Arvoisa puhemies! Olemme virittäneet näin perjantai-illaksi poikkeuksellisen vaativan aiheen, joka koskee keskeisten valtioelintemme keskinäistä suhdetta. Presidentin valtaoikeuksista suhteessa parlamentarismiin viime kädessä itse asiassa on kysymys. En tiedä, mikä tämän keskustelun varsinaisesti virittää, varmasti se tilanne, että meillä ei ole kuin puolitoista kuukautta presidentinvaaleihin.

Uusi tasavallan presidentti aloittaa kahden ja puolen kuukauden kuluttua, kolmen kuukauden kuluttua tehtävässään uuden perustuslain myötä. Tässä suhteessa tietysti eduskunnassa on varmasti oikea paikka ja oikea aikakin käydä vielä tällaista saattelukeskustelua. Kun hyvin tiedämme, että presidenttiehdokkaat joutuvat myös keskinäisissä keskusteluissaan, yhtä lailla kuin heitä tukevat ryhmittymät, pohtimaan, minkä tyyppistä instituutiota — itse asiassa tästä me keskustelemme täällä — olemme valitsemassa, niin tällä keskustelulla on sijansa.

Tässä on ollut vähän ristikkäisiä puheenvuoroja, joissa on poliittisin painotuksin pohdittu presidentin valtaoikeuksia. Meidän on ehkä syytä tunnustaa historiaa vähän laajemmin ja nähdä, että suomalaisessa valtiojärjestyksessämme on hyvin pitkä jänne, joka on korostanut vahvan valtionpäämiehen asemaa. (Ed. Elo: Aivan!) Tämä on bysanttilainen perinne, joka lepää suomalaisen kansalaisyhteiskunnan päällä. Sillä on omat historialliset selityspohjansa, jotka tulevat tämänpäiväisessäkin keskustelussa esille, jolloin ilmiselvästi valtiosääntöä on lähdetty oikaisemaan siihen suuntaan, jossa on asteittain siirrytty kohti parlamentaarisempaa järjestelmää. Suomihan oli ilmiselvästi puoliparlamentaarinen järjestelmä silloin, kun hallitusmuoto ja valtiosääntö aikoinaan itsenäisyytemme ensimmäisinä vuosina aikaansaatii. Meillä on vahvoin valtaoikeuksin varustettu presidentti ja meillä on myös parlamentti ja valtioneuvosto, joka toimii parlamentin luottamuksen varassa. Näiden kahden keskeisen valtioelimen, valtioinstituution, presidentin ja parlamentin, välillä on jatkuvasti ollut tietyn tyyppinen luova jännite.

Valtiosäännössä on kirjattu asia tietyllä tavalla, käytäntö on ollut toinen. Kuten hyvin tiedämme, presidentti on vahvoin valtaoikeuksin varustettu. Ed. Kanerva viittasi muun muassa ulkopoliittikkaan, jossa meillä nykyisin voimassa olevassa hallitusmuodossa tsarin vallan ajalta todetaan, että presidentti määrää Suomen suhteista ulkovaltoihin. Se on tsaristinen perinne valtiosäännössämme. Todellisuudessa presidentti ei voimakkaasti vaikuttanut ulkopoliittikkaan 20- ja 30-luvuilla, mutta sen sijaan toisen maailmansodan jälkeen kyllä.

Erikoisia historiallisia tilanteita oli eduskunnassa vuonna 1922: ulkoministeri joutui eroamaan eduskunnan annettua epäluottamuslauseen Rudolf Holstille tämän käytyä Varsovassa alle-

kirjoittamassa reunavaltiosopimuksen. Nähtiin, että eduskunta käytti vahvaa ulkopoliittista valtaa. Kyösti Kallio pyytäänsä Eljas Erkköä 1938 asettumaan ulkoministeriksi sai vastaukseksi, että tämä suostuu vain sillä ehdolla, että tasavallan presidentti ja pääministeri eivät puutu ulkoasioiden hoitoon. (Ed. I. Kanerva: Olisi pitänyt puuttua!) Tältä pohjalta, näillä eväillä, Erkkö sai ulkoministerin tehtävät hoitaakseen.

Sama valtiosääntö on ollut muuten voimassa silloin, kun Juho Kusti Paasikivi on toiminut tasavallan presidenttinä ja Urho Kekkonen. Me näemme selvästi, että ympäristötekijät vaikuttavat, maailmanpoliittinen tilanne vaikuttaa ja persoonat vaikuttavat. Valtiosääntöön kirjataan yksi perusta, jolla toimitaan, yksi ulottuvuus, toinen on sitten käytäntö. Siinä suhteessa meidän valtiosääntömme on ollut kiitettävän joustava ottaen huomioon tilanteiden asettamat vaatimukset.

Viime vaalikaudella kuitenkin eduskunta on selkeästi oman tahtonsa ilmaissut ja valtiosääntöä on lähdetty muuntamaan selkeästi parlamentaariseen suuntaan. Minulle jäi vähän häiritseväksi yksityiskohdaksi ed. Elon puheenvuorossa se, miten hän problematisoi tätä lähestymistapaa suhteessa siihen rehelliseen tunnustukseen, jonka ed. Kanerva toi esille, että kun siirryttiin suoraan kansanvaaliin, niin vaikka kansakunta yhä enemmän oli puhumassa, tai ainakin eduskunnan piirissä oli vahva kannatus siihen suuntaan, että presidentin valtaoikeuksia vähennetään, niin todellisuudessa suoraan kansanvaaliin siirtyminen vahvisti presidentti-instituutiota valtiolimeinä.

Siihen nähden on tietysti täysin loogista, jos ei haluttu valtiolinten keskinäisiä valtasuhteita muuttaa, että nyt valtaoikeuksia ei presidentiltä ole vähennetty. Mutta sen kysymyksen haluan ed. Elolle esittää, että jos hän piti tätä tapahtumakulkua epäloogisena, niin se epälogiikka ei tule siitä, että yhdellä suunnalla vahvistetaan instituution valta-asemaa ja toisella heikennetään, vaan epälogiikka tulee tietysti sieltä, mikä on tahtomisen suunta. Jos tahtomisen suunta on se, että presidentin asemaa suomalaisessa yhteiskunnassa valtiolimenä ei pidetä enää niin vahvana kuin aikaisemmin ja haluamme siirtää parlamentarismin suuntaan valtaelintemme toimintamuotoja, niin tässä suhteessa itse asiassa ei olisi ylipääntään pitänyt mennä siihen tilanteeseen, että siirryttiin suoraan kansanvaaliin presidenttiä valittaessa.

Tässä suhteessa, jos ed. Kanerva oli itsekriittinen, niin minä voin sosialidemokraattina olla myös, en itsekriittinen siinä suhteessa, että olisin ollut päätöksiä tekemässä, mutta suhteessa puolueeni kantaan itsekriittinen, koska epäilemättä taustalla on vaikuttanut, ei eksplisiittisesti mutta implisiittisesti, senhetkinen henkilöasetelma ja valta-asetelma suhteessa presidentti-instituutioon. Tämä minusta myös on yhtä lailla valitettavaa, että ei pystytäkään näkemään sitä pitkää jänneväliä, jolla perussuhtautuminen valtiolinten keskinäisiin suhteisiin määrittyy, vaan lyhyen jännevälin osin jopa taktiset laskelmat vaikuttavat siihen, millä tavalla valtiolinten keskinäisiä suhteita muutetaan. Tässä suhteessa olen myös samalla tavalla kriittinen kuin ed. Kanerva, että teimme varmaankin virheratkaisun siinä, että päädyttiin suoraan kansanvaaliin presidenttiä valittaessa.

Olen sitä mieltä, että parlamentaariselle järjestelmälle suomalaisessa kypsässä demokratiassa on annettava tilaa. Useimmiten, jos nojaututaan yhteen vahvaan vallankäyttäjään, on kysymys vielä vasta kypsymässä olevasta demokratiasta. Täällä on viitattu eräissä puheenvuoroissa ainakin ajatuksellisesti siihen, että kriisitilanteessa voi olla tarve olla yksi vahva vallankäyttäjä. Siinäkin suhteessa olen eri mieltä. Juuri kriisitilanteissa on erinomaisen tärkeää, että vallankäyttäjät nojautuvat vahvaan parlamentaariseen koko kansalta saatavaan kannatukseen siinä mielessä, että eri tyyppiset virtaukset tulevat edustetuiksi silloin, kun päätöksiä tehdään. Kriisitilanteessa on ongelma, jos valta keskittyy liiaksi. Kaikki nämä perusteet ovat minusta puoltamassa sitä lähestymistapaa, että eduskunta on tehnyt viime kaudella hyvät päätökset luodessaan uuden hallitusmuodon, tai uuden perustuslain, ja tällä tiellä minun mielestäni olisi syytä jatkaa eteenpäin.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Mikkola.

²⁶ **Mikko Elo /sd** (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Mitä tulee ed. Kiljusen puheenvuoroon, niin itse asiassa minun mielestäni ed. Kiljunen päätti sen varsin epäloogisesti, kun hän päätyi kuitenkin siihen, että tämä nyt menossa oleva

valtiosäännön muutos on oikean suuntainen, mutta siitä huolimatta ymmärsin, että hän kuitenkin oli sitä mieltä, että on tehty sitä aikaisemmin vääriä päätöksiä.

Puhemies! Mitä tulee suoraan presidentinvaaliin siirtymiseen, niin siinä vaiheessahan ei keskusteltu presidentin valtaoikeuksien vähentämisestä. Ed. Helle on täällä tänään tunnustanut, että hän skdl:n ryhmäpuheenjohtajana ja skdl yleisemminkin ilmeisesti hänen suullaan puhui siitä, että valtaoikeuksia pitäisi vähentää. Mutta kun esimerkiksi tulin uudelleen eduskuntaan 95, niin kyllä tämä oli uusi ajattelusuunta, jota ei ollut silloin, kun keskusteltiin suorasta presidentinvaalista. Minun mielestäni loogista olisi ollut se, että kun kansa valitsee presidentin, niin presidentillä on vahva asema, joka tulee suoraan kansalta samalla tavalla kuin me kansanedustajat saamme oman valtuutuksemme kansalta. Minun mielestäni tämä on se logiikka, ja sitä olen ajanut, koko ajan olen ollut sitä mieltä. Minusta tämä on mennyt huonoon suuntaan.

Kun ed. Kiljunen puhui pitkään tästä historiasta, tai ainakin muutaman lauseen, niin jos katsotaan Suomen tasavallan historiaa, meillä on vahvoja presidenttejä: Paasikivi, Kekkonen, Koivisto. Se on ollut minun mielestäni onnellista aikaa Suomelle. Meillä oli vahvat presidentit ja Suomella meni hyvin. Me tarvitsimme vahvoja presidenttejä silloin. Onnetonta on Suomen kansalle, jos me saamme nyt johtamaan ulkopoliittikaa henkilön, joka ei sitä ollenkaan osaa ja joka ei ole siitä kiinnostunutkaan.

²⁷ **Kimmo Kiljunen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä en päässyt aivan selvile siitä, missä suhteessa oma puheenvuoroni oli epälooginen. Suhteessa historiaan epäilemättä oli epäloogisuutta, jos ymmärsin, että ed. Elo halusi näin ymmärtää, että kun Suomessa on ollut perin vahva perinne vahvan presidentti-instituution suuntaan, niin tänä päivänä, jos edellytämme muutoksia tässä suhteessa, tähän nähden olisi ristiriitaa. Mutta minä yritin omassa puheenvuorossani kyllä vakuuttaa ed. Eloa myöskin siitä, että kypsä demokratia nojautuu parlamentaariseen järjestelmään, jossa laajempaan kollektiiviin nojaututaan kuin yhteen vallankäyttäjään silloin, kun päätöksiä tehdään. Minusta Suomi on jo niin pitkään ollut demokratiaa rakentamassa, että tämä kypsymisen vaihe on ihan jatkuvasti

meidän edessämme, ja on luontevaa, että me vahvistamme parlamentaarista vallankäyttöämme.

²⁸ **Ilkka Kanerva /kok:** Puhemies! Näitä vaalitapojahan itse asiassa meillä on ollut harvinaisen paljon. Milloin on eduskunta valinnut presidentin, milloin valitsijamiehet ovat hänet valinneet, milloin ei ole suoritettu valitsijamiesvaaleja, vaan vanhat valitsijamiehet ovat suorittaneet vaalin, milloin on tehty poikkeuslakia, milloin on valittu sitten, niin kuin viime vuosikymmeniltäkin muistamme, eri tavoin. Nyt tuntu on se, että ollaan siirrytty stabiilisti, ikään kuin pysyvästi, tämän kaltaiseen järjestelmään. En ole sataprozenttisen varma siitä, onko niin, sillä, niin kuin sanottu, saattaa tulla vielä aika, ei varmasti näinä vuosina, mutta niin, että mekin sitä vielä olemme tapailemassa, jolloin tätä asiaa katsotaan uusin silmin. En pidä mahdolltomana, että näinkin saattaa Suomessa käydä.

Mutta, arvoisa puhemies, pyysin puheenvuoron oikeastaan sen vuoksi, että edelleen pänään sitä, mikä on se muu kuin juridinen syy siihen, että tasavallan presidentin tulisi anoa valtioneuvostolta mahdollisuutta ottaa osaa siihen tehtävään, johon perustuslaki hänet velvoittaa, johtamaan Suomen ulkopoliittikaa yhdessä valtioneuvoston kanssa, mutta kuitenkin tämän tehtävän suorittaakseen hänen tulisi pyytää valtioneuvostolta mahdollisuutta olla mukana Euroopan neuvoston kokouksessa. Tämä kysymys, miksi se pitäisi alistaa tällä tavoin päätettäväksi, merkitsisi sitä, että valtioneuvosto johtaa ulkopoliittikaa yhdessä tasavallan presidentin kanssa, ja näinhän se ei ole. Tässä suhteessa yhä edelleen kysyn, mikä on se muu kuin vain juristien päässä oleva tarve määritellä se asia alisteiseksi valtioneuvoston päätökselle, sillä valtioneuvosto silloin on se kapellimestari, jolla on se tahtipuikko joka tapauksessa kädessään. (Ed. Elo: Tämä on hyvä kysymys!)

²⁹ **Ville Itälä /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihan ensimmäisessä puheenvuorossa tämän asian kohdalla toin valiokunnan kantaa tältä osin esiin. Tässä on montakin syytä. Ensinnäkin se, mitä haluttiin tehdä, kun perustuslaki uudistettiin, niin parlamentarismi oli se kantava voima. Yhteistyö on toinen merkittävä periaate. Presidentti ei enää tee yksin ratkaisuja ulkopoliittikan osalta, vaan yhteistoiminnassa valtioneuvoston kanssa.

EU-asioista todettiin selkeästi, että vastuuta kantaa valtioneuvosto. Olemme tänään keskustelleet aika paljon nyt voimassa olevasta 33 ja 33 a §:stä. Niistä on erilaisia tulkintoja, ja täällä on todettu, että niitä voi olla. Sitä, että tällaisia tulkintoja ei jää, että jokainen voi tulkita omalla tavallaan, oli pakko selkiyttää. Selkiyttäminen tapahtui siten, että valtioneuvosto vastaa EU-politiikasta ja tekee juridisen päätöksen siitä, kuka lähtee. Niin kuin totesin, en usko, että käytännön ulkopoliittikkaa voidaan hoitaa pelkällä juridiikalla. Nämä ovat ne rajat, jotka on tehty, ja sitä varten on näitä tulkintavaihtoehtoja. Ei vastuu voi olla kovin sekava, vaan sen täytyy olla juridisesti selvä. Elävä elämä on sitten toista.

Ed. Elolle toteaisin, kun hän totesi, että Paasikiven ja Kekkonen aika oli onnellista aikaa. (Ed. Elo: Toivotaan yhtä onnellisia aikoja tulevaisuudessa!) — Maailma muuttuu eskoseni, nyt eletään jo toisia aikoja ja on syytä muuttaa hiukan myös presidentin tsaristisia valtaoikeuksia.

³⁰ **Gunnar Jansson /r:** Arvoisa puhemies! Aloitan positiivisesti näin itsenäisyyden aatonaattona, kun 60 vuotta on kulunut siitä, kun kauhea sota alkoi ym. Naisedustajista onneksi yksi on nyt paikalla, mutta muilla on ilmeisesti tärkeämmät menot näin perjantai-iltana.

Positiivinen huomautukseni on, että on ihan ihmeellistä ja minusta jopa onnellista, että meillä on näin vahva järjestelmä nuorena tasavallassa. Tällä tarkoitan, että me keskustelemme asiallisesti, syvällisestikin, tasavallan presidentin vaalitavasta, presidentin valtaoikeuksista. Se on ihan paikallaan. Siitä on keskusteltu pitkään.

Yhtä aikaa Euroopassa vastaavanlaiset hankkeet kaatuvat toinen toisensa jälkeen, Puolassa, kun ei tulla toimeen kirkon kanssa, Sveitsissä, kun ei tiedetä, mitä tehdä kantonien suhteen, Italiassa on koko hanke mennyt sekaisin mahdollisesti EU-asioiden käsittelyn vuoksi ja myös alueiden asemien takia, puhumattakaan Belgiasta, ja Suomessa sitten ihan melkein yksimielisesti päästään eteenpäin. Tämä on sinänsä, sanon sen ihan rehellisesti ja olen toistanut sen koko prosessin ajan, melkoinen saavutus tämän päivän EU-Euroopassa.

Ed. Kiljunen on paikalla, en ihan ymmärtänyt, mutta kun viitattiin tsaristisiin menoihin ja perinteisiin, niin voi olla, mutta toisaalta onhan meillä ihan ainutlaatuinen kansainvälisoikeudellinen esimerkki, ja esimerkki on se, totta kai liittyy so-

taan sekin, kun Ruotsi hävisi Suomen, Ahvenanmaan valitettavasti mukaan lukien, tai onneksi, kukaan ei tiedä, oliko se onni vai vahinko, on onneksi mennyt tähän asti hyvin. Olen sitä mieltä, että oli ihan luonnollista mennä mukana. Se johti Ruotsissa siihen, että perustuslakia piti muuttaa, totta kai, mikä tapahtui 1814. Mutta järjestyksen ystävä kysyy: Mikä ihmeen perustuslaki oli voimassa Suomessa Venäjän vallan aikana? Vielä sen lisäksi, mikä perustuslaki oli voimassa Suomessa silloin, kun silloinen Ruotsin perustuslaki kumottiin 1864, jolloin sielläkin tehtiin kokonaisuudistus? Vastaus on hyvin merkittävä. Ruotsin silloinen perustuslaki jäi voimaan Suomessa koko sen ajan, kun Suomi oli osa Venäjää, vaikka se laki sellaisenaan siinä maassa, missä se oli säädetty, oli kumottu. Se on ihan ainutlaatuisen homma. Tästä syystä ainakin minusta tuntuu aika luontevaltakin, että perustuslakiin luottamisen perinne on säilynyt ja elänyt vahvana meillä.

Toinen kommentti keskustelusta, kun puhutaan silloin tällöin ihan karkeasti, että on kahden sortin poliitikkoja, ovat ne, jotka ylläpitävät voimassa olevaa järjestystä, ja sitten niiden vastapaino, totta kai, muutoksenhakuiset poliitikot, ja välimaastossa on aika paljon eri niansseja. Muistamme kaikki edesmenneen Olof Palmén sanat "Politik är att vilja", politiikka on tahdon kysymys. Palme oli minusta tyypillinen muutoksenhakuinen poliitikko. Tämän sanon ainoastaan siitä syystä, että toinen Jansson, paljon minua viisaampi, professori Jan-Magnus Jansson, juuri varoitti sillä tavalla kuin ed. Elo ja kollega I. Kanervakin. Hän sanoi 80-luvulla, että näin tulee käymään. Silloin hän lanseerasi, ed. Leppänen varmasti muistaa perustuslakivaliokunnassa juuri tämän Janssonin kiusauksen, siis ei tämän, vaan sen toisen Janssonin kiusauksen. Hän sanoi, että näin tulee käymään, ei ainoastaan niin, että pikkupuolueet minimoidaan, vaan myös, että tällainen ihan kärjistetty keskustelu tullaan kohta käymään, jos ei ensin hyödynnetä tätä sekajärjestelmää, joka oli voimassa vuonna 88, kuten kaikki muistamme. Moni meistä oli valitsijamies tässä salissa siihen aikaan. Juuri näin on käynyt. Perustuslakivaliokunnassa olemme monta kertaa toisillemme sanoneet, että mitä kerran kansalle on annettu, sitä ei oteta pois.

Mutta tällainen keskustelu on aika virittävä ja hyödyllinenkin, että tässä salissa, ennen kuin perustuslaki on edes astunut voimaan, keskustellaan näin. Ex-ministeri todistaa, miten hän on

muuttanut mieltään, vaikka hän siihen aikaan oli mukana antamassa hallituksen esitystä. Tällainen todistamisen paikka on tullut vähän meillekin, minullekin, kollegoillekin ja vähän jokaiselle. Nyt on otettava härkää sarvista ja tunnustettava, että näin kävi, ehkä se ei ollut viisasta, mutta tässä ollaan.

Nyt tulen takaisin. Onko demokratiajärjestelmämme tarpeeksi vahva tällaiseen keskusteluun? Minä sanon, että ihan varmasti on, vaikka ehkä en minäkään kuten muutkaan ollut tarpeeksi, miten sanottiin, kaukonäköinen siihen aikaan. Keskustelu jatkuu, ja ihan varmasti valitaan maalle uudet presidentitkin tulevaisuudessa, seuraava 6. päivänä helmikuuta ensi vuonna eli Ruonebergin päivää seuraavana päivänä.

³¹ **Ilkka Kanerva /kok:** Arvoisa puhemies! Luulen, että en ole edes ihan ainoa sen valtioneuvoston jäsenistä, joka esityksen eduskunnalle antoi, joka on joutunut tarkistamaan kantaansa. Ainakin tiedän joidenkin osalta asianlaidan ehdotomasti olevan tällä tavalla.

Puhemies! Olen tämän viikon ollut eduskunnan edustajana Pariisissa Länsi-Euroopan unionin Weun vuosikokouksessa. Tiedän, että kun siellä käsillä oleva pääkysymys Euroopan puolustusulottuvuudesta ja Euroopan kriisinhallintajärjestelmän luomisesta on koko Euroopassa tällä hetkellä hallitseva kysymys, niin kuin se tulee olemaan Helsingin huippukokouksessakin muutamien päivien kuluttua, en voi sille käsitykselle yhtään mitään, että se on mitä suurimmassa mitassa Suomen ulkopoliittikkaa. Ellei se ole sitä, sitten ovat maailmankirjat ihan sekaisin. Se mitä olennaisimmalla, elementaaraisella, vitsailulla tavalla koskee Suomen turvallisuusetuja, millä tavalla Euroopan puolustusulottuvuus järjestetään, minkälainen kriisinhallintajärjestelmä tullaan luomaan. Näen päiväkin kirkkaampana sen ajatuksen, että tasavallan presidentillä on oltava siihen keskusteluun osuus monestakin eri syystä ja myös juridisista syistä eli perustuslain edellyttämistä syistä lähtien. Tämän seikan vuoksi edelleenkin lähden siitä, että karsastan kaukaa sen tulkinnan toteuttamista, joka edellyttäisi sitä, että tasavallan presidentti todellakin alistetaan ulko- ja turvallisuuspoliittisissa asioissa perustuslain hänelle edellyttämän tehtävän hoitamisessa valtioneuvostolle.

³² **Mikko Elo /sd:** Puhemies! Ensinnäkin yhdynd ed. Janssonin näkemykseen siitä, että me käymme hyödyllistä keskustelua, tärkeätä keskustelua. Puhemies, ottaisin esille muutamia näkemyksiä, jotka tässä ovat jo tulleet esille.

Ensinnäkin pari asiaa ed. Ilkka Kanervan puheenvuoroista. Minusta ed. Kanerva on käyttänyt todella merkittäviä puheenvuoroja, kun hän esimerkiksi toteaa sanamuodosta, joka uudessa valtiosäännössä on. Sehän sanoo täsmälleen näin: "Tasavallan presidentti johtaa ulkopoliittikkaa yhteistoiminnassa hallituksen kanssa." Lause alkaa "Tasavallan presidentti johtaa". Minusta tämä on jäänyt erittäin vähälle keskustelulle, kuka johtaa politiikkaa. Sitten tulee vasta se, kenen kanssa yhdessä sitä hoidetaan. Minä en tiedä, mitä keskusteluja esimerkiksi perustuslakivaliokunnassa on käyty, mutta tämä on erittäin tärkeä näkökohta. Keskustelua pitää jatkaa.

Toinen asia, mihin ed. I. Kanerva viittasi, on se, että hallitus ei voi alistaa presidenttiä. Niin kuin myös itse totesin, siitä on sovittava. Sitä ei voi vain ilmoittaa tasavallan presidentille, että se on näin, te saatte tulla tähän ja tähän kokoukseen, tähän te ette saa tulla.

Puhemies! Lisäksi ed. Jansson, joka Euroopan neuvoston arvostettuna jäsenenä tuntee monet Euroopan maat, viittasi vakaisiin poliittisiin oloihin. Minun mielestäni me todella Suomessa voimme nauttia vakaasta poliittisesta tilanteesta. Kun me vertaamme moneen uuteen eurooppalaiseen demokratiaan, mutta vanhaankin demokratiaan, meidän demokratiamme toimii kuitenkin varsin kohtuullisesti. Sen voi myös Euroopan neuvoston valtuuskunnan pitkäaikaisena jäsenenä sanoa.

Puhemies! Ed. Itälä, joka nyt lähti pois, puhui kehityksestä. Kun puhun Paasikivestä, Kekkoesta ja Koivistosta, se aika on mennyt, mutta ei kannata sanoa, että nyt on vain tulevat ajat. Historia on meidän paras opettajamme. Tässäkin viittaan siihen, mitä ed. I. Kanerva sanoi trendikyydestä. Ei aina kannataisi ehkä trendien perässä juosta, mutta nyt me olemme juosseet trendien perässä ja katsotaan, minkälainen presidentti saadaan.

³³ **Kyösti Karjula /kesk:** Arvoisa puhemies! En malta olla käyttämättä pientä puheenvuoroa, koska keskustelu, mitä edellä on käyty, mielestäni on sillä tavalla henkisesti korkeatasoista, että vähemmänkin aikaa mukana eduskuntatyössä ol-

leena oikeastaan ensimmäisiä kertoja pääsee ihan kiinni siihen, mistä pitemmässä juoksussakin on kysymys perustuslaissa ja mitä todella valtasuhteet merkitsevät, mitä merkitsee uuden perustuslain sisältö ja ennen kaikkea, sanoisin, varsin yksimielinen näkökulma siitä, kuinka tärkeää on parlamentarismin vahvistaminen todella meidän jo tälläkin hetkellä hyvin toimivan demokratiankin näkökulmasta.

Ed. Jansson otti erittäin mielenkiintoisen näköalan myös siihen, mitä merkitsee politiikassa se, että on mukana säilyttävämpää poliittikoainesta ja uudistavampaa poliittikoainesta. Minusta tässäkin mielessä on tärkeää, että eduskuntatyössä nähdään se, miten keskeistä on, että perustuslaki luo pohjan, jonka puitteet ovat niin kestävä, että sen sisällä ja sen pohjalta voidaan toteuttaa eri yhteiskuntatilanteiden edellyttämää joko uudistavampaa taikka säilyttävämpää politiikkaa muilla alueilla. Tässä mielessä minusta Suomen perustuslain kestävyys menneinä vuosikymmeninä on tullut vahvasti esiin, mutta nyt se, että me olemme tämän suuntaisen uudistuksen toteutaneet, tuntuu vieläkin paremmalta kuin silloin aikanaan, kun olin painamassa nappia uudistuksen puolesta. Se, millä tavalla suhtaudutaan presidentin vaalitapaan, on varmasti keskustelu, johon joudutaan vielä lähimaastossa palaamaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Perustuslakivaliokunnan mietintö hyväksytään.

Perustuslakivaliokunnan mietintöön sisältyvä lausumaehdotus hyväksytään.

Esitellään kertomus ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä valmistelevalle käsitellyltä osalta.

Keskustelua ei synny.

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Hallituksen esitys laiksi kansaneläkelain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys HE 78/1999 vp

Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö StVM 22/1999 vp

Lakialoite LA 51/1999 vp

Toivomusaloite TA 387, 426, 453, 464, 472, 488, 502/1999 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 22. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

¹ Pentti Tiusanen /vas: Arvoisa herra puhemies! Eilen ja viime yönä käytiin asiasta pitkä keskustelu ensimmäisen käsittelyn yhteydessä. Silloin totesin ja totean nytkin, että kansaneläkkeen pohjaosan leikkaaminen on yksinkertaisesti tyhmin päätös, minkä Lipposen hallitus teki ensimmäisen kautensa aikana. Se on tullut ja tulee jatkuvasti tekijöitään vastaan. Itsekin tietysti tuolloin 95 syyllistyin yksinkertaisuuteen ja tyhmyyteen, silloin kun leikkaukset aloitettiin. Myöhemmin tietysti asiassa on viisastunut.

Arvoisa puhemies! Asian käsittely jatkuu huomenna, jolloin on tietysti syytä jälleen meidän kaikkien miettiä tämän viisautta. Edelleen totean, että kansaneläkkeellä, nimenomaan pienellä ja keskisuurellakin eläkkeellä, mitä leikkaus koskee, selviytyminen kallistuvien terveyspalvelujen ja kallistuvien lääkkeiden ympäristössä on todellakin päivittäinen haaste eläkeläisille.

² Mauri Pekkarinen /kesk: Arvoisa puhemies! Nyt käsittelyssä oleva asia on yksi tämän syksyn merkittävimmistä poliittisista kysymyksistä. Se äänestys, mikä huomenna suoritetaan, on äänestyksenä, näin väitän, koko syksyn kaikkien tärkein ja merkittävin. Näin siitä syystä, että tähän asiaan, jos mihin, sisältyy niin paljon yhtäältä perusteltuja odotuksia eläkeläisten keskuudessa ja toisaalta niin paljon annettuja lupauksia kansanedustajien piirissä.

Lipposen ensimmäinen hallitus ja sitä tukevat kansanedustajat päättivät viime kaudella leikata

kansaneläkkeen pohjaosan muutamassa vuodessa kokonaan pois, täysin nolville. Lipposen ensimmäinen hallitus toteutti näin sen, mitä jo Ahon hallituksen aikana silloinen valtiovarainministeri Viinanen yritti monta kertaa viedä hallituksessa läpi. Me keskustassa emme hyväksyneet tuota väärämielistä ehdotusta. Kerta toisensa jälkeen me sen tyrmäsimme. Kerta toisensa jälkeen onnistuimme kaatamaan tuollaisen hankkeen, kajoamisen kansaneläkeläisten pohjaosaan, niiden ihmisten toimeentulon kannalta tärkeään asiaan, joiden eläketurva on aika pieni, varsin pieni. Mutta Lipposen hallitus siis käynnisti viime vaalikaudella tuon leikkauksen. Lipposen hallitus käynnisti leikkauksen, vaikka talous oli kääntynyt kasvuun jo vuoden 93 loppupuolelta saakka.

Kansaneläkkeen pohjaosan leikkaus on koskenut tai koskee yli 400 000 aika pienituloista eläkeläistä. Leikkauksen kohtuuttomuutta korostaa se, että nämä eläkeläiset, joilta nyt otetaan, ovat kertaalleen itse maksaneet oman kansaneläkkeensä pohjaosan. Heiltä on peritty kansaneläkemaksua, heidän maksunsa ovat rahastoituneet, ja periaatteessa niiden markkojen piti olla eläketurvan käytössä aikanaan heidän eläkkeellä ollessaan.

Viime vaalien alla erittäin monet kansanedustajat tai sellaiseksi pyrkivät vanhoivat vaalikentällä, että tämä Lipposen hallituksen virhe korjataan, jos he tulevat valituiksi. Näiden lupausten lunastamisesta on huomenna käytävissä äänestyksessä pohjimmiltaan kysymys. Erityisesti tässä suhteessa on katsottava vasemmistopuolueiden kansanedustajien suuntaan. Vaalikentillä, uskallan väittää, teistä erittäin monet lupasivat äänestäjillenne, että jos tullette valituksi, te hoidatte tämän asian niin, että Kelan pohjaosan alasajo pysäytetään. Nyt on noiden lupausten lunastamisen aika.

Annan tunnustuksen ed. Tiusaselle hänen äsken käyttämästään puheenvuorosta. Jo se on toki hyvä, että tunnustaa, että leikkauksen käynnistäminen oli todella väärä ratkaisu. Mutta ed. Tiusanen ja muut vasemmiston kansanedustajat, se ei nyt riitä, että tunnustaa sen vääräksi, että aikanaan leikkauksen tielle lähdettiin. Huomenna käytävissä äänestyksessä teillä on mahdollisuus pysäyttää pohjaosan alasajo äänestämällä keskustan ehdotuksen puolesta, jonka ehdotuksen mukaisesti tämä alasajo pysäytetään tähän vuoteen.

Lupausten pettäminen koetaan eläkeläisten keskuudessa suorastaan nöyryyttävänä siksikin, että kansantulon kakku, josta aina jaettavaa haetaan, on kasvussa. Se kasvaa nytkin ensi vuonna, jota vuotta täällä käsittelyssä oleva asia koskee, noin 30 miljardilla markalla, ja kaiken kaikkiansa rikkaat maassa rikastuvat nopeammin kuin koskaan Suomen historian aikana. Tätä kaikkea taustaa vasten eläkeläisten on tavattoman vaikea ymmärtää, että heiltä otetaan tähän tapaan, mitä pohjaosan alasajaminen käytännössä merkitsee.

Kokoomuksen ryhmäjohtajan Ben Zyskowiczin väite, että pohjaosan säilyttäminen, niin kuin keskusta edellyttää ja esittää, olisi veronmaksajien rahojen kylvämistä vääriin kohteisiin, on suorastaan röyhkeä väite eduskunnassa esitettynä kansaneläkeläisten korville kuultavaksi menevänä asiana.

Pohjaosan leikkauksen pysäyttämistä edellytti myös koko eduskunta viime kaudella. Edellinen eduskunta 1.12. siis juuri vähän ennen eduskuntavaaleja, joulukuun 1. päivänä siis, edellytti yksimielisesti, että hallitus valtion taloudellisen tilanteen salliessa esittää lainmuutoksen, jolla kansaneläkkeen pohjaosan leikkaaminen pysäytetään.

Hyvät edustajatoverit! Näin me, jotka olimme täällä, joulukuun 1. päivänä viime vuonna, yksimielisesti edellytimme asiassa meneteltävän. Jokainen meistä tietää, että Suomen taloudessa tai valtiontaloudessa sitten viime vuoden joulukuun 1. päivän ei ole tapahtunut ainakaan mitään sellaista, joka olisi jotenkin heikentänyt valtion talouden perustaa niin, että tuo, mistä yksimielisesti päätettiin vuosi sitten, pitäisi nyt perua. Päinvastoin hallituksen ministerit rivissä täällä ovat kehuneet ja myös hallitusta tukevat kansanedustajat sen saman sanoneet, että talous on kehittynyt ja valtiontalous erityisesti viime vuosien aikana hyvin ja viime vuodenkin aikaan hyvin. Jos kerran tämä pitää paikkansa, eikö sen lupauksen, minkä annoimme joulukuun 1. päivänä viime vuonna, lunastamisen aika ja paikka ole nyt tässä eduskunnassa ja huomenna käytävissä äänestyksessä? Kaikki valtiontalouden tunnusluvut osoittavat, että todellakin tuo lupaus voidaan käytännössä realisoida, kansaneläkkeen pohjaosan alasajo kerta kaikkiaan huomenna pysäyttää.

Arvoisa puhemies! Lähdin liikkeelle siitä, että huomenna käytävä äänestys on poliittisesti tämän eduskunnan tämän syyskauden ehkä tärkein asia. Se ei ole sitä sen takia, että kysymys olisi

suurista markkamääristä, tässähän on kysymys ensi vuoden, vuoden 2000 tasossa noin 300 miljoonan markan suuruudesta erästä, sellaisista 300 miljoonasta markasta, jotka jäävät valtiolle tulematta, mikäli meidän esityksemme menee läpi. Kysymys onkin tämän poliittisen merkityksen osalta nimenomaan siitä, että on annettu lupauksia eläkeläisille. Ne lupaukset pitää lunastaa. Myös siinä mielessä äänestys on poliittisesti tärkeä, että eläkeläiset ovat itse nämä maksunsa maksaneet ja nyt vastoin sitä lupautta, mikä aikanaan heille on annettu, tätä pohjaosaa oltaisiin heiltä pois ottamassa.

Arvoisa puhemies! Suomen kaikkien eläkeläisten tulee saada tietää huomisen jälkeen äänestyksen tulos, se, ketkä kansanedustajat ovat seisleet vaalien alla antamiensa lupauten takana ja ketkä ovat huomissa äänestyksessä mahdollisesti pettämässä eläkeläiset. Tämä tieto on saatava eläkeläisille perille tavalla taikka toisella. Keskustan eduskuntaryhmä omalta osaltaan turvautuu kaikkiin sellaisiin keinoihin, joilla sanottu viesti saadaan taatusti eläkeläisten tietoon.

Arvoisa puhemies! Tässä vielä lopuksi haluan kiinnittää huomiota siihen myönteiseen asiaan, että tänään käydyssä äänestyksessä kyettiin, ja siitä tunnustus hallitukselle, vähän madaltamaan tätä korotettua savamaksua. Sen vaikutus oli 300 miljoonaa markkaa, siis sen jälkeenkin, kun siihen oli vielä tehty myönteinen korotus, sen jälkeenkin summa yhteensä on noin 300 miljoonaa markkaa. Haluan tämän lausua ääneen sen takia, että samasta 300 miljoonasta markasta nyt on kysymys. Kun ensi vuonna eläkeläiset saavat savamaksuunsa noin 300 miljoonan markan kevennyksen, niin saman verran, aika tarkkaan saman verran hallitusryhmät ottavat eläkeläisiltä pois, niin ikään noin 300 miljoonaa markkaa leikkamalla tätä Kelan pohjaosaa ensi vuonna, vuonna 2000, juuri tuolla 300 miljoonalla markalla. Se siitä ymmärtämyksestä eläkeläisten suhteen. Askeiset luvut puhuvat puolestaan siitä, miten käytännössä käy.

Arvoisa puhemies! Senkin sanon vielä tähän jatkeeksi, että tämän asiakohdan jälkeen täällä keskustellaan ja päätetään myös kunnallisten palvelumaksujen tasosta, niiden korottamisesta. Jo tässä yhteydessä voin sen sanoa, että myös ne rasitteet, jotka sitä kautta kuntalaisille tulevat, kohdistuvat muita väestöryhmiä huomattavasti voimakkaampina useimmiten eläkeläisiin. Esimerkiksi terveyskeskusmaksut. Jos me kansanedus-

tajat sairastumme, menemme terveyskeskukseen tässä talossa, emme me itse maksa niitä terveyskeskusmaksuja, vaan meidän työnantajamme, niin kuin työnantaja maksaa terveyskeskusmaksut niille muillekin kansalaisille, jotka ovat palkatyössä ja ansiotyössä. Mutta kun eläkeläinen sairastuu ja hän joutuu menemään terveyskeskukseen, hän maksaa itse terveyskeskusmaksut.

Halusin tämän esimerkin ottaa asken kertomani asian jatkeeksi nimenomaan siitä syystä, että sen ohella, että pohjaosaa leikataan, sen ohella myös palvelumaksujen tarkistukset, korotukset, jotka tulevat seuraavassa asiakohdassa esille, muodostavat sen kokonaisuuden, joka on eläkeläisten todellisuutta. Se todellisuus ennen kaikkea näille vajaalle 400 000 eläkeläiselle, joilta pohjaosakin viedään, on todella huono, ikävä ja sellainen todellisuus, jossa eläkeläisiä on valitettavan isossa mitassa petetty.

3 Juha Rehula /kesk: Arvoisa herra puhemies! Kansaneläkkeen pohjaosan leikkauksen jäädyttämisen kohdalla meidän kannanottomme, meidän näkökulmamme ovat ja olivat hyvin samantyyppisiä. En edes välttämättä jatka siitä, minhin ed. Pekkarinen jäi, vaan toistan painottaen joitakin asioita. Siksi tärkeästä asiasta on kysymys.

Kansaneläkkeen pohjaosasta käydyin ensimmäisen käsittelyn keskustelun jälkeen selkiintynei-
nkin yksi asia entisestään. Kokoomuksen ryhmän puheenjohtajan suulla kuulimme, että kansaneläkkeen pohjaosaan liittyen hän lausui: kaikille ei pidä valtion rahoja jaella. Niin kuin ed. Pekkarinen totesi, ellemmme täällä salissa olisi oleet, ei tätä oikein todeksi uskoisi.

Ei hän eivätkä muutkaan kansaneläkkeen pohjaosan leikkauksen jatkamisen kannattajat näe niitä elementtejä, jotka ovat tärkeitä jokaiselle tavalliselle yksityiselle eläkeläiselle. Koko eläkejärjestelmämme rahoituksen hyväksyttävyyden kannalta olisi erittäin tärkeää, että edes tämä 171 markan suuruinen summa kansaneläkkeen pohjaosana kuukausittain maksettaisiin. Henkilöt, jotka ovat oman työhistoriansa aikana maksaneet maksuja siinä uskossa, että heille myös kansaneläkkeen pohjaosaa maksetaan, kokevat aivan aidosti ja oikeutetusti tullessa petetyiksi meidän päättäjien taholta, ellei tehtyjä päätöksiä voida muuttaa. Toisaalta pohjaosa on luonteeltaan sellainen, että se on koettu peruselementiksi koko kansanvakuutusjärjestelmässämme. Se on

kuulunut jokaiselle. Kansaneläkkeen pohjaosahan on tähän asti maksettu jokaiselle eläkeläiselle tulotasoon katsomatta tai mihin tahansa muuhun ryhmään kuuluvalla eläkkeensaajalla. Tässä kaksi keskeistä periaatetta, joita me keskustalaiset haluamme puolustaa.

Arvoisa herra puhemies! Eilen käydyn keskustelun perusteella täällä julistettiin, kuinka Lipposen toinen hallitus on huolehtinut eläkeläisten asemasta. Käytän kuitenkin esimerkkiä, jonka ed. Seppo Kanerva on tässä salissa useaan kertaan ääneen lausunut ja joka kertoo, mikä on tilanne elävässä elämässä.

Pohjaosan leikkauksen aloittaminen ja jatkaminen on käytännössä pysäyttänyt monen eläkeläisen tulokehityksen. Niin kuin ed. Seppo Kanerva on laskenut, yli 65-vuotiaalla, 5 000 markkaa kuussa eläkettä saavalla markkamääräinen bruttoeläke on muuttunut vuoden 1996 jälkeen kokonaista 18 markkaa aikana, jolloin tulokehitys on ollut jotain aivan muuta, aikana, jolloin talouden kasvuvauhti kansantaloudessa on ennätysmäinen. Kuitenkin tämä kohtaantuu henkilöihin, jotka ovat olleet rakentamassa niitä perusteita, joilla tämäkin myönteinen talouskehitys on ylipäättensä ollut mahdollista.

Aiemmin tänään päätetty eläkeläisten ylimääräisen sairausvakuutusmaksun alennus maksaa noin 300 miljoonaa markkaa. Ainakin asioista hyvin perillä olevat varsin hyvin tietävät, että tämä alennus ei kohtaannu millään tavoin kaikkein pienintä eläketulota saaviin. Tämä joukko on yllättävänkin suuri. Sen sijaan suunnilleen numeron valossa samaa suuruusluokkaa oleva kansaneläkkeen pohjaosan leikkauksen jäädyttäminen kohdistuisi nimenomaan sinne, missä tarvekin on kaikkein suurin.

Asian ensimmäisen käsittelyn yhteydessä väläytettiin sitä mahdollisuutta, että hallitusohjelmaan kirjattua kansaneläkkeen 50 markan tasokorotusta aikaistettaisiin. Tämä ei kuitenkaan ole sama asia. Asiana se on kuitenkin myönteinen, joten keskusta varmasti sille aikanaan tuensa antaa. Ensinnäkin se on periaatteiltaan hyvin toisenlainen ja toisekseen eihän ole edes markkamääräisesti kysymys saman suuruudesta summasta, mitä pohjaosan leikkauksen myötä menetetään.

Edellä olevaan liittyy vielä sekin, että mikäli osakaan tänään tässä talossa liikkuvista huhuista liittyen tulevan vuoden 2000 talousarvion toteutumiseen ja sen käsittelyyn on totta, niin ennus-

tukset siitä, että kansaneläkkeen tasokorotus toteutuisi aiennettuna, ovat vain kauniita toiveita. Aika näyttää, mitä tapahtuu. Puheiden uho ja teot ovat tai näyttävät olevan kaksi aivan eri asiaa.

Arvoisa herra puhemies! Valiokunnan mietinnöstäkin ilmenevällä tavalla eduskunta on edellyttänyt, että valtion taloudellisen tilanteen niin salliessa pohjaosan leikkaus pysäytetään. Tämä aivan viime vaalien alla eduskunnassa yksimielisesti hyväksytty lausuma ei näytä olevan minikään arvoinen. Ei tarvitse ihmetellä, miksi arvostus työtämme kohtaan on alentunut. Lukuisat edustajat vaalikentillä lupasivat asianomaiseen lausumaan viitaten, että kansaneläkkeen pohjaosan leikkaus pysäytetään. Me keskustasta tulemme tarjoamaan huomiossa äänestyksessä mahdollisuuden siihen, että puheet ja lupaukset voivat muuttua teoiksi. Tulemme tekemään tarpeelliset esitykset asian yksityiskohtaisen käsittelyn yhteydessä. Tulemme esittämään, että kansaneläkkeen pohjaosan leikkaus pysäytetään ja jäädytetään tasolle 171 markkaa kuukaudessa.

4 Osmo Soininvaara /vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan ensinnäkin korjata ed. Rehulan puheenvuorossa sen, että pohjaosan leikkaus jotenkin kohdistuisi kovin pieniin eläkkeisiin, koska pienimpiin eläkkeisiin se ei vaikuta yhtään mitään. Tässä suhteessa eduskunnan viimeaikaiset harrastukset eläkepolitiikan suhteen ovat muutenkin kovasti keskittyneet vähän parempaa eläkettä saaneisiin, mitä en pidä kovin hyvänä linjauksena. Itse olisin sitä mieltä, että jos eläkkeisiin riittää rahaa, sitä kannattaisi käyttää varsinaisen kansaneläkkeen korottamiseen, koska kuitenkin pienintä eläkettä saavat ovat selvästi heikoimmassa asemassa.

Sitten haluan kiinnittää huomiota keskustapuolueen pohjaasapolitiikan johdonmukaisuuteen. Keskustapuolue tekee joka vuosi saman aloitteen, mutta joka vuosi sen käsitys siitä, mikä on oikea pohjaosan koko, on erilainen. Keskustapuolue näyttää seuraavan hallitusta yhden vuoden viipeellä tässä asiassa. Viime vuonna on esitetty paljon suurempaa pohjaosan korotusta.

Toisin kuin ed. Rehula sanoi, keskustapuoluehan ei ehdota pohjaosaa kaikille vaan ainoastaan niille, jotka ovat päässeet eläkkeelle ennen vuotta 96. Jos ed. Rehula tietää, niin vuoden 96 jälkeen eläkkeelle päässeet eivät saa sitä ollenkaan. Tämä näyttää myös keskustapuoluetta tyydyttävän.

5 Mauri Pekkarinen /kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Keskustan johdonmukaisuudesta: Me vaalien alla sanoimme kaikissa asiakirjoissa, mitä julkistimme, että me pysäytämme kansaneläkkeen pohjaosan tason täällä mainittuun 171 markkaan. Kun vaalien jälkeen keskusta vei ohjelmaperinsä pääministeri Lipposelle, keskusta sanoi täsmälleen sen saman siinä yhteydessä, ja nyt, kun tämä asia on täällä käsitellyssä, pidämme edelleenkin kiinni täsmälleen samasta tasosta. Ei meidän kantamme muutu. Me emme valitettavasti voi — teoriassa toki voisimme, mutta käytännössä emme — palata taaksepäin ainakaan tässä tilanteessa, mutta tuohon tasoon me edellytämme tämän asian pysäyttämistä. Siinä olen ed. Soininvaaran kanssa samaa mieltä, että aivan pienimpien eläkkeiden tasoa tulisi pystyä korottamaan mahdollisimman pian, eikä viidelläkymppillä ja monien vuosien päästä, vaan välittömästi ja vähän reilummin, koska kansantulon kakku kasvaa kovaa vauhtia.

Tässä pohjaosan leikkauksessakin on kysymys aika pientä eläketuloa saavista, 4 500—6 000 markkaa kuukaudessa ansaitsevista, ja sellaisia ihmisiä on paljon. Ed. Soininvaara, kun te leikkaatte pohjaosaa, te ette ota penniäkään esimerkiksi sellaiselta eläkeläiseltä, jonka eläketulo on 10 000 markkaa kuukaudessa. Yhtään penniä ei lähde sellaiselta, mutta esimerkiksi 4 700 markkaa kuukaudessa saavalta lähtee. Tämä on väärin, tämä on sosiaalisesti erinomaisen epäoikeudenmukaista.

6 Juha Rehula /kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Soininvaaralle sen verran, että me molemmat varmasti tiedämme, keitä pohjanosan leikkauksen jatkaminen koskee, tai jos emme, niin sitten olemme puhuneet puuta heinää useita kertoja.

Toisekseen olen ed. Soininvaaran kanssa täsmälleen samaa mieltä siitä, että eduskunta on puuhastellut nimenomaan paremmin toimeentulevien eläkeläisten tilanteen parantamiseksi, ja päätökset, mitä on tehty, ovat ensisijaisesti kohdentuneet sinne. Tämän vuoksi, tästä syystä ja tämän perusteella keskusta on pohjaosan kanssa ollut liikkeellä, koska tämä markkamäärä suhteellisesti ottaen vaikuttaa alimmilla eläketulomäärillä kaikkein eniten.

Mitä tulee periaatteeseen siitä, että keskusta on tässä asiassa hötkyillyt, ed. Pekkarisen tavoin olen sitä mieltä, että meillä on ollut linja, joka on

vastannut vaalipuheita ja vastannut myös niitä päätöksiä, joita eduskunnassa olemme olleet tekemässä. Oppositioista asioihin vaikuttaminen on sitä mitä se on, mutta sen me tulemme huomenna näkemään äänestyksessä, että myös ainakin osalle hallituspuolueista, jos ei muuta, päätöksenteko tulee tekemään kipeää.

7 Osmo Soininvaara /vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun eduskunta tänään suuressa viisaudessaan päätti korottaa Sirkka Härmäläisen käteen tulevaa eläkettä 4 000 markalla, niin havaitsin keskustapuolueen äänestäneen sen puolesta, että sitä pitäisi korottaa 6 000 markalla.

8 Anneli Jäätteenmäki /kesk: Arvoisa puhemies! Ed. Soininvaaralle haluaisin todeta, että ymmärrän hyvin hänen perustelunsa ja puolueensa peurustelut varsinkin sen jälkeen, kun viikko sitten katsoin televisiosta Musta laatikko -ohjelmaa, jossa Anni Sinnemäki perusteli, miksi eläkeläisiltä voidaan leikata. Siinä ei ollut mitään ymmärtämystä sitä työtä kohtaan, jota nyt jo eläkkeellä olevat ihmiset ovat meidän hyväksemme tehneet. Mutta ehkä se onkin niin, että kun vihreät eivät ilmeisesti paljon eläkeläisten ääniä saa, niin eivät ole myöskään heidän asioistaan kiinnostuneet eivätkä myöskään halua heidän asioitaan ajaa.

Herra puhemies! Kansaneläkkeen pohjaosan leikkaus on lopetettava. Minusta tässä on enemmänkin kysymys päättäjien asenteesta eläkeläisiin. Toki kysymys on myös rahasta. Ne eläkeläiset, joilta pohjaosaa on leikattu, eivät ole kaikkien pienituloisimpia, mutta minun ainakin täytyy sanoa, että minusta esimerkiksi 4 500 markan eläke on pieni, jos sillä täytyy elää. Tämä on kuitenkin enemmän asennekysymys. Ei arvosteta sitä työtä, mitä vanhemmat sukupolvet ovat meidän hyväksemme tehneet. Kysymys on myös siitä, että nämä henkilöt ovat vuosikausia maksaneet kansaneläkemaksua ja sitten kun heidän olisi tullut aika saada sitä takaisin, he eivät sitä saa.

Kun ed. Zyskiewicz totesi, että kaikille ei valtion rahoja pidä jaella, niin voin olla hänen kanssaan siitä samaa mieltä. Mutta kun hän sanoi sen kansaneläkekeskustelun yhteydessä, niin tässä yhteydessä en toki ole hänen kanssaan samaa mieltä, vaan katson, että kansaneläkkeen pohjaosaa ei olisi pitänyt edes aloittaa leikkaamaan. Se oli virhepäätös. Toki virhepäätös voidaan myö-

hemmin perua ja tunnustaa, että nyt on tehty väärin.

Pohjaosan leikkaus on johtanut eläkeläisten tulojen jäädyttämiseen moneksi vuodeksi. Kansaneläkkeen pohjaosan leikkaus on suhteellisesti raskaimmin kohdistunut tavallisiin keskituloiisiin eläkeläisiin. Tilastojen mukaan tuloerot eläkeläisten keskuudessa ovat kasvaneet ja pohjaosan leikkaus on vaikuttanut osaltaan tähän. Pohjaosan leikkaus on koettu eläkeläisten keskuudessa epäoikeudenmukaiseksi varsinkin, kun maamme talous on viime vuosina ollut koko ajan kasvussa ja monien väestöryhmien tulot ovat nousseet. Erityisen epäoikeudenmukaista pohjaosan leikkaus on niille, joilta se leikataan jo toistamiseen.

Eläkejärjestelmässä on tarvetta eläkeläisiä oikeudenmukaisesti kohteleviin uudistuksiin ja parannuksiin. Mielestäni korjausta vaativat suurimmat epäoikeudenmukaisuudet ovat tämä kansaneläkkeen pohjaosan leikkaus, erisuuruiset eläkeindeksit eli taitettu indeksi, kansaneläkkeen pienuus ja pienituloisten veteraanien asema. Parannusta näihin ei ole hallituksen suunnitelmissa.

50 markkaa on tulossa muutaman vuoden kulluttua, mutta kun katsomme, mitä korotuksia muut saavat ja kun otetaan vielä huomioon, että sairaus- ja lääkekulut tulevat nousemaan, niin suurimmaksi osaksi ihmisten käteen jäävä osuus kansaneläkkeen jälkeen varmasti on pienempi. Voi varmasti olla joitakuita, jotka eivät yhtään sairasta. Toki heillä voi tulotaso pysyä ennallaan. Mutta en kyllä usko, että kukaan tässä salissa voi todeta, että pelkän kansaneläkkeen varassa elävät viettävät kulutusjuhlia. Varsinkin sen jälkeen, jos sairastuu ja joutuu hankkimaan kalliita lääkkeitä, joutuu viettämään muutaman päivän sairaalassa, niin kyllä tilanne on tosi hankala. Se että sairauden lisäksi on taloudellisia vaikeuksia, ei varmasti myöskään edistä sitä paranemista.

Täällä jo ed. Pekkarinen totesi, että vaalien edellä monet kansanedustajaehdokkaat varsinkin tuolla vasemmalla lupasivat, että jos he pääsevät eduskuntaan, niin kansaneläkkeen pohjaosan leikkaus lopetetaan. Lehdissä oli tästä jopa maksettuja ilmoituksia. Huomenna me voimme sitten katsoa, kuinka kukin meistä tässä asiassa äänestää. Minä toivoisin, että mahdollisimman moni voisi olla lopettamassa tätä leikkausta ja tunnustaa, että nämä henkilöt ansaitsevat eläkkeensä.

9 Marjatta Stenius-Kaukonen /vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen ed. Jäätteenmäen kanssa täsmälleen samaa mieltä, että eläkeläiset ansaitsevat eläkkeensä ja olisivat ansainneet myöskin pohjaosan säilyttämisen. Siitä meillä ei ole lainkaan erilaista näkemystä. Mutta vaalien tulos vain oli sellainen, että se ei mahdollistanut tämän asian ratkaisemista, koska kaikilla niillä puolueilla, jotka nyt ovat hallitusvastuussa, ei ole ollut halua ratkaista tätä, ja tämän tosiasiasta eteen me olemme joutuneet emmekä sille ole voineet mitään. Olen eilen täällä juurta jaksan selvittänyt, mitä kaikkea on yritetty hallitusneuvotteluissa, kaikki vaihtoehdot: palautetaan pohjaosa kokonaan, lopetetaan leikkaus. Ed. Pekkarinen muistaa, jos oli silloin paikalla, sen mihin päädyttiin.

En missään vaiheessa ole sanonut, että tämä lopputulos oli eläkeläisten kannalta hyvä. Olen sitä mieltä, että pienituloisten eläkeläisten tilanne, joita suurin osa eläkeläisistä on, varsinkin kun he sairastavat, on tällä hetkellä kestämätön, ja sen vuoksi vasemmistoliiton ryhmä olisi halunnut toisenlaisia ratkaisuja. Ainoa, josta toivoisi keskustan antavan pienen tunnustuksen, on se, että me olemme viiteentoista vuoteen ensimmäisen kerran saamassa kansaneläkkeeseen tasokorotuksen, ja vielä sen väännön jälkeen, mikä kahden viime viikon aikana on käyty, olemme saamassa sen vuodelle 2001. Nämä ovat tässä tilanteessa olleet ne tulokset, mitä on ollut saavutettavissa. Jos keskusta olisi ollut mukana hallitusvastuussa, niin luulen, että joitain parempia tuloksia olisi saatu, mutta keskustan puheetkin kyllä jos-sain määrin voisivat olla toisenlaisia.

10 Anneli Jäätteenmäki /kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Stenius-Kaukoselle haluan todeta, että hän on kyllä tehnyt tässäkin asiassa todella hyvää työtä ja voipa olla jopa niin, että jos hän täällä edelliskaudella olisi ollut, niin hänen puolueensa ei olisi ollut silloin hyväksymässä kansaneläkkeen pohjaosan leikkauksen aloittamista. Minun täytyy sanoa, että minulle oli kyllä hirveän suuri pettymys se, että edelliskaudella vasemmistoliitto meni mukaan pohjaosan leikkaukseen, koska aikaisempina vuosina vasemmistoliitto ja keskusta olivat yhdessä taistelleet sen puolesta, että pohjaosa voidaan säilyttää. Varsinkin kokoomus ja kyllä myös sosialidemokraatit olivat tätä leikkausta ajaneet jo vuosikausia, ja nyt sitten edellisellä

hallituskaudella he valitettavasti saivat sen läpi. Siinä olisi varmasti tarvittu ed. Stenius-Kaukonen kykyjä ja puheita ja toimintaa. (Ed. Pekkari-
nen: Ei ollut kykyjä nyt tällä kertaa!)

11 Mauri Pekkarinen /kesk (vastauspuheen-
vuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Stenius-Kauko-
nen, te kannatte täyden vastuun tämän pohjaosan
alasajosta, jos te huomenna äänestätte muiden
hallituspuolueiden edustajien kanssa. Eivät tei-
dän selityksenne auta. On aika outo tulkinta nyt
kansanedustajan valtakirjalle, kun te sanotte, että
joo, kun vaalitulos oli sellainen, niin ei voinut
mitään muuta. Ei teidän sitä valtakirjaa olisi ol-
lut mikään pakko kantaa siihen kekkoon, jota käy-
tetään tämän tapaisten asioiden läpiviemiseen,
kuin mitä kelan pohjaosan alasajo käytännössä
on. Nyt teidän vaaleissa kansalaisilta saamanne
valtakirja on tukemassa tällaista ratkaisua, jolla
kelan pohjaosaa leikataan lähes 400 000 suoma-
laiselta, aika pienituloiselta suomalaiselta. Ed.
Stenius-Kaukonen, kun puhuitte jotain siihen ta-
paan, että jos keskusta olisi ollut hallituksessa,
olisi tapahtunut niin ja niin. Minä muistutan teitä
siitä, että silloinkin, kun kansantalous romahti
90-luvun alussa, niissäkään oloissa me emme
suostuneet penniäkään ottamaan kelan pohja-
osasta pois. Emme penniäkään nimenomaan täs-
tä kohdasta pois ottamaan. Ja kun emme niissä
oloissa siihen suostuneet, emme tietystikään sii-
hen suostu koskaan silloin, kun kansantulon kak-
ku kasvaa, niin kuin se nyt kasvaa. Toivon teille
rohkeutta toimia huomiosissa äänestyksessä sen
sydämen äänen mukaisesti, joka aivan selvästi
puhuu niiden eläkeläisten puolesta, jotka odotta-
vat eduskunnalta niiden lupausten lunastamista,
joita me kaikki, te mukaan lukien, viime vaalien
alla annoimme.

12 Marjatta Stenius-Kaukonen /vas (vasta-
puheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pekkari-
nen tietää aivan yhtä hyvin kuin minä, millä ta-
valla tämä asia olisi saatu hyvään ratkaisuun. Ed.
Pekkarinen tietää sen, että sitä mahdollisuutta
meillä ei ollut nyt käytössä.

13 Mauri Salo /kesk: Arvoisa herra puhemies!
Käyty keskustelu hallituspuolueiden ja opposi-
tion kansanedustajien välillä tuntuu erittäin mie-
lenkiintoiselta, koska parlamentarismissa on to-
tuttu siihen, että on olemassa hallitusohjelma,
hallituksen toimet ja sitten hallituksen linjan mu-

kaan eletään. Jos se ei tyydytä, niin sitten teh-
dään ratkaisuja, jotka ovat eduskunnassa mah-
dollisia.

Arvoisa puhemies! Kansaneläkejärjestelmä
on kansanvakuutusjärjestelmä. Se on syntynyt ti-
lanteessa, jossa on haluttu tarjota kansalaisille
tietynlainen minimieläketurva. Nyt tämä eläke-
turva ollaan tietoisesti aikaa myöten alas ajamas-
sa, ja siihen lähtölaukauksen antoi nimenomaan
vuonna 95 Lipposen hallituksen tekemä pohja-
osan leikkauspäätös.

Hallituksen tekemä päätös olisi edellyttänyt
pohjaosan leikkausta 1.1.2000, mutta jotta se
karmeus ei näkyisi niin selkeästi eläkeläisen
eläkkeessä, hallitus on päättänyt esittää siirtoa
leikkauksen aloittamiseksi 1.3.2000. Tämä on
oiva kädenojennus eläkeläisille ja oppositiolle
siinä mielessä, että nyt käytävä keskustelu ja toi-
saalta jatkossa suoritettavat äänestykset kertovat
eduskunnan todellisen kannan suhteessa eläke-
läisiin. Veroasteikkoalennus tietenkin odotettiin
voitavan tehdä keskitetyn tuloratkaisun myötä
juuri 1.3. Saattaa olla kuitenkin, että se ei toteu-
du ja näin ollen tulee oikeastaan kaksinkertainen
vahinko hallitukselle.

Eduskuntavaalithan käytiin hyvin pitkälti mo-
nenkin edustajan kohdalla eläkeläisvaalina. Sil-
loin annettiin vahvoja lupauksia kentälle, että jos
tulen valituksi kansanedustajaksi, niin toimin sii-
hen suuntaan, että kansaneläkkeen pohjaosan
leikkaus joka tapauksessa lopetetaan. Nyt siihen
on oiva mahdollisuus.

Savamaksun alennus, josta tänään päätettiin,
tuo eläkeläisille 300 miljoonaa markkaa lisää ra-
haa, mutta toisaalta pohjaosan leikkaus vie vas-
taavasti sen 300 miljoonaa markkaa. Näin ollen
tämä on nollapeliä, mutta siinä kuitenkin kohteet
vaihtuvat kentällä. Pienituloiset menettävät täs-
säkin kohdassa selkeästi eniten. Hallituksen lu-
paus hallitusohjelman mukaisesti vuonna 2002
kansaneläkkeen korottamisesta 50 markalla on
aikamoinen optio seuraavia vaaleja ajatellen.
Saattaa olla, että kurki kuolee, ennen kuin suo su-
laa.

Keskustan esitys kansaneläkkeen pohjaosan
jäädyttämisestä 171 markan tasolle on perusteltu
esitys. Kansantalous nimenomaan kasvaa ja elä-
keläisistäkin on pidettävä huolta. Eläkeläisten
asema on koko 90-luvun ollut heikkenevä. Nyt,
kun käsittelyssä ovat vielä terveyskeskusmaksu-
jen nosto ja kuntien huonommasta taloudellisesta
tilanteesta johtuvat vaikeudet, ne kohdistuvat

aikaa myöten myös selkeästi pienituloisiin ja eläkeläisiin. Meidän on kannettava huolta siitä väestönosasta, joka on mahdollistanut sen, että Suomi on tänä päivänä itsenäinen ja 60 vuotta sitten alkanut talvisota on voitettu. Nyt on meidän vuoromme taistella täällä eläkeläisten puolesta ja huomenna äänestyksellä ratkaista asiat eläkeläisten eduksi Niinistön hirmuvaltaa vastaan.

¹⁴ **Leena Rauhala /skl:** Arvoisa herra puhemies! Eläkkeiden pohjaosan leikkaus ja siihen liittyvä päätös on tärkeä. Varmasti se on tärkeää meille täällä oleville. Se on varmasti meitä sisältä koskettava, joudumme tiukan kysymyksen eteen itse kukin. Toivoisin, että vielä tänäkin jälkeen ennen huomista vielä voisimme miettiä hyvinkin arvoihin ja omiin asenteisiimme liittyen sitä, mikä on oikea päätös. Paitsi meitä, tietenkin ne seuraukset näkyvät ja tuntuvat erityisesti eläkeläisissä, ja heitä tämä koskee. Se on koskenut jo aikaisemmin. Jos nyt jatketaan leikkausta, tietenkin se koskee jatkossa vielä useita. Eläkeläiset kokevat sen epäoikeudenmukaisena. Heidän kokemuksensa on oikeutettu, koska monet eläkeläiset ovat maksaneet vuosia omaa eläkettään työvuosiensa aikana. He ovat halunneet itse turvata eläkkeellä selviämistään osallistumalla tähän.

Kristillisen liiton vaaliohjelmassa me selkeästi toimme esille sen, että haluamme vaikuttaa pohjaosan leikkaukseen — ja siten, että se pysäytetään. Nyt pohjaosan leikkaus kuuluu myös kristillisen liiton omaan vaihtoehtobudjettiin. Mielestäni mielenkiintoista on todeta se, että viime eduskunnan vuonna 98 hyväksymä lausuma on unohtettu. Tuossa lausumassahan todetaan, että valtion taloudellisen tilanteen salliessa tulee esittää lainmuutos, jolla kansaneläkkeen pohjaosan leikkaus pysäytetään. Nyt mielestäni ollaan siinä tilanteessa, että taloudellinen tila on hyvä tai ainakin se on parempi kuin leikkauksesta aikaisemmin päätettäessä.

Tätä taustaa vasten ihmettelen päätöstä. Ne puheenvuorot, jotka on käytetty asenteella, että vaalien tulos vaikuttaa siihen, että emme voi tehdä pysäytyspäätöstä, panevat ainakin itseni miettimään, ovatko äänestäjät olleet väärä. Mielestäni ei tällaiseen tulkintaan toisaalta voida kuitenkaan mennä, vaan näen, että tässä on hallituksen tahdosta kysymys. Kunnioitan sitä, koska olen kuullut, että tiukkaa keskustelua tästä on halli-

tuksen sisällä käyty. On todella ollut hyvä, että siellä on ollut myös tiukkaa vastakkainasettelua.

Pohjaosan leikkauksen epäoikeudenmukaisuus tuntuu erityisesti niiden kohdalla, joilta se leikataan jo toiseen kertaan. Kaksinkertaista pohjaosan leikkausta ei voi ymmärtää eikä hyväksyä. Muutamaan kertaan on viitattu eilisessä keskustelussa erityisesti ed. Ben Zyskowiczin sanoihin siitä, miten rahoja jaetaan. Mielestäni hän siinä unohti ehkä tiedostamattaan, että nyt tämä pohjaosan leikkauskysymys koskettaa kipeimmin nimenomaan pieneläkkeensaaajia. Silloin mielestäni pitää puhua nimenomaan siitä. Pohjaosan leikkaus tietenkin voi koskettaa erimääräisiä eläkkeitä saavia, mutta eniten se koskettaa pienituloisia. Mielestäni myös pohjaosa meidän koko kansaneläkejärjestelmässämme tulee säilyttää peruskansaneläkejärjestelmään kuuluvana osana.

Arvoisa puhemies! Se lausumaehdotus, jonka keskustan ja kristillisen liiton edustajat sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintöön ovat esittäneet, on mielestäni todella perusteltu. Ihmetellä täytyy, miksi tätä ei voida hyväksyä, kun se ajatus kuitenkin monen hallituspuolueenkin edustajan puheenvuoroissa on täällä saanut kannatusta ja tunnustusta. Pohjaosan leikkauksen peruuttamisella me voimme osoittaa ikääntyvien ja vanhusten arvostusta ja kunnioitusta. Niin kuin ed. Jääteenmäki sanoi, tässä on myös asenteesta kysymys.

¹⁵ **Sakari Smeds /skl:** Arvoisa puhemies! Kun me pian koittavassa äänestyksessä huomenna päätämme kansaneläkkeen pohjaosan tulevaisuudesta, koen, että on kyse paljon muustakin kuin vain kipeästä leikkauspäätöksestä, epäoikeudenmukaisesta linjasta, jonka eläkeläiset toivoisivat eduskunnan oikaisevan. On kyse muustakin kuin vain siitä, löytyykö hallituspuolueista rohkeutta tehdä kovia ja rajuja päätöksiä. Me tiedämme, että tästä salista niin vasemmalta, keskeltä kuin oikealtakin, jos tilanne niin vaatii, on tämän kaltaista rohkeutta ja ryhtiä tarvittaessa löytynyt. Koen, että nyt on mitä suurimmassa määrin kysymys politiikan, puolueiden ja eduskunnankin uskottavuudesta. On kysymys siitä, voivatko kansalaiset, eläkeläiset, luottaa poliittiseen järjestelmäämme, voiko luottaa päättäjien lupauksiin, eduskunnan aikaisemmin tekemiin ehkä yksimielisiinkin linjauksiin, kannattaako äänestää. Tiedämme, että viimeaikaiset äänestys-

aktiivisuuden laskunoteeraukset kertovat siitä, että kansalaisten luottamus poliitikkojen uskottavuuteen horjuu vakavalla tavalla.

Useassa yhteydessä on luvattu — arvelen, että enemmistö tästäkin eduskunnasta — että kansaneläkkeen pohjaosan leikkaus pysäytetään, eivät kaikki edustajat, mutta luulen osuvani oikeaan, kun sanon, että enemmistö meistä on siihen sitoutunut. Vaalien alla lähes päivälleen vuosi sitten yksimielisesti eduskunta hyväksyi linjauksen, jossa totesimme, että kansaneläkkeen pohjaosan leikkaus tulee pysäyttää, jos taloudellinen tilanne sen sallii.

Kysyn hallituspuolueiden kansanedustajilta: Missä ovat ne talouden synkät pilvet, jotka nyt osoittavat, että tilanne on toinen kuin vuosi sitten, jotka osoittavat, että taloudellinen tilanne ei salli kansaneläkkeen pohjaosan leikkausten pysäyttämistä? Taloudelliset tutkimuslaitokset ovat järjestään korottaneet omia kasvuennusteitaan. Minusta olisi hyvin tärkeää, että hallitus, ministerit ja hallituspuolueiden kansanedustajat ennen kuin eduskunta alkaa täysistunnossa käsitellä budjettimietintöä kertoisivat, mitkä todella ovat ne talouden synkät pilvet, jotka antaisivat eduskunnan aikaisemmin tekemän linjauksen perusteella oikeutuksen jatkaa kansaneläkkeen pohjaosan leikkausta. Minusta tämän kaltaisia synkkiä pilviä ei ole näkyvissä.

Toiseksi, kun laitamme käden sydämelle, monet meistä vaalien alla, vaalitulanteessa äänestäjille, kun he vakavasti kysellen meitä lähestyivät, lupasivat, että jos me valtakirjan saamme, omalta pieneltä panokseltamme vaikutamme siihen, että kansaneläkkeen pohjaosan leikkaus pysäytetään.

Arvoisa puhemies! Näillä perusteilla minusta on kysymys myös politiikan uskottavuudesta. Kristillinen liitto, monet meidän kansanedustajistamme, varmasti kaikki, ja useat ehdokkaistamme vaalien alla lupasimme eläkeläisille kahden pääasiaa. Ensinnäkin lupasimme, että tulemme vaikuttamaan siihen, että kansaneläkkeen pohjaosan leikkaus pysäytetään, ja toiseksi lupasimme, että pienimpiä eläkkeitä tulee korottaa. Nämä olivat kaksi päälupaustamme eläkeläisille. Tätä mieltä olimme ennen vaaleja, tätä mieltä olimme heti vaalien jälkeen, kun maahan rakennettiin uutta hallitusta ja hallituksen muodostaja kyseli puolueiden näkemyksiä hallitustavoitteista. Olemme tätä mieltä nyt syystalvella omassa vaihtoehtobudjetissamme, johon olemme sisäl-

lyttäneet molemmat keskeisistä lupauksistamme. Mielestämme kaikkein pienimpiä eläkkeitä tulisi korottaa 200 markalla kuukaudessa ja kansaneläkkeen pohjaosan leikkaukset tulisi pysäyttää.

Kristillisen liiton vaihtoehtobudjetissa nämä linjaukset ovat sisällä. Markkamääräiset lisäesitykset olemme rajanneet hyvin tiukoiksi, alle 3 miljardin markan, verolinjan osalta esitämme tuloja yhtä paljon kuin veronkevennyksiä, joten verolinjan osalta kristillisen liiton vaihtoehto on kustannusneutraali. Otamme vähän rikkaammilta ja annamme vähävaraisille ja sinne, mihin oikeudenmukaisuus sitä edellyttäisi.

Arvoisa puhemies! Minusta taloudellinen tilanne Suomessa tällä hetkellä sallii sen, että kansaneläkkeen pohjaosan leikkaus pysäytetään. Se on oikeudenmukaisuuskysymys, se on politiikan uskottavuuskysymys.

16 Hannu Aho /kesk: Arvoisa puhemies! Minulla on ollut tilaisuus reilut kymmenen vuotta olla Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen eläkeasiamiehenä, seurata hyvin läheltä niitä ihmisiä, joilla on erittäin pienet eläkkeet, ja kuulla monenkin suusta niitä murheita, miten he yleensä tulevat toimeen. Minusta pohjaosan leikkauksessa on kuitenkin kyse kohtuullisen pienistä eläkkeistä, ja silloin monen kohdalla tulee olemaan vaikeita hetkiä, miten jatkossa tulee pärjäämään, ellei muita apuja tule mukaan.

Hallitus on esittänyt sellaisenkin ajatuksen, että tulevaisuudessa tehdään suuri tasokorotus eläkkeisiin. Näen, että jos puhutaan 50 markan tasokorotuksesta kuukaudessa, ei sillä tavalla pitäisi ihmisiä halventaa. Minusta on suoraa halvearausta eläkeläisiä kohtaan ja ihmisarvoa alentavaa tällä tavalla esittää. Hyvin tiedämme, mitä viisikymppinen meille merkitsee. Kun käymme kaksi kertaa eduskunnan kahvilassa, se tasokorotus on mennyt näihin asioihin. Ei näin pitäisi asioita hoitaa.

Mielestäni tämäkin asia on hyvin peruskysymys, se on perusarvokysymys, arvostammeko niitä ihmisiä, jotka ovat meille luoneet hyvinvoinnin perustan tänä päivänä, josta kaikki yhdessä saamme nauttia.

Pienillä eläkkeillä elävät ihmiset ovat aivan oikeutetusti tulleet esiin ja vaatineet pohjaosan leikkauksen pysäyttämistä. Eläkeläisille jää, vaikka tämä nyt tehtäisiin, niin kuin uskon, että eduskunta kuitenkin selkeä suorana äänestää asi-

oissa ja pysäyttää leikkauksen, vielä monia epäkohtia, joita tulee jatkossakin korjata. Mainitsen vain taitetun indeksin, joka on erittäin olennainen osa, ja sekin pitää saada pois.

Toisaalta näkisin, että meidän tulisi pystyä käymään keskustelua ja tekemään päätös siitä, milloin todella teemme tasokorotuksen pieniin eläkkeisiin, eikä se tasokorotus, jota minä henkilökohtaisesti lähdän ajamaan, voi olla 50 markkaa. Markkojen pitää olla paljon korkeammalla tasolla, sillä ihmisarvoinen elämä kuuluu kaikille, myös eläkeläisille.

Meillä on erittäin paljon vielä puhtaasti kansaneläkkeen varassa eläviä ihmisiä, ja jos sitä mittaa, miten tulisi tällä hetkellä sillä rahalla toimeen, liian monen kuulee sanovan, että jos joutuu sairaalaan, monella on lääkkeitä, joihin joutuu lähes tuhat markkaa kuukaudessa panemaan, ei siinä jää enää paljon muihin palveluihin, sano taanko, että niihinkään palveluihin, joita me muut pidämme aivan luonnollisena, että voimme niitä käyttää, ilman että se häiritsee millään tavalla meidän omaa elämäämme. Olemme varmaan miltei kaikki — en uskalla kaikkien edestä sanoa, mutta uskoisin näin, että miltei kaikki — luvanneet ennen valitsemistamme korjata näitä asioita, jotka eläkeläiset ovat kokeneet epäoikeudenmukaisiksi, korjata niitä ongelmia, ja minusta nyt on aika lunastaa annettuja lupauksia. Tiedämme varmasti varsin hyvin, että meitä seurataan nyt, miten tässä toimimme, ja on se tämänkin eduskunnan kohdalta, voisi sanoa, hyvin polttava kysymys. Siinä mitataan myös uskottavuus politiikkaan niin kuin myös eduskunnan arvovaltaa kohtaan.

Minä toivon, että tässäkin kysymyksessä päästään nyt alkuun ja pystytään tämä leikkaus pysäyttämään ja jatkossa tulemme käymään keskustelua taitetun indeksin saattamisesta oikealle tasolle ja sen jälkeen teemme yksissä tuumin tasokorotuksen, joka on jotakin muuta kuin tämä mainittu 50 markkaa, joka koskee kaikkia pieniä eläkkeitä. Toivon, että huomisessa äänestyksessä keskustapuolueen tekemä esitys saa kannatusta ja se otettaisiin sillä tavalla vastaan, että se ei ole mikään puolueen esitys vaan se on todella semmoinen esitys, johon voimme lähteä yksissä tuumin yli puoluerajojen.

¹⁷ **Matti Väistö /kesk:** Arvoisa puhemies! Eläkeläisten asema odottaa pikaista korjausta. Me

tiedämme, että kansaneläkkeen pohjaosan leikkaus, jonka Lipposen edellinen hallitus käynnisti ja jota nykyinen jatkaa, on osaltaan lisännyt epäoikeudenmukaisuutta kansalaisten keskuudessa ja myös eläkeläisten keskuudessa. Pohjaosan leikkaushan pysäytti eläkkeiden kohoamisen. Se heikensi eritoten ja heikentää eritoten keskituloisten eläkeläisten tilannetta. Tästä syystä, arvoisa puhemies, on välttämätöntä, että nyt pysäytetään pohjaosan leikkaus välittömästi toisessa vaiheessa ja mahdollisimman pian suoritetaan pienimpiin eläkkeisiin, peruseläkkeisiin, tasokorotus. Siitä, kun kansaneläkkeen tasoa on nostettu, on jo yli kymmenen vuotta. Nyt on tämä tehtävä mahdollisimman pian ja parannettava tämän pienituloisten ryhmän asemaa. Samoin on tarpeen, arvoisa puhemies, ripeästi korjata myös indeksiin liittyvä epäkohta.

Me kaikki, arvoisa puhemies, tiedämme, että eläkeläiset oikeutetusti odottavat taloudellisen asemansa ja arvostuksensa paranemista yhteiskunnassa. Ratkaisut, joita tänäänkin on listalla, ovat kuitenkin päinvastaisia. Ne monin tavoin lisäävät eläkeläisten kustannuksia ja heikentävät heidän taloudellista asemaansa tilanteessa, jossa eletään jo seitsemättä tai ainakin kuudetta perättäistä erittäin vahvan talouskasvun vuotta.

¹⁸ **Mika Lintilä /kesk:** Arvoisa puhemies! Ennen vaaleja useat ehdokkaat, myös nykyisten hallituspuolueidenkin edustajat, lupasivat pysäyttää pohjaosan leikkauksen. Huomenna olemme siinä tilanteessa, jolloinka lupaukset joko täytetään tai petetään. Ne edustajat, jotka huomenna äänestävät pohjaosan leikkauksen puolesta, eivät voi helpottaa omaatuntoansa silläkään, että sava maksua alennetaan 0,7 prosenttia suunnitellun 0,3:n asemasta. Sillä estetään ainoastaan se, että eläkeläisten tulot eivät tipahda pohjaosan leikkauksen myötä. Eläkeläisten asemaa ei siis varsinaisesti paranneta.

On huomioitava, että kun 90-luvulla palkat ovat nousseet 20—30 prosenttia, on eläkeläisten ostovoima alentunut, kun oikeudenmukaisesti eläkkeiden indeksi tulisi olla sidottu palkkojen kehitykseen. Eläkeläiset eivät saa helpotusta myöskään ansiotulojen vähennyksestä.

Kansaneläkkeen pohjaosan leikkauksia ei voi hyväksyä. Jo periaatteena se, että eläkeläiset menettävät itse maksamansa vakuutusturvan, on väärä ja epäoikeudenmukainen.

¹⁹ **Marjatta Vehkaoja /sd:** Arvoisa herra puhe-mies! Olen tuolla työhuoneessani kuunnellut tätä keskustelua samalla, kun olen joutunut teke-mään muita hommia siellä. On kyllä sanottava, että hyvin olette saaneet aikaanne kulumaan. Oi-keastaan ei mitään uutta ole sanottu. Lähinnä yhteenedonomaaisesti tulee mieleeni, että keskus-tapuolueen ryhmäkanslia on jakanut jokaiselle samat puhepohjat ja niitä täällä esitetään (Ed. Pekkarinen: Me osaamme kyllä itse tämän hom-man!) — No, joka tapauksessa täällä on jokaisen keskustalaisen kansanedustajan puhe suunnil-leen alkanut sillä tavalla, että kaikki ovat ennen edellisiä vaaleja luvanneet jotakin ja tässä nyt sit-ten joudutaan kiikkiin ja kinkeriin. Mistä te tie-dätte, kuka mitäkin on luvannut? (Ed. Pekkarin-en: Me olemme lukeneet mainoksia lehdistä!) — Kyllä, mutta turha tehdä tämmöisiä summaa-risia yhteenvedoja.

Se, miksi kiirehdin tänne, johtui kyllä ed. Jäät-teenmäen puheenvuorosta, koska hän tuli mai-ninneeksi siinä, että sosialidemokraatit ovat aja-neet suorastaan kansaneläkkeen pohjaosan pois-tamista. Siitä saakka, kun minä olen ollut edus-kunnassa, siis vuodesta 91, en ole havainnut täl-laista liikehdintää. Voin päinvastoin kertoa, että vuonna 94 muistaakseni, kuitenkin joka tapauk-sessa hyvin vähän ennen vaaleja 95, ryhmämme teki vasiten päätöksen siitä, että kansaneläkkeen pohjaosaan ei kosketa. Kun vaalit sitten oli 1995 käyty, tilanne oli mikä oli. Hallitukseen lähdet-tiin, koalitionhallitukseen, ja voin sanoa, että kyl-lä minulle oli mieletön yllätys se, että kansan-eläkkeen pohjaosan poisto oli sijoitettu hallitus-ohjelmaan, tai sen liitteessä hän se oli markka-määräisestikin kerrottuna. Sitten voin lisätä tä-hän sen, että minä hyvin varhaisessa vaiheessa totesin, jouduin kyllä äänestämään hallitusyhteistyön puolesta, mutta hyvin joutuisasti sen jäl-keen totesin myös julkisuudessa, että mielestäni pohjaosan poisto on ollut virhe. Se tie valittiin, niin kuin tiedätte. Hallitusyhteistyössä sekä saa-daan että joudutaan nielemään. Tämä oli sitä hin-taa, jota hallitusyhteistyöstä jouduttiin maksa-maan.

Kun tultiin vuoteen 1999 seuraaviin vaalei-hin, itselleni oli luonnollisesti tämän raskaan ko-kemuksen ja muunkin eduskuntakokemuksen johdosta hyvin selvillä se seikka, että seuraavis-sa vaaleissa ei pidä mennä kovin paljon lupaa-maan, kun ei tiedä, kun oli niin raskas kokemus edellisen hallitusohjelman laadinnan yhteydestä.

Tiesin, ettei minulla ole sellaisia keinoja, joilla voisin käsi Raamatun päällä mennä lupaamaan mitään yksityiskohtia mahdollisille äänestäjille-ni, vaan lähestyin kysymystä tavoitteiden kan-nalta ja nimenomaan sillä tavalla, että saattaa olla myöskin vaihtoehtoisia, eläkeläisiä hyödyttäviä ratkaisuja, jotka saattavat kompensoida kansan-eläkkeen pohjaosan pois liuduttamista, jos sitä ei pystytä pysäyttämään.

Eduskunnan viimeisiä tekojahan oli tosiaan pari lausumaa kansaneläkkeen pohjaosan yhtey-dessä, ja kuten sanoin ensimmäisessä käsittelys-sä, muistan täysin hyvin ja sain ed. Räsäsel-tä muistaakseni siihen vahvistuksenkin, miksi sosi-aali- ja terveystalokunnassa lähdettiin muotoi-lemmaan viime syksynä näitä lausumia. Tarkoituk-semme oli sitä kautta todellakin hiostaa seuraa-via hallitusohjelmaneuvotteluja niin, että nämä pysäytykset olisi sinne saatu sisään. Nimen-omaan näiden lausumien tarkoitus oli tähdätä tuohon yhteyteen. Me tunnemme, millä seurauk-silla, pohjaosan pysäyttämisen osalta huonoilla seurauksilla, mutta mitä tulee tähän niin sanotun kaksinkertaiseen pohjaosan poistoon, siltä osin näyttää, kuten eilisestä keskustelusta muistetaan ja valiokunnan mietinnöstä huomaatte, että pää-semme liikkumaan sen lausuman sisältöä kohti, sen mukaisesti. (Ed. Pekkarinen: Katsotaanpa nyt!)

Kun tuli voimassa oleva hallitusohjelma, niin kuin sanottu, jokainen täällä oleva konkari var-sinkin tietää, että taas oltiin tilanteessa, jossa jou-dutaan hyväksymään kokonaisuus tai se koko-naisuudessaan hylkäämään. Kun kävi niin, että pohjaosan poistoa ei pysäytetty hallitusohjelmas-sa, sitä ei sitten pysäytetä. Nyt on sitäkin suurem-masti kiinnostuttava niistä vaihtoehtoista, joilla eläkeläisten toimeentuloa voidaan nyt ja jatko-vuosina turvata. Niitä toimenpiteitä ovat tieten-kin savamaksukorjaus ja tämä tasokorotus, joka on tulossa, ja nämä temput ja keinot eivät, hyvät kollegat, tule loppumaan tähän.

Sitä minä aika huonosti ymmärrän, että tässä pyritään tavallaan paikoillaan, ettei ole mitään uusia aineksia. Joka vuosihan se summa, mistä nyt keskustellaan, käy pienemmäksi ja pienem-mäksi, koska kansaneläkkeen pohjaosa olisi vii-meistään vuonna 2002 pois isetty. Sehän on hir-vittävän tylsää, että se joudutaan tekemään, mut-ta sitten voidaan sanoa, että sitä mukaa, kun sen merkitys pienenee, tulee arvoonsa tietysti kaikki se muu, mitä teemme eläkeläisten hyväksi.

²⁰ **Anneli Jäätteenmäki /kesk** (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän kannanotoista koskien kansaneläkkeen pohjaosaa en tiedä mitään (Ed. Vehkaoja: Pitäisi tietää!) — mutta sen tiedän, että sosialidemokraattinen ministeri Sinikka Mönkäre on antanut vuonna 1995 hallituksen esityksen, jolla pohjaosaa alettiin leikata, ja se on kyllä varmasti myös ed. Vehkaojan luettavissa.

Haluaisin kiittää ed. Vehkaojaa myös vinkistä. Täytyy todeta, että meillä keskustassa kanslia ei toimi niin hyvin, että saisimme valmiiksi kirjoitettuja puheita, vaan täytyy tällaisia harakanvarpaita kirjoitella itsellensä, eivätkä puheet aina ole niin hyvin etukäteen valmisteltuja ja tulee tässä puheessakin takelleltua, kun ei ole valmiita puhepohjia vaan täytyy ihan omasta sydäimestään puhua.

²¹ **Mauri Pekkarinen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä keskustelu on aika metkaa. Aiemmin ed. Stenius-Kaukonen todisti, kuinka hän ja vasemmistoliitto eivät ollenkaan oikeastaan kannata kelan pohjaosan alasajoa, ei ole kannattanut eikä kannata. (Ed. Stenius-Kaukonen: Aivan totta!) Täällä kuultiin, että sosialidemokraatitkaan eivät oikeastaan kannata kelan pohjaosan poistamista eivätkä ole kannattaneetkaan moista. Ed. Vehkaoja, kenen puuhia me tässä oikein päivittelemme? Mikä on se voima? Teillä on ymmärtääkseni enemmistö hallituksen sisällä? (Ed. Stenius-Kaukonen: Meillä kahdella? Kunpa olisikin!) On tavattoman vaikea ymmärtää, miten erittäin merkittävä joukko toimii näin, vasemmistoliiton ja sosialidemokraattien eduskuntaryhmä, erittäin merkittävä ja kunnioitettava joukko, kunnioitettava muutoin, mutta ei tässä asiassa, jossa te toimitte aivan käsittämättömällä tavalla. Kuka teitä määräilee? (Ed. Vehkaoja: Hallitusohjelma!) Onko se ministeri Niinistö? Jos on, niin sanokaa, se helpottaa teidän taakkaanne.

Mitä tulee erityisesti ed. Vehkaojaan, minä samalla tavalla sanon kuin ed. Stenius-Kaukosestakin, minä tiedän, että te pohjimmiltanne pidätte tätä ratkaisua tavattoman huonona. Mutta juuri siinä onkin, ed. Vehkaoja, se suuri juju. Jos te huomenna menette ja äänestätte hallituksen puolesta, jos te osoitate äänestäjille, että nekin sosialidemokraatit, jotka pohjimmiltaan kuitenkin ajattelevat meidän tapaamme, taipuvat muutta mutkitta ja tukevat hallituksen huonoja ratkaisus-

ja, niin kuka eläkeläisistä voi enää teihin luottaa? Pitäkää edes te omien äänestäjienne keskuudessa niin vankka luottamus kuin ansaitsette. Sen te saatte sillä, että äänestätte huomenna meidän puolellemme.

²² **Juha Rehula /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Täällä on parin viime päivän aikana muisteltu hyvin ansiokkaasti historiaa, sitä, milloin eläkeläisiin kohdistuvat päätökset on tehty. Niin kuin jo aiemmin todettiin, edellisessä Lipposen ykköshallituksessa sosiaali- ja terveysministerinä olivat ministerit Mönkäre ja Huttu-Juntunen, toinen sosialidemokraatti, toinen vasemmistoliittolainen.

Toisekseen vaalilupauksista. Muistan erittäin hyvin kolmet vaalit käyneenä, että 95 vaalien alla juuri kukaan ei vaalilupauksia antanut, eivät sen enempää hallituksen kuin oppositionkaan edustajat. Kaikki tunsivat sen reaalityhteen, jossa silloin elettiin. Nyt 99 vaalien alla, kun oli eri puolueyhmittymien vaalipaneeleja, joissa eläkeläisten asiat tulivat esille, siellä hyvin antaumuksella kerrottiin, kuinka taataan eläkeläisten toimeentulo. Ja on todennettavissa nykyisten kansanedustajien vaali-ilmoituksia, joista yksiselitteisesti on luettavissa se, mitä tuetaan.

Herra puhemies! Edellisessä keskustelussa käytiin läpi hallituksen toimenpidekertomusta. Siellä puhuttiin parlamentarismista, huolesta parlamentarismien suhteen. Se, että nyt olemme tehneet sosiaali- ja terveysvaliokunnassa lausuman, että pohjaosan leikkaus tulee talouden niin salliessa pysäyttää, niin te olette ottaneet irti ennen äänestystä ja todennäköisesti tullette ottamaan huomisen päivän jälkeen irti. Mikä vastuu teillä on tässä kysymyksessä?

²³ **Mauri Salo /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Vehkaoja puheenvuorossaan hyvin painokkaasti totesi, että hallitusohjelmasta puuttuu maininta pohjaosan leikkauksen pysäyttämisestä. Tässä yhteydessä on syytä kysyä, kuinka on mahdollista, että nyt ollaan päättämässä investointien valtionosuuksien asteittaisesta lopettamisesta. Ei tätäkään ole hallitusohjelmassa. Tämä on suuren luokan kysymys koko suomalaisessa yhteiskunnassa. Näin johdonmukaista näyttää hallitusohjelman seuraaminen olevan eri hallituspuolueiden edustajien kesken.

²⁴ **Marjatta Stenius-Kaukonen /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pekkari-nen osui aivan asian ytimeen. Me ed. Vehkaojan kanssa todella pidämme tätä virheellisenä ratkaisuna. Mutta meidän voimamme eivät ole riittä-neet muutokseen.

Ed. H. Aho aikaisemmin sanoi, että 50 mar-kan kansaneläkkeen tasokorotus on pilkantekoa. Me olemme sanoneet, että se ei meitä tyydytä, mutta se on parempi kuin 15 vuoteen, koska 15 vuoteen ei ole tehty mitään. Miksi te esitte eläkeläisten ylimääräisen sairausvakuutusmaksun alentamista, joka 5 000 markkaa kuukaudessa saavalle tuo noin 300 markkaa vuodessa ja sitä pienempien eläkkeen saajille ei sitäkään, muuta-man kymppin pienimmillään? Kansaneläkkeen pohjaosa, 50 markkaa, tuo 600 markkaa ja suu-rimmillaan yli 700 markkaa nettona käteen vuo-dessa. Onneksi ed. Ahon puoluetoveri ed. Ylä-Mononen kertoi Virroilta terveisiä. Kun tämä tuli tietoon, saaja sanoi, että sillä rahalla saa hyvät talvikengät, ja oli iloinen tästä. Paljon parempi se on kuitenkin kuin ylimääräisen sairausvakuutusmaksun poistaminen, joka ei hyödytä kaikkein pienituloisimpia lainkaan. Nämä pitäisi suhteut-taa. Emme me sillä kehu, ei se meitä tyydytä. Mutta ei kannata sellaista moittia, mihin te itse ette ole 15 vuoteen, vai kuinka monta vuotta siitä on, kun olitte hallituksessa, (Ed. Väistö: 5 vuot-ta!) pystyneet tai halunneet.

²⁵ **Marjatta Vehkaoja /sd** (vastauspuheenvuo-ro): Arvoisa herra puhemies! Haluan vastata ed. Pekkari-selle. Nyt on onneksi niin, että minä en kuulu niihin kansanedustajiin, jotka olisivat teh-neet yksityiskohtaisia lupauksia. Minä olen oman painini paininut edellisen eduskunnan ai-kana tässä kysymyksessä. On ikävä asia, että hal-litusohjelmassa ei ole pohjaosan pysäyttämistä mukana, ja kun sitä ei siinä ole, niin se tarkoittaa, että menemme niin sanotusti entisillä pahveilla. Näistä syistä, että olen hallituspuolueen kansan-edustaja ja haluan kuitenkin tukea hallitusta, en tule huomenna äänestämään tietenkään teidän esityksenne mukana. Minä olen päättänyt katsoa tulevaisuuteen ja uusiin keinoihin voidakseni tu-kea eläkeläisten tulokehitystä.

²⁶ **Erkki Pulliainen /vihr:** Arvoisa puhemies! Käytän ensiksi yhdistettyä tilaisuutta vastata ed. Mauri Salolle siitä, kun hän vetoaa, ei yksin äs-keisessä vastauspuheenvuorossaan, vaan yleen-

säkin puheenvuoroissaan hallitusohjelmaan. Te olette niin tottuneet keskustassa siihen, että te olette aina hallituksessa, että se on niin kuin do-kumentti, jonka ulkopuolella ei koskaan saa teh-dä yhtään mitään. Tämä on sitä kepulaista, sitä puhdasveristä kepulaista politiikkaa, joka on var-masti teidän joukoissanne aivan oikeaa politiik-kaa. Nyt vain voi olla sillä tavalla, että on ole-massa sellaisia hallituksia, joissa voidaan tehdä muutakin kuin mitä on kirjattu hallitusohjel-maan, ja tässä nyt sattuu olemaan jo Lipposen kakkonen, joka käyttäytyy tällä tavalla.

Arvoisa puhemies! Tässä on vedottu erittäin paljon sellaisiin kansanedustajiin, jotka ovat an-taneet lupauksia. Totean näille vetoajille sen, että näiden 12,5 vuoden aikana ja edeltäneenä vaali-kampanja-aikana en ole antanut kuin yhden aino-an lupauksen, sen, että olen ahkera kansanedus-taja, ja väitän tämän vaatimuksen täyttäneeni noin kohtuullisesti. Kun tänne tulen ja täältä läh-den, niin ei täällä paljon muita näy.

Mutta mikä koskee tätä varsinaista asiaa, niin tässä on kaksi osaa mielestäni hyvin selvästi. Tässä on se, mikä on eläkeläisen käteen jäävä tulo ja sen tulon ostovoima. Se on yksi asia. Sit-ten on olemassa toinen asia, se on periaatteelli-nen puoli ja, arvoisa puhemies, puhun ensiksi tästä periaatteellisesta puolesta. Periaatteellisella puolella olen sitä mieltä, että mitä enemmän ajat-telen, niin sitä enemmän olen sitä mieltä, että näyttäisi olevan niin, että tietyt yleiset turvalli-suusjärjestelmät tulevat ehkä kuitenkin yhä enemmän arvoon arvaamattomaan, ja yksi sellai-nen on kansanvakuutusjärjestelmä. Vaikka se olisi anniltaan vaatimaton, niin sillä ehkä sitten-kin olisi, jos sitä olisi haluttu pitää yllä ylipää-tään vakaasti, yhteiskunnallista turvallisuutta an-tava ja yhtenäistävä merkitys.

Kaikki mahdolliset tekijät yhteiskunnassa toi-mivat tavallaan eriarvoistavasti niin, että tu-loerot kasvavat ja kasvavat ja kasvavat, ja nyt vain todistetaan, kuinka on erittäin hyvä, että tu-loerot kasvavat sen takia, että valtio saa enem-män tuloja voidakseen sitten käyttää niitä sosiaa-liturvaan jnp. (Ed. Stenius-Kaukonen: Se on ko-koomuksen linja!) — Se saattaa olla aika oikeis-tolaista ajattelua, mutta näin se vain on. — Siinä katsannossa on tavallaan suuri rakenteellinen menetys, että tällaiset yhtenäiset, yhtäläistävät järjestelmät yhteiskunnasta ovat häviämässä pois, ja se on huono asia. Mutta tämän pohjan loi Suomen keskusta sillä talouspolitiikallaan, joka

velkaannutti Suomen korviaan myöten, 400 miljardia markkaa velkaa otettiin Esko Ahon hallituskaudella, ja siinä nyt sitten mäkistään sen kanssa.

Arvoisa puhemies! Sitten vähän muusta puolesta ja käteen jäävien tulojen osasta. Tässä taas olen aivan jyrkästi omalla tavallani julistamassa sen puolesta, mikä on marssijärjestys korjata Esko Ahon hallituksen jäljet. On ensinnäkin se, että talouden vakaus on saatava niin korkealle tasolle kuin mahdollista ja niin, että lisävelkaantuminen ei ole edessä, eli siis se pitää puskuroida ehdottomasti ja sitten löytää se taloudellinen vakaus, jolla pystytään suorittamaan niin sanottuja tasokorotuksia tilanteessa, jossa inflaatio on mahdollisimman alhainen, niin että näin syntyy todellista ostovoimaa. Muutenhan sillä ei ole mitään merkitystä. Jos inflaatio syö sen kaiken pois eikä sillä käteen jäävällä tulolla ole ostovoimaa, niin eihän se mitään hyödytä. Näinhän asianlaita on.

Toisin sanoen tässä tilanteessa ollaan siinä, että nyt näytetään onnistuneen siinä kansainvälisistä ja kansallisista syistä, että inflaatiovauhti on alhainen. Toivottavasti se sellaisena pysyy. Sen puolesta täytyy taistella. Talous alkaa olla suurin piirtein kunnossa. Toivottavasti ulkoiset syyt eivät sitä murennut, ja nyt on mahdollisuus jatkossa toteuttaa tasokorotuksia. Nyt voidaan todeta, että sitähän hallituskin ohjelmassaan lupaa. Toisin sanoen silloin se lähtee sille tielle, että sillä tasokorotuksella on oleva ostovoimaa lisäävä vaikutus, sillä kyllä eläkeläiset sitä todella kaipaavat.

27 Juha Rehula /kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! On ilahduttavaa, että äsken monotoniseksi moititusta, yhtä putkea menevästä keskustelusta saatiin tämänkin verran irti. Ed. Pulliainen, jota erinomaisena edustajana arvostan, koska tiedän hänen ahkeruutensa, se on ihan aitoa, meni kyllä pitemmälle, kuin tässä asiassa on pitkään aikaan menty. Hän sanoutui irti jopa siitä, mitä hallitusohjelmaan on kirjoitettu. Meitä keskustalaisia yleensä syytetään siitä, että meihin ei voi luottaa, mutta kyllä kun musteella paperille on kirjoitettu, niin vielä musteen kuivumisen jälkeenkin olemme tottuneet olemaan edes likipitään samoilla linjoilla kuin silloin, kun tätä tekstiä on kirjoitettu.

Sen me tosin olemme täällä oppositiossa hyvin voineet nähdä viime päivien aikana, että tulkintoja hallitusohjelmasta toki näyttää riittävän.

Se meillä keskustassakin on myönnettävä, että maailma muuttuu ja asioitten on muututtava sen mukana, mutta kyllä kai hallitusohjelma on kirjoitettu yhtäpitävällä suunnitelmalla tavoitteena toteuttaa ne hankkeet, joita on esitetty. En voi ymmärtää tätä ameebamaista toimimista, jossa sanoudutaan irti yhteisesti tehdyistä ratkaisuista ennen äänestystä ja välittömästi, kun on tuettu hallitusta, sanoudutaan samalla lailla irti siitä, mitä on hieman aikaisemmin tehty. Varsinkin kun syyt haetaan vuosilta x ja y, niin ei tämäkään toiminta oikein uskottavalta vaikuta.

Mitä tulee keskustan aikaansaannoksiin, niin toistan ed. Huuhtasen ensimmäisessä käsittelyssä esittämän asian. Vuosina 91—94 valtiovarainministeriö toi pohjaosan leikkauksen joka kerta budjettineuvotteluihin, mutta keskustan toimesta se aikanaan torjuttiin.

28 Erkki Pulliainen /vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun sanoin, että voidaan tehdä muutakin kuin mitä hallitusohjelmassa on, niin se oli yleinen ulvahdus maailmankaikkeuteen. Se kattoi paljon enemmän kuin ed. Rehulan aivot pystyvät luonnehtimaan asioita, joten olkaa aivan rauhassa omassa elämässänne vain ja nukkukaa rauhassa kaikki yönne ja sieltä sitten poimitte niitä hedelmiä.

Mikä koskee hallitusten arvostelua, niin arvoisa ed. Rehula, joka ette ole vielä kovin kauan täällä ollut, mutta varmasti pari-kolmekymmentä vuotta vietätte täällä noiden puheittenne perusteella, demagogia on sitä luokkaa, niin hallituksia arvostellaan aina siinä vaiheessa, kun hallituskausi on päättynyt.

29 Marjatta Stenius-Kaukonen /vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pulliainen ajattelun olisin toivonut kirkastuneen vähän aikaisemmin kansanvakuutuksen osalta, koska ed. Pulliainen tietää, mikä osuus vihreällä ryhmällä oli siihen, että kansaneläkkeen pohjaosan leikkaus- ja poistosuunnitelma sai alkunsa.

Kaiken kaikkiaan me ed. Vehkaojan kanssa olemme olleet rohkeita ja tulleet tänne keskustelemaan teidän kanssanne. Ymmärrämme tietysti sen, että kun muita ei ole ollut täällä arvosteltavana, niin meihinhan teidän kaikki kritiikkinne on kohdistunut. Me sen kestämmme. Meillä on selkeä näkemys siitä, mikä ratkaisu on, onko se virheellinen vai ei. Tässä tapauksessa meillä on se näkemys, että tämä on ollut virheratkaisu, ja me

seisomme omien sanojemme takana ja kannamme vastuamme siitä, että olemme tällä kertaa mukana tässä hallitusyhteistyössä. Yritämme korjata niitä virheitä, joita on tehty, parhaamme mukaan.

³⁰ **Pekka Vilkuna /kesk:** Arvoisa herra puemies! Ed. Vehkaoja peräänkuulutti, että tässä keskustelussa ei ole ollut uusia ulottuvuuksia. Jospa nyt tulee. Minun mielestäni tässäkin asiassa on aluepoliittinen merkitys. Kansaneläkkeen pohjaosan leikkauksella ei ole todellakaan mitään merkitystä tämän kaupungin ostovoimalle ja kauppojen auki pysymiselle, mutta suurilla haja-asutusalueilla saattaa olla kyliä, joissa 90 prosenttia väestöstä on eläkeläisiä ja heistä suurin osa sitä eläketasoa, joiden eläkkeeseen kuuluu pohjaosa olennaisena osana. Tämä viimeinen satanen tai 171 markkaa, mikä siitä on jäljellä, voi hyvinkin olla se viimeinen oljenkorsi, mihin se kyläkauppa katkeaa, kun loppuu se osa ostovoihasta. Minusta on ruvennut tuntumaan, että tämä onkin yksi sellainen sisään rakennettu syy, mitä hallitus tässä kansan kahtiajakopolitiikassa jatkuvasti ajaa, että haja-asutusalueet alas ja ostovoima keskuksiin. Epäilen näin olevan.

Ed. Pulliaiselle haluaisin huomauttaa, että minä en kyllä millään voi uskoa, että ed. Pulliaisen tasoinen mies voi unohtaa noin totaalisesti yli 8,5 vuotta vanhat asiat. Ei tarvitse olla minkäänlainen poliittinen analyytikko tai muu erikoisasiantuntija todetakseen, että Suomen sodanjälkeisen historian hulvattomin hallitus oli Holkerin hallitus, joka jätti Aholle täydellisen miinakentän ja räjäytetyn pankin, jotka se joutui hoitamaan.

³¹ **Seppo Lahtela /kesk:** Arvoisa herra puemies! Oikeastaan arvelin, että tätä puheenvuoroa ei tarvitsisi käyttää, vaan asia menisi kunnialla eteenpäin, vaikka minä olisin hiljaa ja seuraisin keskustelua, mutta kun kuulin ed. Vehkaojan kannustavat sanat, että kaikkien keskustalaisten tulisi käyttää puheenvuoro asiassa ja käyttää se sama monistettu puheenvuoro, silloin minulle tuli mieleen, että minunkin on tässä asiassa nouseva barrikadeille ja kerrottava totuus tästä asiasta.

Kun en ole saanut puheenvuoroa kirjoitettuna, olen ajatellut vain, että ainut tapa käyttää puheenvuoro kahtena päivänä peräjäälkeen niin, että se on stilisoitu, on ottaa pöytäkirjanote. Kun se

on valmiiksi kirjoitettu, niin se on ainut tapa, millä minä löydän kirjoitetun puheen. Mutta käsittääkseni näissä on muitakin ulottuvuuksia, kuin mikä sieltä syntyy, ainekset tulevat tässä keskustelussa yleensä aina esiin. (Ed. Nepponen: Mikä se asia on?)

Perimmäinen asia, ed. Nepponen, oli se, että tulin kertomaan, että on hyvin kunnioitettava piirre, että edustajat Stenius-Kaukonen ja Vehkaoja ovat tunnustautuneet suoraselkäisiksi vasemistorintaman kannattajiksi niin, että uskaltavat esiintyä myös eläkeläisten edessä. Toivoisin joskus näkeväni ja kuulevani ne puheet, kuinka arvokkaasti he kertovat ja esiintyvät sitten, kun näiden asioiden selvittämisen paikka tulee, ja kuinka hyvin he pystyvät junailemaan ne puheet, mitkä täällä on puhuttu, selvitetty ja asian edistämiseksi hoidettu siitä, miten eläkeläisten asemaa on tavallaan tässä asiassa parannettu. Mutta ehkä siihen toivon mukaan tilaisuus tulee ja syntyy. Ymmärrän kyllä sen rohkeuden, mitä teillä on. Te nousette selvästi esille, ed. Vehkaoja erityisesti tämän asian ja aatteen puolustajana, koska ne, jotka lähetekeskustelussa yleensä puhuivat tästä asiasta ja lupasivat parantaa, eivät ole tässä salissa näkyneet eivätkä esiintyneet. (Ed. Nepponen: Mikä on puheenvuoron asia?)

Ed. Nepponen, perimmäinen asia, mitä käsitellään, on hallituksen esitys laiksi kansaneläkelain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta. Näin sanotaan otsikossa. Tähän aion nyt perimmiltään syventyä seuraavassa vaiheessa, kun tätä pidemmälle käyn. (Ed. Ihamäki: Vihdoin!) Tässä eläkeläisillä on selvästi todettavissa ja todennettavissa tunnettuja, perusteltuja odotuksia siitä, että tämä eduskunta vihdoin ottaisi huomioon ne perusarvot, mitä eläkeläisillä on, kuinka he tuntevat ja kuinka he vaistoavat tämän asian.

On paljon annettuja lupauksia, niin kuin useissa puheenvuoroissa on todettu. On tosi paljon annettuja lupauksia siitä, miten tässä asiassa edetään, että kaikki voitava tehdään. Mutta ei minusta ole mitään tehty silloin, jos vain puhutaan. Teot ovat sellaisia, että silloin todella puhutaan tekojen puolesta ja näytetään, miten niitä tekoja tehdään. Käsittääkseni eduskunnassa toimiminen on helpoin tapa osoittaa näitä tekoja ja tehdä, koska täällä kerrotun perusteella vain äänestyskartta ja äänestyskäyttäytyminen ilmaisee, onko ollut näiden asioiden takana vai ei. (Ed. Akaan-Penttilä: Kertokaa omat tekonne!)

Tässä perimmiltään, ed. Akaan-Penttilä, en ole vielä ollut koskaan leikkaamassa kansaneläkkeen perusosaa enkä ole eteenpäinkään. Tältä osin täytyy sanoa, että onni se, että kukaan ei ole minua ennen tänne huomannut lähettää. Maineeni on säilynyt tässä puhtaana. Siitä olen hyvin kiitollinen, ettei tarvitse olla siinä rivissä, mikä on niin sanottu syytettyjen penkki täällä.

Valtiontalouden tila on yleisesti ottaen niin pitkälti kohentunut ja parantunut, että kaikkine niine Sonera-juttuineen, joista tässäkin salissa on keskustelua käyty, olisi ollut selvä mahdollisuus hoitaa niiden suomalaisten — vertaan siihen eilisiltaiseen puheenvuorooni — veteraanien ja kotirintaman ihmisten, jotka hyvinvointi-Suomen ovat rakentaneet ja meille hyvän liikkumavaran valtiontalouteen periaatteessa luoneet, asemaa kuntoon. Näiden ihmisten menneisyyttä ja elämäntyötä olisi voitu kunnioittaa niin, että nyt vihdoinkin olisi saatettu tämä asia kunnialliseen järjestykseen ja hoitoon.

Jos kysymys on 300 miljoonan markan potista kaiken kaikkiaan, minkä tämä aiheuttaa, sen luulisi löytyvän varsin helposti ja yksinkertaisesti, jos vain vähänkin tahtoa on. Ymmärrän tämän asian, että paljon on sellaista tahdottomuutta ja ymmärretään, ettei ole rahaa eikä liikkumavaraa, mutta jos vain eduskunnalla on tahtoa, liikkumavaraa varmasti on olemassa.

Eläkeläiset ovat itse nämä maksut maksaneet. Niin kuin täällä useassa puheenvuorossa on todettu, ne on työllä kerätty, työllä toteutettu, työllä hoidettu. On tämän eduskunnan ja yhteiskunnan kunnia-asia, että kunniavelka maksetaan ja hoidetaan maksajille ja työntekijöille lyhentämättömänä. Niin kuin ed. Vilkuna sanoi, se palautuu myöskin yhteiskunnan kassaan muodossa taikka toisessa, koska eivät eläkeläiset näitä rahoja mihinkään kiven alle laita. Kyllä he pistävät ne kiertoan tai vähintään jälkipolvet sitten tuhlaavat ne johonkin muuhun sellaiseen tapaan, mistä ne nopeasti kiertyvät yhteiskunnan kassaan takaisin.

Pohjaosasta kaiken kaikkiaan: Se tulee säilyttää peruseläkejärjestelmään kuuluvana. Se on nykyisten hallitsijoiden velvollisuus ja valta niille ihmisille, jotka ovat siinä hyvässä uskossa eläneet, että se säilyy ja tulee ja on aina löydettävissä.

Ihmettelen kaiken kaikkiaan näitä lakialoitteita, joita runsaasti tähän on tehty, suoria lakialoitteita tai toivomusaloitteita asian puitteissa. Itse

ainakin katsoisin niin, vaikka en nyt niin suora-selkäinen ja rehellinen olekaan, niin kuin yleensä täällä todetaan ja todistellaan, että jos olisin näitä ollut tekemässä, millään konstilla minua ei olisi saatu nujerrettua niin, että voisin äänestää sillä lailla, niin kuin epäilen täällä joidenkin tekevän. Toivottavasti — olen usein muulloinkin erehtynyt — erehdyn tässäkin asiassa ja totean-kin huomenna, että kaikki nämä, jotka ovat aloitteita asiassa tehneet, hyvässä uskossa näitä parempaan suuntaan saattaneet, pysyvätkin loppuun saakka näiden aloitteidensa takana. Mutta elleivät pysy, ihmettelen kovasti asiaa. Itse en pystyisi tällaisesta kriisistä ikinä selviämään kuville enkä äänestäjille tätä selvittämään ja selostamaan, että tässä olisi jokin hyvää tekevää tarkoitus ollut olemassa.

Tämän asian puitteissa, arvoisa rouva puhemies, luotan siihen, että huomiossa äänestyses-sä asia etenee ja ratkaistaan sellaiseen muotoon, että se on Suomen kansan parhaaksi kaikin puolin.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uosukainen.

³² **Toimi Kankaanniemi /skl:** Arvoisa rouva puhemies! On todella hyvä, että tästä kansaneläkeläisiä, eläkkeensaajia, koskevasta asiasta puhutaan sellaiseen aikaan, että ihmiset ovat hereillä. Muutamana vuonna on käsitelty tätäkin asiaa puolen yön jälkeen, ja niin kävi viime yönäkin, mutta nyt olemme vähän asiallisempaan aikaan liikkeellä.

On hämmästyttävää, että tämäkin asia on keskustelussa onnistuttu panemaan Ahon hallituksen syyksi niin kuin kaikki muutkin asiat vielä viiden vuoden jälkeen tuon hallituksen päätettyä toimintansa. Ei voida millään muotoa tätä panna Esko Ahon hallituksen syyksi. Sen kiistan kyllä, että näin voitaisiin perustellusti tehdä. Se on haettu selittely, jolla pyritään ikävää asiaa peittelemään.

Lipposen hallitus poisti muun muassa lapsikotrotukset suunnilleen kaikista etuuksista, teki eläkeläisille hyvin epäoikeudenmukaisen ikärasismista syytetyn indeksijärjestelmän ja pani liik-

keelle kansaneläkkeen pohjaosan leikkauksen, ja monilta se leikataan nyt toiseen kertaan. Tänä iltana ovat vielä käsittelyssä terveydenhuollon maksujen korottamisasiat, jotka nekin kaikkein kipeimmin asiantuntijoiden mukaan iskevät eläkeläisiin. Tämä on sitä politiikkaa, jota nykyinen hallitus, joka on samalla pohjalla kuin edellinenkin, harjoittaa. Tästä politiikasta vastaavat täydellisesti ne puolueet, jotka ovat hallituksessa mukana, kaikki puolueet yhdessä ja kaikkien niiden puolueiden edustajat, kansanedustajat, jos huomenna äänestävät tässä asiassa hallituksen esityksen ja valiokunnan enemmistön kannan mukaisesti. Tämä kysymys on aivan selkeä.

Ed. Stenius-Kaukonen jälleen sanoi, että hän taistelee, on luvannut äänestäjilleen tehdä parhaansa asian puolesta. Se näkyy sitten huomenna, toteutuuko näin. Erityisesti vasemmistoliiton edustajien toimesta oli voimakkaasti tämä asia esillä vaalien edellä. Varmasti heidän kohtuullinen vaalituloksensa perustui pitkälti eläkeläisille annettuihin yksiselitteisiin lupauksiin tässä asiassa. Nyt ne punnitaan.

Arvoisa puhemies! Kun tarkastelen lyhyesti sitä, kenestä tässä on kysymys, niin voimme todeta, että pohjaosan leikkaus koskettaa noin 400 000:ta eläkkeensaajaa. Joukossa eivät ole kaikkein suurinta eivätkä kaikkein pienintä eläkettä saavat, mutta ne jotka joukkoon kuuluvat, ovat suhteellisen pientä eläkettä saavia suomalaisia ikääntyneitä ihmisiä, niitä isiämme ja äitejämme, jotka ovat sodan ajankin eläneet, sodan jälkeen jälleenrakentaneet meille tämän maan, jossa nyt saamme elää vapaina hyvinvoinnin keskellä — ainakin me, jotka olemme täällä. Nämä eläkeläiset saavat siis 5 000—10 000 markan suuruisia kuukausieläkettä. Kun ajatellaan tätä eläketasoa, niin se on kertynyt heille pitkästä, vuosikymmenten työstä yleensä matalapalkkaisissa raskaissa töissä. Eivätkö he ole tätä ansainneet yhden maailman vauraimman kansakunnan keskellä eläessään? He ovat sen ansainneet. On väärin leikata heiltä kansaneläkkeen pohjaosa pois.

Tässä joukossa ja varsinkin siinä 123 000 eläkeläisen joukossa, joka menettää tämän toiseen kertaan — leikkaus on kaksinkertainen — on tietojen mukaan erittäin paljon naisia. Siksi ihmettelen, että edustajat Stenius-Kaukonen ja Vehkaoja taipuvat asiassa esimerkiksi tältä perustalta. Luulisi, että he pitäisivät edes sen tähden tästä kiinni, että kahteen kertaan leikataan suurelta

joukolta, lähes 100 000 naiselta, jotka ovat toimineet hoitajina hoitolaitoksissa tai siivoojina tai muissa tällaisissa tehtävissä, jotka ovat olleet usein raskasta, matalapalkkaista vuorotyötä, ovat hoitaneet lapset, perheet, kotiasiat siinä rinnalla, ovat maksaneet veronsa ja ovat maksaneet myös kansaneläkevakuutusmaksunsa. Hekö eivät nyt olisi enää ansainneet kansaneläkkeen pohjaosaa? Hämmästyttää, että tällainen ajattelu on saanut vallan niin, että vasemmistokin on tämän valmis viemään läpi.

Nämä ihmiset, niin kuin ammattikuvauksistakin ilmeni, ovat olleet varmasti myös ammattiyhdistysliikkeen uskollisia jäseniä ja jäsenmaksujen maksajia. Tälläkin perusteella odottaisi, että vasemmistossa olisi hieman herkempi mieli näitä ihmisiä kohtaan. Näin ei kuitenkaan näytä olevan.

Ed. Zyskowicz kertoi eilen, mistä tässä hänen mielestään on kysymys, ja jos nyt sitten äänestetään tämän esityksen puolesta, niin hyväksytään se ed. Zyskowiczin linja, joka mielestäni perustui tietysti väärin tietoihin, asiantuntemattomuuteen, mutta myös erittäin kylmään ajatteluun tässä asiassa, jopa vastuuttomaan puheeseen yleisestä valtion verovarojen kylvöstä. Eihän tässä ole siitä kysymys. Tässä on kysymys korvamerkittyjen eläkerahojen palauttamisesta niille, jotka ovat niitä maksaneet. Eli ne tiedot olivat todella virheellisiä ja harhaanjohtavia.

Tätä ei siis voi oikeudenmukaisuus- ja kohtuussyistä eikä sen osalta, mihin tuloluokkiin kuuluviin henkilöihin tämä kohdistuu, missään tapauksessa pitää hyväksyttävänä.

Toinen tekijä on se, että kansaneläke on osa kansanvakuutusjärjestelmää, joka jo 30-luvun lopulla rakennettiin niissä vaikeissa oloissa ja jota on kehitetty, viety eteenpäin. Tämä on yksi oleellinen osa kansanvakuutusjärjestelmää. Tämä on perusta sille, että kun kaikki saavat Kansaneläkelaitokselta eläkettä, niin voidaan myös säilyttää se periaate, että kaikki maksavat kansaneläkemaksua, mikä on yhteisen yhteiskunnan, yhtenäisyyden ja oikeudenmukaisuuden kannalta aivan välttämätön periaate ja myös käytäntö. Tästä pitää edelleen pitää kiinni. Ja jotta tästä voidaan pitää kiinni, se edellyttää ehdottomasti, että edes 171 markkaa pohjaosaa maksetaan niillekin, jotka saavat kohtuullista tai jonkin verran työeläkettä. Tästä periaatteesta on kysymys sen ohella, että on kysymys ennen kaikkea

näiden ihmisten kohtuullisesta oikeudesta saada eläkettä.

³³ **Harry Wallin /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Viime aikoina ja varsinkin viime vaalien jälkeen on kansalaisten keskuudessa herännyt epäily poliittikkoihin ja luottamus on pikku hiljaa kadonnut. Sen kovin ymmärtää, kun seuraa näitäkin puheita, mitä tässä salissa on käyty. En ajatellut käyttää puheenvuoroa, mutta kun kuuntelin työhuoneessani keskustelua, niin tuntuivat jotenkin, sanotaanko, ihmeelliseltä nämä vastakkainasettelut.

Kun aikanaan Ahon hallitus, missä muiden muassa ed. Kankaanniemi, jota kyllä arvostan erittäin hyvänä englanninopiskelijana ja kielimiehenä, oli ministerinä, lähti toteuttamaan toimenpiteitä, ensimmäinen leikkaus, mikä erityisesti koski pienituloisia eläkkeensaajia, kotiäitejä ja sairaita, oli sairauskulujen veronvähennys-oikeuden kokonaan poistaminen vuonna 92. Se vei erittäin pienituloisilta ja sairailta ihmisiltä kerralla ison osan tuloista. Muistan silloiset vastalauseet, kun harjoittelin politiikkaa kunnallispolitiikassa, kun apteekkeissa kerättiin nimiä, ihmiset esittivät vetoamuksia, että älkää, herranjestas, viekö meiltä tätä oikeutta vähentää tulostamme sairauskuluja verotuksessa.

Seuraavaksi säädettiin kansaneläkevakuutusmaksu saman suuruiseksi kuin palkansaajille. Sitä ei eläkkeensaajilla ollut ollenkaan. Se vei vuonna 92 tuloista 3,05 prosenttia. Eläkkeensaajien sairausvakuutusmaksua korotettiin kaksi penniä vastapainona palkansaajille vuonna 93 säädetyille työntekijäin työeläke- ja työttömyysvakuutusmaksuille. Se oli seuraava heikennys, mikä tapahtui. Tuloveroasteikot valtiolla pysyivät muuttumattomina vuosina 91, 92 ja 93, eli eläkeläisten verotus kiristyi voimakkaasti näinä vuosina. Keskimääräisesti kunnallisvero valtionosuusleikkauksien takia nousi vuodesta 91 vuoteen 94 noin prosenttiyksiköllä. Sitten vielä asetettiin ylimääräinen sairausvakuutusmaksu vuonna 92 yli 80 000 markkaa tuloa saaville. Lainaveroa otettiin vuosina 93, 94 ja 95 eläkeläisiltä. Indeksikorotukset jäädytettiin vuosina 94 ja 95, eli kovin surullista kertomaa näiltä vuosilta.

Sitten tuli Lipposen ykköshallitus ja työmarkkinaratkaisu, jota on täällä paljon kehuttu, keskitettyjä sopimuksia se ensimmäinen, ja siinä on ihan selvä töppäys havaittavissa, kun päätettiin

takautuvalla lainsäädännöllä jo myönnettyjen kansaneläkkeiden perusosia leikata. Se on ilmeinen virhe, joka olisi pitänyt huomata ja jota ei olisi pitänyt toteuttaa. Olisi pitänyt toimia niin, että 1.1.96 jälkeen myönnettyistä leikataan, jos leikataan, ja jätetään niille, joille se on yhteensovitettu aikaisemmin. Tämä on se suuri virhe, mikä tässä on tapahtunut, ja se minunkin mielestäni pitää myöntää, koska politiikassa pitää olla rehellinen, että ihmisten luottamuksen voi saada. Jos täällä puhuu, että me emme ole tehneet yhtään mitään ja te toiset vain teette, niin kuitenkin faktat löytyvät julkisista asiakirjoista, niin että jokainen eläkeläinen niitä voi lukea. Minä ainakin henkilökohtaisesti olen kiertänyt kahden viimeisen kuukauden aikana kalvojen kanssa ja kertonut ihmisille molempien, sekä Ahon että Lipposen hallituksen, virheitä. Aina olen saanut positiivisen vastaanoton, miksei heille näin ole kerrottu aikaisemmin. Ihmisen muisti on lyhyt eikä muisteta, miten silloin 90-luvun alkuvuosina Ahon hallituksen aikana todella törkeällä tavalla eläkeläisten tuloja leikattiin.

Lipposen hallituksen vika oli kansaneläkkeen perusosan leikkaaminen takautuvasti. Olin itse SAK:n hallituksessa käsittelemässä tulopoliittista kokonaisratkaisua. Siellä säädettiin työntekijöitten eläketurvaan erittäin suuria muutoksia. Eläkeprosenttia pudotettiin. Eläkeikää nostettiin. Työeläkemaksua, jota ei lasketa siihen tuloon, josta eläke lasketaan, nostettiin, tällä hetkellä se on 4,6 prosenttia, joka otetaan vuosiansiosta pois, jonka jälkeen vasta lasketaan se 60 prosenttia eläkettä. Esimerkiksi palomiehet ovat tällä hetkellä 65:een töissä, samoin tulevat veturinkuljettajat. Se on sitä hintaa, mitä maksavat tänä päivänä työelämässä olevat ihmiset lamasta ja siitä, että meillä on 420 miljardia velkaa.

Lipposen ykköshallituksessa kuitenkin otettiin heti indeksikorotukset käyttöön vuoden 96 alusta. Eläkkeensaajan kansaneläkevakuutusmaksu, joka Ahon hallituksen aikana toteutettiin, poistettiin vuonna 96, 1,5 prosenttia. Sairausvakuutusmaksun korotus yli 80 000 markan tuloista alennettiin 1,4 prosenttiin, vuonna 95 alennettiin 0,45 prosenttia lisää ja vuonna 99 korotus poistettiin kokonaan. Tuloveroasteikkoja korotettiin 2 prosenttiyksikköä vuosina 94, 95 ja 96, vuonna 97 korotus oli 4 prosenttiyksikköä, 2 prosenttiyksikköä vuonna 98 ja kuluvana vuonna tuloveroasteikkoja tarkistettiin vielä 2 prosenttiyksiköllä. Eli inflaatiosta johtuvaa verotuk-

sen kiristystä höllennettiin eli tulorajaa nostettiin päinvastaisesti kuin mitä oli tapahtunut silloin Ahon hallituksen aikana.

Tätä kulmakiveä, mihinkä nyt on törmätty viime päivinä, eläkkeensaajien korotettua sairausvakuutusmaksua, alennettiin. Se oli 4,9 prosenttia. Vuonna 98 sitä alennettiin 0,7 prosenttiyksikköä 4,2 prosenttiyksikköön ja vuonna 99, tämän vuoden alusta jälleen 0,3 prosenttiyksikköä 3,9 prosenttiyksikköön. Hallituksen alkuperäisestä suunnitelmasta poiketen, joka oli vain, että ylimääräistä savamaksua alennettaisiin 0,35 prosenttiyksikköä ensi vuonna ja vuonna 2001 saman verran, hallitusryhmien välisissä neuvotteluissa päädyttiin siihen, että ensi vuonna alennetaan 0,7 eli yhdistetään molemmat vuodet.

Ed. Stenius-Kaukonen totesi ed. H. Aholle, hyvälle ystävälleni samasta vaalipiiristä, että eihän savamaksun alentaminen kohdistu pienituloisiin, vaan kansaneläkkeen perusosaa pitäisi nyt nostaa, että me voisimme auttaa myös heitä. Ei pidä jäädä tähän savaan kiinni. Totta kai se pitää viedä sille samalle tasolle, mikä on palkan-saajilla, 1,5 prosenttiin.

Tästä kaikesta johtuen, kun ajatellaan tulevia vaaleja ja niitä vaalikokemuksia, mitä meillä on eduskuntavaaleista ja europarlamenttivaaleista, ja kun on huomattu, että ihmiset ovat tähän jankuttamiseen kyllästyneet, siihen syytelyyn, mitä nyt heitellään yli, eikä kerrota tosiasioita, niin pahaa pelkään, kuinka meidän tässä käy. En lähde kertomaan, että se on jonkun syy, että meillä on 420 miljardia velkaa. Se on kaikkien kolmen hallituksen yhteinen syy. Se on Holkerin hallituksen syy, se on Ahon hallituksen syy, ja se on myös Lipposen ykköshallituksen syy, että sitä näin paljon on ollut, mutta sillä on kuitenkin turvattu suomalaisille hyvinvointi. Meillä ei ole ollut mielenosoituksia, ei ole kaadettu eikä poltetu autoja, ei ole sosiaaliturvaa lyöty kerralla mahaan ja säästetty kerralla sitä rahaa, vaan on otettu velkaa ja maksettu ihmisille toimeentuloa, vaikkakin vähäisempää, niin kuin tämäkin leikkaus on antanut ymmärtää. Nyt, kun on saatu tasapainoon valtiontalous, ruvetaan tätä savamaksuakin niin nopeasti parantamaan kuin liikkumavaraa tulee.

Ed. Soininvaara kysyi siitä, miten ne, joille on myönnetty eläke 1.1.1996 jälkeen, joilla ei kansaneläkkeen perusosaa ole. Jos me nyt keskeyttäisimme tämän leikkauksen, miten me yhteensovittaisimme ne kymmenet ja sadat tuhannet

eläkkeet, mitkä on myönnetty 1.1.1996 jälkeen ja siihen päivään, kun tämä leikkaus loppuu, koska kai heillekin pitäisi suoda sama oikeus, mikä olisi siinä tapauksessa, jos tämä leikkaus keskeytetäisiin?

³⁴ **Hannu Aho /kesk:** Rouva puhemies! Ed. Wallinille, kun ed. Vehkaoja meille heitti, että keplalaisilla on puoluetöimiston kirjoittamat paperit, niin jotenkin olin huomaavinani, että ehkä oli puoluetöimistössä annettuja kalvoja edustajalla mukanaan siellä. On ihan kiva, että näin valmisteltuja on, mutta minullakin on tässä vain oma valmistelemani.

Toteaisin ed. Pulliaisen puheenvuoroon, hän on valitettavasti poissa, että ihmettelen vähän hänen logiikkaansa, että jos rahaa siirretään köyhimmille pieniin eläkkeisiin, yhteiskunta kaatuu siihen, mutta ei hän ollut huolissaan siitä, vaikka palkat nousevat kuinka paljon. Tätä logiikkaa minä en taas ymmärrä, mutta minulla onkin pienempi koulupohja kuin hänellä. Ehkä se johtuu siitä.

Toisaalta tämä viisikymppiä, mikä on tasokorotuksena, kyllä minä edelleenkin pidän, että se on halventamista, jos vain sitä ajetaan tasokorotuksena. Minä mielelläni olen kannattamassa semmoista esitystä, ja se tullaan varmaan teemmäänkin, jossa nostetaan huomattavasti enemmän kuin viisikymppiä. Pitää ottaa huomioon, että tässä ollaan pudottamassa 450 markkaa per kuukausi ja sitten viisikymppiä tarjottaisiin tilalle. Kyllä tässä jollakin muullakin logiikka pettää, jos pettää kepulla.

Minusta nyt on kyse yhteisvastuusta ja siitä, kannammeko me vastuuta. Minusta nyt on aika kantaa vastuuta näistä asioista ja lunastaa lupauksia. En sano sitä lupaukseksi sillä, että se on ai-nut lupaus, mikä on annettu, mutta näkisin, että eläkeläiset ovat osa tätä yhteiskuntaa. He ovat hyvin merkittäväällä tavalla panostaneet ja itse maksaneet omalta osaltaan näitä maksuja. Tämän pitäisi olla meille automaattisen selvä, ja nyt on aika korjata heidän etuuksiaan.

³⁵ **Osmo Soininvaara /vihr:** Arvoisa puhemies! Tulin puhumaan illan tunteina sen takia, että huomasin, että täällä on eilen keskusteltu siitä, miten tämä pohjaosan leikkausajatus syntyi. Kun siinä keskustelussa minulle annettiin aika

keskeinen rooli, nyt kerron omalta osaltani, mitä tästä tiedän. Aloitetaan nyt vähän historiasta, mitä tapahtui siis hallitusneuvotteluissa 1995.

Sitä ennen edellinen hallitus oli jäädyttänyt eläkeindeksit. Kun ed. Pekkarinen sanoi, että kaikkia muita leikkauksia tehtiin, mutta hallitus ei sentään kansaneläkkeen pohjaosaan koskenut, niin kyllähän se koski. Kyllä tietysti se, että inflaatiokorotukset jätetään tekemättä, tarkoittaa, että eläkettä pienennetään inflaation verran, ja edellinen hallitus ei ainoastaan siis pienentänyt pohjaosaa vaan puuttui myös perusosaan, varsinaiseen kansaneläkkeeseen, mikä tietysti silloin kohdistui myös todella pienituloisiin. Tässä ei kannata nyt ryhtyä syyttelemään, kenen vika oli, että tämä maa joutui aikamoiseen kurimukseen 90-luvun alussa.

Joka tapauksessa hallitusneuvottelujen pohjapapereissa, jotka oli tietysti valtiovarainministeriössä laadittu ja pääministeriehdokkaan ehkä siunaamia, ei todellakaan ollut tätä pohjaosan leikkausta lainkaan vaan niissä oli keskustapuolueelta tai Ahon hallitukselta opittu eläkeindeksien jäädytys, jota oli tarkoitus jatkaa koko vaalikauden ajan, kuten silloin oli tarkoitus jäädyttää kaikki sosiaaliturvaindeksit.

Yön tunteina päädyttiin esittämään erittäin suuria leikkauksia lapsilisiin ja kotihoidon tukeen. Tämä oli vihreitten ryhmälle jokseenkin mahdollon hyväksyä. Sain tehtäväkseni neuvotella miljardi markkaa lisää lapsiperheille vuositasolla. Tämä neuvottelu tapahtui, niin kuin ed. Huotari sanoi, tilanteessa, jossa ei juuri vaaleilla valittuja henkilöitä ollut läsnä. Ajatus siitä, että pohjaosasta leikataan 60 markkaa pois — siis 60 markkaa, ei suinkaan leikata sitä kokonaan — syntyi valtiosihteeri Sailaksen ja minun välisessä keskustelutuokiossa. Voi olla, että sen asian ensin esitin minä, mutta Sailaksella oli kyllä aika nopeasti laskelmat siitä, kuinka paljon se tuottaa, joten varmaan jossain sitä oli pohdittu aikaisemminkin.

Todettakoon, että kansaneläke on samanlainen etuus kuin lapsilisiä. Sitä ei säästetä etukäteen, vaan nyt työssä olevat maksavat sitä. Kun sanoitte, että oli kysymys kansaneläkkeen takautuvasta leikkauksesta, siinä oli kysymys myös lapsilisien takautuvasta leikkauksesta. Ei ollut tarkoitus suinkaan, että vain syntyvien lapsien osalta leikataan lapsilisiä, vaan kaikista lapsilisistä. Siinä mielessä oli kysymys hyvin symmetrisestä asiasta. Työeläkkeitten osaltahan tilanne

on erilainen, koska niitä todellakin on ansaittu työeläkemaksuja maksamalla. Jakoperuste on aivan toisenlainen.

Silloin joka tapauksessa syntyi ajatus siitä, että kansaneläkkeen pohjaosaa leikataan 60 markalla ja se tuottaa noin 300 miljoonaa. Sitä kerättiin siihen miljardin markan pottiin, joka lapsiperheille oli tulossa. Kun neuvottelut päättyivät ja aamu koitti, meillä kaikilla oli semmoinen käsitys, että on sovittu siitä, että pohjaosan leikkaus on 60 markkaa ja että eläkeindeksit jäädytetään. Sen jälkeen kuitenkin kokoontui jokin joukkue, enkä tarkkaan tiedä, keitä siihen kuului. Oletan, että porukka kokoontui pääjohtaja Puron johdolla ja että siinä oli aika paljon työmarkkinajärjestöjen edustajia eli niin sanottua kolmikan-taa, jotka päätyivät esittämään, että kun pohjaosaa on nyt ruvettu leikkaamaan, leikataan se pikku hiljaa pois kokonaan ja toisaalta perutaan Ahon hallituksen perua ollut indeksijäädytys, joka eläkeläisille maksoi suurin piirtein yhtä paljon mutta kohdistui oikeudenmukaisemmin, koska indeksijäädytyshän kohdistui myös pieniin eläkkeisiin, kun taas pohjaosa kohdistui kuitenkin eläkkeistä suurempaan puoliskoon. Ed. H. Aho sanoi, että minkä takia nyt leikataan näin paljon ja sitten annetaan noin paljon takaisin, eivätkö ne summaa toisiaan. Ne tulevat täysin eri joukolle. Nimittäin varsinaisen kansaneläkkeen korottaminen ei tule sille joukolle, jolta pohjaosa on leikattu, ja pohjaosaa ei leikata niiltä, jotka saavat varsinaista kansaneläkettä. Nämä ovat kaksi täysin eri joukkoa, jotka eivät juuri ole yhtään yhteen.

Tässä tapahtui yksi kauneusvirhe, se on myönnettävä, eli kahteen kertaan leikkaaminen. Minä olin siinä käsityksessä, että näin ei tapahtuisi, mutta kuitenkin tässä muodossa esitys tuli. Toisaalta voidaan kysyä, että kun tämä oli eläkeläisten osuus yhteisen konkurssin maksamisesta, niin olisiko voitu tehdä niin, että parhaita eläkekeitä saavat, siis ne, joilla on täysi työeläke, eivät olisi osallistuneet tähän kolehtiin ollenkaan, mutta sitten ne, joilla työeläke ei ole täysi, olisivat joutuneet maksamaan. Ei tätäkään varmasti olisi pidetty oikeudenmukaisena. Myönnettäköön, että tässä yhteensovituksessa on se ongelma, että niiltä, jotka vuoden 96 alussa tulivat täydelle eläkkeelle, ei nipistetä. Tässä on selvä kauneusvirhe, mutta sille ei voi mitään.

Ajatus, että olisi leikattu vain niiltä, jotka 96 tammikuun 1. päivän jälkeen tulivat eläkkeelle,

on minusta kyllä kansalaisten yhdenvertaisuuden kannalta hieman ongelmallinen. Ajatelkaa, että on kaksoiset, jotka ovat yhtä aikaa töissä ja tekevät samaa työhistoriaa, mutta toinen joutuu työkyvyttömyyseläkkeelle aikaisemmin ja saa parempaa eläkettä sen ansiosta. Sitä ei voi pitää oikeudenmukaisena.

Kun eduskunnassa on kovasti puhuttu tätä asiaa vastaan, niin on kiinnostavaa, että kukaan ei ole koskaan ehdottanut, että jo tehdyt toimenpiteet peruttaisiin. Oppositio ei ole kertaakaan ehdottanut, että kansaneläkkeen pohjaosaa alettaisiin maksaa vuoden 96 jälkeen eläkkeelle siirtyneille. Lisäksi on se mielenkiintoinen seikka, että oppositio joka kerta tekee sen ehdotuksen, mitä se edellisenä vuonna vastusti, eli aina kannattaa sitä pohjaosaa, mikä on sillä hetkellä. Mutta kukaan ei ole ehdottanut, että palattaisiin vanhaan osaan. Eikä varmasti ehdotakaan sen takia, että joutuisi laskemaan, mitä se maksaa. Eläkkeissä on aina kysymys hyvin suurista summista. Jos tämä kokonaan peruttaisiin ja mentäisiin sen aikaiseen 420 markan pohjaosaan kaikille, niin se olisi noin 3 miljardia markkaa vuositasolla ainakin muutaman vuoden kuluttua.

On mielenkiintoista, että Lipposen hallitus on leikannut eläkkeitä paljon enemmän kuin täällä on sanottu. Suurimmat eläkeleikkaukset koskevat tulevia eläkkeitä, ne koskevat tulevan ajan karttumaa, jossa on kysymys todella paljon isommista summista, mutta siitä ei ole puhuttu mitään. Siinä mielessä tämä eläkekeskustelu ei mielestäni ole kovin rationaalista.

Mitä me voisimme tehdä, jos Suomesta yhtäkkiä löytyisi öljyä tai meistä muuten tulisi kovin varakkaita? Tulisiko täältä silloin sellainen ehdotus, että otetaan pohjaosa takaisin? Uskon, että sellaista ei tulisi, vaan olisi paljon järkevämpää, toisaalta jos eläkkeistä puhutaan, nostaa varsinaista kansaneläkettä, koska se on jonkinlainen häpeä, että pelkkää kansaneläkettä saavien elintaso on jäänyt meillä kohtuuttoman alhaiseksi. Toivoisin itse asiassa, että se raha, mikä hallitusohjelmassa on tehty, tehtäisiin sillä tavalla, että nostettaisiin vain täyttä kansaneläkettä, mutta ei annettaisi sen kertautua koko sille luiskalle, jossa yhteensovitusta tapahtuu, jolloin samalla rahalla voitaisiin varsinaista kansaneläkettä nostaa noin 150 markkaa.

Paljon tärkeämpää mielestäni kuitenkin vanhusväestön osalta olisi se, että jos meillä jostakin

syystä, ja toivottavasti tulevaisuudessa on enemmän varoja käyttää vanhusväestön hyväksi, että me kohdistaisimme sen vanhusten palveluihin. Siinä minusta on paljon suurempia puutteita kuin eläkkeissä. Toivoisin eduskunnalta myös harkintavaltaa tässä lievässä eläkepoliittisessa populistisissa. Oma käsitykseni on myös se, että sava-maksun alentaminen ei ollut sitä kustannustehokkainta tapaa ajaa eläkeläisten etua. Kuten sanottu, Sirkka Hämäläisen eläke nousi 4 000 markalla ja keskustapuolue äänesti 6 000 markan korotuksen puolesta. Minusta olisi tärkeämpää tällä hetkellä panna rahaa vanhusten palveluihin ja nostaa varsinaista kansaneläkettä.

Muuten käydystä keskustelusta olen sitä mieltä, että keskustelu, jota eläkepolitiikasta on käyty tässä salissa ja tuolla turuilla ja toreilla, on ollut osaltaan alentamassa politiikan arvostusta. Luulen, että ihmiset hyvin paljon aliarvioivat eläkeläisten käsityskykyä.

Ed. Wallin sanoi, että hän on saanut hyvin suuria suosioita esittelyllään. Häneltä muuten puuttui esittelystä indeksien jäädytys, joka oli kohtalaisen iso toimenpide.

Minäkin olen saanut suurta suosiota käymällä kertomassa eläkeläisille, minkä takia näin tapahtuu ja mitä tehdään. Kaikki ovat sen sen jälkeen hyväksyneet.

³⁶ **Harry Wallin /sd:** Rouva puhemies! Toteaisin vielä erittäin tärkeän asian, mikä on eläkeläisten ostovoiman muutos vuosina 92–99. Kyllä-hän se siinä periaatteessa kulminoituu, kun Ahon hallituksen aikana eläkeläisten kaikkien tuloryhmien osalta ostovoima heikkeni vuosina 92, 93 ja 94 yhteensä yli 12 prosenttia. Kun Lipposen ensimmäisen hallituksen aikana sitä palautettiin 8 prosenttia, niin pitävät paikkansa eläkeläisten käsitykset, että he eivät saa samaa markkamäärää käteensä kuin ovat aikaisemmin saaneet. Se johtuu siitä, että ei ole vielä taloudellisia voimavaroja korvata sitä, mitä Ahon hallituksen aikana leikattiin. Tämä tieto, ed. H. Aho, leikillisesti sanottuna, on veronmaksajien verotietoa, joka on meille jaettu. Ja kun niitä lukee, niin sieltä löytää näitä sitten.

³⁷ **Kyösti Karjula /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Kiitän ed. Soininvaaraa erittäin hyvästä ja

rakentavasta puheenvuorosta tähän keskusteluun kansaneläkejärjestelmästä, sen kehittämisestä. Oma näkemyksenikin on se, että ehkä kaikkein tärkein korjaus kansaneläkkeissämme olisi se, että me korottaisimme alhaisimpia kansaneläkkeitä. Olen monessa yhteydessä ajatellut, että minusta on suuri moraalinen epäkohta se, että meillä on työttömyyskorvaus korkeampi kuin alhaisin kansaneläke. Minusta tästä meidän pitäisi kantaa suurta huolta, että tietty yhteys löytyy siinä, että ne ihmiset, jotka ovat tehneet pitkän päivätyön, vaikka eivät ole tehneet sitä palkkatyössä, ovat kuitenkin ansainneet vähintäänkin sen korvauksen, minkä saavat nuoret ihmiset, jotka eivät tee varsinaista työpanosta. Minusta tämä on sellainen asia, josta pitäisi käydä enemmän eettistä ja moraalista keskustelua ja arviointia. Sen vuoksi kannatan lämpimästi sitä, että ei puhuttaisi edes 50 markasta, kun puhumme peruskansaneläkkeen korottamisesta, vaan otamme vähimmäistasoksi työttömyyskorvauksen.

³⁸ **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa puhemies! Todella ed. Soininvaara käytti hyvän puheenvuoron. Hän avasi öisiä keskusteluja vuonna 95. Viime yönä käytiin samaa keskustelua ja ed. Soininvaara ilmeisesti on lukenut niitä pöytäkirjoja. Joka tapauksessa mielenkiintoinen asia tuli esiin. Se oli JJ, eli joku joukkue, joka silloin kertomane mukaan asiaa pohti sen jälkeen, kun te olitte asiassa olleet silloin Sailaksen kanssa yhdessä keskustelussa.

Mutta, arvoisa puhemies, nyt tähänkin, mitä edustajat Karjula ja Soininvaara totesivat, siis nimenomaan kansaneläkkeen tasokorotuksen nostamisen puolesta, niin tätä tervehdin kyllä ilolla ja on hienoa, että ed. Soininvaara, joka varmasti hallitsee myös tehokkuusajattelun, tilastoinnin, on tässä mukana. Totean, että tämä keskustelu on sitten vuoden päästä meillä edessä. Sitä, että nyt on 50 markkaa, alkäämme myöskään aliarvioiko, pitäkäämme enemmänkin lähtötasona ja siitä sitten mieluummin ylöspäin.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Asian käsittely keskeytetään.

6) Hallituksen esitys laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys HE 77/1999 vp

Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö StVM 19/1999 vp

Lakialoite LA 57, 112/1999 vp

Toivomusaloite TA 359, 368, 405, 481, 501, 508/1999 vp

Puhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 19. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

¹ **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa rouva puhemies! Tästä asiasta käytin viime yönä puheenvuoron enkä toista sanomaani. Totean vain sen, että nyt varsinaisen käsittelyn kohde, maksukatto, on hyvä asia. Se olisi vain ehkä saatava vielä alemmaksi. Nyt se on 3 500 markkaa. Itse lakiesitys sisältää siis positiivista, ja sen vuoksi sen puolesta on kyllä hyvä äänestää.

² **Marjatta Stenius-Kaukonen /vas:** Arvoisa puhemies! Hyvä, että kerkisin. Olin kopioimassa juuri erään 26-vuotiaan naisen valituspapereita, jotka koskivat vammaistukea. Tässä on juuri lapsesta saakka sairastanut henkilö, joka on aiemmin saanut kansaneläkettä, kunnes se lopetettiin. Tilanne on nyt sitten se, että hän yrittää saada sitä uudestaan. Tällä hetkellä hän yrittää saada vammaistukea, mutta sitä hänelle ei ole myönnetty. Tämän nuoren naisen tilanne on se, että hän ehkä pystyisi tekemään jotain aika valvotuissa oloissa, kun on joku, joka auttaa. Muuten työntekeä ei onnistu.

Jos me ajattelemme hänen eläkettään, jos hän nyt onnistuu sen saamaan, kun hänellä sairauspäiväraha loppuu ensi vuoden helmikuun lopussa ja hän tekee uudestaan kansaneläkehakemuksen, niin hänen eläkkeensä olisi 2 625 markkaa nettona käteen. Luultavasti, koska hänellä on lyhyitä työsuhteita — jaa, ei hänen lyhyistä työsuhteistaan tule oikeastaan paljon mitään, koska ne on tehty ennen kuin hän oli 23-vuotias. Siinä meillä on juuri pohjaa siihen, minkälaisia ovat ne ihmiset, jotka saavat suurin piirtein pelkän kan-

saneläkkeen, jonka varaan pitäisi koko elämä rakentaa ja samalla sitten kustantaa kalliit sairauskulut.

Muutama vuosi aiemmin, jolloin jo vammaistukea oli haettu, vaikean sairauden aiheuttamat ruokavaliokustannukset olivat olleet noin 15 000 markkaa vuodessa. Vanhemmat tietysti tällaisessa tilanteessa ovat ne, jotka pyrkivät mahdollisuuksien mukaan auttamaan.

Kansaneläkkeen tasokorotus on mielestäni välttämätön, ja vasemmistoliittohan ei suinkaan ehdottanut 50:tä markkaa. (Välihuuto) — Minä tiedän, että puhumme maksuista, ed. Tiusanen. Minä tulen siihen juuri, mutta minusta kaikki se, mitä tähän asti olen puhunut, on perustelua sille a) kansaneläkkeen tasokorotukselle, b) sille, että sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuja ei pitäisi korottaa, koska juuri tällaiset henkilöt, joista puhuin, ovat niitä, jotka kaikkein kipeimmin joutuvat kantamaan maksujen korotusten seuraukset. Mutta ehkä on parempi, että jatkan tästä sitten suoraan enkä käy läpi tätäkään ongelmatapausta, jossa toivon, että tuloksia tulee, että todella vaikean ja monia vuosia kestäneen väennön jälkeen, jos näitä eläkkeitä ja vammaistukia myönnetään, eläke käsitellään uudestaan.

Itse pidän kaikkein kovimpana kohtalona sitä, että ihminen joutuu koko elämänsä rakentamaan pelkän kansaneläkkeen varaan. Näitä meillä on tällä hetkellä noin 126 000 ja nuoria, jotka ovat ihan lapsesta saakka vammaisia, edelleen on ja heillä tämä kohtalo on, mutta muuten vanhemmissa ikäluokissa yleensä työeläkettä myöskin tulee. Mutta onhan meillä tietysti kotiaiteja, joilla ei ole muuta eläketuloa sitten kuin pelkkä kansaneläke.

Kun edellisessä keskustelussa vielä joku esitti väitteen, että työttömyyspäiväraha olisi suurempi kuin kansaneläke, työttömyyspäivärahasta menee aina enemmän veroa. Nettona siitä jää vähemmän kuin pelkkä kansaneläke on, ja sen takia myös työttömien asioista pitäisi puhua, koska myös työmarkkinatuella oleville näiden maksujen korotukset käyvät erittäin raskaiksi. Ylipäänsä pienituloisten ihmisten toimeentuloa tulisi parantaa, että heidän ensisijainen toimeentulonsa, on se sitten kansaneläke, työttömyysturva tai sairauspäiväraha, olisi riittävä elämän perustarpeisiin. Sairauden aiheuttamiin kuluihin meillä on tietysti vammaistukea ja hoitotukea, jotka osittain korvaavat sairaudesta aiheutuvia kuluja, mutta ei läheskään kaikille niille ihmisille, joille

terveydenhuollon asiakasmaksut käyvät aivan liian raskaiksi.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuille säädettävä 3 500 markan maksukatto on tervehtullut askel rajoittaa kohtuuttomiksi nousevia sairauskuluja, vaikkakin se toteuttamistavaltaan on vielä puutteellinen, niin kuin eilen paljon puhuttiin. On arvioitu, että maksukatosta hyötyy noin 100 000. Yli 200 miljoonaa markkaa on tehty arvio, toinen, Kuntaliiton arvio on, että se olisi jopa 400 miljoonaa. Maksukaton kunnille aiheuttamien tulonmenetysten maksattaminen toisilla sairailta maksujen lisäkorotuksina on kuitenkin eettisesti täysin kestävä esitys. Esitys on kestävä myös sellaisten kuntien kannalta, joissa asuu paljon vanhusväestöä, sillä maksukaton aiheuttamat tulojen menetyksiä korvaamaan tarjotut maksujen korotuksethan eivät osu näihin samoihin kuntiin. Sekä vähävaraisten ihmisten että vähävaraisten kuntien puolesta en voi vielä kerran olla vetoamatta hallitukseen, että hallitus osoittaisi kunnille maksujen korotuksia vastaavat tulot muin keinoin.

Esitimme vasemmistoliiton taholta nämä asiat ryhmien puheenjohtajien neuvotteluun. Sosiaalivaliokunnalle ei tietysti näiden maksujen korotusten päättäminen kuulu, mutta tietysti, jos meillä yksimielisyyttä olisi löytynyt tehdä hallitukselle esityksiä, että näitä ei toteutettaisi, tokihan sitä tietä ja hallitusryhmien johdon kanssa yhteistyössä olisimme voineet näissä saavuttaa selvästi tuloksia. Siinä mielessä eduskunta ei ole aivan ääneton yhtä mieltä tässä asiassa.

Sairaiden ihmisten kannalta kaikkein epäoikeudenmukaisimpana korotusesityksenä vasemmistoliiton eduskuntaryhmä pitää laitoshoidon 150 markan perusmaksua, kuten olen jo useaan otteeseen aiemmin todennut, joka perittäisiin, kun potilas kirjoitetaan sisään sairaalaan, ja vain 14 vuorokauden sisällä alkavasta uudesta jaksosta ei maksua menisi.

Erityisesti, kun emme ole saavuttaneet niitä tavoitteita, ainakaan tässä vaiheessa, joihin olemme pyrkineet, että edes laitoshoidon perusmaksusta luovuttaisiin, olen tuonut esille niitä ryhmiä, joissa tämä on erityisen ongelmallinen. Esimerkiksi ensiavun kautta tulleet päivystyspotilaat saattavat joutua hyvin eriarvoiseen asemaan sairauden laadusta ja myös sairaalan tai terveyskeskuksen tilanteesta riippuen. Tavallisesti ensiavusta peritään terveyskeskusmaksu, jos päivystysasema on perusterveydenhuollon osana, tai

sitten poliklinikamaksu sairaalassa, jos se on erikoissairaanhoidossa.

Usein potilas siirretään kuitenkin ensiavusta osastolle ja aamulla esimerkiksi lääkärin kierron jälkeen katsotaan mahdolliseksi päästää hänet kotiin. Olen lääkärikansanedustajilta kysellyt, koska itse en ole lääkäri, en tiedä niin hyvin kuin he, minkälaisia tapauksia ovat ne potilaat, jotka siirretään osastolle. Mistä itsellänikin oli tietoa, oli se, että esimerkiksi sydänvaivoista kärsivät ovat usein tällaisia. Opin tänään oikean terminkin siihen, että flimmeripotilaat — niinköhän se mahtoi olla — ovat hyvin tyypillisiä, jotka ovat yhden yön, annetaan esimerkiksi sähköshokkeja, ja tätä kautta he sitten saattavat seuraavana päivänä päästä kotiin, hyvin tyypillinen tapaus, tai sitten esimerkiksi jokin umpisuoliepäily. Ed. Tiisanen varmaan voi jatkaa tätä kuvausta, koska tuntee asian ja on sitä minullekin selvittänyt.

Näitä on paljon, ja näissä tilanne voi olla se, että perittäisiin 420 markan maksu ensi vuonna, kun peritään sisään tulopäivältä, vaikka kello 23 siirrettäisiin osastolle poliklinikalta, ja seuraavalta päivältä, vaikka lääkärin kierron jälkeen pääsisi pois tai puolenpäivän aikaan, perittäisiin toinen maksu, kaksi kertaa 135 markkaa ja siihen 150 markan perusmaksu vielä päälle. Akuuteissa sairaustapauksissa välttämättömästä hoidosta juuri mainitsemisani tapauksissa mielestäni tällainen maksu on täysin kohtuuton. Jos verrataan sitä päiväkirurgiaan ja vaikkapa laserkaihileikkaukseen, jossa kuitenkin tehdään merkittävä operaatio, joka nykyään tehdään päiväkirurgiana ja ensi vuonna maksaa 400 markkaa, kun näitäkin vertaa keskenään, tilannehan ei voi olla oikea.

Sairaus ja köyhyys liittyvät liian usein yhteen. Hallitusohjelmassa painotetaan erityisesti köyhyyden ja syrjäytymisen ehkäisyä. Tuntuu siksi todella vaikealta ymmärtää, että Suomessa ollaan yhä enemmän sivuuttamassa pohjoismaisen hyvinvointivaltion keskeisimpiä eettisiä periaatteita, huolenpitoa sairaista ja vammaisista.

³ **Juha Rehula /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettu laki koskettaa jokaista suomalaista. Maksukattojärjestelmän aikaansaaminen voi koskettaa ketä tahansa meistä. Asia on periaatteiltaan myönteinen, paljon jää kuitenkin vielä auki. Koko järjestelmän käyttöönottoon liittyvät ongelmat ovat ainakin osittain avoimina. Tähän

onneksi jo eduskunta pystyy vaikuttamaan niin, että sen hyväksyessä tämän lain jää näyttövelvollisuus maksukaton täyttymisestä asiakkaalle itselleen. Se on tässä tilanteessa ainoa mahdollisuus.

Vaikutukset palvelujen kysyntään ovat vain ennakoitavissa. Kokonaan uuden näköalan tulee avaamaan se, mitä palveluja maksukaton piiriin tuleekaan kaiken kaikkiaan kuulumaan. Me keskustassa kannatamme yhden maksukaton järjestelmän etujen ja haittojen selvittämistyöhön ryhtymistä. Vain tätä kautta voivat mielestämme toteutua maksukattojärjestelmän periaatteet niiden ihmisten kohdalla, joita tämä todella koskee.

Arvoisa rouva puhemies! Terveystieteidenhuollon maksujen kautta palveluja käytävältä peritään omavastuuosuus hänen tarvitsemistaan palveluista. Siteeraan sosiaali- ja terveysministeriön selvitystä Terveystieteidenhuollon asiakasmaksut, mistä tosiasiaa on kyse: "Omavastuuosuuden vaikutuksista terveystieteisiin tavoitteisiin voidaan todeta, että se siirtää taloudellisia riskejä asiakkaille, jotka käyttävät palveluja paljon, sekä siirtää varallisuutta asiakkailta palveluja käyttämättömille veronmaksajille. Näin tapahtuu, koska verotaakka on suoraan verrannollinen tuloihin mutta sairaudet ja niiden kustannukset ovat käänteisesti verrannollisia tuloihin."

On aika kovaa tekstiä niille, jotka puolustavat käsittelyssämme olevan esityksen sisällä olevaa asiakasmaksuasetuksen muutosta esimerkiksi sillä, että maksuja on korotettava vain sen vuoksi, että sitä ei ole pitkään aikaan tehty. Peruste ei kestä silloin, kun on kyse siitä, että varmuudella on etukäteen tiedossa, että maksujen korotukset toteutuessaan kohdentuvat kaikkein kipeimmin niihin ihmisiin, joilla jo muutenkin on taloutensa kanssa ongelmia.

Toinen peruste terveydenhuollon asiakasmaksujen korotuksiin on löydetty kunnallistalouden rahoituslajijäämän paikkaamisesta. Olen riittävästi usein kuullut, miten tämä esitys on käsiteltyssämme sen vuoksi, että Kuntaliitto on sitä vaatinut. Miksi on näin? Syynä on se, että valtion ja kuntien välillä on tunnustettu miljardiluokan rahoitusvaje kunnallistaloudessa. Lainsäätäjän velvoitteet ja kuntien mahdollisuudet tulorahoituksellaan järkevästi hoitaa palvelutuotanto eivät ole tasapainossa. Tätä taustaa vasten on aika luontevaa, että vaaditaan tulorahoituksen lisäämistä tavalla tai toisella, varsinkin kun tämä tapahtuu aikana, jolloin valtiovalta on jo vuosien

ajan vetäytynyt sille kuuluvasta rahoitusvastuusta.

Se, että valtio vastaa tässä, korostan, yksittäisessä tapauksessa kuntien huutoon maksuasetuksen muutosehdotuksellaan, on voitava asettaa kritiikille alttiiksi. Valtiovallalla olisi niin halutessaan valtionosuusjärjestelmän kautta mahdollisuus huolehtia kuntien tulopohjasta. Toisaalta valtiolta ilmeisesti tietoisesti haluaa siirtää oman kykenemättömyytensä kunnille, jotka joutuvat tekemään ikävät ja vaikeat päätökset. Tämän keskustelun yhteydessä aika ajoin ilmi tulleet väittämä siitä, että kaikki tämä olisikin kuntien vastuulla, koska päätökset tehdään siellä, on tietoista harhaanjohtamista ja syyn siirtämistä taholle, jolle se ei kuulu.

Keskusta vastustaa terveydenhuollon asiakasmaksujen korotuksia. Tämän vuoksi tulemme asian kolmannen käsittelyn yhteydessä käyttämään sitä ainoata keinoa, joka eduskunnalla tässä tilanteessa on, eli esitämme lausumaehdotuksen, jossa edellytetään, että valtioneuvosto ei muuta voimassa olevaa asiakasmaksuasetusta.

Arvoisa rouva puhemies! Tämän lain yhteydessä on avattu lasten päivähoitomaksuja koskeva pykälä. Kun muistaa, millaisen poliittisen väännön tuloksena laki liki kolme vuotta sitten syntyi, ei voi kuin hämmästellä sitä tapaa, jolla päivähoiton maksuja koskeva pykälä on nyt avattu, avattu tavalla, joka ei poista epäkohtia, pikemminkin päinvastoin. Tuleehan pieneltä tuntuva maksun ylärajan nosto 100 markalla koskettamaan jopa 40:tä prosenttia päivähoiton piirissä olevista perheistä. Tulemme asian yksityiskohtaisessa käsittelyssä mittaamaan, miten koko eduskunta suhtautuu keskustan malliin, joka huomioi perheen koon ja tulotason huomattavasti hallituksen noudattamaa linjaa paremmin.

4 Marjatta Vehkaoja /sd: Arvoisa rouva puhemies! Olemme nyt tämän sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta annetun lain toisessa käsittelyssä, mikä tarkoittaa, että oikeastaan vain maksukattokysymys ja lasten päivähoiton maksu olisivat ahtaasti ottaen keskustelun kohteena. Haluan tässä yhteydessä todeta, että kukaan tai mikään puolue ei ole ilmoittanut vastustavansa sitä, että maksukatto aiotaan asettaa, koska se hallituksen esitys, sen on jokainen ymmärtänyt, hyödyttää meidän kansalaisiamme. On sitten eri asia, keitä se hyödyttää ja miten se hyödyttää eri tavoin sairastavia

henkilöitä. Siihen aikanaan seuranta tulee antamaan vastauksen.

Kristillinen liitto on ainakin valiokunnan mietintöön tehdyssä vastalauseessa ehdottamassa, että maksukaton markkamäärä pudotettaisiin 3 500 markasta, minkä hallitus on esittänyt, 2 500 markkaan. Päivähoitomaksujen osalta, mikä on 7 a §:ssä, keskusta on vastalauseessaan ehdottanut uutta kokonaismallia.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta joutui muuttamaan hallituksen esitystä perustuslakivaliokunnan vaatimuksesta. Meidän muutosesityksemme on hallituspuolueiden osalta tietenkin yksimielinen.

Täällä on aika paljon keskusteltu nyt samassa yhteydessä asiakasmaksuista, ja onhan keskustapuolue tehnyt sitä koskevan lausumaehdotuksenkin. Mutta kun katsomme esimerkiksi hallituksen esityksen johdanto-osaa, huomaamme, että se ei sisällä mitään mainintoja maksujen korotuksista. Muutenkin hallituksen esityksen perusteluissa puhutaan varsin vähän tästä kysymyksestä. Tosin myönnetään, että maksujen korotukset ja maksukatto muodostavat yhden kokonaisuuden.

Olen erittäin iloinen siitä, että maksukattoesitys nyt tuli hallituksen ohjelmaan nähdessä etujassa, ja tällä tavalla tulevat hieman lievenemään maksujen korotuksista aiheutuvat vaikutukset. Haluan tässä yhteydessä myös alleviivata sitä, että yhdenkään terveydenhuollon maksu ei nouse ilman, että kunnissa tehdään tästä kysymyksestä päätös. Itse tulen Vaasasta. Olemme kaikki nämä vuodet kenneet vuosittain tekemään esimerkiksi päätöksen, että emme peri terveyskeskusmaksua lääkärikäynneistä. Hyvin olemme tulleet sen asian kanssa toimeen. Voin kertoa, että se on toiminut myös kilpailuvalttina, kun myös väestönkasvua toivotaan. Siitä aina halutaan ja muistetaan mainita eri yhteyksissä. Se on ollut hyvä kauppatavara.

Minä haluaisin nyt keskustelua ohjata toimivaltanäkökulmasta siihen suuntaan, että maksujen korotuskysymys meidän maksukattopäätöksemme jälkeenkin tulee jäämään valtioneuvoston haltuun. Niin kuin ensimmäisen käsittelyn keskustelussa jo sanoin, asiantuntijakuuleminen valiokunnassa, samoin kuin valiokunnan mietintö, niin kuin jokainen lukija havaitsee, on erittäin kriittinen sen suhteen, mitä tulee asiakasmaksujen korotuksiin. Mitään muuta mahdollisuutta ei tietenkään valiokunnalla ollutkaan kirjoittaa

mietintöä kuin mukaillen asiantuntijalausuntoja. Tästä syystä näen, että vaatii hallitukselta erittäin suurta rohkeutta, jos se kaiken tämän tutkinnan jälkeen aikoo toteuttaa maksujen korotukset mahdollistavat asetuksen muutokset, olkoonkin, että suostumus, jos näin sanotaan, poliittinen suostumus hallitusohjelmasta löytyy. Mutta jokainen meistä tietää, että hallitusohjelman kohtia lyödään lukkoon siinä vaiheessakin jo, ennen kuin asiaa on enemmän tutkittu. Tämä on vähän sääli, niin kuin tässäkin tapauksessa voidaan osoittaa. Toivon, että harkintaa hallituksen piirissä vielä voitaisiin käyttää.

Niin kuin valiokunnan mietinnöstä ilmi käy, olemme erittäin huolissamme varsinkin uudesta lyhytaikaisen hoidon kynnysmaksusta, joka kerta kaikkiaan voi rikkoa, sanottaisiinko, pätevän vuorotteluhoidon idean, jonka olemme saaneet kunnissa hyvin käyntiin. Toisenkin syy kritiikkiin juuri siltä osin oli, että rahoituskuviossa lyhytaikaisen hoidon uusi kynnysmaksu alkoi näyttellä yhä suurempaa ja suurempaa osaa. Lopulta koko 550 miljoonan markan kertymästä 130 miljoonaa markkaa aiotaan noukkia uuden maksun kautta.

Todella toivon, että ensiksi hallitus voisi osoittaa pidättyvyyttä vielä viime metreillä, ja sen lisäksi toivon, että kunnissa asiaa arvioidaan kokonaisvaltaisesti, sillä ei ole ollenkaan varmaa, että korotuspäätöksiä kannattaisi kunnissaan ryhtyä tekemään. Se saattaa kostautua muuta kautta suurempina kustannuksina.

⁵ **Leena Rauhala /skl:** Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esitys sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista sisältää, niin kuin on jo useampaan kertaan todettu, myönteistä niin, että sillä nostetaan esille niiden ihmisten selviäminen, jotka todella sairastavat paljon ja joutuvat käyttämään sairaalapalveluja. Tämä on heille myönteistä. Useinhan niillä, jotka paljon käyttävät sairaalapalveluja, myös sairauskulut ovat korkeat.

Lakiesityksen sisällä on kuitenkin puutteita, ja mielestäni sosiaali- ja terveysvaliokunta on ansiokkaasti asiaa käsitellyt ja todennut, että tärkeää on tehdä maksukattojärjestelmästä mahdollisimman yksinkertainen ja selkeä. Edelleen on erittäin hienoa, että sosiaali- ja terveysvaliokunta on ottanut esille seurannan. Tätä sosiaali- ja terveydenhuollon maksukaton käyttöönottoa tulee seurata, koska tämä merkitsee huomattavaa

periaatteellista muutosta nykyiseen kunnalliseen maksujärjestelmään. Nämä ovat todella hyviä asioita.

Maksukattojärjestelmäänhan jää monta aukkoa, muun muassa lääkekustannusten ja hammashuoltokustannusten kohdalle. Myös valtaosa fysikaalisesta hoidosta jää sen ulkopuolelle. Tiedämme, että joidenkin sairauksien kohdalla lääkekustannukset ovat kohtuuttomia, ja monet saattavat luopua lääkkeitä niiden kalleuden vuoksi. Näin ollen, jos lääkkeitä käyttö on satumanvaraista, tiedämme, että paraneminen viipyy ja kustannuksia tulee lisää.

Ed. Päivi Räsänen esittämän vastalauseen perusteluissa on tuotu esille norjalainen malli maksukattojärjestelmästä. Norjassa noin 1 200 markan maksukaton piiriin kuuluvat sekä lääkkeet että avohoidon käyntimaksut. Näin ollen voidaan todeta, että erilaisia malleja voitaisiin kehittää. Maksukattojärjestelmää kehitettäessä on siis lähdettävä siitä, että jo alkuaan siitä saataisiin mahdollisimman hyvä.

Kysymys siitä, mitä kaikkea maksukattoon sisältyy, on siis tärkeä. Mutta toisena tärkeänä kysymyksenä on maksukaton enimmäismäärä. Hallituksen esitys 3 500 markkaa on korkea, kuten jo sosiaali- ja terveysvaliokunnan puheenjohtaja ed. Vehkaoja toi esille. Ed. Räsänen on tuonut esille sen, mitä kristillisessä liitossa olemme keskustelleet. Olemme todenneet, että maksukaton rajaa voitaisiin alentaa 2 500 markkaan. Pidämme tätä alennusta erittäin hyvänä, koska se vastaisi niitten ihmisten kysymyksiin, jotka todella kipeimmin sitä tarvitsevat. Taloudellisten vaikeuksien seuraukset vaikeuttavat ihmisten paranemista.

Asian yhteydessä on puhuttu maksujen korotuksista, joita on ajateltu myös muihin sairaus- ja terveyspalveluihin. Ajattelen, että keskusteluisa asiakasmaksuista joudumme todella arvioimaan yhteiskunnan arvoja. Kaiken kaikkiaan asiakasmaksuista keskustelu ja niistä päättäminen tulee liittää arvokysymyksiin. Meidän on nähtävä oikeassa valossa köyhyys ja sairaus ja kaikki se tuska, mitä sairastaminen sinänsä aiheuttaa. Näin ollen emme voi enää lisää asettaa raskaita. Tiedämme kuntien vaikeudet. Kunnilla on jo nyt vaikeuksia selvittää erilaisista sosiaali- ja terveyspalvelujen maksuista. Kuitenkaan niitä vaikeuksia ei saa säilyttää sairaitten ihmisten päälle.

Ed. Stenius-Kaukonen erittäin ansiokkaasti toi esille sen, miten tässä on kysymys eettisestä asi-

asta siinä, miten suhtaudumme asiakkaisiin näitten maksujen korotusten yhteydessä.

6 Ossi Korteniemi /kesk: Arvoisa rouva puhemies! Meillä suomalaisilla on sellainen käsitys, että sairastaminen olisi Suomessa halvempaa kuin muissa maissa. Kieltämättä olen itsekin niin luullut. Siksi oli aika yllättävää tutustua Oecd:n tilastoon, jossa sairastamisesta aiheutuvia kustannuksia verrattiin eri maissa. Tilasto osoitti yllättäen, että Suomessa potilaiden sairauskulut ovat kalleimmasta päästä koko maailmassa. Ilmeni, että tuon tilaston mukaan Suomessa potilaan omavastuuosuus esimerkiksi asiakasmaksuista ja lääkemenosta on noin 20 prosenttia, mutta Saksassa vain 11 prosenttia ja Isossa-Britanniassa ainoastaan 3 prosenttia. Miten tähän on tultu tällaisessa pohjoismaisessa hyvinvointivaltiossa? Tämä on seurausta siitä, että Suomessa on 90-luvulla otettu käyttöön uusia terveydenhuollon maksuja ja korotettu niitä vuosien varrella kaiken aikaa. Suomessa onkin jo ylivoimaisesti kalleinta sairastaa muihin Pohjoismaihin verrattuna. Maksut ovat jo nyt meillä korkeampia ja maksukatot korkeammalla kuin muissa Pohjoismaissa.

Stakesin tutkimuspäällikön Unto Häkkisen mukaan meillä on tultu jo siihen tilanteeseen, että asiakasmaksuilla ei voida lisätä terveydenhuollon rahoitusta kovinkaan paljon, koska terveyspalvelujen käyttö kasaantuu niin pienelle osalle väestöstä. Kun nämä ihmiset ovat lisäksi pienituloisia, he eivät pysty palveluistaan maksamaan. Siksi tarvitaan maksukattoja. Ne ovat ehdottoman tarpeellisia, mutta maksukatoista huolimatta tosiasia on, että terveydenhuollon maksujen kautta pienituloiset rahoittavat palveluja tuloistaan suhteellisesti enemmän kuin suurituloiset.

Tätä taustaa vasten on yllättävää, että nyt ollaan antamassa valtuudet asiakasmaksujen korotuksiin, eikä tässä vielä kaikki. Korotusten kautta valtio haluaa antaa kunnille mahdollisuuden paikata tätä kautta heikkoa talouttaan. Kyllä hallitukselta odottaisi aivan toisenlaisia lääkkeitä kuntatalouden ongelmien ratkaisemiseksi kuin yllyttää erityisesti pienituloisia ihmisiä rasittavien terveydenhuollon asiakasmaksujen korottamiseen.

7 Mauri Salo /kesk: Arvoisa rouva puhemies! Sosiaali- ja terveydenhuollon maksujen maksukatto on tervetullut uudistus asiakkaan näkökul-

masta, ja on syytä tarkkaan seurata, mitä se vaikuttaa potilaskentässä, asiakaskentässä kaiken kaikkiaan.

Maksukaton asettaminen on seurausta siitä, että meillä nämä kustannukset ovat voimakkaasti nousseet, mutta se, että maksuja, terveyskeskusmaksuja ja muita maksuja, pyritään samankaltaisesti nostamaan, on taas seuraus siitä, että valtio edelleen kohtelee kuntia niin kaltoin, että kunnat joutuvat paikkaamaan nyt käsillä olevan lakiehdotuksen mukaisia menetyksiä.

Kuntatalouden toimintaedellytykset on turvattava, ja näin ollen myös valtion on oltava mukana jatkossa ylläpitämässä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita ja seurattava aktiivisesti, mitä maksukatto vaikuttaa kuntatalouteen. Kun selvitysten mukaan jo tiedämme, että se aiheuttaa kuntatalouteen selkeästi lisää alijäämää, on tämä tulevaisuudessa valtionosuuksissa uudistettava.

8 Matti Väistö /kesk: Arvoisa puhemies! Käsiteltävänä oleva lakiehdotus on monilta osin erittäin epäoikeudenmukainen. Se on epäoikeudenmukainen yksittäisten palveluja tarvitsevien kannalta, mutta myös kuntien näkökulmasta. Tässähän, arvoisa puhemies, valtio siirtää kustannusvastuuta ja maksujen rahoitusvastuuta kunnille, kuntien päättäjille. Tuoreimmatkin tiedot, väitöskirjatyö, tänään lehdissä kerrottu selvitys osoitti, että kuntatalouksien eriytyminen on meillä erittäin voimakkaasti tapahtumassa ja eritoten Itä- ja Pohjois-Suomen alueen kuntien tilanne on heikentynyt Lipposen edellisen hallituksen toteuttamien leikkausten, valtionosuusjärjestelmän muutoksen ja yhteisöveromuutoksen vuoksi. Nyt on käsiteltyssä ollut uusia heikennyksiä koskien ensi vuoden budjettia, ja tavallaan nyt tätä menetystä osaltaan paikataan näillä mahdollisuuksilla, mitä kunnat voisivat maksujen korotusten osalta tehdä. Minusta tämä kohdistuu taas väärällä tavalla kuntiin ja kuntalaisiin ja lisää epäoikeudenmukaisuutta.

Arvoisa puhemies! Myönteisintä tässä esityksessä varmaan on se, että tunnustetaan maksukaton tarve ja ollaan nyt sellainen ottamassa käyttöön. Maksukatto on kuitenkin varsin korkea kokonaisuudessaan ja sen toteuttamiseen liittyy, arvoisa puhemies, varmaan myös omat ongelman-

9 Toimi Kankaanniemi /skl: Arvoisa rouva puhemies! Suomessa terveydenhuollon maksut

potilaan osalta eli omakustannusosuus on todella maailman korkeimpia. Oecd-maista vain Portugalissa on Suomea korkeammat maksut, ja ne ovat meillä huomattavasti korkeammat kuin keskimäärin näissä maissa. Nyt tällä esityksellä mahdollistetaan niiden maksujen edelleen korottaminen. Tämä johtaa varsin kestävämmään tilanteeseen näiden sairaiden ihmisten rasitusten kannalta. Tätä kehitystä tietysti hieman auttaa se, että tulee maksukatto, mutta kun otetaan huomioon matkakustannukset ja lääkekorvaukset, niin meillä kuitenkin potilaan omavastuuosuus nousee kaiken kaikkiaan noin 8 000 markkaan, mikä on moninkertainen katto verrattuna esimerkiksi Norjan ja Ruotsin malliin puhumattakaan Tanskasta, jossa katto on nolla markkaa eli terveydenhuolto on ilmaista. Sen maksaa yhteiskunta.

Tältä osin tämä esitys on todella murheellinen. Se siirtää maksurasitusta edelleen potilaiden osalle, ja sairaalla on kyllä muutoinkin ongelmia. Lisäksi tätä ei voida perustella terveystalokohdilla, koska tämä johtaa siihen, että ihmiset lykkäävät sairaanhoitoa ja se tulee jatkossa vielä kalliimmaksi. Tätä perustellaan kuntien taloudellisilla vaikeuksilla, ja tässä taas syynä on se, että edellinen hallitus leikkasi kuntien valtionosuuksia äärimmäisen voimakkaalla tavalla ja nyt siirtää tämän leikkauksen seuraukset maksettaviksi sairaille ihmisille. Se on kohtuutonta ja täysin epäoikeudenmukaista politiikkaa.

Maksukatto on siis sinänsä positiivinen, mutta sen määrä on aivan liian korkea. Kristillisen liiton vaihtoehtobudjetissa on varauduttu kaiken kaikkiaan siihen, että maksukatto voidaan pudottaa 2 500 markkaan ja silti valtion talous pitää niissä raameissa, joissa nyt on edetty, ja kuntien asemaa voidaan silti parantaa.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Asian käsittely keskeytetään.

7) Hallituksen esitys laeiksi opintotukilain ja asumistukilain muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys HE 73/1999 vp

Sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 8/1999 vp

Lakialoite LA 49, 110/1999 vp

Toivomusaloite TA 289, 295, 311, 319, 320/1999 vp

Puhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 8. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

¹ Kaarina Dromberg /kok: Arvoisa puhemies! Käsitellessään opintotukilainsäädännön muutoksia sivistysvaliokunta piti sinänsä myönteisinä hallituksen esityksen tavoitteita yhtenäistää ja selkeyttää opiskelijoiden asumisen tukijärjestelmää. Ilolla voin kertoa, että saatoimme valiokunnassa vielä parantaa hallituksen esitystä nähdäkseni merkittävästikin opiskelijoiden kannalta.

Hallitus ehdotti opintotuen asumislisänä tukiprosenttia korotettavaksi 3 prosentilla eli 70 prosenttiin. Korotuksesta huolimatta ehdotus olisi merkinnyt asumistukijärjestelmästä asumislisäjärjestelmän piiriin siirtyvien opiskelijoiden tukiprosentin alenemista. Opiskelijoiden ja muun väestön asumisen tuen tason yhdenmukaistamiseksi valiokunta ehdottaakin asumislisän tukiprosentin korottamista 80 prosenttiin. Samalla valiokunta kuitenkin ehdottaa, että asumislisää myönnettäessä otetaan huomioon myös puolison tulot. Hallituksen esityksestä poiketen valiokunta ehdottaa myös kansanopistojen ja liikunnan koulutuskeskusten asuntoloissa asuvien opiskelijoiden asumislisän korottamista 200 markasta 350 markkaan kuukaudessa.

Valiokunta tarkasteli myös asumislisäjärjestelmään jääviä ongelmakohtia. Asumislisän saaminen kesäkuukausilta on sidottu opiskeluun. Jos opiskelija opiskelee kesäkuukaudet, hän saa asumislisää myös näiltä kuukausilta. Jos opiskelija taas käy kesäajan töissä, hän ei saa asumislisää tuolta ajalta. Valiokunta pitääkin tärkeänä, että parhaillaan opintotukijärjestelmää arvioiva työryhmä selvittää myös opintotuen ympärivuotisuutta koskevat kysymykset, joita ovat muun muassa toisaalta paineet kunnalliseen toimeentulotukeen ja opiskelija-asuntotuotantoon sekä toisaalta opintotuen sidonnaisuus opiskeluun. Valiokunta ehdottaakin eduskunnan hyväksyttäväksi lausuman, jossa edellytetään hallituksen selvittävän opiskelijoiden asumislisäjärjestelmän vaikutukset opiskelijoiden asumisolosuhteisiin ja mahdollisuuden opiskelijoiden asumisen tukemiseen ympärivuotisesti.

Valiokunnan mielestä opintotukijärjestelmään kokonaisuudessaan sisältyy myös muita ongelmakohtia, joita tulee tarkastella myöhemmin sen jälkeen, kun tuo työryhmä on käsitellyt edellä olevat asiat. Valiokunnan tekemien muutosehdotusten johdosta valtiontaloudellisia kustannuksia lisää tukiprosentin korottaminen ja toisaalta vähentää puolison tulojen huomioon ottaminen. Lisämäärärahan tarpeen opintotukimäärärahoihin on arvioitu vuonna 2000 olevan yhteensä noin 42 miljoonaa markkaa. Tästä tukiprosentin korotuksen ja puolison tulojen huomioon ottamisen vaikutus on noin 40 miljoonaa markkaa ja oppilaitosten asuntoloissa asuvien opiskelijoiden asumislisän korotuksen vaikutus noin 2 miljoonaa markkaa.

Mietintöönhan sisältyy yksi vastalause, josta on varmasti viime yönä käyty monipuoliset keskustelut ja eri näkökohdat ovat tulleet niissä esille, mutta valiokunnan puheenjohtajana haluan kuitenkin kiittää vielä tässä yhteydessä sitä yhteistyöhönkä, mikä valiokunnan työskentelyssä oli koko ajan, kun tätä asiaa käsiteltiin, ja myös sitä asiallisuutta ja tietoa, mitä valiokunnan jäsenillä oli, hyödynnettiin koko työskentelyn ajan.

² **Leena Rauhala /skl:** Arvoisa rouva puemies! Minulla on ilo yhtyä siihen, mitä sivistysvaliokunnan puheenjohtaja toi esille valiokuntatyöskentelystä. Itsekin koin, että siellä oli ilo olla mukana keskustelemassa, koska asiantuntijoitien kuuleminen myötä asian syveneminen tapahtui hyvässä hengessä ja monipuolisesti tarkasteltiin asiaa. Sinänsä opintotuki- ja asumistukilain muuttamisesta ovat eri tahot, opiskelijajärjestöt, olleet erittäin aktiivisia myönteisessä hengessä. Niin kuin olen ymmärtänyt, että kun hallituksen esitykseen on saatu muutoksia, myös opiskelijajärjestöt ovat jo osoittaneet, että ne ovat erittäin tyytyväisiä monelta osin esitykseen. Voi sanoa, että lähtökohdiltaan niin sanotusta leikkauslaista, jos näin voidaan sanoa, on päästy tulokseen. Myönteistä on tukiprosentin korottaminen, se on meidän kaikkien yhteinen ilo.

Toisena muutoksenahan saimme oppilaitosten asuntoloissa asuvien opiskelijoiden asumislisän korottamisen 200 markasta 350 markkaan. Valiokunta halusi korostaa, että ei aseteta eriarvoiseen asemaan erilaisissa kouluissa ja oppilaitoksissa opiskelevia opiskelijoita.

Valiokunta kävi myös hyvän keskustelun opintotuen asumislisän ympärivuotisuudesta, ja

siinä, niin kuin valiokunnan puheenjohtaja Dromberg toi esille, päädyttiin selvityksen tekemiseen. Näin on todella hyvä. Tietenkin se, että jo nyt olisi päästy ympärivuotisen asumislisän toteuttamiseen, olisi ollut myös hyvä ratkaisu, koska me tiedämme, että monet opiskelijat eivät saa kesäajaksi työtä. Näin erityisesti tämä on heidän ongelmansa. Kesällä kaikki eivät voi saada sellaisia tuloja, joilla peittäisivät asumiskustannuksensa.

Eräänä erittäin ongelmallisena asiana pidän sitä, että kun nyt päätöstä asumislisän korotuksesta siis 80 prosenttiin on esitetty, niin samalla on esitetty, että se katetaan kirkon yhteisöverosta. 100 miljoonaa kirkolta pois tarkoittaa, että toimintaa siellä joudutaan supistamaan. Supistus tuntuu työntekijöiden vähydessä ja sellaisten toimintojen supistumisessa, jotka ovat olleet niin sanottua sosiaalista työtä, sitä työtä, mitä kirkko on tehnyt yhdessä kuntien ja erilaisten järjestöjen kanssa ja samalla osoittanut, että kirkko haluaa olla kaiken kaikkiaan yhteiskunnassa rakentamassa hyvinvointiyhteiskuntaa, poistamassa köyhyyttä. Mutta nyt tämän supistuksen jälkeen kirkko kysyy, miten tätä työtä jatketaan.

Lisäksi haluan tuoda esille, että sivistysvaliokunnassa käytiin eri yhteyksissä erittäin asiallinen keskustelu lain luonteesta. Niin kuin jo hallituksen esityksessäkin todetaan, tavoitteena lain muutoksessa on, että saadaan yhtenäinen, selkeä tukijärjestelmä. Kuitenkin joidenkin keskustelujen myötä tuli esille, että aukkoja ja epäselvyyksiä vielä on. Näin ollen pidän erittäin tärkeänä, että niin tästä laista kuin laeista yleensäkin ei saa muodostua sellaisia, että lain toteuttaja joutuu toimimaan omia periaatteitaan tai arvojaan vastaan, kun hän miettii mahdollisesti taloudellisia kustannuksia.

³ **Ossi Korteniemi /kesk:** Arvoisa rouva puemies! Minäkin haluan aluksi kiittää valiokunnan puheenjohtajaa ja valiokunnan jäseniä tämänkin asian käsittelyssä hyvästä yhteistyöstä. Sivistysvaliokunnan jäsenenä olen luonnollisesti iloinen samalla tavalla kuin edellisinkin puhujat siitä, että saimme valiokunnassa parannettua hallituksen esitystä asumislisän tukiprosentin osalta.

Keskustan eduskuntaryhmä esitti tätä jo ryhmälakialoitteessaan, jonka ensimmäinen allekirjoittaja on ed. Tanja Karpela. Tiedän kyllä, että asian eteenpäinmenon tueksi tarvittiin hallitusryhmien sopimus, mutta merkityksetön ei ole se

tukikaan, jonka opiskelijajärjestöt ja myös oppositio antoivat. Asumisliisän tukiprosentin korottaminen 80 prosenttiin on myönteinen asia. Se tekee oikeutta opiskelijoille. Muutoksen hintana on kuitenkin tarveharkinnan mukaan ottaminen asumisliisän perusteisiin.

Valiokuntahan ehdottaa, että asumisliisää myönnettäessä otetaan huomioon myös puolison tulot. Opiskelijajärjestöjen taholta on ehditty esittää jo pelkoja siitä, että eihän vain tarveharkintaa olla laajentamassa myöhemmin opintorahaankin. Minusta siihen ei pidä mennä.

Toinen asia, jonka valiokunta esittää hallituksen esityksestä poiketen, on oppilaitosten asunoloissa asuvien opiskelijoiden asumisliisän korottaminen 200 markasta 350 markkaan kuukaudesta. Tämäkin on erittäin hyvä parannus hallituksen esitykseen verrattuna. Myös tästä olimme valiokunnassa yhtä mieltä.

Tämän lainsäädäntöhankeen yhteydessä on keskusteltu paljon siitä, että opintotuen asumisliisä tulisi saada ympärivuotiseksi. Tätä esitetään myös keskustan ryhmälakialoitteessa. Valiokunnan mietinnössä myönnetään opintotuen asumisliisän ympärivuotisuuden puuttumiseen liittyvä ongelma mutta asia jätettiin silti lausuman varaan. Asumisliisän ympärivuotistaminen olisi minusta pitänyt kirjata lakiin eikä tyytyä lausumaan. Valiokunnan mietintöön sisältyvän lausuman sisältö on niin suurpiirteinen, että se ei välttämättä johda mihinkään.

Asumisliisän ympärivuotisuuden puuttuminen on selkeä ongelma opiskelijoille, koska he joutuvat pitämään opiskeluasunnon myös kesällä ja maksamaan siitä vuokraa. Kesäkuukausien asumismenoihin ei kuitenkaan voi saada tukea, ellei opiskele päätoimisesti. On otettava huomioon myös se, että kaikilla nuorilla ei ole kesällä töitä, ja näin ollen heillä ei ole kesäansioitakaan, joilla voisivat kustantaa kesäisin asumiskustannuksia. On syytä muistaa, että eihän opiskelija-asuntoa voi asuntopulan aikana heittää pois kesän ajaksi. Jos niin tekisi, syksyllä olisi ilman asuntoa. Kyllä opiskelija-asunnosta kesällä aiheutuvat kustannukset ovat siksi selkeästi opiskeluun liittyviä kustannuksia.

Valiokunnan mietinnössä todetaan nämä ongelmat, jotka aiheutuvat siitä, että asumisliisä ei ole ympärivuotinen, mutta välittömiin lainsäädännöllisiin toimenpiteisiin tämän epäkohdan korjaamiseksi valiokunnan enemmistö ei ollut kuitenkaan valmis.

Valtion kustannukset eivät merkittävästi kasvaisi, vaikka asumisliisä olisi myös opiskelijoille ympärivuotinen. Monet opiskelijat ovat nyt ajautuneet toimeentulotukiluukuille. Minusta on järkevämpää tukea opiskelua opintotukijärjestelmällä eikä paikata sen puutteita toimeentulotuelle. Lisäksi on syytä muistaa, että kansalaisia ei kohdella asumista tuettaessa yhdenvertaisesti, sillä muilla kuin opiskelijoilla on tarvittaessa oikeus yleiseen asumistukeen ympäri vuoden. Keskusta katsookin, että nyt olisi tehtävä ratkaisu myös asumisliisän maksamisesta ympäri vuoden. Asetuksella määrättäisiin tarkemmin ehdot, joiden perusteella tuki kesäkuukausilta maksettaisiin.

Keskusta esittää myös, että opintotukilain ollessa nyt auki tässä yhteydessä tarkistettaisiin opintotukilain 19 §:ää ed. Aulan lakialoitteen pohjalta. Aloitteessa esitetään, että 18 vuotta täyttäneiden opiskelijoiden vanhempien tuloihin perustuva tarveharkinta opintorahaa myönnettäessä poistetaan. Keskusta esittää myös lievennetäväksi alle 18-vuotiaiden osalta vanhempien tulojen vaikutusta opintotukeen. Tulemme opintotukilain yksityiskohtaisessa käsittelyssä tekemään muutosesitykset 14 §:ään ed. Karpelan lakialoitteen mukaisesti ja 19 §:ään ed. Aulan lakialoitteen mukaisesti. Muilta osin yhdyimme valiokunnan kantaan.

4 Irja Tulonen /kok: Arvoisa puhemies! Varmasti voidaan olla tyytyväisiä siihen, että opiskelijoiden asumisen tukea muutettiin hallituksen esityksestä, ei niin, että siihen oltaisiin tyytyväisiä, että hallituksen esitystä piti muuttaa, mutta varmasti tällä tarkennuksella, että tukiprosentti 80:aan nousi, on suuret vaikutukset siinä mielessä, että opiskelijat saavat vapaammin opiskella. Valitettavasti on niin, että asumisen kustannukset ovat nousseet hyvin korkeiksi, kun verrataan niitä tähän asumisen tukeen. Väitetään, että koko tuki, mikä saadaan, eikä riitäkään, menee pelkätään asumiseen, niin opintotuki kuin asumisliisäkin.

Tämän uudistuksen yhteydessähän opiskelijoita todella uhkasi asumisen tuen leikkaaminen, mutta hallitusryhmien kesken päästiin hyvään sopuun siitä, että korvausprosenttia on nostettu. Kokoomushan on ollut alusta asti, jo aikaisemmissa neuvotteluissa, hakemassa sellaista ratkaisua, että opiskelijoilta ei olisi tätä leikkausta tehty. Siinä mielessä olemme iloisia, että näin on nyt

sitten tapahtunut. Jos ajatellaan tätä lakiesitystä kokonaisuutena, niin tämä korvausprosentin nosto oli ensisijainen tavoite myöskin meillä kokoomuksessa.

Toinen asia, jossa ponteen yhdyimme, on tämä ympärivuotistaminen, että sen mahdollisuus tuli selvitettäväksi. Mutta täytyy tietysti sanoa, kun on opiskelijoitten kanssa jutellut, että he kokevat hyvänä asiana sen, että silloin kun kesällä ei opiskella, asumisen tukea ei tarvita, jos saa työtä. Kun tiedetään työllisyystilanteen parantuneen, niin näin varmasti on, että kun opiskelijat työllistyvät, niin myöskin asumisen kustannukset vähenevät, mitä valtiontalouteen ja budjettiin tulee.

Yksi asia, joka on vähän ongelmallinen ja joka kirjattiin tähän lakiesitykseen, on puolison tuloihin perustuva tarveharkinta. Kun tässä sanotaan, että tarveharkinta koskee myöskin avioliiton omaisissa oloissa eläviä pariskuntia, niin voi olla, että tämä on vähän ongelmallista. Myöskin muissa sosiaalihuollon lainsäädännöissä tämä on koettu vähän ongelmalliseksi, kun tiedetään, että varsinkin opiskelijat asuvat kimpakkämpissä mutta siitä huolimatta eivät ole pariskuntia.

Kuitenkin itse ajattelen niin, että asumislisä on osa opintotukea ja siihen ei periaatteessa kuulu harkinnanvaraisuus. Kun se on osa opintotukea, niin ei opintotukikaan ole harkinnanvarainen, ja tämä on ja tulee olemaan, väitän, myös aika hankala asia hallinnollisesti toteuttaa. Nähtäväksi jää, kuinka pystymme asian tarveharkintana toteuttamaan ja mitkä merkitykset sillä on silloin, kun asiaa perätään.

Tällä esityksellä, että tukiprosentti nostettiin, on yksi hyvä vaikutus. Paineita opiskelija-asuntoihin on aika paljon ollut ja niitä ei isoilla korkeakoulupaikkakunnilla ole. Siellä, missä koulutusta on paljon, valitettavasti asuntoja on todella vähän. Jos ajatellaan, että prosentti on liian pieni, niin vapailta markkinoilta valuminen niin sanottuihin opiskelija-asuntoihin on ihan selvästi varmasti nousemassa. Sikäli tämä on ihan hyvä asia, että korvausprosentti nousee, jotta vapailla markkinoilla myös opiskelijat pystyvät asumaan.

⁵ **Marja Tiura /kok:** Arvoisa puhemies! Kesän budjettiriihen jälkeen nousi opiskelijajärjestöjen keskuudessa kohu, kun riihen tuloksena oltiin yhtenäistämässä opiskelijoiden asumislisää kaikille yhteiseen 70 prosenttiin. Lobbaus opiskelijajärjestöjen osalta on jatkunut pitkälle syksyyn, ja voin vain ihaila, kuinka jämäkästi he ovat etu-

jaan ajaneet. Itsekin herättelin keskustelua aiheesta kotikaupunkini Tampereen lehdissä ja palaute oli suorastaan tyrmäävä. Olen tyytyväinen siitä, että toiminta asian puolesta on ollut näin aktiivista. Hyvä.

Syksyn mittaan opiskelijoiden asumislisän kohtalosta on keskusteltu niin nuorten kansanedustajien ryhmässä kuin tulikivenkatkuisesti eduskuntaryhmissäkin. Irtopisteiden kerääjiä näyttää nyt riittävän, kun sopuratkaisu asiaan on yhteisesti löydetty. Viittaan varsinkin viimeöiseen keskusteluun, joka välillä vaihteittain oli ollut täällä hyvin tulistakin.

Kokoomuksen nuorten kansanedustajien ryhmityksellä reunaehdona oli se, että ensi vuoden budjetin kokonaissummaan ei puututa. Esitetyille menolisäyksille on löydettävä kompensatioskohde, eli joko vastaava säästö tai vastaava tulon lisäys. Toisenlaisia ehdotuksiaakin tuli, mutta ne olivat mielestäni järkevän taloudenpidon kannalta vastuuttomia. Poliitiikkaamme kun ei kuulu ylijäämäisen budjetin loppusummaan puuttuminen tai velan takaisinmaksun pienentäminen. Mielestäni tämä on tulevaisuuden politiikkaa.

Tässä yhteydessä olen myös korostanut priorisointia. Tärkeintä on ehdotettujen leikkausten torjuminen ja korvausprosentin korottaminen. Tässä onnistuttiinkin. Tukiprosentti nousi hallituksen esityksen 70 prosentista 80:een. Pidän tällä hetkellä tätä tavoitetta tärkeämpänä kuin asumislisän ympärivuotistamista, joka sekin tullaan selvittämään sivistysvaliokunnan lausumaehdotukseen viitaten.

Asumiskustannusten huimasta noususta johtuen on kohtuullista vaatia, että opiskelijat voisivat elää kohtuullisin kustannuksin opiskellessaan sen sijaan, että asumisen tuki on puutteellinen koko vuoden. Kesäopintojen myötä ympärivuotisuus on mahdollista jo nytkin. Asumislisä kun on opiskelusidonnainen, aivan kuin opintorahakin. Ongelmakenttänä tässä ovat toisen asteen ammattitutkintoa suorittavat opiskelijat ja osa ammattikorkeakoulukenttää. Heillä kun ei ole niin hyviä mahdollisuuksia kesäopintoihin.

Opiskelijoiden asumisen tukijärjestelmän yhtenäistäminen on hyvä rakenteellinen ratkaisu. Tämä muutos on yhteneväinen myös opiskelijajärjestöjen esittämien kantojen kanssa. Uudessa mallissa kaikki lapsettomat opiskelijat ovat saman arvoisessa asemassa suhteessa yhteiskunnan tukijärjestelmään. Se selkeyttää nykyistä opintotukijärjestelmää, mahdollistaa yksilökoh-

taisen kohtelun sekä nostaa väliinputoajaryhmät asumisliisän piiriin.

Lopuksi, arvoisa puhemies, opintotukiasioista vastaava kulttuuriministerimme Suvi Lindén on asettanut opintotukijärjestelmää kokonaisuudessaan arvioivan työryhmän. Tälle työryhmälle on aidosti tilaus. Työryhmän mietinnön tulee olla valmiina huhtikuun loppuun mennessä vuonna 2000. Opintotukijärjestelmää on rakennettu vuosien saatossa pala palata, eikä se enää vastaa parhaalla mahdollisella tavalla nykyajan opiskeluun liittyviä tavoitteita. Kyse ei ole pelkästään tuen tasosta, vaan koko järjestelmän rakenteesta. Koko järjestelmä tulee harkita uudelleen, jotta se esimerkiksi kannustaisi opiskeluaikojen lyhentymiseen. Työryhmän tavoite on haastava ja me odotamme kaikki innolla ensi vuoden huhtikuun loppuun. Tämän päivän politiikasta ei puutu opiskelijanäkökulmaa, ja niin pitää ollakin. Julkisuusasteiden keruun sijasta myös opiskelijoiden opintotukiasiaa tarvitaan arvokeskustelua ja ennen kaikkea rohkeutta punnita ja tehdä valintoja.

6 Pirkko Peltomo /sd: Arvoisa puhemies! Sivistysvaliokunta ansaitsee runsaat kiitokset. Opiskelijoiden asumistukeen aiotut leikkaukset peruutettiin. Oikeudenmukaisuus voitti. Tämän opiskelijat kirjaavat eduskunnan hyvänä tekona vuosituhannen ja vuosisadan viimeisenä vuonna.

Hallituksen budjettineuvotteluissa sovittu järjestelmän muutos olisi ollut leikkauspäätös, jolla opiskelijoiden asumistukea olisi leikattu noin 130 miljoonalla markalla. Sivistysvaliokunta muutti hallituksen esitystä niin, että opiskelijoiden asumisen tukijärjestelmä yhtenäistetään kustannusneutraalisti.

Opiskelijoiden kahden asumisen tukijärjestelmä on koettu epäoikeudenmukaiseksi. Osa opiskelijoista, lähinnä avo- ja avioparit, ovat olleet yleisen asumistuen piirissä, muut opiskelijat asumisliisällä. Sivistysvaliokunta nosti tukitason 70 prosentista 80 prosenttiin ja teki perustellun muutoksen harkinnanvaraisuudesta. Jos näin ei olisi toimittu, kaikki opiskelijat puolison varallisuuteen katsomatta olisivat saaneet asumisliisää. Varoja vapautui pienituloisten opiskelijoiden asumisliisän tason nostoon. Asumisliisän tasokorotukseen tulee myös kirkon yhteisöverosta 100 miljoonaa markkaa vähävaraisille opiskelijoille.

Mietinnössä edellytetään selvittäväksi asumisliisäjärjestelmän vaikutukset opiskelijoiden

asumisolosuhteisiin ja mahdollisuus opiskelijoiden asumisen tukemiseen ympärivuotisesti. Mielestäni on selvittävää myös jatkossa kesäajan tuen poistumisesta koituvat ongelmat opiskelijasuntotuotantoon ja vaikutukset kuntien toimeentulotukeen.

Rouva puhemies! Opiskelijoiden asumistukijärjestelmään tehdyt parannukset ovat eduskunnan hyvän yhteistyön tulosta. Erityisesti eduskunnan nuorien edustajien ja opiskelijajärjestöjen aktiivisuus on ollut ilahduttavaa ja tuloksellista toimintaa.

7 Marjatta Stenius-Kaukonen /vas: Arvoisa puhemies! Voin yhtyä niihin kiitoksiin, joita sivistysvaliokunnalle on esitetty sen puheenjohtajan johdolla tehdystä työstä.

Ed. Tiura totesi rehellisesti, että hänen hallituksen esitystä puolustavat kirjoituksensa saivat vastaansa tulikivenkatkuksen ryöpyn — ryöppysanaa hän ei käyttänyt, tämä oli minun lisäykseäni. Edelleen ed. Tiura perustelee ratkaisun vaikeutta sillä, että ei ollut oikein vaatia kustannuksia, joita tämä aiheuttaa, jostain muualta, vaan ne olisi pitänyt ottaa budjetin sisältä ja nimenomaan yleisen asumistuen sisältä. Tämähän oli, jos ei nyt kokoomuksen sivistysvaliokunnan jäsenen vaatimus, niin valtiovarainministeriön vaatimus. Näin se on ollut nyt eduskuntavaiheessa ja näinhän asia oli myöskin budjettiriihivaiheessa. Vasemmistoliitollehan on ollut asian kanssa paljon tekemistä sen vuoksi, että nämä olivat aikaisemmin asunministerin asioita, ja nimenomaan sillä sopimuksella, että näitä ei leikata, siirto opetusministeriön puolelle tehtiin.

Olen aiemmin sanonut täällä salissa, kun ministeri Lindénä on syytetty, että hän ei olisi puolustanut, hän myöskin puolusti sinnikkäästi budjettineuvotteluissa, että leikkauksia ei olisi tehty sillä tavalla kuin valtiovarainministeriö ehdotti ministerinsä johdolla. Nyt vielä viimeisessä vaiheessa vasemmistoliitto on puheenjohtajansa sinnikkäällä vaatimuslinjalla ollut edesauttamassa sitä, että on päädytty takaisin 80 prosenttiin. Kaikki, jotka tässä työssä ovat olleet mukana, ansaitsevat kiitoksen.

8 Marja Tiura /kok: Arvoisa puhemies! Ed. Stenius-Kaukoselle sen verran, että kirjoitin kylä Aamulehden yleisönosastolle koskien opiskelijoiden asumisliisää. Mielestäni on hyvä, että asioista kerrotaan konkreettisesti ja kerrotaan, mis-

sä tilanteessa ollaan menossa, mikä on budjetti-esitys sillä hetkellä. Olen hyvin tyytyväinen siitä, että kirjoituksesta on tullut se johtopäätös, että keskustelua lähdetään käymään ja asiaa lähdetään viemään eteenpäin. Kun katsotaan nyt keskustelua, mitä on tapahtunut, eikö niin juuri ole käynyt? Olen sitä mieltä, että asioista pitää pysyä rehellisesti keskustelemaan.

Omasta puolestani olen erittäin tyytyväinen ja mielissäni siitä, että tähän johtopäätökseen on päästy, että tukitaso nostettiin 70:stä 80 prosenttiin. En myöskään kirjoituksessani missään vaiheessa todennut, että olen tyytyväinen 70 prosenttiin. Kannattaa uudestaan hakea Aamulehti ja lukea kirjoitus läpi.

9 Marjatta Stenius-Kaukonen /vas: Arvoisa puhemies! Ed. Tiuran tulkinta siitä, miten asia on lähtenyt liikkeelle, oli aika huikea, että hänen hallituksen huonoa esitystä puolustelevala kirjoituksensa olisi saanut aikaan sen, että asia on nyt korjattu. Budjettiriihessä mukana olleena ja sitä läheltä seuranneena tiedän, että liike hallituksen esityksen korjaamiseksi lähti sieltä budjettiriihestä välittömästi liikkeelle, eikä vain vasemmistoliitto ollut tyytymätön esitykseen. Olen varma, että myöskin kokoomuksessa oli tyytymättömyyttä. Kuten äsken totesin, ministeri Lindén puolusti esittelemäänsä asiaa sinnikkäästi.

Mitä tulee siihen tarkkaan taloudenpitoon, mistä ed. Tiura aiemmin puhui, niin kun me nyt olemme lukeneet tilinpäätöksen, että viime vuonna tulot olivat 2,7 miljardia markkaa suuremmat, kuin oli arvioitu, ja menot peräti 2,7 miljardia pienemmät eli yhteensä 5,4 miljardia markkaa enemmän olisi ollut liikkumavaraa budjetissa, ei kannattaisi nyt lähteä esittämään, että toisilta pienituloisilta ihmisiltä, yleisen asumistuen saajilta, rahat otettaisiin. Oikeudenmukaisuutta ja solidaarisuutta nimenomaan heikko-osaisia kohtaan toivoisi kokoomukseltakin enemmän löytävän.

10 Marja Tiura /kok: Arvoisa puhemies! Sanoinkin puheenvuorossani, että kirjoitus oli konkreettinen ja kertoi totuudenmukaisesti sen, mikä on budjettiesitys ja missä ollaan menossa. Mielestäni on hyvä, että kaikki tietävät pohjan, mistä lähdetään keskustelemaan ja neuvottelemaan.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Asian käsittely keskeytetään.

8) Hallituksen esitys laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain 27 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys HE 79/1999 vp

Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö StVM 18/1999 vp

Puhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 18. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

1 Juha Rehula /kesk: Arvoisa rouva puhemies! Sosiaali- ja terveydenhuollon perustamishankkeiden valtionosuusjärjestelmän uudistamisesta on kysymys merkittävästä periaatteellisesta asiasta, siitä, miten valtiovalta osallistuu niihin kustannuksiin, joita aiheutuu lainsäätäjän asettamien velvollisuuksien täyttämiseen palvelujen toteuttamisvastuussa olevien kannalta. Keskusta on valmis olemaan mukana valtionosuusjärjestelmän uudistamistyössä niin käyttömenojen kuin investointienkin osalta. Tämän kuitenkin tulee tapahtua niin kuin hallintovaliokuntakin on tähdentänyt, että uudistuksen toteuttamisen lähtökohtana tulee olla se, että sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksien määrä kunnille ei pienene.

Valiokuntakäsittelyn aikana lakiesitys parantui siitä, mikä hallituksen alkuperäinen esitys oli. Tällä kuitenkin annetaan hyväksytyksi tultuaan se viesti, mihin suuntaan valiokunta haluaa perustamishankkeitten valtionosuusjärjestelmää kehitettävän. Suunta on sellainen, jota keskusta ei voi olla hyväksymässä. Jatkossakin on huomioitava kuntien taloudelliset voimavarat. Ei valtio voi vetäytyä vastuustaan. Samoin, vaikka meitä opposition edustajia on tänä iltana kielletty hallitusohjelmaa lukemasta, on todettava, että siellä ei lue, että investointien valtionosuusjärjestelmä purettaisiin.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 27 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

9) Hallituksen esitys metsästyslain 87 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys HE 59/1999 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 13/1999 vp

Puhemies: Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 13. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsitteelyyn.

Yleiskeskustelu:

¹ **Lauri Kähkönen /sd:** Arvoisa puhemies! Painee suurpetojen aiheuttamia vahinkoja koskevan korvausjärjestelmän uudistamiseksi kasvovat kuluneen vuoden aikana. Keskustelua ovat kiihdyttäneet karhujen ja ihmisten yhteentörmäykset, viimeisin tänä syksynä. Vakavin ja onnettomoin oli Ruokolahden tapaus, jossa lenkkeilijä menehtyi karhun aiheuttamiin vammoihin. Nykyisin valtio korvaa täysimääräisenä karhujen, susien, ahmojen ja ilvesten kotieläimille tai muulle omaisuudelle aiheuttamat vahingot, mutta ei maksa henkilövahingoista mitään korvausta.

Viime keväänä Suomen Metsästäjäliiton Pohjois-Karjalan ja Keski-Suomen piirien aloitteesta Suomen Metsästäjäliiton kevätkokous velvoitti liiton hallitusta tekemään valtionhallinnolle esityksen suurpetojen aiheuttamien henkilövahinkojen korvaamista valtion varoista. Asiaa ovat vauhdittaneet eteenpäin niin suulliset kuin kirjalliset kysymykset tässä talossa.

Metsästyslain 87 §:ää ehdotetaan muutettavaksi siten, että suurpetojen aiheuttamat irtaimisto- ja henkilövahingot korvataan valtion talousarviossa näihin tarkoituksiin osoitetuista varoista. Metsästyslain mukaista korvausjärjestelmää sovelletaan toissijaisesti ja muita korvausjärjestelmiä täydentäen, toisin sanoen vahinkoja korvataan siltä osin kuin vahingoista ei saada korva-

usta muun lainsäädännön tai vakuutuksen nojalla. Petoeläinvahinkojen korvaamisesta säädetään tarkemmin asetuksella.

Maa- ja metsätalousvaliokunnan yksimielisessä mietinnössä voimaantulosäännöksen 2 momentissa todetaan: "Ennen lain voimaantuloa syntyneet karhun, suden, ahman ja ilvesten aiheuttamat henkilövahingot voidaan korvata tämän lain nojalla talousarvion rajoissa valtion varoista, jos vahinko on aiheutunut 1 päivänä kesäkuuta 1998 tai sen jälkeen." Toisin sanoen henkilövahinkojen osalta korvaus voidaan toteuttaa taannehtivasti.

Karhu kuuluu suomalaiseen luontoon, mutta luonnollisen vihollisen puuttuessa sen kanta on päässyt kasvamaan liian suureksi. Karhukannan säätelyä metsästyksellä haittaa se, että EU:n luontodirektiivi määrittelee karhun tiukasti suojeltavaksi eläimeksi. Käsittääkseni maa- ja metsätalousministeriö valmistelee komissiolle esitystä, jolla Suomi saisi poikkeuksen karhun osalta ja saisi hallinnoida omaa karhukantaansa kansallisesti. Karhu ei ole Suomessa uhanalainen eläin, päinvastoin, kuten äsken totesin, monilla alueilla karhukanta on liian voimakas. Kansalliset kyseessä olevilla alueilla ovat aidosti huolissaan turvallisuudestaan.

² **Seppo Lahtela /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Kun tämän illan aikana yleisesti ottaen on löydetty epäkohtia monista asioista ja esityksistä, niin nyt on kerrankin sellainen hallituksen esitys, että siinä ei mielestäni epäkohtia ole. Esitys on sellaisenaan kestävien luonnonarvojen korvaamisesta ja ylläpitämisestä sekä hoitamisesta, niin että sivistynyt yhteiskunta pystyy kestämään ja ylläpitämään petoja kohtuullisen määrän.

Tämä on lakiesityksenä paremminkin sen muotoinen, että toivottavasti tätä ei tarvitse koskaan missään olosuhteissa tämän jälkeen käyttää, vaan se on kaiken varalta olemassa, jos todella jotain pahaa sattuu. Kun ed. Kähkönen puhui hyvistä näköaloista ja kohdista ja perusteista, niin niitten perimmäinen sisältö oli usein todettu ja nähty, karhu ja sen ihmisten joukossa aiheuttamat vahingot. Liittäisin tähän voimakkaasti, kuten olen aikaisemminkin julkituonut, suden, joka on meille todellinen uhka niin Itä-Suomessa kuin, väittäisin, tulevaisuudessa läpi koko maan. Susi kovasti liikkuvana kulkee kymmeniä kilometrejä yhdessä yössä, sen reviiri on tavattoman

suuri ja se on tähän aikaan myös nälkäinen ja vielä nälkäisempi, kun tulee kevättalvi. Susi on se todellinen uhka pitkällä aikavälillä, missä tätä asiaa todennäköisesti aikaisemmin tullaan käyttämään, kuin mitä se karhuun kohdistuukaan.

Sellaisenaan tällä on myönteinen näköala siitä, että yhteiskunta ottaa vastuuta niistä uhreista ja vahingoista, joita tämän puitteissa saattaa tulla esille ja syntyä. Näen, että on merkittävää, että tullaan mukaan, koska usein vahingot ja petovastaisuus rinnastetaan sellaiseen muotoon, että metsästäjät, joita nyt jossain määrin pienessä mittassa edustan, olisivat petovihamielisiä. Haluan torjua tällaisen käsityksen, sillä petovihamielisyttä ei ole missään tapauksessa olemassa, ei missään olosuhteissa kaiken kaikkiaan, vaan metsästäjien perimmäinen tavoite on erityisesti karhujen osalta metsästää kestävä kehityksen periaatteella, kestävä käytön periaatteella niin, että niitä olisi ympäri maan riittävästi metsästettävissä, mutta niin, ettei syntyisi ristiriitaa sivistyneen maailman ja erämaaluonnon kesken. Näitten karhujen ja susien, ahmojen ja ilvesten tulee pelätä ihmistä niin, että alituinen lyijyn vaara on olemassa, silloin, kun niillä on pienikin vainu siitä, että ihminen on lähistöllä. Sen mittaisen metsästyksen ne kestävät ja se on niille välttämättä suotava ja nähtävä.

Tämä asia, mitä tässä todetaan, on se, että ei niin hyvää lakiesitystä, ettei sitä voida vielä vähän korjata. Tämä esitys parhaimmillaan osoittaa sen, kuinka valiokuntakäsittelyn aikana on saatu mukaan mielestäni tämä ainutlaatuisen tärkeä osa, taannehtivuus. Se osoittaa suurta ymmärtämystä tätä kansaa ja sen yksittäisiä kansalaisia kohtaan, jotka ovat tällaisen vahingon kohteeksi joutuneet, kun niitä kuitenkin on yksin kappalein laskettuna ehkä kolme kappaletta. Sen osalta näen todella hyvänä ja myönteisenä, että tällaisista vastuuta myös taaemmilta vuosilta otetaan ja nähdään ja hoidetaan. Tästä todella suurkiitos niille valiokunnan jäsenille, jotka ovat päätöstä olleet tekemässä. Ymmärrän, että varmasti se on joillekin virkamiehille saattanut tuottaa tunnontuskia, kun lakiesitystä on jouduttu vähän korjaamaan ja selventämään ja tätä vastuunkantoa pidemmälle näkemään, mutta kuitenkin kokonaisratkaisu on erittäin hyvä.

Toivon, että tällä asialla nähdään sitä ymmärtämystä ja tätä petokestävyyttä ja petokeskustelussakin tässä Suomessa saadaan semmoista vastuuntuntoa, että tämä on ainutlaatuisen esimerk-

ki siitä, kuinka yhteiskunta kantaa vastuun. Uskon, että myös nämä luonto- ja metsästäjäpiirit tuntevat tältä osin vastuuta tulevaisuudessakin.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Anttila.

3 Pentti Tiusanen /vas: Arvoisa rouva puhemies! Kaksi asiaa tuli mieleen, kun kuunteli ed. Seppo Lahtelan puheenvuoroa. Ensinnäkin se, että kun täältä menee tuonne Mannerheimintielle, niin tulee susi ja syö, ja sitten se toinen asia oli juuri, minkä hän itsekkin sanoi, että haulia ja lyijyä on ilmassa.

Mutta tämä karhuhysteria, mikä nyt on vallinnut parin vuoden ajan Suomessa, on saanut kyllä sellaisia aika epämiellyttäviä piirteitä sikäli, että näitä vahingossa tavattuja susia ja karhuja tulee ammuttua hirvimiesten toimesta enemmän ja enemmän, ja sitten vielä se, että poliisi jättää asian tutkimatta. (Ed. P. Salo: Se on virkavirhe!) Tämä on aika ikävää ja todella myös Suomelle sivistysvaltiona kyseenalaista.

Se, että tämä lakiesitys on todella hyvä, se on selvä asia, ja se todellakin, että tässä on tämä taannehtivuus 1.6.98. Se pitää sisällään esimerkiksi todellakin ikävien sattumien summana tapahtuneen Ruokolahden tapauksen. Näin ollen tässä voi valiokuntaa kyllä kiittää. En käytä aikaa enempää. Totean, että liiat haulit olisi hyvä jättää panoslaatikkoon. Ja kun metsästelee, niin niinhän metsästäjät sanovat, että kaikkein mukavinta on kävellä ase selässä kauniissa, puhtaassa luonnossa ja mieluummin niin, että unohtaa ne metallihaulit kotiin.

4 Erkki Pulliainen /vihr: Arvoisa puhemies! Biologin luennot ja esitelmät eivät kuulu eduskuntaan, mutta jos kuulee ihan poskettomia tarinoita, niin silloin täytyy käyttää tällainen eräänlainen vastauspuheenvuoron kaltainen korjauspuheenvuoro.

Ed. Kähkönen valitteli, että karhuilta puuttuvat luontaiset viholliset Suomessa. Joudun ed. Kähköselä toteamaan, että se ikävä tosiasia valitsee koko maapallolla. Sattuu olemaan petonasiella pyramidin huipulla.

Toisekseen, ed. Seppo Lahtelalla oli mennyt lajit sekaisin, kun hän oli havainnut, että suden nälkä vaihtelee vuodenaikojen mukaan. Se on karhu, joka välillä on talviuudessa eikä syö, mutta susi syö läpi vuoden.

Tämmöisiä pieniä yksityiskohtia kannattaisi ottaa huomioon, kun tekee näitä esitelmiä eduskuntaa varten.

⁵ **Lauri Kähkönen /sd:** Arvoisa puhemies! Ed. Pulliaiselle. Tässä käsitellään Suomen eduskunnassa ja Suomessa tapahtuvia vahinkoja ja metsästyslain muuttamista. On tietyllä tavalla olenainen asia, että täällä Suomessa karhulla ei ole luontaista vihollista, ja niinpä säättely kyllä tapahtuu metsästyksen kautta. Ei siihen oikein ole mitään muita mahdollisuuksia. Tietysti jokin tämmöinen tapaus, että niitä rahdattaisiin jollakin tavalla tai siirrettäisiin alueelta toiselle ehkä vähentäisi tiheyttä. En ymmärtänyt tuota heittoa.

⁶ **Erkki Pulliainen /vihr:** Arvoisa puhemies! Silloin, kun ei yhdellä kertaa ymmärrä, niin ehkä toisella kertaa. Minä vain totean nyt ed. Kähköselle, että karhulla ei ole luontaisia vihollisia olemassakaan, yksinkertaisesti. Sen kannan sisäinen säättelyjärjestelmä toimii aivan toisella tavalla, mutta minä en nyt rupea sitä tässä kertomaan. Minä ed. Kähköselle kerron sen sitten yksityisesti.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 87 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

10) Hallituksen esitys hätäkeskuslaiksi ja pelastustoimilain muuttamiseksi

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys HE 87/1999 vp

Hallintovaliokunnan mietintö HaVM 8/1999 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 8.

Keskustelu:

¹ **Matti Väistö /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Käsittelyssä on hallituksen esitys hätäkeskuslaiksi, jonka perusteella on tavoitteena järjestää sekä pelastus-, poliisi- että sosiaali- ja terveystoimen hätäkeskustoiminta. Meillä on ollut jo hätäkeskuskokeilua neljällä alueella huh-tikuusta 1996 lähtien, ja tämän lain nojalla toiminta tulee asteittain laajenemaan koko maahan lukuun ottamatta pääkaupunkiseutua, joka jäisi tässä vaiheessa lain soveltamisalan ulkopuolelle. Kokemukset hätäkeskuskokeilusta ovat voitto-puolisesti olleet myönteisiä ja mukanahan on muun muassa kaksi maakuntaa, muun muassa Pohjois-Karjala, jossa hätäkeskus toimii maakuntakeskuksesta Joensuussa.

Uudistuksen tarvetta on perusteltu tavoitteella parantaa kansalaisten palveluja kautta maan. Edelleen tavoitteena on saada tehokkuutta ja asiantuntevuutta sekä pelastus-, poliisi- että sosiaali- ja terveystoimen toimenpiteisiin ja huolehtia näistä hätätehtävistä mahdollisimman ripeästi vuorokaudenajasta riippumatta. Samalla on tavoitteena myös parantaa kansalaisten turvallisuustasoa. Hätäkeskusuudistuksessa on tarkoitus korvata nykyiset erilliset poliisin hätäkeskukset ja kuntien ylläpitämät hätäkeskukset nykyikäisillä, yhteisesti palvelevilla hätäkeskuksilla, joihin malli on saatu hätäkeskuskokeilusta.

Hallintovaliokunta pitää uudistusta lähtökohdaisesti hyvänä ja tarpeellisenä ja myös järjestelytavaltaan tarkoituksenmukaisena. Valiokunta on mietinnössään perustellut uudistuksen tavoitteita muun muassa sillä, että näin väestö saa samasta keskuksista kaikki tarpeelliset hätäkeskuspalvelut ja käytössä on yleiseurooppalainen hätänumero 112. Toiminta on edelleen ympäri-vuorokautista ja suoritusyksiköille menee tarpeellinen tieto vuorokaudenajasta riippumatta. Toiminta on tarkoitettu myös palvelemaan poikkeusoloissa, niin että hätäkeskusten sijoitus tulisi tapahtumaan tämän mukaisesti. Tavoitteena on edelleen, että hätäkeskukset voisivat avustaa toisiaan ja että tekninen järjestely otettaisiin avuksi.

Tietotekniikkaratkaisuja on tavoitteena kehittää yhdenmukaisiksi koko maan alueella. Edelleen hätäkeskustoiminta antaa nykyistä paremmat mahdollisuudet päivystävän henkilöstön tieto- ja taitotason ylläpitoon ja tarvittavaan koulutukseen peruskoulutuksesta ja tehtävästä riippumatta. Edelleen tähän kytkeytyvät eri hallin-

nonalat, niin että ohjeet pelastus-, poliisi- ja sosiaali- ja terveystoimen yksiköiden käytöstä tulisivat omalta hallinnonalalta.

Arvoisa puhemies! Valiokunta on pohdiskellut mietinnössään pääkaupunkiseudun erilliskysymystä ja on päättänyt tältä osin lausumaehdotukseen, jossa katsoo, että hätäkeskustoiminnan järjestämistapaa tulee arvioida saatujen kokemusten perusteella vuoden 2003 loppuun mennessä annettavalla selvityksellä. Tässä on myös arvioitava sitten sen toteutus pääkaupunkiseudun osalta lähtökohtana se, että myös pääkaupunkiseudun alueella toteutettaisiin yhtenäinen hätäkeskusmalli. Tähän liittyy myös kysymys rahoituksesta ja rahoituksen järjestämisestä. Kunniltahan leikataan valtionosuuksia samalla, kun valtio ottaa toiminnan vastuulleen. Valiokunta on todennut kantanaan, että tavoitteena tulee olla, että pääkaupunkiseudun kunnille palautetaan puolet uudistuksessa leikatuista yleisistä valtionosuuksista, mikäli täällä edelleen jatkuu kunnallinen erillisjärjestely.

Uudistus on tavoitteena toteuttaa kokonaisuudessaan kustannusneutraalisti. Yleisen valtionosuuden leikkaukseen kuitenkin liittyy omat ongelmansa eritoten niiden kuntien osalta, joille valtionosuudella on suuri merkitys, ja etenkin alueilla, missä yleisen valtionosuuden kerrannaisia käytetään valtionosuusjärjestelmässä erillisten lisien maksuperusteena. Siis kuntakohtaisesti kustannusneutraalius ei voi täysin toteutua, mutta suhteessa koko kuntakentän ja valtion välisiin kustannuksiin lähtökohtana on ollut kustannusneutraalius.

Arvoisa puhemies! Eniten valiokunta keskusteli hätäkeskusaluejaosta ja hätäkeskusten sijainnista. Valiokunta päätyi tavoitteeseen, että hätäkeskukset perustettaisiin maakuntajaon mukaisesti. Lähtökohtaisesti tämä on perusteltua siitäkin syystä, että alueelliset erityistarpeet tulisivat näin huomioon otetuiksi, samoin kieli- ja etäisyyskijät. Valiokunta kuitenkin toteaa, että perustettavan hätäkeskuksen toimialue voisi toiminnallisista syistä ulottua myös maakuntarajan yli. Tähän liittyy valiokunta ehdottaa toista lausumaehdotusta, joka on hallintovaliokunnan mietinnössä.

Arvoisa puhemies! Paljon keskustelua on herättänyt tämänkin esityksen yhteydessä tietojärjestelmien ja henkilörekistereiden ylläpito sekä henkilötietojen käsittely. Valiokunta on päättänyt ehdottamaan hallituksen esityksestä poike-

ten erillisen hätäkeskustietojärjestelmän rakentamista, jonka mukaan hätäkeskuslaitos olisi valtakunnalliseen käyttöön tarkoitettuna pysyvän automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ylläpidettävän hätäkeskustietojärjestelmän päävastuullinen rekisterin pitäjä. Poliisihan pitää myös omaa rekisteriään.

Hätäkeskustietojärjestelmä olisi valtakunnallinen, ja sille valiokunta esittää mietinnössään keskeisiä perusteluja, jotka liittyvät toimivuuteen ja palvelujen tasapuoliseen ja tarkoituksenmukaiseen saatavuuteen koko maan alueella ja kaikissa tilanteissa.

Hätäkeskushenkilöstön eläkejärjestelyihin valiokunta on myös mietinnössään kiinnittänyt huomiota. Tähän liittyy se on esittänyt kolmannen lausumaehdotuksensa, jonka mukaan tavoitteena tulee olla eläketurvan yhtenäistämismahdollisuus uudistuksessa valtion hätäkeskusten palvelukseen siirtyvän henkilöstön eläketurvaa heikentämättä.

Teleyritysten osuus nousee tämän tyyppisessä lainsäädännössä myös esille. Hallintovaliokunta kuuli tähän liittyen useita asiantuntijoita ja päätyi ehdottamaan, että tässäkin laissa säilyisi teleyrityksille palvelujen maksuttomuus eli hätäkeskus saisi tarvitsemansa tunnistetiedot ylläpitämänsä tekniikan välityksellä olematta velvollinen maksamaan tiedon käyttämisestä erikseen. Tältä osin valiokunta on myös edellyttänyt seuranta. Se on jättänyt mietintöön neljännen lausumaehdotuksen, jossa todetaan, että on tarpeen seurata hätäkeskustoiminnan tietojen maksuttomuudesta teleyrityksille aiheutuvia kustannuksia ja tietysti tarvittaessa ryhdyttävä tarpeellisiin toimenpiteisiin.

Arvoisa puhemies! Mietintö on kaikinensa käsitelty erittäin hyvässä yhteishengessä hallintovaliokunnassa, josta parhaat kiitokset. Mietintöön sisältyy kuitenkin maksujärjestelmää koskeva vastalause, ed. Rakel Hiltusen jättämä vastalause, jossa eritoten pääkaupunkiseudun kuntien valtionosuuksien palauttaminen, korvaaminen kunnille on keskeinen sisältö.

² **Rakel Hiltunen /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Hallintovaliokunnan puheenjohtaja ed. Väistö esitteli lain sisällön kokonaisuudessaan ja siihen liittyen hallintovaliokunnan lausunnon. Kun arvioin, että seuraavat puheenvuorojen käyttäjät tulevat ottamaan esille muun muassa paljon keskustelua herättäneen sijainti- ja alueja-

kokysymyksen, keskityn puheenvuorossani pääkaupunkiseudun erityisaseman tarkasteluun.

Valiokuntatyöskentelyn aikana oli helppo todeta, että ne paikkakunnat, joissa kokeilu on ollut käynnissä, ovat olleet kokeilun myötä innostuneita ja hyvin kiinnostuneita kehittämään lainmukaisten tavoitteiden mukaista hätäkeskusjärjestelmäänsä. Samoin lienee tilanne vertailukunnissa. Nähdäkseni myös kokeilupaikkakuntien osalta yhteistyö sisäasiainministeriön asianomaisen osastotahon kanssa on sujunut hyvin. Kokeilun pohjalta on syytä olettaa, että valtakunnallisesti ajatellen laki tulee edistämään kansalaisten turvallisuutta koko maassa.

Sen sijaan en voi olla ihmettelemättä edelleenkin sitä, mistä syystä sisäasiainministeriö valmisteluvaiheessa ei ottanut vertailukunniksi keskisuuria kuntia suurempia yksiköitä, esimerkiksi Oulu, Tampere, Turku tai pääkaupunkiseutu. Nähdäkseni se kokemus, joka näillä paikkakunnilla on vuosien mittaan saatu hätäkeskustoiminnasta, olisi tullut jo nyt tässä vaiheessa hyödyn-tää jatkoa ja lain toimeenpanoa ajatellen.

En myöskään ymmärrä sitä, miksi sisäasiainministeriö ei hallitukselle esitystä tehdessään perustellut analyttisesti sitä, minkä vuoksi pääkaupunkiseutu voi jäädä tämän valtiollistamisen ulkopuolelle jatkamaan kunnallisena toimintana.

Kerron, miten hätäkeskuspalvelut on pääkaupunkiseudulla kehitetty ja järjestetty. Se tieto olisi auttanut, uskon, myös valiokuntaa ja maan hallitusta. Minä katson, että tämä on valmistelun heikoin kohta, että sitä ei välitetty. Minä ymmärrän hyvin niiden kansanedustajien huolen, jotka ovat kyselleet, joutuvatko pääkaupunkiseudun asukkaat nyt huonompaan asemaan, kun täällä jatkuu kunnallinen toiminta ja on kaksi numeroa käytettävissä.

Vuodesta 91 lukien Helsinki, Vantaa, Kauniainen, Kirkkonummi, Espoo, Siuntio ja Sipoo ovat ylläpitäneet Helsingin aluehälytyskeskusta. Se investoitiin siten, että investointikustannukset olivat yli 100 miljoonaa markkaa. Helsinki sai 12 miljoonaa markkaa valtionosuutta silloin. Se olikin ainut valtionosuus, jota Helsinki on tähän investointiin tai toimintaan näinä vuosina saanut.

Tällä hetkellä meneillään on hyvin laaja tietotekniikan ja tietojenkäsittelytekniikan uudistamisprojekti. Se on aloitettu vuonna 97 ja siihen on nyt sijoitettu 14,5 miljoonaa markkaa pelkätään helsinkiläisiä veromarkkoja. Tätä tietojär-

jestelmän kehittämistyötä jatketaan vuoteen 2004 saakka, ja arvioidut lisäkustannukset ovat 16 miljoonaa markkaa.

Helsingin hätäkeskuksessa on hyvin koulutettu henkilöstö. Heitä on 38 ihmistä, 5 hälytysmestaria ja 33 hälytyspäivystäjää. He ovat kaikki käyneet 1,5 vuotta kestävästä hätäkeskuspäivystäjän koulutuksen, ja tätä ammattitaitoa jatkuvasti ylläpidetään sekä pelastuslaitoksen että terveys-toimen koulutuksen varassa.

Ympäri vuorokauden toimiva henkilövaivuus on vähintään 1 hälytysmestari ja 4 hälytyspäivystäjää. Helsingin aluehälytyskeskukseen tulee vuorokaudessa noin 900 puhelua. Näistä 230 johtaa 80-prosenttisesti lääkinnällisiin ensihoitotoimiin. 900 puhelusta ohjautuu poliisin numeroon noin 120 puhelua. Puhelun siirto 112:sta poliisin numeroon kestää korkeintaan 10 sekuntia. Tämä on viive, joka ei mielestäni aiheuta vaaratilanteen lisäystä hätäkeskukseen soittaville. Helsingin aluehälytyskeskus toimii hyvässä yhteistyössä poliisin kanssa. Vuorokaudessa yhtä aikaa poliisin hälytyskeskus ja pelastuslaitoksen hätäkeskus saavat noin 20 hälytystä esimerkiksi tulipalotilanteisiin.

Haluan kertoa myös, että tämän pelastustoimen ja hätäkeskuksen yhteydessä toimii ensihoitoyksikkö, joka on Helsingin kaupungin terveysviraston tähän panostama yhteistyökumppani. Se on saumatonta yhteistyötä siten, että on terveysviraston palkkaama henkilöstö, 8 lääkäriä, heistä 4 väitellyttä ensihoitokokemuksen saanutta lääkäriä, 1 sairaanhoitaja ja 1 toimistotyöntekijä, sihteeri. Terveysviraston budjetti on yli 5 miljoonaa markkaa. Helsingin ensihoitoyksikkö hoitaa lääkäriambulanssitoiminnan ja hätäkeskuksen yhteistyössä 2 500 vaikeasti sairasta kriisitilanteessa olevaa potilasta vuodessa, sen lisäksi tuhansia potilaita, jotka saavat ohjausta ensihoitoyksikön kautta.

Helsingin ensihoitoyksikkö on kehittänyt myös standardeja valtakunnalliseen käyttöön esimerkiksi sydäninfarktipotilaiden hoidossa. Kerron esimerkkitapauksen. Vaimo soitti hätäkeskukseen ja kertoi miehensä saaneen kovan rintakipukohtauksen. Hätäkeskuksen työntekijä hälyttää ambulanssin osoitteeseen mutta jää pitämään linjan auki. Heillä on selkeät ohjeet, kuinka tätä potilaan läheistä hälyttäjää rauhoitetaan. Hänelle annetaan ohjeita, kuinka hän seuraa potilaan voinnin muutoksia ja tilanteen kehittymistä siihen saakka, kun ambulanssi on paikalla. Jos

tilanteessa tapahtuu muutoksia, tarvittaessa tämä sama henkilö hälyttää paikalle lääkäriambulanssin tämän tavallisen ambulanssin lisäksi.

30 prosenttia sydäninfarktipotilaista hoidetaan kotona. Liuotushoito aloitetaan ja hoidetaan loppuun kotona. Tällä voidaan estää viivettä, ehkä lyhentää sairaalassaoloa ja ennen kaikkea ehkäistä aivovaurioita ja jälkiseurauksia. Tämä toiminta on maailman laajuisesti mitattu ja tutkittu, ja se sijoittuu maailmantilastoissa toiselle sijalle. Sen lisäksi Helsingin hätäkeskuksen ja ensihoitoyksikön yhteistyöllä on saatu kehitettyä erittäin täsmälliset ja hyvät kriteerit aivohalvauspotilaiden ensihoitoon. Tällä projektilla on saatu erittäin hyviä tuloksia, koska se on pioneeriluontonen ja aivohalvauspotilaita voidaan ensihoidon ansiosta pelastaa elämälle ja jälkiseurauksia lieventää hyvin merkittävällä tavalla.

Tähän kaikkeen hätäkeskuksen toimintaan, Pelastuslaitoksen lääkinnälliseen toimintaan, ensihoitoyksikön toimintaan liittyy koko ajan tutkimustyötä. Siellä tehdään väitöskirjoja ja analysoidaan omaa toimintaa. Erittäin korkeat tavoitteet on laatukriteerien kehittämiseksi siten, että asiakaspalautteet ja tiedot asiakkaiden saamasta avusta ovat siellä laatutavoitteiden ykköskriteereinä.

Arvoisa puhemies! Tällä kaikella olen halunnut rauhoittaa niitä edustajia, jotka ovat huolissaan pääkaupunkiseudun asukkaista. Minä voin ihan kirkkain otsin sanoa, että pääkaupunkiseudun hätäkeskus toimii jo nyt siten kuin valtakunnallisen lakiin perustuvan hätäkeskuksen toivotaan ja vaaditaan toimivan tämän kokeilun jälkeen, ja sen jälkeen, kun laki astuu voimaan.

Minusta on ollut hyvin mielenkiintoista uutena kansanedustajana seurata lain käsittelyvaiheita alusta tähän loppuvaiheeseen saakka. Minä yhdyin valiokunnan puheenjohtajan ed. Väistön ajatuksen siitä, että yhteistyö valiokuntatyöskentelyssä on ollut hyvä. Kiperiä asioita olemme käyneet läpi, ja kuitenkin on säilynyt hyvä yhteistyöhenki, joka on tärkeä jatkossa. Siitä huolimatta olen ollut pakotettu edellä mainituista syistä laittamaan valiokunnan mietintöön vastalauseeni. Tiedän, että Helsingin kaupunki ja muut kunnat, jotka jäävät kunnallisiksi, eivät ole sitoutuneet kuin siihen, että ne ylläpitävät omalla kustannuksellaan edelleenkin Helsingin aluehälytyskeskusta. Sen sijaan lakiesitys nyt pitää sisällään sen, että tämän ylläpidon, joka on noin 23 miljoonaa markkaa vuodessa, lisäksi näiltä kunnilta

leikataan saman verran valtionosuuksia. Leikkaukset menevät hyvään tarkoitukseen eli muun maan hätäkeskusjärjestelmän kehittämiseen. Siitä emme voi olla eri mieltä.

Mutta tämä leikkaukskohde on epäoikeudenmukainen. Haluan kertoa teille, että Helsingin kaupungin valtionapuun on budjetoitu ensi vuodelle 40 miljoonan markan vähennys, ja tämä leikkaus lisää miinustiliä vuosittain. Helsingin aluehälytyskeskuksen kunnat eivät ole saaneet nytkään toimintaansa valtionosuuksia.

Kun nyt sitten olen hyvin kriittisellä mielellä, en hallituksen esityksen enkä valiokuntatyöskentelyn, vaan nimenomaan sisäasiainministeriön valmistelutyön suhteen, haluan omalta osaltani vaikuttaa siihen, että silta ja luottamus rakentuvat pääkaupunkiseudun ja ministeriön välille. Jatkossa tulee mielestäni hyvin tarkkaan seurantaan ja sanotaanko huolenpidon kohteeksi ottaa myös Tampere ja Turku, jotka esittivät omana kantanaan toivomuksen, että olisivat voineet jatkaa itsenäisinä.

Toivon, että yhdessä ministeriön ja näiden kuntien kanssa sovitaan niistä kriteereistä, joihin seuranta, johon valiokunnan puheenjohtaja viittasi, ja selvitystyö pohjautuvat. Minun mielestäni on erittäin hyvä, että vuoden 2003 selvitys tehdään ja myös perusteellinen selonteko vuoden 2007 loppuun mennessä.

Haluan erityisesti, arvoisa puhemies, kiittää valiokuntaa siitä paneutumisesta, joka kohdistui rekisterin ylläpitoon ja tietosuojajärjestelmiin. Se oli todella kova puserrus ja näkyy valiokunnan lausunnossa toivon mukaan kaikkia eri tahoja hyödyntävänä. Tulen esittämään asian jatkokäsittelyssä vastaehdotuksen, joka on mietintöön liittyvän vastalauseeni mukainen.

3 Kari Urpilainen /sd: Arvoisa rouva puhemies! Hallitus esittää kunnallisten palo- ja pelastusalan hätäkeskusten ja poliisin hätäkeskusten korvaamista nyt säädettäväksi ehdotetun hätäkeskuslain mukaisilla alueellisilla hätäkeskuksilla. Hätäkeskusten kuuluisi ottaa vastaan hätäilmoituksia ja tekemänsä tilannearvion perusteella välittää tehtäviä edelleen eteenpäin. Uudistuksella pyritään parantamaan ja tehostamaan valtakunnallista hätäkeskustoimintaa. Tulevaisuudessa maan väestö saa tarvitsemansa hätäkeskuspalvelut samasta hätäkeskuksesta ja, mikä tärkeintä, yhdestä yleiseurooppalaisesta hätänumerosta.

Omaista tahdostaan pääkaupunkiseutu jää tässä vaiheessa yhteisen hätäkeskustoiminnan ulkopuolelle. Yhteistä hätäkeskustoimintaa on jo vuodesta 96 alkaen harjoitettu neljällä kokeilualueella. Saadut kokemukset ovat ilmeisestikin olleet hyviä, kun kerran hätäkeskuslakia täällä tänään käsitellään. Alun perin kokeilun piti päättyä vasta vuonna 2001.

Hätäkeskuspalvelut on nähtävä osana kansalaisten perusturvapalveluita. Kansalaisilla on oikeus odottaa meidän lainsäätäjänä huolehtivan siitä, että hätäkeskuspalvelut tulevat asianmukaisesti turvatuiksi kaikkialla maassa. Tämä ei kuitenkaan vielä riitä. Tämän lisäksi on huolehdittava siitä, että kansalaiset voivat myös luottaa järjestelmään ja sen tarjoamiin palveluihin. Viime kädessä kysymys on kansalaisten turvallisuudentunteesta. Useinkaan emme jokapäiväisessä elämässämme törmää näihin asioihin, paitsi jou tuessamme turvautumaan hätäkeskuksen palveluihin. Tällöin jokainen meistä on valmis allekirjoittamaan vaatimuksen siitä, että hätäkeskuksen ja sen toiminnan tulee olla asiantuntevaa, joutuisaa ja ammattitaitoista. Hätäkeskushenkilökunnalla tuleeekin vahvojen ammatillisten valmiuksien lisäksi olla riittävä kielitaito ja paikallisten olosuhteiden tuntemus.

Hallintovaliokunta on käsitellyt hallituksen esitystä hätäkeskuslaiksi perusteellisesti. Asiantuntijakuulemisten lisäksi hallintovaliokunnan sosiaalidemokraattinen ryhmä kävi myös paikan päällä tutustumassa olosuhteisiin ja asioihin. Käsittelemme syventääksemme teimme maakuntavierailun Päijät-Hämeen, Kouvolan ja Kokkolan seuduille. Nämä matkat tarjosivat mahdollisuuden kuulla sekä paikallisten toimijoiden että asukkaiden käsityksiä hätäkeskusasioista. Syksyn mittaan hallintovaliokunnan sos. dem. ryhmä vakuuttui siitä, että sekä hätäkeskusjaosta että hätäkeskusten sijainnista päätettäessä on paikalliset ja alueelliset näkökohdat syytä ottaa vakavasti huomioon. Hallituksen kaavailema 13—15 alueellisen hätäkeskuksen järjestelmä ei ole alueellisesti kaikin osin tasapuolinen ja riittävä. Valtioneuvoston tuleekin vielä harkita, olisiko useammalle hätäkeskuslaille rakentuva järjestelmä sittenkin parempi ratkaisu.

Mietinnössään hallintovaliokunta hyväksyi lausumaehdotuksen, jonka mukaan hätäkeskusaluejaon tulee pääsääntöisesti perustua maakuntajakolakiin ja sen mukaiseen aluejakoon. Maakuntarajoista tulee kuitenkin olla mahdollisuus

poiketa silloin, kun se on tarpeen tarkoituksen mukaisempien hätäkeskusalueiden muodostamiseksi. Hätäkeskusten sijaintipaikkakuntien osalta valiokunta edellyttää, että alueelliset erityispiirteet, erityisesti etäisyys, kieli ja työllisyysnäkökohdat sekä toimitilojen asettamat erityistarpeet tulevat huomioon otetuiksi sijoituspäätöksiä tehtäessä. Tähän liittyen hallintovaliokunta lausumaehdotuksessaan edellyttää, että hallitus ennen päätöksentekoa antaa eduskunnalle selvityksen aluejaon ja sijaintipaikkojen ratkaisuperusteista. Tässä selvityksessä tulee luonnollisesti olla mukana esitys sekä aluejaosta että sijaintipaikoista.

Hallintovaliokunta on käsitellyt hallituksen esitystä hätäkeskuslaiksi perusteellisesti. Asiantuntijakuulemisen perusteella valiokunta mietinnössään ehdottaa merkittäviä muutoksia hallituksen esitykseen. Erityisesti tietosuojaa koskevan lainsäädännön asettamien vaatimusten täyttämiseksi valiokunta esitti täsmennyksiä. Myös uudistuksen rahoitusjärjestelyt puhuttivat valiokuntaa. Erityisesti huolta kannettiin kuntien keskinäisestä asemasta uudistukseen liittyvän siirtymäkauden aikana. Uudistus rahoitetaan leikkaamalla kuntien yleistä valtionapua kaikilta kunnilta. Tämä johtaa tilanteeseen, jossa valtionosuutta vähennetään niiltäkin kunnilta, jotka vielä siirtymäkauteen ylläpitävät hätäkeskusta. Valiokuntakäsittelyssä tällainen ratkaisu koettiin ongelmalliseksi. Syksyn mittaan valiokunta pyrkiikin etsimään vaihtoehtoisia ratkaisumalleja. Kuultuaan asiantuntijoita ja asiaa selvitettyään valiokunta joutui kuitenkin toteamaan, ettei toimivaa ja yleisen valtionosuuden järjestelmään liittyvät erityispiirteet huomioon ottavaa vaihtoehtoa ole vaivattomasti löydettävissä. Tämän vuoksi valiokunta mietinnössään päätyi yksimielisesti puoltamaan hallituksen esityksen mukaista rahoitusjärjestelyä, poikkeuksena ed. Hiltusen eriävä mielipide.

Hätäkeskustoimintojen yhdistäminen ja hätäkeskusten määrän vähentäminen nykyisestä vaikuttaa merkittäväällä tavalla myös hätäkeskusten henkilöstön asemaan. Onkin syytä painottaa sitä, että valiokunta lausumaehdotuksessaan edellyttää hätäkeskusalueista ja hätäkeskusten sijaintipaikoista päätettäessä kiinnitettävän huomiota myös työllisyysnäkökohtiin.

Hätäkeskustoiminnan valtiollistaminen vaikuttaa myös hätäkeskushenkilöstön eläkejärjestelyihin. Lähtökohtana tulee olla se, että valtion

palvelukseen siirtyvien henkilöiden eläketurva säilyy sellaisena kuin se oli ilman valtion palvelukseen siirtymistä. Tähän liittyen valiokunta hyväksymässään lausumaehdotuksessa edellyttää, että selvitetään hätäkeskuksissa työskentelevän henkilöstön eläketurvan yhtenäistämismahdollisuudet valtion hätäkeskusten palvelukseen siirtyvän henkilöstön eläketurvaa heikentämättä.

Kuten edellä totesin, pääkaupunkiseudun kunat jäävät tässä vaiheessa hätäkeskuslain soveltamisen ulkopuolelle. Siellä erillisille hätäkeskusjärjestelmille rakentuva malli jatkaa eloaan. Pidemmällä aikavälillä tavoitteeksi myös pääkaupunkiseudulla lienee syytä asettaa yksi yhteinen järjestelmä muun maan tapaan.

Arvoisa puhemies! Hätäkeskuslain käsittely eduskunnassa on merkillepantavaa monestakin syystä. Ensinnäkin, kuten edellä totesin, itse asia on kansalaisten, kuntien, maakuntien ja koko maan kannalta tärkeä. Tämän lisäksi lailla on laajempaakin merkitystä Paavo Lipposen toisen hallituksen ohjelman aluepoliittisten kirjausten konkreettisena tuotoksena. Näin etenkin, jos se aluejako, johon valtioneuvostossa päädytään, ottaa alueelliset tarpeet riittävän kattavasti huomioon.

4 Arto Seppälä /sd: Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esitys hätäkeskuslaiksi on jatkoa yhdistettyjen hätäkeskuksien kokeilulle. Näistä kokeiluista on saatu erinomaista kokemusta, vaikka kokeilu on vielä kesken.

Kokeiluhätäkeskukset ovat jo nyt toiminnallaan osoittaneet pystyvänsä palvelemaan toiminta-alueidensa asukkaita ja turvallisuuspalveluja. Hätäkeskusten ansiosta poliiseja on voitu vapauttaa muun muassa kenttätöihin. Sosiaali- ja terveystoimen asiakkaiden päivystyspyyntöjen ohjautuminen hätäkeskuksiin on taloudellisesti järkevää. Kansalaisten palvelut paranevat, kun avunpyynnöt voidaan käsitellä tehokkaasti ja nopeasti sekä tasapuolisesti koko maassa. Kokeiluhätäkeskuksissa vastausaika hätäpuheluun on noin 4 sekuntia. Ed. R. Hiltunen kertoi, että pääkaupunkiseudulla vastaava aika on noin 10 sekuntia.

Mielestäni hätäkeskuksen yhden numeron järjestelmä on tae turvallisuuspalvelujen laadulle. Yksi selkeä hätänumero on avun tarvitsijan näkökulmasta turvallisuustekijä. (Ed. P. Salo: Totta!) Nykyisessä järjestelmässä pääkaupunkiseutu jää eri hätänumeron piiriin kuin muu maa. Sa-

malla kun pääkaupunkiseutu jää koko maan kattavan järjestelmän ulkopuolelle, se jää myös jälkeen tekniikan ja palvelujen laadukkaasta kehittämistyöstä. Pääkaupunkiseutu pitää saattaa muun maan kanssa yhdenmukaiseen järjestelmään viimeistään 2007.

Kansalaisten turvallisuuden ja tasapuolisuuden näkökulmasta on tärkeää, että jokaiseen maakuntaan perustetaan hätäkeskus. Hätäkeskuksen sijainti kussakin maakunnassa täytyy huomioida erityisesti. Toimipaikkojen tulee sijaita turvallisessa paikassa mahdollisten poikkeustilanteitten varalta. Hätäkeskukset tarvitsevat teleyritysten tilaajarekisteriä selvittääkseen puhelujen alkuperän, jos avun pyytjä on kykenemätön itse sitä selvittämään. Hätäkeskuksille ei saa tulla mitään kustannuksia teleyritysten rekisterien käytöstä.

Henkilöstöä siirrettäessä henkilöstön eläketurva on taattava niin, että se säilyy samalla tasolla kuin ennen siirtoa. Siirtyvän henkilöstön eläketurvaa ei saa heikentää. Samaa työtä tekevän henkilöstön palvelussuhteen ehtojen palkkauksen, urakehityksen ja koulutuksen osalta tulee olla yhtenevät ja tasapuoliset.

Kuten aikaisemmin on mainittu, kiitoksen sanat myös minun puolestani. Hallintovaliokunta on tehnyt todella hyvää, ansiokasta työtä ja näin voidaan tästä edetä.

5 Erkki Kanerva /sd: Arvoisa rouva puhemies! Olen noin puolitoista viikkoa sitten tutustunut varsin perusteellisesti Helsingin hätäkeskukseen, ja ed. A. Seppälän huoli siitä, että Helsingin hätäkeskus jäisi teknisesti tai taidollisesti jälkeen muusta maasta, on aiheeton. Helsingin kaupunki on panostanut ja panostaa hätäkeskussensa valmiuteen materiaalisesti ja koulutuksellisesti erittäin paljon.

Arvoisa puhemies! Tarkoitukseni oli tarkastella esillä olevaa asiaa lähinnä poliisin näkökulmasta. Olen nimittäin työskennellyt erilaisissa poliisitehtävissä 34 vuotta, joista alun toistakymmentä vuotta pääkaupunkiseudulla, Helsingissä ja Vantaalla. Olen seurannut läheltä ja käyttänyt yhden kokeiluhätäkeskuksen palveluja kohta neljän vuoden ajan. Käytettävissäni on viikon vanhat tiedot tämän kokeiluhätäkeskuksen toiminnan arvioinnista.

Periaatteellisella tasolla laki ja sen myötäan tuoma uudistus on erittäin tervetullut. En lainkaan ihmettelisi, jos joku asiaa yhtä läheltä seu-

rannut kysyisi, miksi vasta nyt. Luulen tietäväni vastauksen kysymykseen, mutta vastaaminen ei ole tarpeen, kun nyt kuitenkin ollaan jo tässä vaiheessa, onnistuneen kokeilun jälkeen pysyvän lain ensimmäisessä käsittelyssä.

Hätäkeskusjärjestelmä yksinkertaisesti yhdistää osaamista ja voimavaroja, se nopeuttaa ja parantaa palveluja, siitä on sekä palvelujen käyttäjälle että niiden tuottajalle pelkkää hyötyä eikä kenellekään mitään haittaa. Esitän kuitenkin muutamia havaintoja, joista ainakin osaan valiokuntakin on kiinnittänyt huomiota.

Lain tarkoittama hätäkeskushenkilöstö tekee taustastaan riippumatta täsmälleen samaa työtä, myös esimiehet omassa asemassaan. Oikeudenmukaisuuden ja jo hätäkeskusten sisäisen työilmapiiriin vuoksi on tärkeää, että koko henkilöstön työ- ja eläke-edut yhtenäistetään kohtuullisella aikavälillä kenenkään etuja heikentämättä.

Lähinnä viranomaisyhteistyön kannalta sopivan kokoisena hätäkeskusalueena on pidettävä noin 15:n, maksimissaan 30 kunnan aluetta. Varustelustaan ja henkilöresursseistaan riippuen hätäkeskus toki kykenee hoitamaan isommankin alueen, mutta välttämätön jokapäiväinen käytäntöjen hiominen ja yhtenäistämiseen liittyvä kanssakäyminen useamman kunnan tai kovin monen poliisiyksikön kanssa ei välttämättä toimi. Tässä suhteessa yhdyin siihen, mitä täällä aikaisemmin on lausuttu hätäkeskusalueiden jaon vielä uudelleen pohtimisesta. Yksi yhtenäinen, kansainvälisesti tunnettu hälytysnumero, tämä 112, pitäisi toteuttaa itsestäänselvyytenä tässä yhteydessä koko maassa, myös Helsingissä.

Lain valmistelun ja mahdollisesti myös valiokuntatyöskentelyn yhteydessä on ollut esillä kysymys poliisivaltuuksista hätäkeskuksessa. Käytännössä poliisivaltuuksilla ei hätäkeskustyöskentelyssä ole sanottavaa merkitystä eikä oikeastaan käyttöäkään. Hätäkeskuksissa ei tehdä sellaisia ratkaisuja, jotka edellyttäisivät poliisivaltuuksien käyttämistä. Siellä vastaanotetaan ja välitetään tehtäviä, ja jos tämän tehtävän hoitaminen, suorittaminen, edellyttää poliisivaltuuksia, tehtävä annetaan yksikölle tai henkilölle, jolla nämä tarvittavat valtuudet on.

Kihlakuntaudistuksen jälkeen poliisiyksiköillä on kentällä toimiva työnsäjohtonsa. Perinteinen poliisiapartioita ohjaava poliisipäivystäjä jää viimeistään hätäkeskusten myötä historiaan koko maassa. Näen niin, että kokeiluhätäkeskukset ovat jo nyt kouluttaneet pienen, uuden, monio-

saavan ammattikunnan, joka taustastaan riippumatta selviytyy kaikista hätäkeskuksen tehtävistä. Hätäkeskusten lisääntyessä ja aseman vakiintuessa luodaan uusi koulutus ja syntyy uusi ammattikunta, hätäkeskuspäivystäjien ja heidän työnsäjohtajansa ammattikunta, jolta ei enää välttämättä edellytetä sen enempää palomiehen kuin poliisinkaan taustaa. Riittävä alan tuntemus tietenkin tarvitaan.

Hätäkeskuksiin panostettavat rajalliset resurssit huomioon ottaen on perusteltua, että myös kriisiajan varalle luotavat organisaatiot ja valmistelut tukeutuvat olemassa oleviin, normaalioloissa hiottuihin hätäkeskuksiin. Tämä seikka tulee ottaa huomioon uusien hätäkeskusten toimitilaratkaisuja tehtäessä. Meillä ei ole varaa erillisiin rauhan- ja kriisiajan järjestelmiin eikä oikeastaan varaa ottaa päällekkäisten organisaatioiden aina mahdollistamia toiminnallisia riskejäkään.

Pääkaupunkiseudun vetäytyminen yhtenäisestä järjestelmästä on vähintäänkin niin valitettava asia kuin valiokunta sen mietinnössään kaunein sanakääntein sanoo. Montako erillistä tai integroitua hälytyskeskusta pääkaupunkiseudulle jää, sitä ei itse asiassa tässä lain ensimmäisessä käsittelyssä tiedä vielä kukaan.

Helsinki joka tapauksessa pitää poliisin ja palotoimen hälytyskeskukset erillään. Korostan, että molemmilla olisi kaikki edellytykset rinnakkaisia toimitiloja myöten ottaa esillä olevan lain tarkoittamat tehtävät ja saavuttaa ne edut, jotka kokeiluhätäkeskukset ovat jo osoittaneet.

Uudellemaalle tulee ainakin yksi integroitu hätäkeskus, jolle on ilmoittautunut puolenkymmentä kuntavastaanottajaa. Mutta mihin Espoo tai Vantaa sijoittuvat ja missä muodossa, sitä ei esimerkiksi vielä tiedetä. Tämä epävarmuuden tila selittyy lähinnä Helsingin Poliisilaitoksen ja Helsingin pelastuslaitoksen voimakkaista, itsekäistä tahdoista, joita ministeriö ei ole onnistunut sovitteluun. Helsinki ei ole selviytynyt niistä ennakkoluuloista ja pienistä synnytyksistä, jotka kokeilukeskukset selvittivät muualla kuukaudessa.

E erityisen valitettavaa on, että tämä erilleen ajautuminen tapahtuu juuri Helsingissä, jossa muun muassa maan merkittävimmät kansainväliset tapahtumat toteutetaan. Nekin jossain määrin edellyttäisivät viranomaisten saumatonta yhteistyötä, nopeaa tiedonvälitystä, yhteistä viestintää, yhteistä hälytysnumeroa jne.

Ed. Rakel Hiltusen valiokuntamietintöön liittäminen vastalause on Helsingin kaupungin kannalta varsin ymmärrettävä, mutta se on ymmärrettävä kuvattua taustaa vasten. Muutamat virkamiehet ovat valinneet sen osan, jonka Helsinki on nyt tässä ratkaisussa saanut.

6 Ulla Juurola /sd: Arvoisa puhemies! Tämä hätäkeskuslaki on periaatteeltaan hyvä laki. Se yhdistää siis pelastus-, poliisi- sekä sosiaali- ja terveystoimen hätäkeskustoiminnan, ja kuten täällä on jo moneen kertaan tullut sanottua, se merkitsee kansalaisen kannalta sitä, että hätäilmoitus voidaan tehdä yhteen ja samaan numeroon. En toista näin iltamyöhään näitä asioita, joista täällä ovat muut edustajat puhuneet esitelllessään tätä lakiesitystä. Otan vain muutaman kohdan esille.

On totta, että valiokuntatyöskentelyssä eniten keskustelua aiheutti tämän lain käsittelyn aikana pääkaupunkiseudun ulosjäänti tässä vaiheessa, hätäkeskusaluejako ja hätäkeskusten tulevat sijaintipaikat maassa. Eniten muutoksia kuitenkin esitetään hätäkeskustietojärjestelmiin ja niiden osalta eniten tulee muutoksia myös lakitekstiin. Viimeksi mainittu ei johdu mistään poliittisista erimielisyyksistä, vaan siitä, että näyttää olevan todella vaikeata tehdä näitä pykäläitä siten, että ne valmistelussa olisivat jo lähes oikeita nimenomaan silloin, kun puhutaan erilaisista tietorekistereistä, henkilörekistereistä. Ihmettelen joskus, että kun lain valmistelijoiilla on kuitenkin aivan samat asiantuntijat kuin valiokunnassa, eivätkö tältä osin lait voisi olla jo vähitellen paremmin valmisteltuja.

Pääkaupunkiseudun ulosjääntiä valiokunta ei pidä ongelmattomana, kuten on tullut esille, mutta tyytyy hallituksen esitykseen ja edellyttää, että pääkaupunkiseudun hätäkeskustoiminta arvioidaan yhdistetystä hätäkeskusjärjestelmästä saatujen kokemusten perusteella vuonna 2003.

Ed. Hiltunen puheenvuoroa kuunnellessani vakuutuin, että varmastikin Helsingin järjestelmä pelaa erittäin hyvin, ja uskon, että esimerkiksi tämä ensihoitojärjestelmä on varmasti Suomen parhain ja varmasti pärjää koko maailmassa, kuten ed. Hiltunen totesi. Me kuitenkin jaimme pohtimaan kansalaisten kannalta nimenomaan sitä, että kun kansalaiset liikkuvat ja totutuvat tähän yhteen ja samaan 112-numeroon, niin onko siitä haittaa ja miten paljon, kun yhtäkkiä

onkin pääkaupunkiseudulla kaksi numeroa. Toisin meille on vakuutettu, että siirrot numerosta toiseen tapahtuvat hyvin nopeasti, mikäli hälytyssoitto tulee väärään numeroon. Kuitenkin uskoisin, että kaikki Helsingin hyvät toiminnot, jotka varmasti myös kehittyvät kaiken aikaa, saattavat olla vielä parempia sitten, kun nämä toiminnot Helsingissäkin yhdistyvät.

Yhtä asiaa jäin myös miettimään. Tämä maanlaajuinen hälytyskeskusjärjestelmä on tarkoitettu toimimaan siten, että on olemassa yhtenäinen tietojärjestelmä, jolla voidaan eri hätäkeskusten välillä tiedot toimittaa, ja kun Helsinki kehittää nyt vahvasti hyvää ja omaa tietojärjestelmäänsä, on sitten vain toivottava, että nämä järjestelmät sopivat yhteen. Ei nimittäin ole kovin helppoa yleensä näiden järjestelmien yhdistäminen, mutta toivottavasti se tässä tapauksessa onnistuu.

Aluejako ja sijaintipaikat on myös ollut vaikea kysymys, koska näitten alueitten vahvistaminen tapahtuukin valtioneuvostossa ja sijaintipaikat ministeriössä. Meille on kyllä osoitettu ja selvitetty ne perustelut, millä alustavasti tätä aluejakoa on tehty, ja tämä alustava selvitys lähtee 13–15 hälytysalueesta. Kun näitä alueita on määritelty, siinä on otettu monia tekijöitä huomioon kuten väestöpohjaa ja valmiuksia, tilavalmiuksia ja muuta sen laatuista. Merkillisin tilanne ehkä tässä suhteessa tulee olemaan Päijät-Hämeessä, joka täyttää kaikki nämä kriteerit väestön ja taloudellisuuden suhteen, mutta menettäisi jälleen kerran oman hälytyskeskuksensa Kanta-Hämeeseen sillä perusteella, että Etelä-Suomen lääninhallitus sijaitsee Hämeenlinnassa ja aluehälytyskeskuksen pitää poikkeusoloissa olla lääninhallituksen lähellä, näin meille on selvitetty. Toisaalta Kanta-Häme on näitten selvitysten mukaan liian pieni. Todellakin jälleen kerran Päijät-Häme, joka täyttäisi kaikki nämä kriteerit, joutuisi luopumaan omasta hälytyskeskuksestaan, ja tämä on aiheuttanut Päijät-Hämeessä erittäin vahvaa kritiikkiä, eikä ymmärtämystä tälle asialle oikeastaan ole riittänyt lainkaan.

Muokkasimme hyvin pitkään tätä omaa lausumaamme maakuntapohjaisen mallin hyvydestä, mutta kuitenkin tämä päätösvalta tulee olemaan valtioneuvostolla, vaikka näistä alueperusteluista hallintovaliokuntakin haluaa etukäteen vielä selvitystä. Tällä puheella haluankin vielä vedota siihen, että Päijät-Häme oman aluehälytyskeskuksensa saisi pitää.

7 Harry Wallin /sd: Arvoisa rouva puhemies! Lyhyesti toteaisin tästä asiasta sen, että periaatteessa olen kannattanut koko ajan tätä uutta hälytyskeskusmallia nimenomaan sen takia, että tässä on tavoitteena kansalaisten parempi palvelu yhdistämällä eri toimijoita samaan hälytyskeskukseen. Siirtymäaika on varmaan riittävän pitkä hallitun toteuttamisen läpiviemiseksi.

Se, mikä tässä eniten itseäni häiritsee, on se, että hallitus on lähtenyt siitä tavoitteesta, että tässä säästettäisiin mahdollisimman optimaalisesti näitä kustannuksia, eikä ajatella sitä, mikä olisi paras toimiva ratkaisu. Tällä hetkellä, jos laskeetaan yhteen kokeilukeskukset, kunnalliset hätäkeskukset ja poliisin hätäkeskukset, niitä on yhteensä maassa 65 kappaletta. Hallituksen tavoite on vähentää 80-prosenttisesti näitä keskuksia siten, että hätäkeskuksia olisi vain 13–15 kappaletta. Kuitenkin joittenkin asiantuntijoiden mukaan 20 kuntaa on se maksimi, millä ensimmäisessä vaiheessa kannattaisi lähteä liikkeelle.

Itse lähtisin siitä, että kovin luonnollinen pohja olisi ollut maakuntapohjainen jako jaettaessa hätäkeskuksia. Silloin niitä tulisi olla hallituksen esityksessä 19 kappaletta. Kun ajatellaan aluepolitiikkaa, maakuntakeskusten vahvistamista ja niitä valtion toimenpiteitä, millä lailla pyritäisiin maakuntakeskuksia vahvistamaan, niin aivan luonnollista olisi ollut, että jokainen maakunta olisi saanut oman hätäkeskuksensa. Kun luki valiokunnan kannanottoa, niin hieman hämmästelin sitä, että tällaiseen päätelmään ei valiokunta ollut päässyt, vaikka asiantuntijakierros oli ollut hyvin laaja. Uskon, että hyvin monelta suunnalta, ainakin omalta alueeltani Pohjanmaalta, tämän suuntaisia viestejä maakuntajohtajien ja muiden asiantuntijoiden toimesta oli tullu.

Valiokunta on ottanut hyvin kantaa myös hätäkeskusten mahdollisuuteen palvella kansalaisia heidän omalla äidinkielellään, että sitä tulee korostaa ja että sen takia niissä täytyy olla sekä suomenkielistä että ruotsinkielistä asiantuntemusta. Kun ajattelee Pohjanmaata, lähinnä Pohjanmaan maakuntaa ja Etelä-Pohjanmaata, niin esittäisin, että vähintäänkin molemmille saataisiin oma hätäkeskus siten, että Pohjanmaan hätäkeskus voisi keskittyä meripelastukseen, rannikkoon ja ruotsinkieliseen palveluun ja Etelä-Pohjanmaa isona maakuntana saisi oman hätäkeskuksensa. Onhan siellä peräti 244 000 asu-

kasta, mikä on varmasti riittävä pohja oman hätäkeskuksen aikaan saamiseksi.

8 Hannu Aho /kesk: Arvoisa puhemies! Täällä on tullut hyvin paljon hyviä näkemyksiä ja esityksiä, joten keskityn vain ihan lyhyesti muutama seikkaan.

Minusta tässä käydään keskustelua tai ainakin pitäisi käydä sillä tavalla, että tämä on kansalaisten perusturvallisuuskysymyksiä. Siinä pitää olla mukana alueellinen tuntemus. Se on äärimmäisen tärkeä näkemys ja tärkeä myös avun saannin nopeudelle sillä tavalla, että se on oikeassa kohteessa ja vielä oikeassa ajassa silloin, kun aiotaan vahinkoja torjua mahdollisimman hyvin.

Minusta tämä on turvaverkkokysymys. Turvaverkosta ei saa tulla liian harvaa eikä hataraa. Tässä tulisi ottaa huomioon hyvin erilaiset tarpeet. Niin kuin täällä on kuultu, Helsingillä ja muilla suurilla asutuskeskuksilla on omat näkemyksensä ja omat tarpeensa, ja niin niitä on myös laajalla haja-asutusalueella ja harvaanasutuilla seuduilla sekä meren läheisyydessä. Tavoitteena pitää olla periaate, että jokaisesta maakunnasta löytyisi tällainen yksikkö. Silloin me turvaisimme hyvin näitä palveluja, olisi turvallinen tunne. Myös se on tärkeää, että yli rajojen pitää pystyä tekemään hyvää yhteistyötä sillä tavalla, että ne täydentävät toinen toistaan.

9 Pekka Ravi /kok: Arvoisa rouva puhemies! Ensimmäiseksi haluaisin todeta, että hallituksen esitys jo sinänsä oli minusta erittäin hyvin perusteltu ja valmisteltu. Ja todella, niin kuin täällä jo monella suulla aikaisemmin on todettu, hallintovaliokunta paneutui asiaan perusteellisesti ja antoi mielestäni asiaan hyvin merkittävän panoksen.

Lähtökohtana tietenkin koko uudistukselle ja lakiesitykselle on kansalaisten turvallisuuden edistäminen (Ed. Aittoniemi: Miten se edistyy?) — Tämän perusteella, minä yritän vastata siihen hetken kuluttua. — Asianlaitahan on niin, että kaiken kehityksen lähtökohtana täytyisi olla se, että analysoitaisiin jollakin tavalla puutteita, joita kenties tällä hetkellä vallitsevassa järjestelmässä on. Tässä yhteydessä ei kannata kovin pitkälle meneviä listauksia lähteä tekemään, mutta muutamia selviä puutteita kunnallisessa hälytyskeskusjärjestelmässä on selvästi nähtävissä.

Yksi puute on ilman muuta ollut se, että henkilöstöresursointi on ollut pahasti puutteellinen.

Se on ehkäissyt myös merkittävästi keskusten kehittämistoimintaa. Samoin koordinoitongelmat eri viranomaisten kanssa ovat olleet selvästi nähtävissä. Kaikkein vakavin puute yksityisen kansalaisen ja nimenomaan hänen turvallisuutensa kannalta on ollut se, että hätäilmoitusten käsittelyssä on ollut merkittäviä viipeitä.

Kun tällaisia puutteita on havaittu, niin tästä lähdettiin kehittämään hätäkeskuskokeilua, johon täällä on jo moneen kertaan aikaisemminkin viitattu. Ja aivan oikein täällä muun muassa ed. Urpilainen totesi, että kai ne kokemukset ovat olleet hyviä, kun on lähdetty lainsäädännön tielle. Näin varmaankin on ollut.

Valiokunnan puheenjohtaja Väistö esitteli varsin perinpohjaisesti hallintovaliokunnan mietinnön ja myös sen keskustelun sekä ongelmakohtat, joihin puututtiin. Itse en rupea niitä enää kaikkia kertaamaan, mutta haluan pariin kohtaan kuitenkin kiinnittää vielä huomiota.

Ensimmäinen on tietenkin pääkaupunkiseudun ongelma, joka nousi keskeisesti esille. Minulle oikeastaan jo hyvin varhaisessa käsittelyvaiheessa tuli aika varma näkemys siitä, että ellei pääkaupunkiseutua olisi rajattu lakiesityksestä ulos, niin se ei eduskunnassa olisi ollenkaan käsiteltävänä. Se oli lähtökohta.

Mitä tulee siihen, minkälaiset ovat olleet sisäasiainministeriön, valmistelijoiden ja Helsingin kaupungin väliset keskustelut, niin niistä on tullut meille kahdenlaista hyvinkin erisuuntaista tietoa. On hyvin valitettavaa, että yhteistä näkemystä ei ole löytynyt. Valiokunta tiedosti tämän ongelman selvästi ja pyrki löytämään parhaan mahdollisen ratkaisun. Se ei varmasti Helsingin kaupungin ja keskitetyn järjestelmän ulkopuolelle jäävien kuntien katsannosta ole paras mahdollinen, mutta väittäisin kuitenkin, että paras mahdollinen, mihin tässä aikataulussa voitiin päästä.

Toinen asia, joka oli ehkä vieläkin enemmän keskustelun alla, oli hätäkeskusaluejako ja hätäkeskusten tuleva sijainti. Siitä voisi sanoa, että teknisesti olisi täysin mahdollista, että koko maa hoidettaisiin yhdestä hätäkeskuksesta käsin. Meille annettiin esimerkkejä muualta Euroopasta, josta vastaavaa väestöpohjaa kyllä teknisesti voidaan hoitaa todella yhdestä keskuksesta, mutta kaikki muut seikat puhuvat tietysti merkittävästi sen puolesta, että tähän ei ole mitään syytä mennä, vaan nimenomaan alueelliset näkökulmat täytyy ottaa voimakkaasti huomioon. Silloin valiokunnan mietinnössäkkin pääperiaatteeksi

otettiin tietenkin maakuntajakolain mukainen jako, joka lähtee siitä, että valtion aluehallintoviranomaisten toimialueitten tulee muodostua joko yhdestä tai useammasta maakunnasta. Mutta valiokunnassa nähtiin myöskin, että tätä täytyy tämentää lausumalla siitä, että erityisistä syistä taroituksenmukaista aluejakoa ajatellen täytyy myöskin mahdollistaa sellainen vaihtoehto, että hälytysaluejako voi mennä maakunnan rajan yli eikä välttämättä muodostua siis kahdesta kokonaisesta maakunnasta.

Rouva puhemies! Vielä yksi huomio, johon täällä ei, jos olen tätä keskustelua oikein kuunnellut, ole kovinkaan paljon kiinnitetty huomiota, ja se on viranomaisverkko, joka aivan oleellisesti liittyy tähän uudistukseen. Vuoteen 2003 mennessä valtio rakentaa koko valtakunnan kattavan viranomaisten yhteisen digitaalisen radioverkon, jota tuttavallisesti Virveksi kutsutaan, ja tätä viestiliikennettä ryhdyttäisiin ohjaamaan hätäkeskuksista. Yhteinen radioverkko ja hätäkeskukset ovat tietysti toisiaan selvästi tukevia järjestelmiä. Jos toinen ei toimi, samalla ontuu myös toisen toiminta. Näin ollen pidänkin ehdottoman välttämättömänä, että hätäkeskusjärjestelmän toimeenpano- ja viranomaisverkon rakentaminen synkronoidaan mahdollisimman hyvin ajallisesti yhteensattuvaksi.

¹⁰ **Kari Urpilainen /sd:** Arvoisa puhemies! Täällä ed. Wallin otti ansiokkaassa puheenvuorossaan esille ajatuksen siitä, että jokaisessa maakunnassa olisi oma hätäkeskus, aivan niin kuin ed. H. Aho myöskin. Sosiaalidemokraattinen valiokuntaryhmä oli myöskin valmis kannattamaan tätä ajatusta, että jokaiseen maakuntaan perustettaisiin oma hätäkeskus, ja yritimme tätä ajatusta viedä eteenpäin ja veimme sitä hyvin pitkälle eteenpäin. Mutta täytyy tunnustaa, että toinen suuri hallituskumppanimme sitten kuitenkin näki tämän ei-toivottavana ratkaisuna. Perusteluna oli se, että tämä tulee liian kalliiksi.

No, hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, että tämän mallin, jota nyt esitetään, vuosikustannukset ovat sisäasiainministeriön antaman selvityksen mukaan 200 miljoonaa. Jos jokaisessa maakunnassa olisi oma keskus, selvityksen mukaan vuosikustannukset olisivat 220 miljoonaa markkaa vuodessa. Eli kysymys oli varsin vaatimattomasta lisäkustannuksesta, jos ylipäättään edes sitten kun järjestelmä toimii, lisäkustannuksia olisi edes tullut.

Joka tapauksessa tässä tilanteessa nyt ollaan ja pyritään hakemaan tämän tien kautta sellaista ratkaisua, joka olisi toimiva ja ottaisi huomioon eri maakunnissa asuvien ihmisten tarpeet yhtäläisesti huomioon. Toivon ja uskon, että sisäasiainministeriö valmisteluvaiheessa nyt ottaa huomioon nämä valiokunnan esittämät ajatukset ja ennen kaikkea perustelut, koska sitä kautta, näin ymmärtäisin, olisi löydettävissä ratkaisu, joka tuo meille verkoston, joka on suurempi kuin 13—15, mutta ei ihan jokaiseen maakuntaan kuitenkaan.

11 Erkki Pulliainen /vihr: Arvoisa puhemies! Aivan lyhyesti tästä asiasta, että kun on kysymys hätäkeskusjärjestelmästä, niin se itse hätä voi olla hyvin erilaista, ja se superhätä on kriisitilanne valtakunnassa. Mielestäni sitä, että Helsinki tässä nyt eräällä tavalla sooloilee, pitääkin tarkastella nimenomaan tämän "ison hädän" kannalta. Siinä katsannossa minä en voi ymmärtää sitä, että ollaan hyväksymässä sellainen menettely, että Helsinki saa tässä asiassa sooloilla. Mielestäni tässä pitäisi päästä yhtäläiseen, koko valtakunnan kattavaan järjestelmään, kun kaikessa muussa suhteessa valmistaudutaan koko valtakunnan yhtäläiseen turvallisuuteen riippumatta siitä, mikä se hädän aste kulloinkin on.

12 Petri Salo /kok: Arvoisa rouva puhemies! Voin yhtyä siihen näkökantaan, minkä ed. Pulliainen äsken esitti, ja muistuttaa siitä, että Helsingissä näitä hälytyspalveluja tarvitsevat myöskin monet muut kuin helsinkiläiset silloin, kun he täällä joutuvat onnettomuuteen tai tarvitsevat muuten näitä palveluja. Tasapuoliset palvelut koko maassa ilman muuta olisivat olleet kaikkien toivomia, ja myös yhtenäinen hälytysnumerojärjestelmä olisi tuonut semmoista turvallisuutta tähän järjestelmään, mitä toivottiin. Eriävä mielpide jätettiin ja sen kanssa on nyt eletävä.

Täällä ed. Urpilainen myöskin viittasi siihen, että tästä hälytyskeskusten sijoitusperiaatteesta ei löytynyt yksimielisyyttä suurten hallituspuolueitten välillä, ja se pitää osaksi myöskin paikaansa. Kokoomuksen puolella nähtiin asia siten, että kaiken hallinnon, mitä Suomessa toteutetaan, täytyy olla taloudellisesti ja tuloksellisesti myöskin perusteltua siten, että kansalaiset kokevat sen järkeväksi hallinnoimiseksi. Jos olemme päätyneet siihen ratkaisuun, että jokaiseen maakuntaan olisi tullut hälytyskeskus,

niin se olisi myös tarkoittanut sitä, että Uudellemaalle näitä olisi tulevaisuudessa muodostunut niin Itä- kuin Länsi-Uudellemaalle. Kukaan tässä salissa ei varmasti sellaista järjestelyä edes haluaisi toteutettavaksi, emmekä halunneet myöskään ministeriön virkamiesten ja tulevan ministerin päätöstä tehdessään joutuvan sellaiseen tilanteeseen, että hän joutuu tekemään päätöksen, joka ei ole hallinnollisesti ja taloudellisesti järkevä. Sen tähden jätimme siihen liikkumatilaa, jota voidaan ylimaakunnallisesti tehdä päätöksiä, että esimerkiksi Pietarsaaren alue, joka on hyvin tärkeä myös ed. Urpilaiselle, liittyisi Kokkolan aluehälytyskeskukseen. Luulen, että siitä me olemme yksimielisiä, että Kokkola sellaisen ansaitsee.

13 Pekka Ravi /kok: Arvoisa rouva puhemies! Lähinnä ed. Urpilaisen puheenvuoron johdosta haluan todeta, että kyllä minusta kuitenkin kaikella kohtuudella valiokunnan mietinnössä näkyy aika selkeästi valiokunnan tahto hätäkeskusaluejaosta. Uskon, että ed. Urpilainen yhtyy valkaaseen käsitykseeni siitä, että olemme parhaamme mukaan myös pyrkineet informoimaan sisäasiainministeriötä ja ministeriä.

14 Kari Urpilainen /sd: Arvoisa puhemies! Tältä osin voin kyllä yhtyä ed. Ravin vakuutteluun. Tiedän, että he ovat toimineet aktiivisesti ja välittäneet informaatiota. Eräin osin olen ollut itsekin mukana informaation jakamisessa sisäasiainministeriön suuntaan nimenomaan ministerille, joka ei kuitenkaan taipunut siihen perimmäiseen tavoitteeseemme, jota itse asiassa kaikki muutkin ryhmät olivat tukemassa, eli tavoitetta päästä maakuntapohjaiseen malliin.

En kiellä sitä, etteikö siinä olisi ollut myös tiettyjä hankaluuksia. Ennen kaikkea Uudenmaan alueen palvelujen järjestäminen olisi saatanut muodostua torta päi torta -järjestelmäksi. Siinä suhteessa tämä vaihtoehto, niin kuin totesin, arvoisa puhemies, tarjoaa myös mahdollisuudet, jos nimenomaan valmisteluvaiheessa sisäasiainministeriössä nyt hyvää tahtoa on ottaa huomioon ne painotukset, mitkä valiokunta on mietinnössään esittänyt.

Arvoisa puhemies! Ed. Pulliaisen puheenvuoron on todella helppo yhtyä. Myös minua harmittaa, että pääkaupunkiseutu jää tämän järjestelmän ulkopuolelle. Kun valiokunnan mietintöä lukee, sieltä voi selvästi nähdä, että siinä on si-

säänrakennettu järjestelmä, jossa käytetään pehmeää keppiä, mutta myös porkkanaa, jolla todella pyritään ohjaamaan kehitystä niin nopeasti kuin mahdollista siihen, että maassa olisi yhtenäinen palvelujärjestelmä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

11) Hallituksen esitys laiksi Suomen Teollisuussijoitus Oy -nimisestä valtionyhtiöstä

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 132/1999 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 14/1999 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 14.

Keskustelu:

¹ Reijo Kallio /sd: Arvoisa rouva puhemies! Hallitusohjelmassa elinkeinopolitiikka on yksi selkeä painopistealue. Erityisesti yrittäjyyden edistäminen sekä pk-yritysten kasvusta ja kilpailukykyvyydestä huolehtiminen ovat vahvasti esillä. Hallitusohjelmassa lähdetään siitä, että julkista erityisrahoitusta kehitetään tehokkaammaksi ensi sijassa markkinoiden puutteita paikkaamalla. Tarkoitus on myös edistää pk-yritysten kansainvälistymistä edistäviä rahoituspalveluja.

Suomen Teollisuussijoitus Oy, jota koskeva lakiesitys on nyt käsittelyssä, on yksi ja yhä merkittävämmäksi tuleva julkisen rahoituksen instrumentti. Juuri tämän yhtiön keskeinen toimintatapa on suunnata omapääomaehtoista rahoitusta sellaisiin yritysrahoituksen ongelma-alueisiin, joihin yksityinen sektori ei kanavoi riittävästi varoja ilman julkisen sektorin toimenpiteitä.

Teollisuussijoituksen toiminnassa on myös vahva alueellinen näkökulma, sillä yhtiön yksi keskeinen tavoite on kehittää alueellista pääomasijoitustoimintaa. Yhtiön rahoituksessa keskeinen kohde on siemen- ja käynnistysvaiheen yrityksiin sijoittavien rahastojen kehittäminen ja pääomittaminen. Toinen tärkeä kohde ovat suorat sijoitukset suurehkoihin yrityshankkeisiin, jollaisia voisivat olla erilaiset rakenne- ja toimialajärjestelyt, eurooppalaiset suurhankkeet sekä suuret teknologiahankkeet.

Haluun todeta, että talousvaliokunta korostaa mietinnössään sitä, että yhtiön tulee rahoituksessa selkeästi painottaa pienten ja keskisuurten yritysten alkuvaiheen rahoitusta. Tämä painotus on mielestäni paikallaan, sillä uudet työpaikat syntyvät tulevaisuudessa yhä enemmän pienten ja keskisuurten yritysten toimesta. Mutta on syytä vielä todeta myös, että suurempiakaan yrityksiä ei suljeta Suomen Teollisuussijoituksen rahoituksen ulkopuolelle. Maininnan arvoinen hyvä asia on myös se, että tämän lain myötä palveluyritykset tulevat Teollisuussijoituksen rahoituksen piiriin. Pidän tätä laajennusta todellakin perusteltuna ja tarpeellisena.

Teollisuussijoitukselle asetetaan liiketaloudellinen kannattavuustavoite. Rahoituksen kohdentamisen kannalta on olennaista, miten ymmärretään käsite liiketoiminnallinen kannattavuus. Jos se tarkoittaa sitä, että sijoitetulle pääomalle tulee saada tuotto, joka on kilpailukykyinen vaihtoehtoihin pääoman sijoituskohteisiin verrattuna, niin tämä tarkoittaa sitä, että osalle sijoituksista tulee saada pääomasijoitustoiminnan keskimääristä tuottoa parempi tuotto, koska yritysrahoituksen ongelma-alueisiin kohdistetulle rahoitukselle ei voida asettaa merkittäviä tuottovaatimuksia.

Ongelma-alueisiin kohdistuvalle rahoitukselle tulisikin riittää keskimääräinen nollatuotto. Muussa tapauksessa riskinotto jää liian pieneksi eikä rahoitus voisi kohdistua ongelma-alueisiin. Jos nollatuotto kompensoidaan korkeammilla tuottovaatimuksilla muussa kuin ongelma-alueiden rahoituksessa, jotta yhtiön kokonaistuotto vastaa edellä mainitsemaani käsitettä liiketaloudellisesta kannattavuudesta, johtaa se yhtiön toimimaan merkittäväällä osuudella sellaisilla pääomamarkkinoilla, jotka jo toimivat hyvin yksityisrahoitteina. Voidaan tietysti kysyä, kannattaako julkista rahoitusta suunnata merkittävästi tällaisille markkinoille.

Talousvaliokunta onkin mietinnössään kiinnittänyt huomiota tähän problematiikkaan. Onkin tärkeää, että valtioneuvosto sekä kauppa- ja teollisuusministeriö määrittelevät yhtiölle sellaiset sijoitustoiminnan suuntaviivat, joissa liiketoiminnan kannattavuusvaatimukset määritellään siten, että pääoman tuottovaatimukset eivät ole tarvittavaan riskinottoon nähden liialliset. On syytä myös painottaa valtion erityisrahoittajien yhteistyötä, tällöin kyse on Sitran, Tekesin, Finnveran ja Teollisuussijoituksen toiminnan koordi-

noinnista. Onkin tärkeää, että kaikilla toimijoilla on oma selkeä roolinsa, mutta myös hyvä yhteistyö ja tiedonvaihto.

Rouva puhemies! Lopuksi haluan painottaa Teollisuussijoituksen resursointia. Nyt, kun Teollisuussijoituksen toimialaa laajennetaan ja yhtiöstä mielestäni tulee yhä tärkeämpi erityisrahoittaja, on tärkeää huolehtia siitä, että yhtiö saa käyttöönsä myös riittävät voimavarat. Onkin perusteltua, että silloin kun valtio myy yritysomaisuuttaan, osa näistä tuloista suunnataan Teollisuussijoitukselle, joka sijoitustoiminnallaan luo uutta kilpailu- ja kasvukykyistä yritystoimintaa eli sellaista pääomaa, joka sitten aikanaan tilanteen niin vaatiessa on realisoitavissa. Tavoitteeksi asetetusta miljardin markan ohjaamisesta Teollisuussijoitukselle tällä vaalikaudella onkin pidettävä kiinni. Näin voidaan turvata yhtiön riittävät toimintaedellytykset.

2 Mauri Salo /kesk: Arvoisa rouva puhemies! Yrittäjyys ja yrittäjyyden edellytykset ovat välttämättömiä turvattavaksi, jotta Suomen kansantalouden kasvu voi jatkua ja hyvinvointia voidaan luoda lisää. Vuonna 1995 perustetun Suomen Teollisuussijoitus Oy:n toimialaa ollaan laajentamassa hallituksen esityksen mukaisesti ja myös vahvistamassa sen taloudellista asemaa. Soneran myyntituloista osoitetaan nyt lisätalousarviossa 250 miljoonaa markkaa käytettäväksi yritysten riskipääomasijoituksiin. Tarkoituksena on toimia niin, että täydennetään tämän hetken rahoitusmarkkinoita, mikä mahdollistaa tietynlaisen suuremman riskin ottamisen, johon ei yksityistä rahaa välttämättä kovin helposti löydy. Toisaalta tässä edellytetään myös, että pääomasijoituksissa lähdetään siitä, että ne riskit ovat hallittavissa. Terveet yritykset tai hyvällä liiketoimintasuunnitelmalla varustetut yritykset voivat olla pääomituksen kohteina.

Suomessahan on tänä päivänä erittäin paljon tietotaitoa, mikä edellyttää uutta yrittäjyyttä ja yritykset siemenpääomaa. Uuden yritystoiminnan liikkeelle saaminen ja sen tuotteiden kaupallistaminen ja kansainvälistäminen on avainkysymys tulevaisuudessakin. Hyvänä esimerkkinä on Sonera, jota valtio nyt on osittain myymässä ja josta myös valtio saa mittavat tulot. Tietenkin maailmanluokan esimerkki on Nokia, johon on aikanaan hyvinkin riskipitoista pääomaa sijoitettu ja joka nyt tuottaa todella hyvää hedelmää.

Kansantalouden kannalta ratkaisu Teollisuussijoituksen toimintaedellytysten laajentamiseksi on perusteltua. Valiokunnan näkemyksen mukaan tärkeää on myös se, että yhtiö voi jatkossa sijoittaa myös jo yrityksiin, joissa suoritetaan rakenne- ja toimialajärjestelyjä, sekä ulkomaisten investointien toteuttaminen Suomessa, koska myös avoimuus rahoitusmarkkinoilla ja julkisen rahankin markkinoilla on syytä olla olemassa.

Toimintaperiaatteena edellytetään kuitenkin, että Teollisuussijoitus Oy toimii riskienhallinnan mukaisesti niin, että se joka tapauksessa on plusmerkkinen. Tämä edellyttää sijoituspäätöksen tekijöiltä omaa maltillista harkintaa ja toisaalta myös eduskunnalta edelleen tahtoa ylläpitää Teollisuussijoitus Oy:n resurssit sillä tasolla, että se kykenee vastaamaan edelleen kasvaviin hankkeisiin. Niin kuin ed. Kallio totesi, vaalikauden aikana se 1 miljardi markkaa kokonaisuutena lisäpääomina tälle yhtiölle on perusteltu vaatimus. Jos sitten tapahtuu niin, että rahaa tarvitaan lisää, hyviä hankkeita löytyy lisää ja valtio myy omaisuuttaan edelleen, täällä on varmasti ihan oikea kohde.

Arvoisa puhemies! Näin me voimme turvata pääoman saannin siltä osin, kuin sitä yksityisiltä rahoitusmarkkinoilta ei saada. Tätä kautta luodaan myös uutta työllisyyttä.

3 Kyösti Karjula /kesk: Arvoisa rouva puhemies! Valtiontilintarkastajien kertomuksen yhteydessä on muutama tutkimushanke, joita on rahoitettu kertomuksen puitteissa. Siinä on erittäin mielenkiintoisella tavalla tarkasteltu julkisen sektorin yrittäjyyden ja työllistämisen välistä yhteyttä. Tehdyt tutkimukset eivät anna selvää vastausta siihen, mikä on optimaalinen julkisen sektorin koko, kokonaisveroaste, tulonsiirtojen taso jne. Kuitenkin tutkimushankkeen perusteella otetaan kantaa muutamaan erittäin mielenkiintoiseen asiaan, ensinnäkin siihen, että yrittäjäriskin olemus yhteiskunnassa määrittää hyvin keskeisesti yrittäjyysastetta. Toinen selvä toteamus on, että hyvinvointiyhteiskunta vähentää yrittäjyyttä. Siihen nimenomaan vaikuttaa kollektiivinen riskin ottaminen, joka on omalla tavallaan alentamassa varsinaista yrittäjäriskiä, riskinottovalmiutta. Kolmantena on laaja julkinen sektori, jolla on myös vaikutus yrittäjyysasteeseen alentavana tekijänä, ja neljäntenä mainitaan rahoitustekijät ja niiden merkitys.

Tässä mielessä esillä oleva Suomen Teollisuussijoitus Oy:tä koskeva lakiesitys on erittäin merkityksellinen ja perusteltu, koska tätä kautta löytyy uusi väline. Ensisijaisesti nimenomaan väline pienille ja keskisuurille yrityksille, jolla tuetaan näiden riskirahoitusta ja nimenomaan yritysten oman pääomaehtoisen rahoituksen saatavuutta. Tätä kautta päästään tavallaan tarjoamaan hyvin keskeinen rahoituspalvelu, jota tarvitaan nimenomaan siemenvaiheessa ja yritysten käynnistysvaiheessa. Se on ollut ehkä kaikkein merkittävimpiä pullonkaloja, joihin nykyiset erityisrahoitusta tarjoavat yritykset, lähinnä Finnvera ja Sitra, eivät ole riittävällä tavalla pystyneet vastaamaan.

Sen vuoksi ajattelenkin, että tämä ratkaisu toivon mukaan tuo ihan aidon vastauksen tähän perusongelmaan. Ennen kaikkea toivon myös sitä, ettei, kun tässä toisena painopistealueena on oman pääoman ehtoiset suorat sijoitukset suurehkoihin yrityksiin, kävisi niin, että jälleen kerran pienet ja keskisuuret yritykset jäävät käytännön toimessa taka-alalle ja painopiste jää suurempiin yrityksiin. Minusta tämä on erittäin keskeinen ja iso periaatteellinen kysymys. Tähän myös talousvaliokunnan mietinnössä on kiinnitetty huomiota.

Mutta tähän liittyy myös se näkökulma, millä tavalla yhteensovitetään riittävä riskinottovalmius ja Teollisuussijoitus Oy:n kannattavuusvaatimus. Minusta tämä on asia, jota talousvaliokunnan mietinnössä on myös sivuttu. Riskin pehmentäminen nimenomaan uuden yritystoiminnan ja yrittäjyysasteen nostamisen kannalta on aivan keskeinen tulevaisuuden vaatimus. Ehkä tätä olisi saanut mietinnössäkin sivuta vähän vahvemmin ja viestittää sitä, että Teollisuussijoitus Oy:llä on riittävän löysät suitset, että käytännön sijoitustoiminta ei ajaudu niin sanottuihin suurehkoihin yrityksiin, vaan että painopiste voidaan säilyttää pienissä, alkavissa, käynnistysvaiheen ja siemenrahoitusta tarvitsevista yrityksistä.

⁴ **Mika Lintilä /kesk:** Arvoisa puhemies! Suomen Teollisuussijoitus Oy:llä on yhä kasvava merkitys pienen ja keskisuuren teollisuuden edellytysten luojana.

Suomen Teollisuussijoitus Oy:n painopistealueena on oman pääoman ehtoisen rahoituksen saatavuuden parantaminen, joka uusiutuneessa rahamarkkinatilanteessa on useissa tapauksissa

vaikeaa. Se, mikä Suomen Teollisuussijoituksen kautta tulevassa rahassa on yrittäjän kannalta positiivista, on se, että tämä raha on niin sanotusti kärsivällistä rahaa, joka ei odota pikavoittoja ja joka on valmis ottamaan myös riskejä. Tätä tarvitaan yritystoiminnan luomisessa, yrityksen käynnistysvaiheissa ja myös voimakkaassa alkutaipaleen markkinoinnissa.

Jos lakiesityksestä negatiivisia puolia hakee, on negatiivinen puoli tietysti jälleen kerran rahan vähyys. Vaalikauden aikana tarkoitus on, että rahoitus olisi noin miljardi, kun sen käytännön tarpeet huomioiden tulisi olla noin miljardi per vuosi. Mutta kaikkiaan lakiesitys on sen sisältöinen, että sillä tuetaan ja parannetaan pienen ja keskisuuren teollisuuden edellytyksiä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

12) Hallituksen esitys laiksi kuljetusten alueellisesta tukemisesta annetun lain 20 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys HE 162/1999 vp

Talousvaliokunnan mietintö TaVM 15/1999 vp

Lakialoite LA 95/1999 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 15.

Keskustelu:

¹ **Reijo Kallio /sd:** Rouva puhemies! Lyhyesti muutama sana kuljetustuesta.

Hallitus esittää alueellisen kuljetustuen jatkamista ensi vuoden loppuun. Talousvaliokunta mietinnössään yhtyy ajatukseen. On ehkä syytä todeta, että käsittelyssä oleva lakiesitys saatiin eduskuntaan sen jälkeen, kun hallituspuolueiden eduskuntaryhmät asiasta sopivat. Kuljetustuessa ei ole kyse suurista markkamääristä, mutta pidän lakia periaatteellisesti tärkeänä.

Kytken kuljetustukiproblematiikan viime vuosina maakunnissamme tapahtuneeseen erilaistumiskehitykseen ja siitä johtuviin ongelmiin, kuten työttömyyteen ja poismuuttoon. Eli tarvitaan alue- ja rakennepoliittisia toimenpiteitä, joilla kyetään säilyttämään ja luomaan työ-

paikkoja ongelmista kärsivissä maakunnissa, ja tässä työssä korostuvat erityisesti pienet ja keski-suuret yritykset ja niiden työpaikat.

Kuljetustuet ovat mielestäni edelleen tarpeen erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomessa. Vaikka yleensä väitetään yritystukien väärentävän kilpailua — no, joskushan ne todella tekevät sitä — niin tässä on kyllä mielestäni kysymys lähinnä yritystoiminnan edellytysten tasoittamisesta suhteessa muuhun maahan. Kyse on myös erityisesti länsirajan tuntumassa kilpailutilanteesta Ruotsiin, jossa kuljetustuki on huomattavasti massiivisempaa. Kun meillä tukisumma viime vuonna oli 16 miljoonaa markkaa, niin Ruotsissa käytettiin kuljetustukeen 230 miljoonaa. Myös tukia saavien yritysten lukumäärä oli aivan eri suuruusluokkaa Ruotsissa. Siellä se oli noin 1 300 ja meillä noin 220. Eli kuljetustukea pitääkin arvioida mieluummin aluepoliittisena kysymyksenä kuin valtiontalouden säästökysymyksenä. Niinpä tämä tukimuoto tulee säilyttää, kunnes on kehitetty uudenlainen logistiikkatuki, jolla kannustetaan yrityksiä yhteistyöhön ja nykyistä taloudellisempiin kuljetusjärjestelmiin.

2 Erkki Pulliainen /vihr: Arvoisa puhemies! Lähetekeskustelussa ed. Kurvinen, joka on hyvin paljon ansioitunut tämän asian hoitamisessa sinänsä, aloitti puheensa viereisellä puhujakorkeella toteamalla, että tämä on uutta aluepolitiikkaa.

Arvoisa puhemies! Ei tämä mitään uutta aluepolitiikkaa ole. Tämä on sitä oikeaa, vanhaa, josta Luojan kiitos vielä on jotakin jäljellä, eikä Euroopan unioni ole onnistunut kaikkea tuhoamaan ja hävittämään, vaikka kauheasti sitä yrittää.

Jos Euroopan unionin kulttuuriajassa me joummme nyt toimimaan, kun ajatellaan, siinä ihannoiden kansainvälistä työnjakoa on menty eräällä tavalla itseään syöden ääripisteeseen, kun kilpailuvääritymän pohjalta, niin kuin ed. Kallio äsken totesi, halutaan hävittää kaikki tällaiset keinot, joilla vain ja ainoastaan pyritään tasoittamaan maantieteellisistä oloista johtuvat erot. Siis eräällä tavalla kansainvälisen työnjaon idealla pyritään tuhoamaan luonnonmaantieteelliset realiteetit. Minä sanon, että sellainen järjestelmä, joka tällä tavalla toimii, ei pitkällä aikavälillä ole hankkimassa itselleen olemassaolon oikeutusta.

Todella pitää tervehtiä suurella ilolla sitä, että kun ensin oli olemassa lakialoite, jossa oli varsin runsaasti allekirjoituksia, sitten hallitusryhmät

pystyivät sopimaan siitä, että tähän asiaan tulee myös hallituksen esitys, joka nyt oli hetkessä lähetekeskustelussa ja nyt jo mietintönä valmiina.

Tähän kansainväliseen kilpailutilanteeseen liittyy vielä toinen ulottuvuus, ja se on juuri se, mihin ed. Kallio jo ehti viitata, eli se, että Ruotsi on piutpaut välittänyt siitä, mitä Euroopan unioni on näissä asioissa sanonut. Se on pitänyt yllä erittäin voimakasta järjestelmää. Minun tietoni oli, että 243 miljoonaa Suomen rahassa on käytettävissä ollut rahaa. Ed. Kallio taisi sanoa, että 230 miljoonaa. Suuruusluokka on ainakin sama, sillä ei ole olennaista merkitystä, kun Suomessa se on kuitenkin hippusia. Mutta joka tapauksessa jo siinä katsannossa, että me niissä asioissa olemme täsmälleen samassa kilpailuveneessä taikka viereisissä veneissä Ruotsin kanssa, on täysin välttämätöntä, että ainakin vuoteen 2003 saakka tällainen vastaava järjestelmä säilyy Suomessa kuin on Ruotsissa ja sen jälkeen varsinainen logistiikkatukijärjestelmä olisi erinomaisen paljon paikallaan. Itse asiassa Suomi ryypäsi eräällä tavalla fataalin, kun se tammöisenä Euroopan unionin ristöreippaana ei lähtenyt ajamaan voimakkaasti logistiikkatukea, siis Rooman sopimukseen sisällytettyä logistiikkatukea sallittuna tukimuotona, mutta syyhän on yksinomaan ainoastaan ja vain tässä ristöreippailussa, jossa ollaan kirkasotsainen hölmö aina ja jatkuvasti.

3 Hannu Aho /kesk: Arvoisa puhemies! Täytyy todeta uskomuksestani, että hallitus on täysin kuuro opposition näkemyksille, että on tullut tammöistä lievää kuulon parantumista. Minusta tässä on pienestä asiasta kyse rahallisesti mutta hyvin tärkeä elementti, jolla tasataan todella niitä suuria eroja, jotka luonnonmaantieteestä johtuvat tässä maassa yritysmaailmalle. Tällä ei mitenkään kilpailua vääristetä vaan todella annetaan mahdollisuuksia niille ajatuksille toteutua yritystoiminnassa, mitä kauempanakin on, vähän kuin täällä kaikki olisi etelässä.

Sitä olisi vain toivonut, kun verrataan, niin kuin on todettu, Ruotsin tukimarkkoja Suomeen, että olisi edes nostettu jonkin verran tätä tukea siitä, mitä se tällä hetkellä on. Sillä olisi todella edesautettu tammöistä, sanoisiko näin, jonkun mielestä uuden- tai vanhanaikaista aluepolitiikkaa mutta olisi annettu todellisia mahdollisuuksia yritystoiminnan ylläpidolle myös haja-asutusalueella. Minusta tämä on kuitenkin hyvä, että se saatiin nyt jatkumaan tämä yksi vuosi, ja kat-

sotaan sitten eteenpäin, miten se siitä tulee mene-mään.

4 Kyösti Karjula /kesk: Arvoisa rouva puhemies! Erittäin hyvä asia, että hallitus oli valmis hyväksymään alueellisen kuljetustuen jatkamisen. On vain hyvin harmillista, että vuosi vuodelta kuljetustuen määrää on pienennetty ja sitten jo toisen kerran peräkanaa on pyritty tämä kuljetustuki kokonaan lopettamaan, joka on kuitenkin tukimuoto, niin kuin ed. Pulliainen edellä totesi, jolla poistetaan vain näitä maantieteellisiä ongelmia ja jolla ei ole minkäänlaista varsinaisen liiketoiminnan kilpailua vääristävää vaikutusta. Kuitenkin näen, että kun tällaista tukiasiaa käsitellään, toivoisi, että hallituksen piirissä löydetäisiin nyt sellainen kestävä ratkaisu, millä tavalla Pohjois- ja Itä-Suomen logistiikkaongelmia, etäisyydestä aiheutuvia ongelmia voidaan eliminoida. Minä toivoisin, että tässä harkittaisiin ihan oman työryhmän perustamista näitten logistiikkakysymysten ja niihin liittyvän tuen kestävään ratkaisemiseen. Minä ajattelen, että tämä voisi liittyä osana hallituksen yrittäjäysshankkeeseen. Ymmärrän näin, että yrittäjäysshankkeen sisältö on vielä aika hahmottumaton, ja siinä mielessä tämä olisi alue, jolla rakentavassa muodossa voitaisiin tukitoimintaa kehittää.

5 Mauri Salo /kesk: Arvoisa rouva puhemies! Sitkeys palkitaan, ja niin tässä yhteydessä ed. Karjalaisen lakialoite oli se liikkeellepaneva voima, joka sai hallituspuolueiden kansanedustajat ja ryhmänjohtajat sopimaan niin, että kuljetustuki voi jatkua myös ensi vuoden osalta. Voi sanoa, että tällainen kuljetustuki on vanhakantainen tukimuoto. Tämä on yksi niistä hyviä elementtejä, joilla voidaan turvata tuotteiden valmistus siellä, missä niitä osataan valmistaa, ja tällä mahdollistetaan niiden kuljettamista sinne, missä niillä on kysyntää. Tämä on oikean suuntaista, tosin riittämätöntä, ja tälle pitäisi hallituksenkin antaa ymmärtämystä ja pyrkiä siihen, että ne ihmiset, jotka ovat nyt vielä maaseudulla ja laajasti asuttavat Suomea, voisivat omilla alueillaan asua edelleen ja tehdä niitä töitä, joita siellä on tarjolla, ja kuljetustuen ja muun tuen turvin tuotteita markkinoille siirtää.

6 Matti Väistö /kesk: Arvoisa puhemies! Kuljetustuki on vanhaa, hyvää ja hyväksi todettua

aluepolitiikkaa. Siitä ed. Pulliainen minusta osuvasti puheenvuorossaan taannoin myös totesi. Kuljetustuki on oikein kohdennettavissa, se on myös tarkoin seurattavissa, mihin se käytetään, se ei vääristä kilpailua, kuten on useaan kertaan todettu. Toiseksi se kattaa vain osan niistä lisäkustannuksista, mitkä etäällä markkinoista tai satamista sijaitsevilla yrityksillä on.

Arvoisa puhemies! Muun muassa Pohjois-Karjalassa elinkeinoelämää edustava kauppamari ja yrittäjäjärjestö ovat pitäneet välttämättömänä kuljetustuen jatkamista. Olisi erittäin toivottavaa, että nämä järjestöt kääntyisivät hallituksen puoleen kiireesti ja edellyttäisivät, että jatkoa tälle järjestelmälle tulee ja että tämä ei taas ajaudu samaan tilanteeseen vuoden päästä, missä olemme nyt. Tämä esityshän on johtamassa siihen, että kuljetustuki on taas voimassa määräaikaaisesti vain ensi vuoden, ja voi olla, että valtioneuvoston jäsen täällä taas toteaa, että eduskunta onkin halunnut, että se on vain vuoden voimassa. Ei se sisälly taas vuoden 2001 talousarvioon, ja epäilen, ettei myöskään mitään selvityksiä uuden logistiikkatuen aikaansaamisesta tuossa aikataulussa, mitä valiokunta tuntuu edellyttävän, saada syntymään. Tästä syystä tämä järjestelmä nyt on taas ajautumassa vähän ongelmalliseen tilanteeseen, mutta toivottavasti valiokunnan tahto toteutuu ja toivottavasti jatkoa saadaan aikanaan.

7 Tytti Isohookana-Asunmaa /kesk: Arvoisa puhemies! Kuten edellisen talousvaliokunnan mietinnön perusteluista voi lukea, eduskunta on todennut, että se pitää perusteltuna kuljetustukea koskevan lain pitämistä edelleen voimassa. Tässä on varmasti aika iso hämmennys, että nykyinen valiokunta ei yhtä vahvaa kannanottoa ole mietintöön kirjannut. Kun keskustelua on seurannut ja mietintöjä lukenut, voi todeta, että yrittäjien odotuksiin ei näillä ole vastausta saatu. Hallituksen perustelut olivat ontuvia. Tällä 16 miljoonalla ei voi mitenkään olla merkittävää säästövaikutusta. Tiedämme hyvin sen, kuten tässä keskustelussa on tullut esille, että tämä ei ole kilpailua vääristävä, koska Ruotsin ohella jokin muukin Euroopan unionin maa kuljetustukijärjestelmää pitää perustellusti yllä.

Haluan huomauttaa, että aluetuillahan on selkeästi positiivinen merkitys ja se on nähtävissä parhaillaan muun muassa Pohjois-Norjassa, jos-

sa on saatu nuoret palaamaan alueelleen, kun on aluetukia käytetty. Kun ajatellaan yritystoiminnan pitämistä syrjäisillä alueilla, kuljetustuki on yksi merkittävimpiä ja sen merkityshän nousee ja on noussut meillä senkin takia, että polttoaineiden hinnat ovat räjähdysmäisesti ja nopeasti nousseet. Tästäkin syystä on kummallista, että hallitus ei nosta kuljetustuen määrää vaan pitää sitä aivan symbolisena. Tällä symbolisuudella pidetään kuitenkin tätä lakia vielä vuoden hengissä.

Vain nopeasti totean, että hallituspuolueiden kansanedustajien pitäisi olla aktiivisia, että tämä laki saataisiin pysyväksi eikä vain vuoden mittaiseksi.

8 Toimi Kankaanniemi /skl: Arvoisa puhemies! Ed. Karjalainen ansaitsee kiitoksen siitä, että hän lähti kärkeen siinä taistelussa, joka eduskunnassa heräsi kuljetustuen kokonaan lakkauttamista vastaan, minkä hallitus oli jo ehtinyt päättää ja näin toimia budjetin yhteydessä. On hyvä, että tämä ei pääse nyt loppumaan. Täytyy muistaa, että tämä on kuitenkin selkeästi EU:nkin hyväksymä tukimuoto. Näin ollen se ei varmasti voi vääristää kilpailua ylen haitallisella tavalla. Se on aika merkittävä, vaikka markkamäärä on varsin pieni. Ei siitä ole hirveän monta vuotta aikaa, kun poistimme tämän piiristä isot yritykset, ja mielestäni se oli ihan oikein. Silloin rahaa meni suurille sellutehtaille tai paperitehtaille pääasiassa. Tämä menee nyt pienille yrityksille, ja niiden tuen tarve on aivan ilmeinen.

Minäkin yhdyin siihen, että tämä pitäisi saada nyt pysyväksi eikä jättää tällaisen hyvin epävarman tulevaisuuden varaan. Siinä tarvitaan uutta ponnistelua välittömästi.

Edelleen viittaan siihen, mihin edellä ed. Isohookana-Asunmaa, Norjan-malliin. Meille jaettiin Evan keltainen kirjanen tällä tai viime viikolla, ja siinä kerrotaan tästä Norjan aluepoliittisesta mallista. Mielestäni se kannattaisi kaikkien edustajien lukea ja nähdä, miten siellä toimitaan, ja siitä ottaa oppia meillekin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

13) Hallituksen esitys laiksi valtion erityisrahoitusyhtiön luotto- ja takaustoiminnasta annetun lain 2 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 160/1999 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 16/1999 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 16.

Keskustelu:

1 Mika Lintilä /kesk: Arvoisa puhemies! Hyvin lyhyesti lakiesityksestä. Esityksessä on kyse Omaisuudenhoidotyhtiö Arsenalin eräiden laina- ja takaussuhteiden siirtymisestä Finnvera Oyj:lle.

Valiokunnassa jonkin verran keskustelua aiheutti kohta, jossa on maininta siitä, että maa- ja metsätalous ei siirry Finnveran alle. Tätä asian tuntijat perustelivat lähinnä ammattitaidon puutteilla ja erilaisella tulos- ja taselaskelmalla. Todennäköisin maatalouksien kohtalo tulee olemaan se, että ne siirtyvät mitä suurimmalla todennäköisyydellä paikallisten pankkien alaisuuteen, joten tätä seikkaa katsoen tämä ei välttämättä niin huono ratkaisu ole myöskään maatalouksien osalta.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Mikkola.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

14) Hallituksen esitys ympäristönsuojelu- ja vesilainsäädännön uudistamiseksi

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 84/1999 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö YmVM 4/1999 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on ympäristövaliokunnan mietintö n:o 4.

Keskustelu:

¹ **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa puhemies! Ympäristölainsäädäntö on yleensä ottaen mennyt sekä Lipposen ensimmäisen ja toisen hallituksen aikana hyvin eteenpäin. Tästä kertovat luonnonsuojelulain sekä maankäyttö- ja rakennuslain säätäminen.

Käsittelyssä oleva hallituksen esitys ympäristönsuojelu- ja vesilain muuttamiseksi on lähes 450-sivuinen asiakirja. Muutos koskee lisäksi 27:ää eri lakia. Uuteen lakiin kootaan ne ympäristönsuojelun säännökset, jotka koskevat maaperän-, vesien- ja ilmansuojelua. Ympäristönsuojelulaki säätämällä voidaan kumota erilliset meluntorjuntalaki, ilmansuojelulaki ja ympäristölupamenettelylaki. Vesilain osalta koko vesiensuojelua koskeva säännöstö siirtyy ympäristönsuojelulakiin.

Lakiesitys merkitsee yhtenäisen ympäristölupajärjestelmän luomista. Laki sisältää yhtenäiset säännökset maaperän-, ilman- ja vesiensuojelusta. Lain keskeisin ajatus on ympäristön pilaantumisen estäminen. Lakia odotettiin eduskuntaan jo syksyllä 98. Sen saapuminen lykkääntyi tuolloin tunnetuista syistä. Asian valmistelu kuitenkin eteni. Ympäristöministeriö ja oikeusministeriö saavuttivat yksimielisyyden, ja esitys siis saapui eduskuntaan. Valiokunta selvisi varsin tiukasta aikataulustaan, ja käsissämme on nyt valiokunnan yksimielinen mietintö.

Ympäristölainsäädännön kehittämisen taustalla on Euroopan unionissa tapahtunut kehitys, muun muassa Ippe-direktiivi ja Århusin yleissopimus vuodelta 98, joka koskee tiedonsaantia, kansalaisten osallistumisoikeutta sekä heidän muutoksenpano- ja vireillepano-oikeuttaan ympäristöasioissa. Laki ei tee päästörajoista aikaisempaa tiukempia. Se vahvistaa kansalaisten asemaa ja toteuttaa osaltaan perustuslain 20 §:n säädöstä "julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön sekä mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöön koskevaan päätöksentekoon".

Lakiesitys on tähdännyt yhden luukun periaatteen ja onkin saavuttanut tavoitteen hyvin. Ympäristöviranomaisia on kolme: kuntien ympäristökeskukset, alueelliset ympäristökeskukset ja ympäristövirastot, jotka muodostuvat lak-

kautetuista vesioikeuksista. Hakemus ohjautuu oikealle lupaviranomaiselle virkatyönä. Toiminnan harjoittajat tarvitsevat uuden lainsäädännön mukaan ainoastaan yhden ympäristöluvan laitosta tai toimintaa kohden. Asiantuntijakuulemisessa tuli toistuvasti esille tarve päästä yhteen valtion lupaviranomaiseen. Tästä valiokunnalla on lausumaehdotus n:o 1.

Mietinnössään valiokunta edellyttää, että lainsäädännön toimivuudesta saaduista kokemuksista annetaan myös valiokunnalle selvitys vuoden 2002 loppuun mennessä. Valiokunnalla oli käytettävissään perustuslakivaliokunnan, lakivaliokunnan ja maa- ja metsätalousvaliokunnan lausunnot. Niiden ja muun kuulemisen pohjalta valiokunta teki lukuisia muutoksia hallituksen esitykseen. Eräänä niistä on vesien pohjakerrostumien nostaminen lakitekstiin. Lukuisista asiantuntijalausunnoista kävi ilmi lupaviranomaisten tehtävien määrän ja niiden suoriutumisessa tarvittavan tiedon voimakas kasvu. Tämä koskee niin ympäristövirastoja kuin erityisesti valitusviranomaisena toimivaa Vaasan hallinto-oikeutta. Resurssien ja koulutuksen merkityksen korostamiseksi valiokunta ehdottaa hyväksyttäväksi koulutusta koskevan lausunnon, lausunnon n:o 2.

Jatkovalitusviranomaisena toimii korkein hallinto-oikeus, jonka resurssien riittävyyteen valiokunta myös kiinnitti huomiota. Ympäristövaliokunta kannattaa yksimielisesti esitettyä valitus-säännösten laajentamista myös sellaisille yhdistyksille ja säätiöille, joiden tarkoituksena on ympäristön, terveyden, luonnonsuojelun ja asuin-ympäristön viihtyisyyden edistäminen ja joiden toimialueelle toiminnan vaikutukset kohdistuvat.

Lakiehdotuksen 101 §:n mukaan viranomaisen voi luvanhakijan pyynnöstä määrätä kuitenkin toiminnan aloittamisesta muutoksenhausta huolimatta. Määräys voidaan antaa vain perustelusta syystä ja edellyttäen, ettei täytäntöönpano tee muutoksenhakua hyödyttömäksi. Säännös antaa valiokunnan mielestä takeet sille, ettei kiusantekomielessä tehdyillä valituksilla voi perusteettomasti viivyttää lupapäätöksen syntyä. Kuitenkin valiokunta painottaa sitä, että ympäristöluvassa on tarkoitus arvioida vain toiminnan ympäristöä pilaavia vaikutuksia.

Ympäristönsuojelulakiehdotuksen 1 §:ssä säädetään lain tavoitteista. 1 §:n 7 kohdan mukaan lain tavoitteena on torjua myös ilmastomuutosta ja tukea muuten kestävää kehitystä. Ympäristö-

valiokunnan kanta on, että ilmastomuutoksen torjuminen on lain tavoitteissa paikallaan. Valiokunta painottaa mietinnössään lain edelleen täydentämistä myöhemmin ilmastomuutoksen torjuntaa koskevilla erityisillä säännöksillä. Valiokunnan mielestä ilmastomuutoksen torjunta on lähitulevaisuuden tärkein ympäristöpolitiikan haaste. Valiokunta katsookin, että ympäristönsuojelulakia tulee täydentää asiaa koskevilla tarkemmilla sääöksillä sen jälkeen, kun valmisteilla oleva kansallinen ilmastomuutoksen toimenpideohjelma on valmistunut.

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan puuttunut ympäristönsuojelulain sisältämään asetuksenantovaltuuteen. Ympäristövaliokunta edellyttääkin perustuslakivaliokunnan kannan mukaisesti esittämässään lausumaehdotuksessa ympäristönsuojelulain 56 §:n sisällön liittämistä kaikkiin ympäristölupapäätöksiin.

Ympäristövaliokunnan käsittelyssä kivilouhimot ja kivenlouhintatoiminta yleensä otettiin asetuksenantovaltuuden kohteeksi ja samalla saatetaan luopua erillisestä ympäristöluvasta. Valiokunnan käsityksen mukaan kivilouhimoiden osalta lupamenettelyä voidaan helpottaa heikentämättä kuitenkaan kivilouhimoiden ympäristönsuojeluvaatimuksia. Keskustelussa kävi edelleen selvästi ilmi se, että kivilouhimot ovat ja kivenlouhintatoiminta tapahtuu ympäristöllisesti hyvin erilaisissa olosuhteissa. Tämän vuoksi maa-aineslain mukaisessa lupakäsittelyssä on huomioitava ympäristönsuojeluasetuksesta tulevat louhintaa koskevat säädökset.

Kuten jo aikaisemmin todettiin, valiokunta lisäsi lakiehdotuksen 14 §:ään, maaperäpykälään, maininnan vesistöjen pohjasedimenteistä, joten pilaantuneesta maa-aineksesta annettuja asetuksia voidaan soveltuvin osin kohdistaa myös vesien pohjakerrostumiin. Valiokunnan mietinnössään pohtima vesistöjen pohjasedimenttien ongelma on ajankohtainen muun muassa Kymijoesa, jossa saastuneen maa-aineksen raja-arvot ylittyvät pahimmillaan satakertaisesti. Vesilain tiukka suhtautuminen pohjaveden likaamiskieltoon säilyy ympäristönsuojelulaissa entisellään.

On lopuksi vielä syytä kiittää sekä ympäristöministeriön että oikeusministeriön virkamiehiä hyvästä lainvalmistelusta. Valiokunta toimi ahkerasti. Asiaan liittynyt varsin tiukka aikataulu pystyttiin pitämään, ja valiokunnan laajasta mietinnöstä tuli yksimielinen.

² **Tarja Kautto /sd:** Arvoisa puhemies! Ympäristönsuojelulainsäädännön parhainta antia on, että sillä kootaan yhteen suojelusäännökset, jotka koskevat maaperän, vesien ja ilman suojelua. Samoin tärkeä näkökohta on, että lupajärjestelmää yksinkertaistetaan haku- ja valitusmenettelyn osalta. Näiltä osin uudistus on hyvää jatkoa ympäristövaikutusten arviointilaille, rakennus- ja maankäyttölaille ja kuntalain hallinnollisille uudistuksille sekä kansalaisten vaikutusmahdollisuuksille. Kokonaisvaikutusten tarkastelu helpottaa myös mahdollisimman tehokkaiden ja kustannus-hyötysuhteiltaan edullisempien ympäristönsuojelutoimien käyttöönottoa.

Uudistus on kuitenkin myös mittava haaste. Ympäristönsuojeluun liittyvä problematiikka on jatkuvan muutoksen kohteena. Uutta tutkimustietoa tulee jatkuvasti, uusia menetelmiä kehitellään jne. Niinpä erityistä huomiota tulee kiinnittää siihen, että niillä yksiköillä, jotka joutuvat lainsäädäntöä toteuttamaan, on jatkossa riittävät resurssit hankkia riittävä tietotaito tähän tehtävään.

Näen kuitenkin, samoin kuin lakivaliokunta, että nyt säädettävän lakiuudistuksen tulee olla avaus työn jatkumiselle. Mielestäni tulevaisuudessa onkin syytä seurata tarkoin lain toteuttamista ja sitä, miten tulevaisuudessa voitaisiin nykyistä enemmän yhdentää ja hyödyntää sitä valmistelua, jota joudutaan jo toteuttamaan niin ympäristöarvioinnin kuin maankäyttölain osalta. Mikäli selkeitä päällekkäisyyksiä ilmenee, ne on poistettava. Kaikkien etu on se, että asiat pystytään käsittelemään joustavasti ja mahdollisimman napakalla aikataululla valitusprosessit mukaan lukien.

Arvoisa puhemies! Lain valiokuntakäsittelyn yhteydessä mieltäni vaivasi erityisesti niin sanottujen intressivertailujen painoarvo, joka tavaltaan liittyy myös siihen, mikä on tämän lain suhde niin yva- kuin maankäyttö- ja rakennuslakiin. Yva-lain perusteellahan tehdään usein hyvinkin laajat alkuselvitykset, joita sitten joudutaan lisää harkitsemaan maankäytön ratkaisevalla kaavoituksella, jota tehtäessä on otettava huomioon monipuolisesti yhteiskunnan eri näkökohdat ja painotusarvot.

Pyyhkiikö sitten tämä laki näiden muiden lakiin yli tehden ne merkityksettömiksi? Voimassa olevissa ilmansuojelu-, terveydensuojelu- ja jätelaissa sekä eräistä naapurisuhteista annetussa laissa ei ole intressivertailua. Vesilainkin intres-

sivertailulainsäädännöstä on selkeytetty päästöraja-arvoja koskevalla minimisäätelyllä, jolla sen lupaharkintaa on lähennetty muuhun ympäristön lupaharkintaan. Valiokunnan saamien selvitysten mukaan uusi lainsäädäntö ei poikkea tältä osin olemassaolevasta, jonka osalta ei ainakaan valiokuntakäsittelyn yhteydessä tullut esille ongelmia.

Mielestäni tämän näkökohdan, samoin kuin lakiesityksen 43 §:n 3 momentin mukaisen kirjauksen — huomioon on otettava sekä teknisten että taloudellisten seikkojen vaikutus — kirjaaminen mietintöön oli tärkeä. Selvä viesti tältä osin on se, että tapauskohtaisesti lupaharkinnan on johdettava kustannustehokkaisiin ympäristönsuojelutoimiin, vaikkei harkinta perustukaan intressivertailuun. Siten voidaan taata myös kestävän kehityksen periaatteen huomioon ottaminen lain soveltamisessa.

Arvoisa puhemies! Valiokuntakäsittelyjen yhteydessä on kiinnitetty huomiota myös valitus oikeuksien laajentamiseen samojen periaatteiden mukaisesti kuin aiemmin on jo tehty erityisesti kunnallislaissa ja ensi vuoden alusta voimaan tulevassa rakennuslaissa. Pelätään niin sanottuja ammattivalittajia tai jopa niin sanottuja shikaani-valittajia, jotka voisivat valittaa haitataksaan esimerkiksi kilpailevan yritystoiminnan toteuttamista.

Ed. Tiisanen jo mainitsikin, että olemme nostaneet valiokuntakäsittelyssä esille lakiehdotuksen 101 §:n, jonka mukaan viranomainen voi luvanhankkijan pyynnöstä määrätä, että toiminta voidaan muutoksenhausta huolimatta aloittaa. Mielestäni tämä antaa myös yhteiskunnalle mahdollisuuksia puolustautua kiusantekomielessä tehtyjä valituksia vastaan.

Sinänsä vaikutus- ja valitusmahdollisuuksien lisääminen on erittäin tärkeä näkökohta, joka mielestäni syvästi vastaa kansalaisten näkemyksiä. Olemme tällä viikolla saaneet kuulla ja nähdä, kuinka ympäristönsuojeluunkin liittyvät näkökohdat ovat kuumentaneet mieliä Wto:n ympärillä. Tilanne on erittäin palonarka ja voi johtaa pahimmillaan konflikteihin ei vain kokouspaikkakunnalla vaan myös eri osanottajamaissa. Ristiriitojen syntyminen tarjoaa myös valitettavan hedelmällisen maaperän erilaisille anarkistisille liikkeille, joiden peruspäämääräkin on etsiä mahdollisuuksia ristiriitatilanteiden lietsomiseen kaakseen asti.

Omassa maassamme ympäristönäkökohtien ja muiden intressien törmäyskurssissa ovat olleet esimerkiksi Natura-lainsäädäntö ja Vuosaaren satamahanke. Lainsäädäntömme on kuitenkin taannut sen, että molemmissa tapauksissa erilaisilla näkökohdilla, arvostuksilla ja painotuksilla on ollut ja on jatkossakin sanan sijansa. Vaikka lopulliset päätökset eivät varmaan jokaista tulekaan miellyttämään, ovat ne kuitenkin mahdollistaneet kansalaisten vaikutusoikeudet ja -mahdollisuudet sekä valitusoikeudet.

Kansainvälisesti hyvinä esimerkkeinä kansalaisoikeuksista voi pitää Rion ympäristökokouksen, Kioton ilmastokokouksen ja Istanbulin Habitat-kokouksen jälkeen perustettujen työryhmien ja jatkokokousten järjestämistä. Näissä kaikissa on sekä kansallisille parlamenteille että kansalaisjärjestöissä toimiville kansalaisille varattu omat vaikutusmahdollisuudet ja kanavat. Niiden eteenpäinmeno on paljolti rakentunut nimenomaan laajaan demokratiaan perustuviin lähtökohtiin. Mielestäni globalisoituminen tarkoittaaakin voimakkaasti myös sitä, että kansalaisilla on oikeus mielipiteisiin ja niiden esittämiseen myös naapureiden ja koko maailman osalta, koska esimerkiksi ympäristöasiatkin ovat enemmän tai vähemmän globaaleja.

Uskon, että tulevaisuudessa nimenomaan ympäristökysymyksiin liittyvä lainsäädäntö ja ympäristönäkökohtien huomioon ottaminen muusakin lainsäädännössä on hyvin keskeinen näkökulma, jota tullaan vaatimaan ei vain kansallisesti vaan nimenomaan voimakkaasti kansainvälisen mielipideilmaston vaatimuksien mukaisesti. Sen esimerkiksi monet menestyvät yritykset ovat jo oivaltaneet. Sen myös valiokunta halusi noteerata toteamalla, että ympäristönsuojeluasetukseen tulee ottaa säännökset, joiden mukaan sekä yritysten vapaaehtoiset sertifioidut ympäristöjärjestelmät että energiansäästösopimukset otetaan huomioon lakia sovellettaessa.

Arvoisa puhemies! Mielestäni esitetty laki on sangen onnistunut yhteenveto erinomaisella mietinnöllä lisättynä. Se vaatii kuitenkin jatkoseurantaa ja -käsittelyä. Lopuksi haluan vielä erityisesti painottaa sitä, että mikään laki ei toimi kunolla, ellei sitä pystytä kansalaisille selkeästi viestimään ja ellei sen soveltajille anneta asianmukaista ja riittävää koulutusta sekä ajanmukaisia työmahdollisuuksia. Eittämättä siihen kuuluu tänä päivänä kehityksen seuranta ja avoin kes-

kustelu myös nopeasti etenevän yritysmaailman edustajien kanssa.

³ **Tytti Isohookana-Asunmaa /kesk:** Arvoisa puhemies! Ympäristövaliokunnan syksyn suuri urakka on todellakin ollut kyseisen ympäristönsuojelua koskevan lainsäädäntöpaketin käsitteily. Kyseinen lakipaketti annettiin eduskunnalle niin sanottuna budjettilakina, vaikka sellaisesta tosiasiallisesti ei ole kysymys. Esittelevää ministeriä ja hallitusta voikin kyllä moittia siitä, että eduskunnalle ja sen erityisvaliokunnille ei haluttu nyt antaa riittävää aikaa suuren lakinipun käsitteilyyn. Haluan huomauttaa, että virkamiestasolla tätä lakipakettia on valmisteltu ainakin viisi vuotta.

Arvoisa puhemies! Oppositioista käsin on tunnistettava, että valiokunnan työ on ollut tästä huolimatta koko ajan rakentavaa ja asiallista. Se on mahdollistanut ennätysnopean lain käsitteilyn, ottaen huomioon senkin, että ympäristövaliokunnalle annettiin kolmelta muulta valiokunnalta lausunnot.

Koko lakipaketin tarkoitus on ennen kaikkea yhtenäistää ja selkeyttää ympäristölupajärjestelmää. On syytä korostaa, että lakipaketilla ei pyritä kiristämään eikä muutoinkaan oleellisesti muuttamaan nykyistä ympäristönsuojelutasoa. Se on saatu Suomessa verraten hyväksi ja toimivaksi, olletikin kun vertaamme sitä monen Euroopan unionin maan lainsäädäntöön.

Lisäksi on korostettava sitä, ettei ympäristönsuojelu voi tarkoittaa taloudellisesti järkevän toiminnan estämistä. Kestävän kehityksen periaateeseen kuuluu hyvä ympäristönsuojelu ja taloudellisesti järkevä toiminta. Mielestäni ympäristövaliokunta onkin ymmärtänyt niiden keskinäisen suhteen, kun se on tästä mietinnössään kirjoittanut.

Sen sijaan hallituksen esityksessä ei ole taloudellisten vaikutusten arviointia, mikä saattaa johtua siitäkin, ettei nykykäytäntöön ole tarkoitettu tulevan tiukennuksia. On kuitenkin muistettava, että ympäristön käyttöä ohjaavilla ja rajoittavilla lupajärjestelmillä sekä ympäristöveroilla on huomattava kansantaloudellinen merkityksensä. Ympäristönsuojelunormit vaikuttavat erityisesti teollisuuden- ja liikenteenharjoittajien kustannuksiin. Nämä kustannukset voivat ratkaista tuotannon aloittamisen kannattavuuden ja tuotantolaitosten sijainnin. Jos Suomi poikkeaa näissä toisista EU-maista, sillä olisi kielteistä merkitys-

tä taloudellemme. On myös muistettava, että jos lupien käsittelyajat pitenevät, jos esimerkiksi ei anneta kylliksi voimavaroja laitoksille, niillä olisi yrityksille kielteinen taloudellinen vaikutuksensa.

Kuten mietinnöstäkin ilmenee, valiokunta on tehnyt koko joukon muutoksia hallituksen esitykseen. Se on mielestäni ottanut hyvin huomioon myös muiden valiokuntien sille antamat lausunnot. On kuitenkin todettava, että kaikkia muutosesityksiä ei ole ympäristövaliokunnassa otettu huomioon. Sellaisiin kuuluu esimerkiksi ympäristön pilaantumisen käsitteen määrittely ehdotuksen 3 §:ssä. Tähän muun muassa perustuslakivaliokunnan mietinnössä ehdotetaan täsmennystä. Kun valiokunta ei kuitenkaan päätenyt, vaikka sitä harkittiin, määrittämään pilaantumista sanalla "merkittävä", se ei oikeuta sellaiseen tulkintaan, että kaikkeen pilaantumiseen tulisi saada lupa ja että nykyinen käytössä oleva raja jotenkin muuttuisi. On korostettava, että vähäiset tai mainittavat ympäristöhaitat eivät vielä täytä vaarantumisen tunnusmerkkejä, elleivät johda jatkuvaan haitan kasvuun. Lakitasolla onkin kovin vaikea määrittää pilaantumisille täsmällistä kynnystä. Merkittävä-sanan lisäys johtaisi tulkintaan, että pilaantuminen sallitaan johonkin tiettyyn määrään saakka. Näin ei voi olla. Tästä syystä esimerkiksi itse en pitänyt tätä täsmennysestitystä hyvänä.

Valiokuntakäsittelyn aikana asiantuntijat esitivät toisistaan ristiriitaisiakin käsityksiä esimerkiksi uuden hallinnon toimivuudesta ja eri tahojen keskinäisestä yhteistyöstä. Haluan korostaa, että ympäristönsuojelun piirissä työskentelevä henkilökunta tarvitsee kaikilla asteilla hyvin suunniteltua ja jatkuvaa täydennyskoulutusta. Sen aikana tulisi selkeyttää eri lupaviranomaisien suhteita, muun muassa mikä on kuntatason rooli, mikä puolestaan alueellisten ympäristökeskusten suhteessa uusiin lupaviranomaisiin. Tärkeää on tietenkin se, ettei päätöksenteossa pääsemässään vaiheessa syntymään jääviysongelmia.

Ympäristökeskusten asema tulee uuden lainsäädännön tultua voimaan olemaan kieltämättä hiukan ongelmallinen. Sen tehtävät ovat hyvin laajat, alueelliset keskuskeskukset ovat kahden eri ministeriön alaisia ja itse asiassa myös työllisyysviranomaisia. Ne valvovat, antavat lupia, kouluttavat ja itse edistävät ympäristönsuojelua. Niiden riippumattomuus on siten selvästikin vaarassa. Tähän tulee kiinnittää erityistä huomiota. Siksi

pidän aivan välttämättömänä, että uuden lainsäädännön toimivuutta todella seurataan ja että eduskunta ryhtyy viipymättä lainmuutoksiin, mikäli siihen ilmenee tarvetta.

Useat asiantuntijat arvostelivat erityisesti sitä, että nyt tulee ympäristöministeriön alueelle kaksi lupaviranomaista, vaikka tarkoitus on ollut selkeyttää ja yhtenäistää järjestelmää. Uudet ympäristölupaviranomaiset tulevat ottamaan oman riippumattoman roolinsa. Niin täytyy uskoa ja uskoa myös siihen, että yhtenäistämistyö jatkuu siten, että lupa-asiat keskitetään todella yhteen viranomaiseen tulevaisuudessa. Nyt synnytettyvä käytäntö saattaa johtaa erimielisyyksiin ja aivan varmasti vie liikaa voimavaroja. Tässä yhteydessä täytyy todeta, että perusteltu vaihtoehto olisi ollut säilyttää lupaviranomainen oikeusministeriön alaisuudessa.

Kansalaisjärjestöt ovat oikeutetusti alkaneet olla entistä enemmän kiinnostuneita ympäristön tilasta ja tulevaisuudesta. Siksi pidän hyvänä sitä, että niillä on aito mahdollisuus osallistua työhön puhtaasti ympäristön vaalimiseksi. Laki antaa kansalaisjärjestöille uudenlaista vastuuta, jota niiden ei tule käyttää väärin. Jos ilmenee suoranaista kiusantekoa, on eduskunnan viipymättä kiristettävä lain pykälä ja rajoitettava niiden vaikutusmahdollisuuksia. On kuitenkin toivottavaa, ettei tällaiseen eduskunnassa koskaan jouduttaisi.

Uudessa lainsäädännössä annetaan valtioneuvostolle varsin merkittävät asetuksenantovaltuudet. Asetuksilla on tarkoitus tulevaisuudessa ohjata lupakäytäntöä. Nyt säädettävä ympäristönsuojelulaki onkin ennen kaikkea puitelaki. On huomattava, että eduskunta hyväksyessään lakipaketin antaa samalla tieteen tahtoen valtioneuvostolle alemman asteisen normiston määräämisvallan. Kun laki on puitelaki, on lain perusteluilla ja myös eduskunnan lakipakettiin tekemällä mietinnöllä siten mielestäni tavanomaista merkittävämpi painoarvo. Molemmista löytyy runsaasti konkreettista tulkintaa pykälille, jotka ovat avoimia tai tulkinnanvaraisia. Puitelain pykälien eräs piirrehän on tietty harkinnan- ja tulkinnanvaraisuus. Siksin on merkityksellistä, mitä perusteluissa ja mietinnössä sanotaan.

Arvoisa puhemies! Keskusta on pääosin tyytyväinen lainsäädäntöön, vaikka, kuten edellä olen todennut, lakipakettiin liittyy tiettyjä ongelmakohtia. Arvelen itse, että niihin varmasti pala-

taan aikanaan. Näyttää siltä, että näin tulee käymään.

4 Hannu Aho /kesk: Arvoisa puhemies! Nyt käsiteltävänä oleva asia on mielestäni hyvin laaja kokonaispaketti, jossa on paljon asioita ympärykseen. Varmaan pyrkimys on kyllä päästä hyvään lopputulokseen. Jos uskaltaisi olla tosisaan sitä mieltä ja uskoa vielä niitä näkemyksiä, että näin ongelmattomasti asiat menisivät, voisi todeta, että aika pitkälle on päästy.

Ongelmia varmaan tulee siinä, että on kaksi ministeriötä, jotka aikovat parhaansa mukaan antaa ohjeita ja vaatimuksia sekä näkemyksiä asioista, ja voi olla, että näiden yhteensovittamisessa ei aivan ongelmitta aina päästä etenemään. Se hyvä puoli minusta tässä on, että kun lupia käsitellään, saadaan kokonaisvaltainen käsitys ja sanotaanko, että silloin samalla katsotaan asioita yhdessä, asiat nähdään paremmin, ja jos ne halutaan oikein nähdä, silloin myös kokonaisuus tulee oikein ratkaistuksi ja se antaa uutta ulottuvuutta ja mahdollisuutta myös yritystoiminnan etenemiselle.

Ongelmana tietysti on, mikäli se ongelmaksi katsotaan, että lait on kuitenkin sillä tavalla tehty, että näissä katsotaan pientä yritystä ja suurempaa yritystä aika lailla samalla mittarilla, ellei niissä pystytä erottamaan tosiasioiden; pienen ja suuren ongelmat ovat kyllä erilaisia. Toisaalta on myös näkemyksiä, jotka mielestäni kannattaa ottaa hyvin huomioon, ja niistä on myös maa- ja metsätalousvaliokunta lausuntonsa antanut. Sieltä löytyy kyllä ongelmakohtia, ellei niitä eroteta sillä tavalla, että niitä ei haluta nähdä ongelmiksi, sillä maataloudessa löytyy nitraattidirektiivi, joka hyvin tarkasti määrää, miten asioissa pitää edetä. Kun lupa-asioita käsitellään, näistä ei saa tulla päällekkäisyyksiä eikä ylimääräisiä määräyksiä, koska silloin herkästi tulee eteen kustannuskysymys. Aina silloin, jos kustannukset nousevat niin korkeiksi, ettei niitä taloudellisesti pystytä hallitsemaan, on hyvin lähellä se ongelma, että ei välttämättä aina ole mahdollisuus päästä parhaaseen lopputulokseen, jota varmasti kaikki pyrkivät toteuttamaan ja sillä tavalla ymmärtämään asiat oikein.

Toisaalta asioiden on myös edettävä sillä tavalla, ettei tule kaksinkertaisuutta, että ympäristökeskukset antavat omia määräyksiään, niin kuin heillä oikeus on, mutta sitten kuntasektori ei voi lähteä antamaan lisämääräyksiä. Silloin

olemme yritystoimintaa ajatellen täysin hukassa. Kun tähän vielä laitetaan valitusoikeus ympäristöjärjestöille, jota toivon mukaan ei käytetä väärin, tulee kyllä mahdollisuuksia tällaiseenkin käyttöön, jos ei olla tarpeeksi tiukkoina, kun asioita käsitellään. Tänäkin päivänä löytyy esimerkkejä siitä, miten yritystoiminta pystytään tekemään hankalaksi erittäin kiusallisestikin, vaikka minkäänlaisia perusteita sille ei olisikaan. Silloin tulevat lähelle yrittäjän oikeusturvakysymykset, joita meidän kaikkien pitää kunnioittaa, ja yrittämisen mielekkyys, jos näissä asioissa edetään. Toivon, että näin ei tapahdu, ja uskon, niin kuin ed. Isohookana-Asunmaa sanoi, että silloin pitää eduskunnan puuttua asiaan, jos ongelmakohtia tulee. Näin pitää jatkossakin olla.

Näkisin hyvin tärkeänä seikkana, nyt kun laki hyväksytään, että annettavalla asetuksella ei tiukenneta lain määräyksiä. Minä ainakin henkilökohtaisesti näen, että jos asetuksella tehdään tiukempia määräyksiä, lain hyväksymisvaiheessa on eduskuntaa asiassa vähän narrattu. Kun asia edellisellä kerralla oli käsiteltyssä, kysyin sitä ympäristöministeriltä ja pyysin suoraa vastausta suoraan kysymykseen, ja hän sanoi, että ei tiukenneta ja mikäli niin on, hän ottaa yhteyttä, ettei niin tule tapahtumaan. Ainakaan minuun hän ei ole yhteyttä ottanut lupauksensa perusteella, joten luotan silloin siihen, että näin ei myöskään edes taustalla ajatuksissa ole käynyt. (Ed. Aittoniemi: Näin siinä vaan käy!)

Arvoisa puhemies! Pelkään, että on mahdollista käydä niin kuin peräpenkiltä kommentoitiin. (Ed. Tiusanen: Aittoniemellä oli välihuuto!) — No, välihuutokin saattaa pitkällä tähtäimellä olla jonkinlainen kommentti sillä tavalla, että voi sanoa, että pitkään kokemukseen perustuen näin saattaa joskus käydä. Toivon mukaan näin ei käy ja siihen varmaan meillä kaikilla on aito pyrkimys.

5 Mauri Salo /kesk: Arvoisa herra puhemies! Ympäristönsuojelulain kokonaisuudistus on mitattava hanke ollut kaiken kaikkiaan ja siinä on tehty paljon töitä. Niin tehtiin myös lakivaliokunnassa ja siellä kuultiin paljon asiantuntijoita. Tosin kaikki asiantuntijat eivät aina olleet yksimielisiä ja siitähän tietenkin syntyy se oikea keskustelu. Nostan vain pari asiaa esiin.

Valitusoikeus rekisteröidyille ympäristö- ja asukasyhdistyksille sekä säätiöille on uusi asia ympäristölupa-asoiden kohdalla, eli järjestöille

tulee valitusoikeus ja vireillepano-oikeus. On syytä kysyä yrittäjän ja toimijan oikeusturvan perään. On suuri mahdollisuus, että nyt, kun meillä kaikki aatteet ovat päässeet liikkeelle ja voivat vapaasti kukoistaa, ei mikään voi sitä estää, etteikö Hankoniemellä rekisteröity yhdistys voi valittaa Utsjoella olevaan hankkeeseen. Näillä ei varmaan syy-yhteyttä sillä tavalla ole, jos kerran Utsjoen kunta ja ympäristö siellä hankkeen hyväksyvät, mutta kuitenkin tälle yhdistykselle tulee mahdollisuus nyt nostaa siitä asia.

Puitelaki näin isossa asiassa, jossa hallituksella on mahdollisuus antaa asetuksia, herätti valio-kunnassa keskustelua ja siellä kysyttiin tämän taannehtivan lainsäädännön perään. Ympäristöluvut, joita on annettu, jos niitä jatkossa asetuksella kiristetään, on sellainen kysymys, johon ei saatu selvää vastausta.

Pohjanmaalla ja tuolla Pohjois-Suomessa on yli 80 turvesuota, joista vain 15:lla on asianmukaiset luvat. Ne ovat kuitenkin toimineet ja tässäkin on kysymys herätetty henkiin, kuinka näiden soiden toiminta jatkossa on mahdollista. Lupien käsittelyaikataulu on ollut tähänkin asti erittäin takkuinen, ja nyt, kun tulee uusi järjestelmä, lisää uusia toimijoita, tässä mietinnössä ja lakiesityksessäkin todetaan, että pyritään siihen, etteivät käsittelyajat entisestään pitkity. Mutta on syytä kuitenkin olettaa ja edellyttää, että lupakäsittely entisestään ripeytyy, koska elämme entistä kiivaammassa elämänrytmissä myös yrity maailmassa ja päätöksentekijöillä on kiire. Siksi sitä mukaa kuin hyvän hallintotavan mukaan voidaan hankkeet viedä eteenpäin, niitä on syytä viedä.

Yksi oleellinen asia vielä on kuntien vastuu ympäristöongelmissa, ympäristövahingoissa. Jos ja kun jokin rekka kaatuu tien oheen ja sattuu juuri sen pienen kunnan alueelle kaatumaan, niin siinä sille kunnalle jää aikamoinen, voi sanoa, että kohtuuton, vastuu. Tämän vastuun kantajaksi olisi voitu tässä lainsäädännössä jo osoittaa suoralta kädeltä valtio.

6 Toimi Kankaanniemi /skl: Arvoisa herra puhemies! Ympäristönsuojelu- ja vesilainsäädännön uudistus on tarpeellinen hanke. Sitä lienee valmisteltu jo hyvän aikaa ja viime vaalikaudella se oli jo lähellä valmistua, mutta ei kuitenkaan onnistunut. Tuskin sitä kuitenkaan on valmisteltu ihan niin kauan kuin nyt kumottavaa vesilakia, jonka valmistelu alkoi vuonna 1923 ja saa-

tiin päätökseen 1961, eli 39 vuotta valmistelun aloittamisesta kului, kunnes muun muassa vesioikeudet sitten saatiin perustettua vuoden 1962 aikana. Nyt nämä vesioikeudetkin lakkautetaan ja korvataan ympäristölupavirastoilla.

Kaiken kaikkiaan tässä täytyy sanoa, että tämä esitys huokuu tietynlaista kompromissia, joka antaa tälle hieman ikävän sävyn siinä suhteessa, että tämä työnjako alueellisten ympäristökeskusten ja uusien ympäristölupavirastojen kesken on tuon pitkän pykälän mukaan jäämässä jonkin verran epäselväksi ja sitä sitten yritetään alemman asteisilla päätöksillä selkiyttää. Olisi tietysti kansalaisten ja elinkeinotoiminnan kannalta hyvä, jos työnjako olisi aina selvä ja vastuukysymykset näin ollen myös selviä.

Toinen työnjakokysymys on kunnat kontra valtio. Kunnille jää edelleen ympäristölupa-asioita vastuulle. Mielestäni se on kyllä aivan oikein. Pienet lupahankkeet ja asiat on viisasta päättää kuntatasolla, jossa ne parhaiten tunnetaan. Mutta selvä kompromissi tämä on, ilmeisesti poliittinen kompromissi oikeusministeriön ja ympäristöministeriön kesken, ja varmasti vaatii tuo kompromissi jatkossa vielä selkiyttämistä ja menemistä suoraan tai eteenpäin tämän tärkeän asiakokonaisuuden osalta.

Arvoisa puhemies! Puutun tässä yksityiskohdaisesti oikeastaan samoihin asioihin kuin ed. Mauri Salo äsken. Ensinnäkin tähän ympäristönsuojelulakiesityksen 56 §:ään, jossa on tämä asetuksenantovaltuus. Perustuslakivaliokunta on todennut, että tämä pykälä ei ole perustuslain kanssa mitenkään ristiriidassa, mutta mielestäni tämä säännös on kuitenkin kohtuuton ja aiheuttaa muun muassa laillisen elinkeinon harjoittamiselle ilmeisen uhan, joka lauetessaan saattaisi aiheuttaa elinkeinonharjoittajalle suurelkin taloudelliset vaikeudet ja kustannukset. Mielestäni järjestäytyneessä sivistisyhteiskunnassa ei tällaista lainsäädäntöön sisältyvää uhkaa voida pitää hyväksyttävänä.

Miten sen olisi voinut korjata tai parantaa, niin tarkkaa mietintöä tästä ei oikeastaan käyty, kun tyydyttiin lakivaliokunnassa ja ilmeisesti on tyydytty ympäristövaliokunnassakin perustuslakivaliokunnan toteamukseen, että se ei ole perustuslain kanssa ristiriidassa. Se olisi kuitenkin edellyttänyt syvällisemmän pohdinnan. Olen esittänyt lakivaliokunnan eriävässä mielipiteessä, jonka ovat allekirjoittaneet myös keskustan,

alkiolaisen keskustaryhmän ja perussuomalaisen edustajat, että tuohon 56 §:ään pitäisi sisällyttää 2 momentti, joka voisi olla saman sisältöinen sanamuodoltaan kuin saman lain 10 §:n 3 momentti on. Tällöin varmistettaisiin lain tasolla se, että aina, kun tällaisia asetuksia, joilla lupaehtoja jälkikäteen kiristetään, valmistellaan, niille viranomaisille ja tahoille, joiden toimintaa tai etua asia erityisesti koskee, olisi varattava tilaisuus lausunnon antamiseen. Tällaisen lausunnon pääsisivät silloin antamaan itse elinkeinonharjoittaja tai hänen puolestaan esimerkiksi edustava elinkeinöjärjestö, etujärjestö. Tämä olisi ainakin pieni askel siihen suuntaan, että toteutuisi kohtuus ja oikeus jo etukäteen.

Tällaista lainsäädäntöä, mitä tämä 56 § hallituksen esityksen muodossa edustaa, mielestäni emme saisi päästää läpi eduskunnasta. Viranomaisillekaan ei saa antaa mitään mielivaltaan johtavaa valtuutta. Tämä saattaa siihen suuntaan johtaa. Toki uskon, että meillä on hyvät viranomaiset ja virkamiehet, mutta aina sattuu myös sellaista. Tässä on pohjalla pitkälti myös EU-säädökset, ja kun ollaan tavattomasti rähmällä Brysselissä, saattaa tulla se tilanne, että viedään läpi kiireen vilkkaa jokin asetuksen muutos, jolla saatettaisiin joku elinkeinonharjoittaja, jolla on lupa, uuteen tilanteeseen luvan ehtojen kirittämisellä. Tämä on siis todellakin kohtuuton säännös, vaikkei se ehkä ole perustuslain vastainen valtuus.

Toinen kohta, mikä kiinnittää huomiota, on ympäristönsuojelulakiesityksen 75 §:n 3 momentti, johon ed. Salokin viittasi. Siinä säädetään, että pilaantuneen maaperän puhdistamisvastuu on kunnan velvollisuus siinä tapauksessa, että alueen haltijaa ei voida velvoittaa sitä puhdistamaan. Saattaa olla tilanne, että jossakin Posiolla on jokin saastunut alue, jonka omistajaa ei saada vastuuseen. On aika kohtuutonta, jos Posion kunta joutuu kärräämään rekkakuormittain saastunutta maaperää Riihimäen ongelmajätelaitokselle. Se on miljoonien hanke hyvin nopeasti ja kaataa tuollaisen kunnan. Olen kyllä lukenut perustelut ja totean sieltä, että on tarkoitus, että näin ei pääsisi tapahtumaan, vaan että valtio olisi tuossa mukana, mutta lain pykälä on yksiselitteinen siinä suhteessa, että se on kunnan vastuulla ja kustannuksella hoidettava kuntoon. Mielestäni tässä olisi tullut jo valiokunnan lakiin panna määräys siitä, että valtio on ainakin osavastuussa tällaisissa tapauksissa.

Sitten on vireillepano- ja valitusoikeus näissä ympäristölupa-asioissa, 92 § ja 97 §. Näissä annetaan rekisteröidylle yhdistykselle ja säätiölle, jonka tarkoituksena on ympäristön-, terveyden- tai luonnonsuojelu taikka asuinympäristön viihtyisyyden edistäminen ja jonka toiminta-alueella kysessä olevat ympäristövaikutukset ilmenevät, oikeus panna vireille tai valittaa näissä asioissa. Voi olla, että tätä pitäisi lukea niin, että toiminta-alue katsottaisiin suppeassa mielessä, mutta luen tämän niin, että Helsingissä kotipaikan omaava ympäristöyhdistys tai -säätiö tai jokin -järjestö, jonka toimialue on koko maa, voi tällä toimialueen määrittelyllä puuttua, saa valitusoikeuden jälleen Posiolla hankkeeseen. Jos se katsoo olevansa tällainen yhdistys ja sen palkkalistoilla kirjoituspöydän takana on juristi, se voi rakentaa siitä valituksen tai panna asian muutoin vireille. Tämä on mielestäni liian pitkälle menevää näennäiskansalaisyhteiskuntaa, jos tällainen mahdollisuus annetaan.

Se antaa mahdollisuuden siihen, että todellakin käytetään tätä väärin niin, että vaikka paikallinen kunta ja viranomaiset ja ihmiset, asukkaat hyväksyvät hankkeen, eivät näe siinä mitään suurempia uhkia ja ongelmia ja arvioivat sen esimerkiksi työllisyys- ja kokonaistaloudellisesti myönteiseksi, niin tällaisessakin tilanteessa voisi esimerkiksi valitus lähteä liikkeelle Helsingistä kauko-ohjattuna. Tällainen tilanne on kyllä kohtuuton. Ehkä varsinaisen valituspykälän sisältö antaa pientä pehennystä siinä suhteessa, että toiminta voidaan aloittaa siitä huolimatta, että valitus on tehty, mutta sittenkin tämä on mielestäni liian pitkälle vietyä näennäiskansalaistoimintaa.

Meidän eriävässä mielipiteessämme onkin esitetty, että tätä vireillepano- ja valitusoikeutta rajattaisiin yhdistyksiin ja säätiöihin, joiden rekisteröity kotipaikka on toiminnan sijaintipaikkakunta tai muu kunta, jonka alueella toiminnan ympäristövaikutukset ilmenevät. Silloin valituksen tai vireillepanoasiakirjan allekirjoittajien pitää olla paikkakunnalla asuvia ihmisiä ja yhdistyksen toimia varsinaisesti sillä lähialueella, jolla toiminta tapahtuu. Silloin se on järkevää, luonnollista kansalaistoimintaa, ja ihmiset, jotka ovat tässä aktiviteettiin lähteneet, joutuvat kasvokkain toiminnan harjoittajan ja alueen asukkaitten, kuntien ja muiden tahojen kanssa ja joutuvat miettimään, mitä ovat tekemässä. Tämä toteuttaa mielestäni kyllä jo aivan riittävästi sen kansa-

laisyhteiskunnan periaatteen, jota todella pidän tärkeänä. En missään tapauksessa halua olla rajoittamassa vireillepano- ja valitusoikeutta näiltä yhdistyksiltä ja säätiöiltä sinänsä, mutta tämä raja, että valtakunnalliset yhdistykset eivät voi kauko-ohjatusti aloittaa tällaisia hankkeita, on syytä rajata pois, ja sitä merkitsevät eriävissä mielipiteessä olevat pykäliin tehdyt muutokset.

7 Pentti Tiusanen /vas: Arvoisa herra puhemies! Koska kello käy yhtä, niin lyhyesti vain kommentoin viimeksi puheenvuoron käyttäneen kansanedustajan epäilyksiä.

Ed. Kankaanniemi puhui 56 §:n asetuksen noudattamisesta. Luonnollisesti asetukset annetaan tämän lain nojalla ja niillä tulee olla erityiset perusteet. Mielivallasta ei kai tässä ensimmäiseksi tarvitse uhkaa nähdä.

Edelleen, mitä tulee EU-jäsenyyteen, siinä viitataan 16 §:n aiheuttamiin mahdollisiin velvoitteisiin.

Totean vielä aikaisempiin puheenvuoroihin viitaten, että tämä on valmisteltu kahdessa ministeriössä, jotka ovat hyvin yksimielisesti asian esille. Ympäristöministeriölle jää nyt jatkovetovastuu.

Mitä tulee, aivan oikein, ed. Kauton viittaukseen Wto:n ja Seattlen tapahtumiin, niin toki Kioto-tyyppinen prosessi pitäisi saada aikaan myös tuolla alueella, jolloin tämän tyyppiset väkivaltaiset ja muut ikävät tapahtumat jäisivät vähemmälle.

Lopuksi, puhemies, shikaanivalittajia ei juuri ole vielä näkynyt. Tietysti uhka voidaan kuvata, mutta uskon itse, että todennäköinen se ei ole.

8 Tarja Kautto /sd: Arvoisa puhemies! Kuuntelin käytettyjä puheenvuoroja hyvin tarkkaan ja tarkistin sitä myöten, kuinka ne on meidän mieltinnössämme otettu huomioon. Saatoin todeta, että jokaiseen kohtaan on kiinnitetty vakavasti huomiota ja niihin on esitetty kannanottoja ja osittain myös tehty ratkaisuehdotuksia. Mielestäni ne hyvin kattavat täällä esityt huolet.

Ainoa, mihin kiinnittäisin vähän huomiota, on pienten ja suurten yritysten erilaisuus. Sekin oli meillä esillä. Se on varmasti kohta, johon täytyy käytännössä kiinnittää huomiota nimenomaan siinä mielessä, että pienillä on usein resurssivaikeuksia, mutta sen sijaan suurilla saattaa olla jopa sellaisia ongelmia, että välttämättä lupaviranomaiset eivät ole ajan tasalla esimerkiksi jois-

sakin kemikaaliratkaisuissa. Nimenomaan siksi valiokunta korosti henkilökunnan koulutuksen ja ajan tasalla pitämisen merkitystä.

Kansalaisjärjestöjen valitusoikeuksiin viitta-
sinkin, että täällä on luotu tavallaan tulkkauksia siitä, miten kiusantekovalitusten osalta kuitenkin yhteiskunta voi turvautua. Näen kyllä, että ne ajat ovat ohi ja menneet, jolloin aloitettaisiin rajoittaa kansalaisten mahdollisuuksia valittaa. On hyvin helppo pistää paikallinen osasto pystyyn, jos joku siitä kantaa hakee. Tässä kiinnostus näkyy menevän ristiin. Olen huomannut, että Lapin hankkeiden kohdalla saatetaan täällä etelässä innostua, mutta olen huomannut, että esimerkiksi Vuosaaren hankkeen kohdalla saatetaan pohjoisessa innostua, että kyllä nämä menevät vähän ristiin ja poikin eikä niitä voi millään ehkäistä.

⁹ **Tytti Isohookana-Asunmaa /kesk:** Arvoisa puhemies! Minäkin kiinnitin huomiota siihen, mitä ed. Kankaanniemi pitkään pohdiskeli eli omaa eriävää mielipidettään koskien kansalaisjärjestöjen vaikuttamismahdollisuuksia. Toteaisin vaan, että hänen eriävä mielipiteensä kyllä tuli huomioduksi valiokunnassa, sitä luettiin. Minustakin on keinotekoinen raja, jos kotipaikan perusteella ryhdytään rajaamaan. Kuten ed. Kautto totesi, paikallisyhdistyksiä on erittäin helppo perustaa. Jos tällainen niin sanottu kiusantekotarkoitus on olemassa, niin siihen kyllä löytyy välineet aika helposti nykyään yhdistyksiä perustamalla. Minua tyydyttää kovasti valiokunnan yksimielinen kannanotto. Ed. Kankaanniemi täytyy huomauttaa, että myös hänen edustamansa ryhmä on mukana tässä yksimielisessä kannanotossa eikä tue ed. Kankaanniemen eriävää mielipidettä.

¹⁰ **Toimi Kankaanniemi /skl:** Arvoisa puhemies! Minusta olisi oikein hyvä, jos kautta maan olisi paikallisia yhdistyksiä, jotka seuraisivat ja toimisivat aktiivisesti, mutta että se lähtisi nimenomaan aidosti kansalaistoiminnasta, paikkakunnalta, eikä sillä tavalla, että joku — kaikki kunnia partasuisille miehille, kun itsekin sellainen olen — partasuinen mies jossakin Helsingin byroossa lähettelee valituksia kauas maakuntiin sillä perusteella, että hänen yhdistyksellään toimialue on koko maa. Se ei ole aitoa kansalaistoimintaa.

Ed. Isohookana-Asunmaalle totean, että eriävässä mielipiteessä on myös kahden keskustan edustajan allekirjoitus. He ovat olleet lakivaliokunnassa samalla kannalla kuin itse olin. Eli jos yksi ympäristövaliokunnassa meidän ryhmästämme on ollut valiokunnan mukana ja kaksi ed. Isohookana-Asunmaan ryhmästä on ollut lakivaliokunnassa kanssani samaa mieltä, niin tasoissa ehkä ollaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

15) Hallituksen esitys laiksi eläinlääkäriammattin harjoittamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 30/1999 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö
MmVM 14/1999 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 14.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

16) Hallituksen esitys laiksi vapaasta sivistystyöstä annetun lain 16 §:n muuttamisesta

Mietintöjen pöydällepano
Hallituksen esitys HE 130/1999 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 9/1999 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

17) Hallituksen esitys laiksi elokuvataiteen edistämisestä

Mietintöjen pöydällepano
Hallituksen esitys HE 120/1999 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 10/1999 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

18) Hallituksen esitys eläkkeelle siirtymistä myöhentävistä ja työssä jatkamista edistävästä muutoksista eläkelainsäädäntöön

Mietintöjen pöydällepano
Hallituksen esitys HE 93/1999 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö StVM 23/1999 vp
Lakialoite LA 168/1999 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

19) Hallituksen esitys laeiksi valtion eläkelain ja valtion perhe-eläkelain 5 §:n muuttamisesta

Mietintöjen pöydällepano
Hallituksen esitys HE 118/1999 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö StVM 24/1999 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

20) Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 173/1999 vp (Marjaana Koskinen /sd ym.)

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sosiaali- ja terveystieteiden valtiokuntaan.

21) Laki Repoveden kansallispuistosta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 176/1999 vp (Rakel Hiltunen /sd ym.)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin ympäristövaltiokuntaan.

Keskustelu:

¹ **Sakari Smeds /skl:** Arvoisa puhemies! Tätä lakialoitetta Repoveden kansallispuistosta on todella tervehdittävä ilolla aivan sydäimestä asti. Erityistä tyytyväisyyttä tuntee, kun katsoo, kuinka laajan ja monipuolisen kannatuksen tämä la-

kialoite on tässä salissa saanut. Allekirjoittajia on toista sataa, koko puoluekirjo on edustettuna, ja hanke saa laajaa kannatusta myös Kymen vaali- piirin kansanedustajien keskuudessa. Uskon, että moni niistäkin, jotka eivät ole ennättäneet tätä lakialoitetta allekirjoittaa, ovat sydämessään Repoveden kansallispuiston takana.

Itse olen tältä seudulta kotoisin, joten alue on vuosien varrelta toki tullut hyvin tutuksi. Tiedän, että Repoveden kansallispuistohanke on pohjoisessa Kymenlaaksossa varsin laajasti toivottu ja tuettu hanke kansalaisten keskuudessa. Samalla on kuitenkin sanottava, että toki tämänkin kansallispuistohankkeen suhteen, niin kuin monen muunkin vastaavan hankkeen suhteen, on ollut ilmassa kysymyksiä, on ollut epäluulojakin varsinkin maanomistajien keskuudessa, mutta toivon, että tämän lakialoitteen sopuisa ja vapaaehtoisuutta korostava henki voisi olla näitä epäluuloja poistamassa.

Valkealan kunta on osaltaan vuosien varrella hyvin johdonmukaisesti ollut kehittämässä Repoveden alueen retkeilyverkostoa. Alueella on laaja retkeilyverkosto, pitkospuita, useita laavu- paikkoja, hyviä nuotiopaikkoja. Vanha entinen tukinuittoränni on yhteistyössä eri yhteisöjen kanssa uusittu, ja monelle Repoveden alueella harvemmin käyneen mieleen on varmasti jäänyt Lapinsalmen riippusilta. Retkeilyverkosto palvelee jo tänä päivänä vuosittain tuhansia ja tuhansia kansalaisia, joista aika moni suuntautuu alueelle muuten täältä pääkaupunkiseudun suunnasta. Ehkä siinä on yksi syy siihen, että lakialoitteen ensimmäinen allekirjoittaja on täältä pääkaupunkiseudulta, Rakel Hiltunen, sosiaalidemokraattisen ryhmän kansanedustaja.

Luontoarvoiltaan Repoveden alue täyttää hyvinkin vaativat ja korkeat kansallispuiston perustamisen kriteerit. Lakialoitteessa on monipuolisesti ja kattavasti selostettu Repoveden alueen luonnon puitteita, ja uskon, että jokainen, joka tämän lakialoitteen lukee läpi, voi siitä varmistua, että luonnonarvojensa puolesta Repovesi on ehdottomasti kansallispuiston mitat täyttävä alue.

Etelä-Suomessa olisi mielestäni tarvetta joillekin perustelluille uusille luonnon- ja kansallispuistoalueille. Erityistä tarvetta on ennen kaikkea metsäluonnon suojelu. Toivoisin, että uusien luonnonsuojelualueiden painopiste voisi tulla pohjoisesta, jossa jo on kattava kansallisen luonnonsuojelualueitten verkosto, siirtyä tänne Etelä-Suomeen.

Olen joskus pohdiskellut, että jos Repoveden alue ei olisi pohjoisessa Kymenlaaksossa vaan se olisi hiukan lähempänä vielä pääkaupunkiseutua, niin varmaan tämä kansallispuisto olisi jo moneen kertaan perustettu, niin kuin hyvin ja perustellusti on muun muassa saatu tehtyä Nuuksion kansallispuisto. Nuuksioon verrattuna tämä alue kyllä kestää vertailun.

Toki alueelle on kansallispuistoa yritetty saada aiemminkin. Innokkaimmat kansallispuistoaktivistit ovat voineet ehkä jo joitain vuosikymmeniä tehdä työtä sen puolesta, että kansallispuisto saataisiin perustettua Repovedelle. Julkisen vallan puolesta 70-luvulla oli toiminnassa kansallispuistokomitea, joka esitti kansallispuiston perustamista Repovedelle, mutta valitettavasti tuolloin vielä aika ei ollut hankkeelle kypsä. Toivon, että nyt tilanne olisi jo parempi.

Kaavoituksella rakennusoikeutta on menneinä vuosina kuitenkin erittäin laajassa määrin lähes kokonaisuudessaan siirretty jo muualle lähi-alueitten järville ja lammille, joten tämä Repoveden ydinalue on erittäin hyvin säilynyt kesämökikirakentamiselta tämän valinnan johdosta. Alue kuuluu rantojensuojeluohjelmaan ja nyttemmin Natura-verkostoon, joten askeleita kohti kansallispuistoa on vuosien varrella selkeästi otettu. Nyt olisi tuon viimeisen askeleen paikka. Kansallispuiston perustaminen olisi näiden kaikkien suojelutoimenpiteiden jälkeen looginen ja johdonmukainen askel.

Myönteistä kansallispuistohankkeen perustamisen realistisuuden kannalta minusta on se, että valtio omistaa jo tällä hetkellä tällä alueella noin 1 000 hehtaaria maata, joka voimassa olevan lainsäädännön mukaan on — tuo 1 000 hehtaaria — yksi kansallispuiston perustamisen kriteereistä. Lakialoite pitäytyy vapaaehtoisuuden perusteeseen, mikäli aluetta tästä halutaan laajentaa. Kansallispuisto voitaisiin hyvin perustaa jo nyt valtion omistamille maille. Voi olla, että joiltakin osin sitä aluetta olisi vapaaehtoisin kaupoin perusteltua laajentaa. Mielestäni voitaisiin harkita myös sitä, että tätä ydinaluetta vahvistettaisiin esimerkiksi maanomistajien kanssa tehtävillä vapaaehtoisilla yhteistoimintasopimuksilla, jossa maanomistajat sitoutuisivat kestäviin ympäristönsuojelullisten periaatteiden noudattamiseen.

Yksi erityispiirre, jonka lopuksi haluan vielä tuoda esille, on Repoveden itäpuolisella alueella oleva Valkealan varuskunta ja sen ampumakenttäalue, Pahkajärvi. On joskus keskustelussa tuo-

tu sellainen epäluulo esille, voidaanko kansallispuisto perustaa, kun uusi valmusprikaati sijaitsee näin lähellä naapurissa. Valmusprikaatilla on tarpeita laajentaa ampuma-alueensa varoaluetta, koska eduskunta on linjannut niin, että tähän maahan hankitaan uusia rynnäkkövaunuja, joiden kivääricaliiperisten aseiden tulevan harjoituskäytön johdosta varoaluetta ilmeisimmin pitää hiukan laajentaa.

On kuitenkin tärkeä huomata, että varoalue ja kansallispuistohanke eivät ole ristiriidassa keskenään. Ne voidaan hyvinkin sovittaa yhteen. Kansallispuistossa voi olla suljettu alue. Se on täysin mahdollista. Puolustusvoimien kunniaksi on sanottava, että luontoarvoiltaan tällä seudulla parhaiten säilynyt osio on itse asiassa Pahkajärven ampumakenttäalueen varoalueella.

Arvoisa puhemies! Toivon, että tämä hanke voisi edetä joko lakialoitteen pohjalta tai hallituksen esityksen pohjalta. Repovesi on kansallispuiston arvoinen. Tästä olen itse vakuuttunut vuosien varrella useilla marjastusmatkoilla, öisillä kuutamoretkillä, hiihtotapahtumissa, syksyisillä rinkkamatkoilla, iloisissa ja surullisissa päivissä, joina Repovesi on aina tarjonnut hyviä elämyksiä, hiljentymisen ja luontokokemuksen hetkiä. Se olisi ilon päivä, jos Repoveden kansallispuisto voisi toteutua.

² **Pentti Tiusanen /vas:** Puhemies! Lakialoite n:o 176/1999 vp on laki Repoveden kansallispuistosta. Aloitteessa ehdotetaan, että Valkealan ja Mäntyharjun kunnissa olevalle valtion omistamalle ja omistukseen myöhemmin hankittavalle alueelle perustetaan Repoveden kansallispuisto, joka on toteutuessaan luonnonsuojelulain mukaiset kansallispuiston edellytykset täyttävä luonnonsuojelualue. Aloitteen tarkoittama alue ilmenee lakialoitteen karttaliitteessä.

Repoveden alueen nykytila on todellakin ympäristöllisesti ja luonnonolosuhteiltaan mahtava. Siellä on pitkälti luonnontilaista aluetta. 70-luvulla siellä suoritettiin hakkuita, sen jälkeen alueella on ollut lähinnä virkistyskäyttömerkitys. Kaiken kaikkiaan alueen luonnonolosuhteet ovat monipuoliset, jylhät ja todella henkeä salpaavat sellaisille ihmisille, jotka eivät tällä alueella jatkuvasti vierailu. Tällä kohdin haluaisin todeta, että yleisperusteluista löytyvät varsin tarkat perusteet, miksi 102 kansanedustajan allekirjoittama lakialoite on tehty.

Lopuksi haluaisin todeta muutaman tilanteeseen johtaneen vaiheen ja miten tästä eteenpäin. Vuonna 76 annettiin kansallispuistokomiteaintö, jossa Repovesi oli jo mukana. Ainoana mietinnössä mainituista suurista hyvin perustelluista alueista jäi Repovesi perustamatta.

Nyt vuosikymmenien ajan ovat todellakin monet ihmiset tätä asiaa ajaneet. Viime aikoina Kymenlaakson luonnonsuojelupiiri on ollut erityisen aktiivinen asiassa. Sieltä haluaisin mainita kyseisen piirin puheenjohtajan, kouvolaalaisen Lasse Kujalan, jonka aktiivisuus asiassa on ollut hyvin tärkeä. Yhtä tärkeää on ollut kaikkien niiden mukana olleiden Kymen vaalipiirin kansanedustajien panos, joita on lukuisia ja jotka asiaa ovat olleet tukemassa ja eteenpäin viemässä. Tärkeää on myös se, että he edustavat lähes kaikkia vaalipiirissä edustettuina olevia puolueita.

Vastaanotto paikallisen Kaakkois-Suomen ympäristökeskuksen taholta on ollut myös positiivinen. Kuntien asenne ei ainakaan ole ollut vastustava. Valkealan kunta on todellakin tähänkin saakka sijoittanut melkoisesti vaellus- ja retkeilykäyttöön. Ihmisten kannan voimme sanoa niin, että he ovat äänestäneet jaloillaan. Todellakin tuhannet alueen asukkaat käyttävät jo nyt tätä aluetta, sen retkeilypolkuja ja maastoa.

Tämän jälkeen uskon, että ympäristöministeriössä edelleen siellä viriävässä oleva positiivinen suhtautuminen aloitteen sisältöön vahvistuu. Yhdessä varmasti toivomme, että myös ministeri Hassi henkilökohtaisesti vierailee tuolla alueella.

Mitä tulee ympäristövaliokunnan käsittelyyn, valiokunnan jäsenten enemmistö on jo aikaisemmin omissa lausunnoissaan ja vuoden 2000 budjettimietintönsä yhteydessä tuonut tukensa Repoveden kansallispuistohankkeen selvittämiseksi. Myös lukuisasti ympäristövaliokunnan jäsenet ovat yhtyneet lakialoitteeseen. Kun siinä on 102 allekirjoitusta, uskon, että ympäristövaliokunta hyvin vakavasti ja aidosti käsittelee lakialoitteen kuulemisineen, joissa myös kuullaan ministeriön mielipidettä, alueellista ympäristökeskusta, Luonnonsuojeluliittoa, ympäristöjärjestöjä, Valkealan ja Mäntyharjun kuntaa jne. jne.

Lopputuloksena alamme hiljalleen uskoa siihen mahdollisuuteen, että todellakin lakialoitteen pohjalla ja toivottavasti samaan aikaan, niin kuin jo ed. Smeds totesi, ministeriö etenee tässä omine johtopäätöksineen ja esityksineen. Lakialoitteella on tuulta purjeissaan. Sillä on hyvät mahdollisuudet mennä eteenpäin. Se on niin sa-

notusti aidosti perusteltu. Sillä on hyvä, vahva kannatus.

Arvoisa puhemies! Uskon, että aktiivisuudella, jota moni kansanedustaja on asiassa osoittanut — kaikki eivät nyt ole enää paikallakaan täällä — tämä lakialoite, jonka ensimmäinen allekirjoittaja on Rakel Hiltunen, menee eteenpäin.

3 Toimi Kankaanniemi /skl: Arvoisa puhemies! On todella hienoa, että eduskunnasta löytyy näin paljon rohkeaa aloitteellisuutta ja aktiivisuutta, että myös eteläiseen Suomeen, johon Repoveden alueen katsottava kuuluvan, esitetään näin laajalla rintamalla perustettavaksi kansallispuistoa. Täällä on ollut harrastusta, ja erityisesti ministeriössä, perustaa kansallispuistoja Pohjois-Suomeen. Eteläinen Suomi on jäänyt sitten aika lailla vähälle näistä. Tässä on erittäin kaunis alue. Olen siellä itse käynyt toteamassa aluetta, en tietystikään koko laajaa aluetta mutta niitä kauniimpia vesistöalueita, Lapinsalmen riippusiltaa ja muita. Voin vakuuttaa vähän kaukana sieltä asuvana, että se on suojelemisen ja kansallispuistoksi muuttamisen — suojeltuhan se tietysti jo onkin pääosin, mutta kansallispuistoksi perustamisen — arvoinen alue. Toivon, että lakialoite menee reippaasti eteenpäin.

Ehkä voisi ympäristövaliokunnalle antaa sellaisen vinkin, jos vanhalta edustajalta sellainen sallitaan, että ympäristövaliokunta voisi tämän lähettää välittömästi ympäristöministeriöön lausunnolle ja voitaisiin antaa määräaika, muuttaman kuukauden aika, mihin mennessä ympäristöministeriön pitää antaa siitä lausuntonsa. Sen jälkeen valiokunnan tulisi, kun yli sata allekirjoittajaa kerran on, lähteä sitten määrätietoisesti käsittelemään asiaa ja viemään sitä eteenpäin, on se ministeriön lausunto mikä tahansa. Uskon, että tällä menettelyllä ministeriökin sille lämpenee ja saadaan asiaa eteenpäin. Se on sen arvoineen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään ympäristövaliokuntaan.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään lauantaina kello 10.

Täysistunto lopetetaan lauantaina 4 päivänä joulukuuta kello 1.17.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen
